

SZOMOLYAI HISTÓRIÁK

SOMOGYI DÉNES

A grafikákat készítette:

DOBOS ÉVA GRAFIKUSMŰVÉSZ

Készült 2005-ben.

Az itt közölt történetek valósak, azonban a nevek bárki nevével történő azonossága csupán a véletlen műve!

TARTALOMJEGYZÉK

Az elrepült hizott libák.....	5
A hordóból elfolyt bor.....	22
Pesta bátyó dohányt rejteget.....	40
Pesta bátyó a sírba pottyán.....	51
Pesta bátyó az orvvadász.....	61
Isten áldjon meg édes fiaim.....	69
Éjfélűt ütött már az óra.....	76
Úgy egye sógor, mintha a magáét enné.....	85
Hát az én pálinkám hol marad?.....	94
András apó átka.....	106
Én meg a felesége vagyok.....	147
A betyárok fája.....	164
Lókötő betyárok.....	181
János bácsi, az orvvadász.....	188
Cs. Sándor igazsága.....	197
Borcsa mama.....	211
Tű, cérna, meg a gomb.....	227
Akkor én őt miért vettem feleségül ?.....	236

Az elrepült hízott libák.

Ez idő tájt Mezőkövesden a keresztlevélből az „Istvánt” még úgy olvasták, hogy *Peta*. Ha ez a keresztlevél Szomolyán került elolvasásra, akkor *Pestának* olvasták.

Pesta bátyó tősgyökeres szomolyai lakos, aki ebben a faluban látta meg az Isten szép világát. Az első ránézésre akár lükének is volt mondható. Nem beszélve arról, ha ezt az első ránézését egy tanult ember ejti meg. De hát hol voltak még ez idő tájt, ezen a környéken, olyan tanult emberek, akiket ennél az egyszerű embernél ravaszabb észjárással áldott volna meg a Teremtő. Bizony messze jártak a falunak még a tájékától is. Az adóvégrehajtó, vagy finánc nem teketóriázott sokat, amikor a pipázó, vagy éppenséggel cigarettázó embert meglátta. Első látásra azt mondta rá, hogy ez az ember nemcsak lüke, de leginkább egy hülye paraszt emberre hasonlít.

Pedig soha sem szabad túl korán megállapítani senkiről semmit, mert utóbb az ítélkezőről derülhet ki, hogy neki még annyi kereke sincs. Esetleg vállon felül jóval gyengébb, mint Pesta bátyó, akinek szőrös és ravasz ábrázatában, hol a pipa füstölög, hol a csavart cigaretta, amit minden esetben feketén termelt dohányból csavar, bütykös újaival. Az bizony igaz, a szájában füstölő dohány eredetére, nagyon sok finánc

lenne kíváncsi, attól függetlenül, hogy a pipájában, vagy cigarettában füstöli-e vele az orrát. Mintha ez az egész füstölés csak, azért történne, hogy dús bajuszát a füstöléssel tartósítsa.

A szeme ravaszskásan mosolyog, a cseresznyével ékesített kalapja alól, miközben azon töri fejét, hogy miképpen járjon túl az adóvégrehajtók, a fináncok és csendőrök, rendőrök eszén, akik állandóan azon settenkednek, hogy valamiképpen elvegyék tőle azt a keveset, amit a gyéren termő földjén megtermel. Nem volt ez a fejtörés könnyű feladat számára, a második világháborút követő időkben.

Mivelhogy valami mindig füstölög szájában, a bacilusok messze elkerülik, annak ellenére, hogy igen ritkán borotválkozik, és nem nagyon pocskéolja azt a szappant, amit Borcsa mama—élete párja—házilagosan készít, főz időnként az elhullott állatok teteméből.

Szereti a pálinkát, sört, és persze megissza a jó bort. Persze megissza ő a rosszat is, ha már szomszúhozik valami szeszre. Az igaz, hogy mások sem vetették meg ezen italoknak élvezetét a faluban. Ezért alakult meg a RÉDOSZ {Részeg Disznók Országos Szövetsége} helyi szervezete, amelynek demokratikusan megválasztott elnöke ő lett.

Amennyire nem szerette azokat, akik mindig arra törekedtek, hogy elvegyenek tőle valamit, annál inkább szerette élete párját és két lányát, kiknél szebbet nem igen lehetett találni. Persze, ők is viszont szerették.

Most, amikor közeledett a húsvét, Borcsa mama ekképpen szólt élete párjához:

--Hallod-e Pesta!? Jó lenne már ezeknek az eladó lányoknak, valamilyen szép szoknya erre a nagy ünnepre!

—Van e rá pénzed, vagy azt gondolod, hogy neked ingyen adják a szoknyákat? –kérdezte, miközben pipája most is a szájában füstölgött, úgy eregetve a füstöt, mint

ahogyan házának kéménye eregeti, amikor nedves fával tüzel.

—Ott van az ólban két hizott liba! Elvihetnéd az egri piacra holnap hajnalban. Én meg holnapután Mezőkövesden megveszem a szoknyának való anyagot. Nem semmiért tömtem a libákat, hanem azért, hogy a lányoknak szép szoknyájuk legyen az ünnepre!— mutatott lányaira Borcsa mama, akik a frissen mosott ruhákat terítgették a rácsos kerítésre, hogy a tavaszi szellő továbbigye belőlük a nem kívánt nedvességet.

—Ha csak ez a kívánságod, akkor reggel elviszem. —mondta Pesta bátyó, akinek máris ez jutott eszébe; *legutóbb, milyen finom sört kortyolgattam a Szarvas téri vendéglőben, amikor a piacon jártam.*

Amint ily módon egyetértettek, Pesta bátyó neki támasztotta a sok vihart megélt létráját a padlásfeljárónak, majd onnan lehozta a legnagyobb vékás hátyiját, és egy lapos kosarat.

A kosarat rákötözte a hátyi tetejére, szalmát tett bele, nehogy a libák elunják magukat a kemény, kényelmetlen kosárban, az Eger városáig tartó zötyögős földúton, amelyet majd a gyalogolástól imbolygó hátán kell megtenniük.

Amikor elkészült, már a Nap lebukóban volt a Nagyvíz tető mögött, ezért megnyalogatta még a boros üveget és közben pipájára rágyújtott, majd pipázás után álomra hajtotta fejét a reggeli nagyút előtt.

Még a hajnali pirkadás odébb volt, amikor Borcsa mama nekifogott a libák töméséhez. Nem tudni ezt miért tette. Azért-e, hogy éhen ne pusztuljanak a piacig tartó kétórás úton, vagy azért, hogy a libákba tömött kukorica is a libák súlyát növelje. Annyi bizonyos, hogy alig húsz perc multával a folyton gágogó szárnyasai, akaratuktól függetlenül, jóllakottan szuszogtak a lapos kosárban,

amelyet vékás hátyijának tetejére már az öreg előző este rákötözött.

Természetesen a szárnyasai lábát jó erősen a kosárhoz kötötte. Nem azért, mintha attól kellett volna félnie, hogy azok elrepülnek, hiszen hízott libák általában nem szoktak repülgetni még akkor sem, ha erre lehetőség nyílik. Az öreg hátáról egyáltalán nem nyílt ilyesféle lehetőségük. Így aztán békésen túrték, amint elindult velük a Vásáros hegyen kifelé a faluból, Eger város piacára.

A hegy tetején már hangokat hallott, ami azoktól eredt, akik útitársra vártak a városig tartó, gyalogosan megtett útra. Bizony, a háború utáni időkben, még sokáig nem volt tanácsos, hogy egy-két ember induljon el ezen az úton. Soha nem lehetett tudni, hol, és mikor állják el útját gyilkos rablók.

Az útitársak szintén hátukra kötött portékájukkal igyekeztek a város piacára. Megörültek, amikor Pesta bátyót ismerték fel az erősebben megszívott pipája paraszának fényénél. Hiszen ő nagy mókamester, sok viccel a tarsolyában.

A kétórás cipekedő út is elviselhetőbb, ha van olyan a csapatban, aki különböző történeteivel szórakoztatja az útitársait. Nem is beszélve arról, ha azok a történetek azokról a fináncokról és adóvégrehajtókról szólnak, akiket lóvá tett az utóbbi időkben, kik másokat is megnyomorgattak.

Ilyen történeteket mindenki szívesen hallgatott, már csak azért is, mert a faluban kevesen laktak olyanok, akinek még nem volt dolga ezekkel a közemberekkel. Legfeljebb azaz egynéhány spion, akinek a fentebb említett közemberektől az volt a megbízatásuk, hogy leskelődjenek, füleljenek a faluban éjjel és nappal egyaránt, olyanok után, akik nem restek a törvényt megszegni.

Persze, nem azt kellett figyelniük, hogy a szálló vadgalamb miképpen száll a völgyben fekvő falu felett nappal, és persze éjjel meg a bagoly, vagy denevér. Sokkal inkább azt, hogy kinek van dohánya, vagy éjjel hol kondulnak meg a pálinkafőző üstök, és persze a cefreillatot kinek a portájáról hozza az éjszakai szellő, akár nyáron, akár télen.

E dolgokról nagyon sokat tudott és mesélt útitársainak, a város piaca felé vezető erdei ösvényen gyalogolva.

Nem lehet csodálkozni, hogy a derűs elbeszélések mellett, azt vették észre, hogy már a Lánytónál haladnak. Majd egy kis idő múltán már a Mész völgy gyéren csergedező patakjába rakott lapos köveken lépdelnek át, és hamarosan a Kiskúthoz érnek, ahol minden gyalogos egy kis pihenőt szokott tartani emberemlékezet óta.

Vagy azért, hogy a hátáról hátyiját levette megpihenjen, vagy azért, hogy melegebb napokon a szomjúságát csillapítsa, a kiskút hűs vizéből.

Leoldotta hátáról hátyiját, a libák kosarával együtt, hiszen azok már amúgy is olyan gágogásba kezdtek, mintha tudatában lennének annak, ez az útirány a vágóhid felé vezet. Ők ezt nem tudták, így nem azért gágogtak, hanem azért, mert a hajnali kukoricatömésre megszomjaztak. Az eddig cipekedő gazdájuk ezzel tisztában volt, ezért a kút mellett eldobott rossz lábassal vizet merítve, megitatta őket. Erre aztán abbahagyták az előbbi gágogást és miután az útitársak, szintén elkészültek, folytatták útjukat, az Almagyar domb irányába.

A dombra érve a város fényei látszottak.

A megtett útra visszatekintve láthatták, hogy Kelet felől igen halványan pirkadni kezd, ezért igyekeztek, hogy mielőbb a város piacára érjenek.

Amikor a Rozália temetőhöz értek, a gyalogút apró köveit jól látták a lábuk alatt.

Innen már olyan közel érezte a szarvas téri vendéglőt, hogy nyelőcsőve olyan mozgásba kezdett, mintha máris a finom csapolt sört kortyolgatná.

Ezért aztán nem teketóriázott sokáig, hanem útitársaitól elköszönve, vendéglő felé lépdelt sebes iramban, a többiek folytatták útjukat a dobótéri piac felé.

A szélesre nyitott ajtón lépett be a vendéglőbe, miközben illetudó falusi emberhez méltóan köszönt a bent lévőknek:

—Adjon az Isten jó reggelt! Egészségükre az éjszakai nyugalom!

Válasz azonban nem jött köszönésére. Sőt, a vendéglős lesújtó szemekkel figyelte, amint az ajtón libákkal megrakottan beténfergett, majd megáll a pult előtt.

Az első gondolata az volt, hogy most és azonnal kitessekeli ezt a buta, falusi embert, aki nem átal libástól vendéglőbe rontani. Bizony, ezek a libák elég kiszámíthatatlanok, már ami a hátsó fertályukat illeti. Még összerondítják a szép vendéglőjét.

A másik gondolata már a pénz körül forgott:

—Majd csak nem történik semmi baj, hiszen bekapja azt a kis italát és siet a piac felé.

Aki pedig siet, nem nézi, hogy tele mérték-e a poharát, hanem bekapja és rohan. Ezek hozzák az ő igazi hasznát. –gondolta a kapzsi kocsmáros és ezután barátságosabb arcot varázsolva, kérdezte:

—Mit parancsol a bácsi?

Az öreg erre kivette szájából a füstölgő pipáját, és úgy mondta:

—Nem parancsolok én semmit, csak egy korsó sört kérnék az úrtól, ha lehetne.

—Már hogyan lehetne!—szólt, majd a csap alá tette az üres üvegkorsót és csapot megnyitotta úgy, hogy a sör jobban habzott, mint otthon a Borcsa mama szódás vize, amikor a Kánya pataokban mosta időnként a ruhákat.

A fehér hab gyorsan betöltötte a korsót, majd kezdett annak oldalán kifolyni a pultra, jelezve annak, aki még ezt nem vette volna észre, hogy tele van. Ezután keményen a pultra tette és közben ezt mondta:

—Tessék! Nyolcvan fillér!

Nem kezdett el kapdosni e szavakra, hanem beletúrt vászonnadrágja zsebébe, ahonnan az apró pénzt kikutorta, majd hatvan fillért szép lassan kiszámolt a pultra.

Eközben rá pillantott a sörére, amely ekkorára alig egy ujjnyi vastagságban, a bőséges hab alatt, még mindig mozgott.

A csapos megszámolta a pénzt, majd értetlenül mondta:

—Ez nincsen annyi! Ez csak hatvan fillér!

—Ez sincsen! —mondta a sörös korsóra mutatva, amelyben ez időre a habbuborékok szépen elpattogtak, és láthatóvá tették a vékony rétegben eddig megbújt söröcskét.

A csapos nem szólt semmit, hanem most már lassú folyással tele mérte a korsót, mire a libákat cipelő ember még húsz fillért a pultra tett, majd igyekezett meginni, nehogy valaki megigya előle. Miután az utolsó cseppet is felhörpintette, köszönés nélkül az ajtó felé indult és az ajtóból visszafordulva, ezt mormolta:

—*A nyavalya törjön ki benneteket!*

A gúnár liba, mintha érezné, hogy gazdáját itt sérelem érte, egyet sercintett fenekéből az ajtó üvegére. Szerencse, hogy a vendéglős még nem jött helyre abbéli

ámulatából, hogy egy butának kinéző paraszt embert, ezúttal miért nem tudott meglopni.

Mire észhez tért igazából, a bátyó már a macskaköves Almagyar utcán lépkedett terhével, az emberektől nyüzsgő Dobótéri piac irányába.

Azok a buta libák pedig, akik lerondították a vendéglő ajtajának üvegét, egyre inkább türelmetlenkedtek szűkre szabott kosárban.

Hogyne türelmetlenkedtek volna, amikor még kora hajnalban összekötözte lábukat gazdájuk, nehogy az erdő sűrűjében a kosárból kilépjének. Ezért aztán egyre türelmetlenebbül viselték helyzetüket, amit igen hangos gágogással jeleztek.

Sőt, a gúnár liba nem volt arra sem rest, hogy a piac közeledtével az egyre sűrűsödő tömegből, valakit időnként kiválasszon, és annak karját, vagy fülcimpáját megcsipdesse. Az történt, hogy az egyik járó-kelő dühösen fordult a libákat cipelő emberhez:

—Miért nem vigyáz a libáira? Nem látja, hogy mindenkit megtámadnak?

—Maga is támadna, ha úgy meg lenne kötözve a lába! Különben is, mit vár az ilyen buta falusi libáktól, akik már a nyakukon érzik a kés élet? –válaszolta a zsörtölődő úri asszonynak, aki legjobbnak látta arrébb húzódni ettől a fura embertől, és csipkelődő libáitól.

A libákat eladó ember sodort egy cigarettát a fináncok által tiltott dohányából, és most ebből eregetve a füstöt, érte el a Dobó téri piacot. Így aztán azt sem lehetett ráfogni, hogy pipázik, meg azt sem, hogy cigarettázik, mert mind kettőt egyformán gyakorolta. Mintha ezzel is a fináncokat akarná bosszantani, hogy neki telik pipázni, és cigarettázni is a feketének mondott dohányából, ha erre éppen kedve szottyan. Amikor végre a piacra ért, lekötözte hátáról az eddig cipelt terhét, és lerakta a földre, az egyik kofa asztala mellé.

A kosárból úgy csüngött mindenfelé a szalma, mint gölyafészekből a gallyak csüngnek. Ezen nem lehet csodálkozni, hiszen hosszú út alatt a libák mindig mocorogtak.

Az idő már hat órán túl volt, amit a kéttornyú templom órája mutatott. De, ha még nem mutatta volna is, a vár irányából Dobó térre bekukkantó Nap bágyadt sugarai erről tanúskodtak.

Húsvét előtt bizony nem olyan erős még a sugara déli órákban sem, így kora reggel meg aztán főleg nem.

A piacon már nyüzsögtek az emberek. Egyik felük azért, hogy minél olcsóbban vásárolja meg azt, amit venni akar, másik felük azért, hogy minél több pénzt kapjon a piacra hozott áruért.

A tejes kofák, zöldséges kofák, és minden árus, fennhangon dicsérte, kínálta termékeit, amely szerint az övékénél jobbat, szebbet és olcsóbbat sehol máshol nem lehet találni, csak az ő asztaluknál.

Pesta bátyó földre helyezett libái előtt megálltak a venni szándékozók, és vizsgálgatták, nézegették. Volt is mit nézni rajtuk. Borcsa mama gondos ápolása meglátszott rajtuk. Első ránézésre látszott, súlyuk egyenként a hét-nyolc kilót is eléri.

—Hogy adja ezt a libát?—kérdezte egyikük és rámutatott a nagyobb gúnár libára.

—Hát, azt nyolcvan forintnál alább nem adom!—mondta és ennek bizonyosságául, kalapját hátrább lökte a tarkójára.

—Az, bizony sok, nagyon sok!—jelentette ki az úriasan öltözött, szép ruhás asszonyság, aki szépen be volt púderozva, olyan pipacsszínűre.

Ennél fogva, Borcsa mamánál kellemesebb illatok terjengtek körülötte, azt azonban nem lehetett tudni, hogy szebb-e, mert a sok púder mindent eltakart.

—Nagyságos asszony nem tudja milyen finom kukoricával lett ez hizlalva. Nem lett ettől sajnálva semmi finomság, azért ilyen kövér. Nincsen az a liba, amelyiknek ennél finomabb mája lenne. —mondta, miközben hosszú bajuszát pödörgette, mint mindig, amikor meg akart győzni valakit.

A nagyságosnak titulált asszony, elég meggyőzőnek találta a bátyó érveit, ezért tüzetesebben kezdte vizsgálgatni a gúnarat, amelynek nem volt szimpatikus leendő gazdája eddig sem, most hogy kezdett hozzá nyülkálni, még úgy sem.

—Öreg már ez bizonyára! Az ilyen libának a húsa is nagyon rágós! —mondta, és a liba szárnyait kezdte emelgetni, hogy megnézzze azok alatt milyen zsírpárnát gyűjtött össze, Borcsa mama tömögetései nyomán. Mindez nem tetszett a gúnárnak és piros, vaskos csőrével nagyságos asszony körmére olyat koppintott, hogy az ijedten szisszent fel:

—Jaj! Oda van a szép körömöm! Amint ezt kimondta, a szájába kapta ujját és gyorsan szívogatta. Bekapta volna ő fájdalmában még akkor is, ha libapiszok látszana rajta. De a berepedt körömön már ez sem segített, majd sírós hangján mondta:

—Minek kell piacra ilyen vadlibát hozni, amelyik akár még a piacot is széjjelzavarhatja?

Erre a siralmas beszédre Pesta bátyónak először csak szeme nevetett, majd olyan hahotázásban tört ki, hogy a sovány hasa úgy hullámozott, mint a búzatenger és kezével térdét csapdosta.

Erre aztán nagyságos asszony annyira megsértődött, hogy egyenesen a szemébe kiáltotta, mindenki füle hallatára:

—Neveletlen paraszt! Ezután pedig elrohant.

Ő azonban még utána kiáltotta:

—A Rossz törjön ki! Ezt azonban az elrohanó nagyságos asszony vagy halotta, vagy sem. Még javában derült a történeteken, amikor újabb kérője akadt a gúnárnak:

—Hogy ennek a libának az ára? Ekkorára némi komolyságot varázsolt szőrös ábrázatára és válaszolt:

—Nem adom drágán! 78 forintért a magáé!

—Adja 75-ért, és elviszem!

—Tudja mit gondoltam? 76-ért viheti, mivel ma ilyen jó kedvem van, és ráadásul ilyen szépasszony kéri. Az asszony látta rajta, hogy valóban jó kedve van. Még az előbb történt események miatt volt ez, de ő azt nem láthatta, ezért megkérdezte:

—Gyakran van jó kedve?

—Nem, csak amikor jókedvre derítenek.

A vevő nem kíváncsiskodott tovább, hanem lefizette a kért forintot, majd egyik kezével a liba fejét fogta meg, a másik kezével a hasa alá fogott és vitte magával. Ő már okosabban tette az előző vevőnél, amikor a csőrös fejét fogta meg először.

Nem kellett sokáig várnia a másik vevőre sem, aki egy rövid alku után a kérges markába számolta a 70 forintot és így a második libán is túlادott. Egy órányi idő alig telt el, amikor befejezte a piaci dolgát.

Ezt a pénzt is a térdéig lenyúló nadrág zsebébe süllyesztette, az eladott gúnár liba ára mellé.

Ekkor jött rá, hogy a szarvas téri vendéglő söre után már kiszáradt a torka—azaz valamit inni kellene. Ezért a kosárból kiöntötte a szalmát, és ismét a hátyijának tetejére téve, elindult kocsmát keresni, zsebében lévő pénzzel, a libák árával, és még néhány fillérrel, ami korábbi költekezéséből zsebében maradt.

A piacon ugyan még zsongott a tömeg, mint kaptárban a méhkas. Mindez már nem érdekelte, hiszen

egyre jobban izgatta, hogy a libák eladását, meg kellene ünnepelni.

Bizony, ha nem sikerül eladnia, cipelhetné most vissza Szomolyára, azon az úton, amelyiken a városba érkezett.

Ne kívánjon senki ilyen rosszat még haragosának sem, az öregnek főleg ne.

Nem volt ő olyan rossz ember senkihez, hogy ezt a nehéz cipekedést bárki kívánhatná neki. Nem volt ő rossz a hivatalos emberekhez sem. Nem kellett volna mindig sarkában lenniük. Hogy az adóvégrehajtókat, fináncokat, rendőröket, csendőröket olykor lóvá tette? Az sem az ő bűne.

És azt sem kellett volna, hogy a spionok legkisebb bejelentésére, rögtön vadászatot intézzenek ellene, és persze mások ellen is.

Már 11 órát elütötte a piactéri kéttornyú templom órája, amikor *Minaret* közelében található kocsmára rábukkant. Most nem sört kért, hanem valami jobb italra vágyott.

—Mit kér a bácsi?

—Valami jófajta vörös bor kellene, vagy két deci! – mondta és arra gondolt, kóstolónak ennyi elég, a többit csak a kóstoló után szabad kérni, nehogy valami guggolós bort tegyenek eléje, mint otthon Lojzi sógor. Ezt az embert már mindenki ismerte a faluban, de főleg a borát.

Aki csak egyszer ivott belőle, utána csak guggolva ment el az ablaka előtt, nehogy a sógor észrevegye és behívja egy pohárára. Akik ittak valaha belőle, azok mind azt vallották, hogy nem olyan rossz az, csak a savanyú babfőzelékben lenne a helye, amennyiben abból hiányozna az ecet. Az ízlelés után gyorsan lenyelte, és úgy látszott meg van elégedve minőségével, mert újabb két decit kért.

Eddig sem lehetett ráfogni, hogy ő olyan ember, mint ki a savanyú uborkát szereti szopogatni, és attól állandóan rosszkedvű.

A ravaszkas szemei inkább mosolyogtak, mint nem.

Nem azért mosolygott, mintha neki lenne a legtöbb földje faluban, vagy nagyon gazdag lányt vett volna feleségül annak idején. Ilyen volt a természete. Az is lehet, hogy az ő vagyoni helyzetében, némely jelenleg gazdag ember, bánatában esztét vesztené.

Mint a jó mókamesterek általában, ő is vidám természetű volt, és azt kereste, min lehet nevetni. Nem azt, hogy mi az, amin egy kicsikét sírhatna, és környezetéből az iránta való sajnálkozásokat kicsalhatná.

Ahogy a második két deci borát felhörpintette, már nem csak a szemei mosolyogtak, hanem a szája szélesebbre húzódott, és kedvet kapott az újabb kettő deci borhoz.

Amikor azt is megitta, érezte azt, hogy lábának ereiben bővebben csordogál vér. Nem vetné meg a táncot sem, amennyiben egy kis zene ritmust adná hozzá. De mivel zene most még nem volt, az ujjait kezdte el pattogatni, majd fütttyentgetett, végül nótába kezdett:

„Végig mentem a szomolyai főutcán,
Betekintve a kis angyalom ablakán,
Éppen akkor vetette fel az ágát,
Háromágú rozmaringgal septe fel szobáját”

Aztán egy másikba kezdett:

„Vig Szomolyán végig, végig, végig,
Minden kis kapuban rózsák nyílnak,
Minden kis kapuban kettő-három,
Csak az enyém hervadt el a nyáron. „

Amikor ezt eldalolta, már hallgatósága is került, és pedig egyre több.

Egy negyed óra multán egy cigányzenész nyitott be kopottas hegedűjével, és állt eléje, próbálta eltalálni Pesta bátyó által diktált ritmust.

Még nagyobb igyekezettel huzigálta hegedűjén a vonót, amikor azt vette észre, hogy a mulatozónál—a papír bankók között—még egy piros százas is ott lapul. A vendég újabb italt kért, de most már hallgatósága részére is. Ezek, a potya italra ugyancsak elszaporodtak, úgy, mintha a patkány lyukból zavarta volna ki őket valaki, a kocsmá belsejébe.

Az amúgy is vidám bátyó kedve eddig sem volt rossz, ám ezután még jobb lett. Úgy érezte elérkezett az ideje annak, amikor a cigánynak egy határozott kérdést tegyen fel:

—Ismered azt a nótát, hogy: „Szomolyára két úton kell be menni”

—Már hogyan ismerném! Nagyon sok szomolyai embernek bazseváltam én már ezt a nótát!—jelentette ki a cigány, ami lehetett igaz is, meg nem is.

A kocsmáros mindenesetre felkészült a vendége tartós maradására, ezért hátyiját és kosarát a mellékhelyiségbe vitte, mert szerinte nem azonnal indul el az erdei ösvényen Szomolyára.

Meg kell említeni, mindez nagyon bölcs és előrelátó cselekedet volt részéről. Mindenesetre az elkövetkező órák őt igazolták.

A cigány hegedűjét igen erősen vállához szorította, majd ujjával a húrokat megpengette, és ezután vonóját huzigálta a hegedű rozsdás húrjain.

Az öreg bátyó meg belekezdett a nótába:

„Szomolyára két úton kell be menni,
De szeretnék a rózsámmal beszélni,
Téli-nyáron rozsmaringos az ablaka,

Jaj de sokat áztam-fáztam alatta.

Kék a kökény, ha megérik fekete,
Én utánam barna legény ne gyere,
Kár volna még engemet férjhez adni,
Rózsa helyett bimbót leszakítani. „

A kocsmá közönsége már mindannyian a szomolyai nótát dalolta. Ezek után, ha valaki az ajtó előtt elment, joggal gondolhatta, hogy nem is Egerben, hanem éppen Szomolyán halad el egy kocsmá előtt.

Már régen besötétedett, de kocsmában még zajlott az élet. Este tíz óra már elmúlhatott, amikor a vendégek úgy elkezdtek gyérülni, mint Pesta bátyó mély zsebében forintjai ez idő tájára meggyérültek.

Hiába varrta Borcsa mama a zsebet mélyre, abból az elgondolásból, hogy nem essen ki belőle olyan könnyen a pénz, bizony mégis kiesett.

Erre mindenkor van esély, ha zseb mélységénél hosszabb karral áldotta meg Teremtő a nadrág viselőjét.

Éjfél felé már akkor sem talált benne egy fillérnyi pénzt sem, ha úgy kifordította zsebét, mint Borcsa mama nagy dunnáját, amikor a pelyhet ürítette ki belőle. Legfeljebb dunnába még maradhatott egy-két pehely, de az ő zsebében pénz már nem maradt.

Éjfél felé aztán úgy tűntek el új keletű ivócimborái, mint zsebéből a forintjai.

Ő sem volt már beszámítható állapotban, mert leesett az asztal alá, és ott is maradt hajnalig, a kocsmáros engedelmével.

Nem tudni, hogy a kocsmá ablakán besütő Nap sugaraira, vagy az erős fejfájására ébredt-e, de felébredt. Ezután hátára kötözte megüresedett hátyiját—tetején a kosárral—és elindult Szomolyára azon az úton, amelyen hajnalban érkezett, az erdei gyalogösvényen keresztül.

Otthon már lázasan várta az aggódó család. Minden rosszra gondoltak, hiszen ez idő tájt sok csavargó leselkedett a magányosan hazafelé tartó emberre, hogy akár életével együtt, elvegyék tőle, amilye van.

Háza előtt vártak rá, amikor befordult az utcájukba, és a kínzó fejfájásával együtt, célba vette nádfedeles házának kapuját.

—Jaj-jaj Pestám! Édes uram, hol jártál ennyi ideig?—kérdezte Borcsa mama élete párját, tele őszinte aggodalommal, sírásra álló szájával.

—Jaj nekem Borcsa lelkem! Azt hittem, hogy már soha nem láthatlak Téged!—mondta mélységes bánattal, aztán tovább magyarázkodott:

—Amikor a Lánytó mellett haladtam még nem volt semmi baj. Amikor azonban a Mész völgyet elértem, megtámadtak az éjjeli baglyok—gondolom a libák miatt.

Botommal egyre csak csatároztam, de azok nem és nem tágitottak mellőlem.

Még szerencse, hogy a libák valahogyan kioldották lábukat, és irány neki a nagy erdőrengetegnek, majd levegőbe emelkedtek, a fák teteje fölé. Ez volt az én nagy szerencsém, mert ha a libáknak nem sikerül elrepülni, még engemet is meg támadnak, azok a mindenre elszánt, ragadozó baglyok.

Az Ég boltozata már szürkülni kezdett, így aztán láthattam, hogy a fehér libáim, az Almagyar domb irányába repülnek. A baglyok persze nem sokára el maradtak mögöttük, de azért a libák tovább repültek a város felé.

Én mindjárt arra gondoltam, hogy az én Borcsám nemcsak szépen meghizlalta őket, hanem még meg is nevelte, merthogy jó felé repültek, a piac irányába. Már az volt az érzésem, hogy azért neveltet ilyenre, hogy

nekem ne kelljen cipekednem velük, amikor saját szárnyukon megtehetik ezt a hosszú utat.

Borcsa mama és lányai kétségbeesetten hallgatták, hogy milyen hajszálon múlik az emberi élet, majd a mama így kiáltott örömeiben:

—Nem baj édes párom, csak Téged épségben viszontláthatlak! Majd ezután az öreg nyakába kapaszkodott és úgy sírdogált.

- De miért nem jöttél haza, ha már a libák elrepültek?—kérdezte.

—Tudod Borcsám! Én arra gondoltam, legjobb, ha a libák után megyek, és majd csak megtalálom őket

valahol. Legfeljebb kérdezősködök, neme látta valaki őket. Akiket kérdeztem, azt mondták, hogy látták, amint a Minaret fölött elrepült két hizott liba, majd a nagy templom irányába tovarepültek.

Bizony, nem találtam én őket sehol. Így aztán bánatomban betértem egy kocsmába, hogy igyak valamit, meg aztán tovább érdeklődjem. A libákat azonban nem találtam sehol továbbra sem.

Rám esteledett, így megaludtam ott a kocsmában. – fejezte be magyarázkodását.

A lányok szoknyáiból viszont nem lett semmi sem. A szoknyára való pénz úgy elfolyt, mint Kányapatakban a víz nap-nap után elfolyik.

De ezen sem kell aggódni, mert Borcsa mamának olyan két szép lánya volt, hogy nem lehetett párjukat találni a faluban, de tán még azon túl sem.

Az ilyen szép lányokat még szakadt ruhában is szívesen meglocsolják a legények. Szakadt ruhában meg nem jártak, Borcsa mama arról gondoskodott. Így aztán Húsvétkor új ruha nélkül is több locsolkodójuk volt, mint a gazdag lányoknak fényes, cicomás ruháikban.

A hordóból elfolyt bor.

Azt el kell ismerni, hogy a faluban jó munkát végeztek a besúgók. Annak rendje-módja szerint érkeztek a feljelentések a fináncokhoz, rendőrökhöz, adóvégrehajtókhoz, de még a tanácsházára is.

Gyakran az volt az érzésük a fentebb említett szerveknek, hogy a spionok-besúgók buzgólkodása már a kelleténél is serényebb. Nem mindig örültek a

feljelentéseknek, mert sokszor voltak alaptalanok. Meg aztán nekik kellett az ügyet rendszeresen kivizsgálni. Ezek a kivizsgálások elég idegesítők voltak, de azért nem annyira, hogy a továbbiakban már a kapálást választották volna a kutakodás helyett.

Sokszor érezték a fináncok és adóvégrehajtók úgy, hogy a mezőkövesdi utat csak azért építették meg Szomolya irányába, hogy azon a feljelentések után ők-- az illetékes szervek--megtudjanak érkezni, a tett helyszínére.

Ezúttal az adóvégrehajtók lettek felkérve a községi tanács részéről, mert némely adózó polgár ismételten szabotálta beszolgáltatást. Ezek között Pesta bátyó elvtárs neve ott szerepelt, mint nótáriusszabotáló egyén, akinek ugyan alig van valamicskéje, de azt a keveset mindenképpen meg akarja tartani magának.

Némely kelekótya állampolgár nem gondol arra, hogy az államapparátus gépezetének is élnie kell valamiből. Ez csak úgy lehetséges, hogy aki megtermeli az anyagi javakat, máris befizeti az adóba.

Ez nem lehet vitás senki előtt. El kell tartani a fényes szobáikban unatkozó politikusokat, adóvégrehajtókat, csavargókat, kupcihérokat és mindazokat, akiknek a munkához nem fűlik a foguk. Az sem lehet vitás senki előtt, hogy ezek az emberek jobban élnek, mint azok, akik az anyagi javakat verejtékes munkával megtermelik.

A világ már csak ilyen. Ez valószínűleg teremtési hiba. Az egyik embert úgy teremtette a Teremtő, hogy annyit sem akar dolgozni, amennyiből ő megélhet. Mert szerinte azzal, hogy ő méltóztatott megszületni, kiérdemelte, hogy a dolgos emberek eltartsák.

Pesta bátyónak azonban teljesen más volt a véleménye. Ezt az állampolgári köteleességet nem volt hajlandó magáénak tudni. Az igaz, hogy nem volt mi

után adóznia sem. Földje csak annyi volt, ami családjának sem termett eleget. Azonban az adózók és beszolgáltatók névjegyzékébe mégis kitörölhetetlenül belekerült egy ideig.

Pesta bátyó elvtárs miatt érkeztek ezúttal a végrehajtók a faluba, a községi vezetők felkérésére, akiknek erejét az öreg megregulázása már ugyancsak meghaladta.

Zörgettek a kapuján a mindenre elszánt hivatalos emberek, akik eltökélték, hogy üres kézzel nem távoznak a portáról. Ha mást nem találnak, akkor a kerítés drótját, és a kapuját viszik el, de üres kézzel nem távoznak. Az eltökélt szándékuk ez volt, amikor a kapujához érkeztek:

--Nyissa ki elvtárs a kapuját! --kiáltotta egyikük, aki észrevette, hogy az öreg az udvarában matat valamivel.

--Nincsen az bezárva! Még a szél is akkor jön be rajta, amikor akar. De ha bejön, gyorsan távozik, mivel nem talál itt semmit az égvilágon, csak az üres pénztárcát, az meg nem kell neki, olyan válogatós! — kiáltotta ki a végrehajtóknak.

Ha bárki azt gondolná, hogy ezek az emberek ilyen hiszékenynek születtek, nagyon téved.

Ezúttal is úgy csörtettek be a portára, mint a disznó csürhe, és a nádfedeles ház irányába tartottak. Azt remélve, hogy a kimért adóját nem fizető, sunyi állampolgár, itt rejtegeti Dárius kincseit már évek óta, és nekik csak bele kell markolniuk.

A kincsek egy részét leadják majd az államnak, a másik részét megtartják maguknak.

Akkor kezdtek el nyugtalanul viselkedni, amikor már mindent feltúrtak, mégsem találtak semmi olyan dolgot, amit értékesnek lehetne nevezni annyira, hogy

adóba lefoglalhatnák. Amikor a lakásban végeztek, az udvart, és kertet vizsgálgatták tüzetesen, de e helyeken sem találtak semmit.

Ekkor az egyikük—a nagy felfedező—a homlokára csapott:

- Hol a pincéje?

- Ott van az Úttörő utcában, de oda hiába mennek, hacsak egeret nem akarnak fogni, mert az éppen bőven található. Még feleslegem is van. –szólt és sodort magának egy cigarettát, majd meggyújtva, nyugodalmas pöfékelésbe kezdett, mint aki meg van győződve arról, hogy onnan semmit nem tudnak elvinni.

A behajtok egyike azonban kíváncsi természetű ember lévén, ezt mondta:

- Fogja a pincekulcsot és nézzük meg, mi van a pincéjében!

Az öreget ekkor valami nyugtalanság kerítette hatalmába, mert rádöbbent, hogy bor még található a hordóban.

Pedig felőle mindent elvihetnek, csak azt a kis lőrét, hagynák meg, ami abban a kétszáz literes hordóban az ő itókája. Ám ilyen kívánságokat nem szoktak figyelembe venni, ezért terelték maguk előtt a szabotáló bátyót, pincekulcsával kezében.

Bármilyen lassan ballagott az adót szabotáló, a pincéje elé értek. Az ajtó kinyitása után megnyílt a lehetőség arra, hogy a pincében találtakból valamit lefoglaljanak.

Először a krumpli csomót nézegették, de igen aprónak és pondrósnak találták. Majd a zöltséget, sárgarépát figyelgették. Ennek mennyisége azonban, az öreg vékás hátyijának üregét sem töltötte volna meg.

Ezért aztán tovább kutakodtak. Ekkor lettek figyelmesek arra, hogy a pince homályosabb sarkában, egy kétheftős nagyságú hordó búvik meg:

- Hát ebben a hordóban mi van? Mert remélem, azt tudja, 75 forinttal tartozik az államnak! –kérdezte és jelentette ki egyikük a kettőjük közül, amelyiknek okosabbnak tűnt a kinézete, mert egy papírlapról, ha dadogva is, de olvasni tudott.

Azt el kell ismerni, hogy ezek az emberek egy párhetes átképzéssel tulajdonították el az adóvégrehajtás tudományát. Egyéb tudományágakban nem igazán jeleskedtek. Elég volt, ha a politikai fejlettségüket főnökeik „kimagaslónak” ismerték el, és a kegyelem szót ne ismerjék, ha kell még az apjukkal, anyjukkal szemben sem.

Akik most az öreg bátyó pincéjébe az imént becsörtettek, e követelményeknek megfeleltek, ezért az előbb feltett kérdésre sűrgetően várták a választ.

--Mi lenne? Egy kis savanyú lőre, amit én iszogatni szoktam!

A kutakodó ember, erre a nyilatkozatra, a szögre akasztott lopótökört leakasztotta, majd a hordó dugóját kivéve, a hordóba süllyesztette lassan és fújta szájával a levegőt a hordóba, hogy a borsintjét ellenőrizze. A hordó bizony tele volt. Erre a megállapításra öröm suhant át az ábrázatán, míg a Pesta bátyó arcán ennek az ellenkezője volt tapasztalható. De csak egy rövid ideig. Hogy miért csak rövid ideig, csak ő tudta.

A végrehajtók egy adag viaszt melegítettek, és azzal a hordó tetején lévő dugót még meleg állapotában körbekenték, majd lepecsételték. Természetesen, az oldalán található csapdugót is, majd ekképpen szóltak:

- No öreg, ezt a pecsétet csak akkor tépheti fel, ha a 75 forint adótartozását befizeti. Amennyiben az adótartozásának rendezése előtt ezt a pecsétet megsértené, még internálótáborba is kerülhet! Azt, hogy a pecséthez hozzá babrál-e valaki, a fináncok fogják

ellenőrizni. –mondták, és elégedetten távoztak a pincéből, azt érezve, hogy dolgukat jól végezték.

- A **Rossz** törje ki a nyakatokat! –küldte utánuk a szokásos óhaját.

Ezek után a bátyónak szomorúvá kellett volna válnia, de nem ez történt. Azt azonban senki sem kívánhatja, hogy a következő szőlőtermés leszüreteléséig, ő már egy cseppet sem igyon.

Miután a végrehajtók elkotródtak a pincéjéből, hazaballagott. Fogta a háromlábú székét és az udvarán ráült a házával szemben.

A tavaszi szellő suhant át a nyitott portáján, amely már az ő háza tájáról is végképpen elűzte a tél hidegét. A nádfedeles házának eresze alatt, fecskék építették nagy buzgalommal fészüküket, vagy éppen a tavalyit javígtatták, tatarozgatták.

De messze volt még az idő ahhoz, hogy a nyár melege megtermelje, megérlelje az ez évi szőlőtermést, aminek mustjából az újbó kiforr majd azért, hogy az öregnek legyen mit innia.

Most a pipáját tömte meg, majd ebből eregette a füstkarikákat és erősen gondolkodott.

Amikor azt akarta, hogy bölcsebb gondolatok pattanjanak fejében, mindig pipára gyújtott és nem cigarettára. Ezt ő már régen kitapasztalta, hogy így a leghatásosabb agyának működése.

Amint a fészeképítéssel buzgólkodó fecskéket figyelte, tekintete a házat fedő nádszálakra esett, amelyek sokasága, védte meg házát régóta a beázástól. Nem volt alacsony ember. Azonban mégis nyújtózkodnia kellett, amint a székére felállva, egy nádszálát sikerült kihúznia. Hogy ezt miért tette, ebben a pillanatban még maga sem tudta teljesen.

A kihúzott egyméternyi nádat az ujjai között forgatta, nézegette, majd az Ég felé tartva szeméhez emelte, és

látta a nádszál apró lyukán keresztül, amint a felhőket kergeti a szél a magasban.

Ezután pár méterre levő gémeskútjához ballagott, és a kútágas végén csüngő vödörbe tette a nádszál egyik végét, a másik végét a szájába. Megszívta a vödörben lévő vizet, jókat kortyolva belőle, mert megszomjazott.

Az igaz, hogy a bor jobban esett volna, de hát ezek a cudar végrehajtók lepecsételték. Aki azt a pecsétet jogtalanul feltöri, az internálótáborban a helye. Megszívta ismét a pipáját és egyet köpött:

- A **Rossz** törje ki a nyakatokat!—ismételte kívánságát újfent--elvégre én kapáltam azt a szőlőt.

- No megálljatok ebadta kölykei, egyik pecsétet sem töröm fel, de a bort megiszom! Isten engem úgy segéljen!—sziszegte és szeme sarkában az ismerős mosoly jelent meg, mint máskor, amikor lóvá tette a hivatali embereket.

Nem sok kellett már ahhoz, hogy a bágyadozó Nap erre a napra végleg elbúcsúzzon a völgyben fekvő falutól. A falut határoló dombokról már a pásztorok engedték befelé a faluba, az eddig legeltetésre rájuk bízott állatokat. Ezek, olyan igyekezettel rohantak a poros utcákon, mintha nem is a legelőről jönnének, hanem valami kiéheztető helyről. A disznók visítottak, a kecskék mekegtek, a tehenek bőgtek, olyan fájdalmasan, mintha őket csorbították volna meg az végrehajtók, nem Pesta bátyó elvtársat. Porzott utánuk a falu valamennyi földútja, ahol csak elhaladtak.

Úgy látszik, estére nem csak az emberek, de az állatok is jobban igyekeznek hazafelé, mint ezt napközben teszik. Az igaz, a disznókat jó meleg moslék várta. Kecskéket, teheneket meg talán valami jóféle abrak, amiért érdemes ekkora ricsajjal hazafelé rohanniuk a falu poros utcáin. Az öreg azonban mégis a

szerszámaint kereste. Mint akinek most estefelé jött volna meg a kedve munkához fogni, a házat elhagyni.

Amikor megtalálta a keresett szerszámokat: a fűrőt, vésőt, kalapácsot, elindult a pincéje felé.

Aki látta az úton ballagni, nem talált benne semmi furcsát, szokatlant, hiszen máskor is kiballagott ő már ilyen időtájban a pincéjébe. Így ezt most is megtehetette. A hivatali emberek nem a pinceajtót pecsételték le, hanem a boros hordóját. Ezek után semmi sem akadályozta őt abban, hogy a magával hozott kulccsal a pincéjének ajtaját kinyithassa.

Amikor belépett az ajtón meggyújtotta a vakablakban tartott gyertyáját, mert bent még nappal is nehezen lehetett látni e nélkül, este már nem is lehetett.

A meggyújtott gyertyája pislákoló fényénél, egy ideig még vizsgálgatta a borral teli hordót, amelynek dugóját hivatalos pecsét úgy zárta el előle, mint ahogyan Borcsa mama a kolbászt elzárja, a lopkodó kedvű macskája elől.

Ez az elzárás nemhogy az iváshoz való kedvét szegte, hanem még fokozta. Persze ezzel mindenki így van. Addig, amíg szabad valamihez hozzányúlni, nem annyira érdekes. De ha a tiltva van, és úgy szerzi meg, sokkal kíváncsiabb, sokkal édesebb még a cukornál is.

Erről ő is hasonlóképen gondolkodott.

Nem azért, mintha ő a jóféle itókát eddig nem szerette. Szerette ő mindig, még akkor is, ha nem volt annyira jó fajta.

Némi tétovázás után, húzott egy vonalat az abroncson keresztül a hordóra. Ezzel a mozdulattal megjelölte a legfelső abroncs eredeti helyét. Ez után a kalapácsot és vésőt vette kezébe, és a dugó melletti legfelső abroncsot óvatos mozdulatokkal próbálta leverni a hordóról. Először az abroncs nem mozdult. Bizony

hosszú idő telhetett már el az idő óta, amikor a hordót készítő kádármester a hordóra ráverte. A szorgalmas kopácsolásnak köszönhetően végül elmozdult helyéről, láthatóvá téve a hordónak azt a részét, amelyet utoljára a bognár mester láthatott, még a régi időkben.

Ekkor, az amúgy sem bánatos szeme, már csillogott az örömtől, mintha máris a bort kortyolgatná.

A fűrő, szép lassan faragta azt a lyukat, amelyet a hordó a legtetéjére szándékozott vele fűrni, a beszolgáltatást szabotáló gazdája.

Azt el kell ismerni, hogy a fűrőt készítő mester sem végzett rossz munkát, mert egy pár csavarás után a szerszám beugrott a korhadó boroshordóba, a gazdája legnagyobb örömére. Hálával gondolt fűrös mesterre.

Amikor kihúzta, a fenséges nedű csepegett szerszám végéről. Kitátotta száját, majd a csepegő szerszámot a szája fölé tartotta. Arcát ez a szokásosnál mosolygóbbá varázsolta. Az ízleléssel pusztán nem elégedett meg, főleg a szomjúsága nem csökkent. A magával hozott nádszálat a hordóba tolta az előbb fűrt lyukon keresztül, majd mohón szívogatta.

Nem mérte az időt senki, azonban annyi bizonyos, hogy ötpercnyi ideig szívogatta nádszálat, szürcsölte a finom nedűt.

Miután a tüdejét kisé megpihentette, újra nekiveselkedett, újra szívogatta.

A harmadik szívogatás után, már olyan jótékony hatással volt rá az eltiltott borocskája, mint tavaszi vetésekre a langyos, májusi eső. Kerek-perec kijelenthetjük, ő is olyan szépen elázott, hogy már némely mulatós dalok jutottak eszébe és dúdolni kezdett egyet-kettőt.

Miután ismételten megszívta, már torkaszakadtából énekelt úgy, hogy a pincéje előtt elballagó emberek a kedvében nem észlelhettek

különbséget, a hordó lepecsételése előtti állapothoz képest.

Ezután az abroncsot nagy gonddal visszahelyezte előbbi helyére, majd a pinceajtót bezárva, hazafelé indulva, fergeteges nótába kezdett:

„Még azt mondják, részeges vagyok,
Pedig csak a jó bort szeretem nagyon.
Nem lehet az ember fából,
Ki kell rúgni a hámfából
Megverem a csizmám szárát,
Csókolom a babám száját.

A kecskének nagy szakállá van,
Az én anyósomnak nagy pofája van.
Háziállat mind a kettő,
Verje meg a jeges eső. „

Amikor hazaért, Borcsa mama tapasztalhatta, hogy élete párja a hordó lepecsételése után sem szomorodott el, legfeljebb most nem hozott magával a korsójába bort. A kedve azonban semmivel sem rövidült, a korábbi időkhöz képest.

Így ment ez nap-nap után, amíg a legbuzgóbb besúgó gyanút fogott, és jelentette a fináncoknak, az öreg bátyó szünni nem akaró mulatozási kedvét. A fináncok tudtak a hordó lepecsételésről, meg arról is, hogy ami bora volt, azt mind elzárták előle a hivatalos emberek.

Az egyik nap aztán megjelentek a fináncok, éppen akkor, amikor nótázva közeledett nádfedeles háza elé.

Bárki megijedt volna, amikor a Jancsi finánc ekképpen szólt a nótaszóval érkező, imbolygó emberhez, aki már alig bírt állni a lábán:

--Hol vette ezt a fergeteges jókedvet? Mert ilyet én is szeretnék venni magamnak!—kérdezte tőle olyan irigységgel, hogy szemlátomást begurult e boldog ember puszta látványától.

A Jancsi finánc—mert így nevezték őt a környéken—foglalkozási ártalom betegségben szenvedett. Éppen úgy, mint társa a Karcsi finánc, akivel mindig párban jártak. Nem volt igaz, amit a faluban pletykáltak róluk. Miszerint egyikük olvasni tud, a másik meg írni. Ők mind a ketten tudtak írni, de még olvasni is annyit, amennyi szükséges volt ahhoz, hogy a törvényszegőket nyilvántartsák. A Jancsi finánc idegesebb természetű volt, a gyomra is könnyebben háborgott, remegett. Jobban felemésztették idegeit ezek a rakoncátlan szomolyai lakosok, akik nem átalloztak mindent feketén tevékenykedni:

Úgy, mint a zugpálinkafőzés feketevágás, tiltott dohánytermesztés és borhanísítás.

Lehetne sorolni még egy sereg tiltott tevékenységet, amit szerintük csak azért tettek, hogy az ő gyomorfelekéyleik számát gyarapítsák.

A Jancsi finánc nem bírta elviselni, ha egy jókedvű embert látott maga körül. Jobban tetszett neki az, aki hason csúszva, könnyező szemekkel közeledett feléje. Nem úgy, mint ez a határtalan jó kedvű ember, Pesta bátyó elvtárs, akin a félelemnek még a nyomát sem tapasztalta. Ez az ember még jobban feldühítette, aminek következtében idegrángások jelentek meg arcán itt is, ott is. Gyomrában igen erős csikarások indultak el egyik oldalról a másikra, és türelmetlenül várta a választ, az imént feltett kérdésére:

Az öregnek nem volt olyan sürgős a válaszadás, ezért szívott még egyet pipájából, ami a fináncot még inkább dühítette:

- Igyekezzen már azzal a válasszal, mert ennyi idő alatt az északi szél még Mezőkövesdre is leviszi a pipája füstjét!

Pesta bátyó, miután kifújta magából az imént beszívott füstöt, megszólalt:

- Hol vettem volna? Ott a kocsmában! Ott maguknak is adnak. –mondta minden idegesség nélkül, a kocsmá irányába mutatva.

- No majd hamarosan elválik! Hozza csak a pincekulcsot és megnézzük a hordóját, mi van azzal a pecséttel!

-Elnézheti azt az úr akár holnap reggelig is, mert én ahhoz nem mernék hozzányúlni!

Nem vagyok én **olyan**, aki csak úgy szaggatja a pecséteket! –mondta színlelt sértődöttséggel, és az állandóan zsebében tartott pincekulccsal, indultak hármasan a pincéje felé. Elöl a ravaszul mosolygó öreg. Hátral a két finánc, akik igen nagy szabálysértés leleplezésére számítottak. A gyomruk már előre úgy remegett, mint Borcsa mama húsvéti kocsonyája miután kellően megalszik.

Mivel most sem volt szeszmentes—hiszen a pincéből az imént ballagott hazafelé—dúdolgatott az általa ismert dalokból, olyan felszabadultan, mintha nem a két finánc kísérné ökelmét, hanem a szomolyai cigányzenekar. Sőt, már néha a dúdolásból hangos nótázásba váltott.

A Jancsi finánc nem bírta sokáig az óbégatását, ezért ekképpen próbálta csendre inteni:

--Jobb lesz, ha mielőbb abbahagyja ezt a kurjongatást, mert a pincéjébe érve elmegy a kedve úgyis, ezt én garantálom magának!

Azonban ez időtájrán már úgy gőzölgött benne a szesz, mint a pálinkafőző üstjében a cefre szokott fortyogni, egyórával az alagyújtást követően. Ezért aztán

bátorsága az iménti fenyegetések hatására sem hagyott alább, hanem inkább még tovább nőtt

Erre meg volt minden oka, hiszen legjobban ő tudta, hogy a pecsét sértetlen a hordón.

Amikor betértek a pincéjébe, a Jancsi finánc, Karcsi finánc, egymást lökdösve közeledtek a hordóhoz. Zseblámpájukkal vizsgálgatták a hordó tetején levő lepecsételt dugót nagy szakértelemmel, nagy buzgósággal, miközben arcuk egyre nagyobb csalódottságot tükrözött. Miután a felső pecsétet sértetlennek találták, a csapdugót kezdték el tüzetesen vizsgálni. Majd ezt követően a Karcsi finánc aláfeküdt a hordónak, mert egyik dugó tüzetes vizsgálata sem hozta meg a kívánt eredményt. Azaz, nem találták azt a lyukat, amelyen az öreg szerintük lopja a bort, amit a végrehajtók már lefoglaltak. Kezdték igazából idegesek lenni.

Olyan fajta idegesség uralkodott el rajtuk, mint azon az éhes macskán, amelyik egeret sejt abban a lyukban, amely előtt egyre türelmetlenebbül strázsál, de az éger nem akar kijönni belőle.

- No, ugye mondtam; *nem nyúltam én a pecséthez!*—mondta, és vidáman pödörgette eközben a bajuszát, ami a fináncokat még inkább idegesítette. Mivel semmiféle bizonyítékot nem találtak, a pecsét megsértésére vonatkozólag, kedveszegetten távoztak a pincéből.

A szerencséjének köszönhette, hogy egyik fináncnak sem jutott most eszébe, a hordót felső harmadában megkopogtatni.

A nyár július hónap a végéhez közeledett. A falut határoló szőlős dombokon ugyancsak szemesedett az idei termés. A Nap, égetően tűzött. Azonban az idei termés messze járt még ahhoz, hogy abból mustot

lehessen csavarni, amiből az újbor kiforrhatna. A hordóban úgy apadt el a bor szintje, mint ez időtájára a nyári forróságban, a falut átszelő Kánya patakban a víz elapadt.

Így aztán nem lehet csodálkozni azon, amikor a bátyó részére elkövetkezett az a szomorú pillanat, amikor bor helyett már csak levegőt szívott, a kétheftős hordójából. Próbálkozott ő hosszabb nádszállal is, de olyan eredménytelen volt ez a kísérlete, mintha valaki a kiszáradt Kánya patakból próbálna vizet merni, a forró nyár vége felé, a falu alatti rétnél.

Elkövetkezett az idő, amikor szomjúságának oltására, valóban csak a falu kocsmájában volt lehetősége, mert a boroshordója szárazabb volt a padlásán száradó, feketén tartott dohányánál.

A fináncok ismét jöttek vizitelni. Azt mondanunk sem kell, hogy az adótartozását még ez időtájára sem teljesítette. De miből teljesítette volna, amikor nem volt pénze még most sem, és a borocskájából így is ihatott.

Az egyik buzgó besűgő már többször jelezte az öreg fergeteges jókedvét, amint a pincéjéből hazafelé botorkál esténként. De jöttek volna ők már e nélkül is, hiszen a lefoglalt bor időnkénti ellenőrzése az ő feladatuk.

Amikor benyitottak a rácsos kapuján, legnagyobb meglepetésükre józanul találták.

Máris arra gondoltak, hogy ez a besűgő túlzásba viszi a feljelentgetési buzgóságát. Lám az ellenőrzött egyén, ártatlanabb a ma született báránynál, hiszen az italosságnak semmi nyomát nem látják rajta. Nem nótázik, de még csak nem is dúdolgat.

Az bizony igaz, a kocsmára nem telik minden nap, saját bora úgy elfogyott, mint ez idő tájára a kamrában alácsüngő kolbászok. Hiszen messze van már az elmúlt téli disznóvágás, a jövő téli meg odébb van.

Ezeztől a tapasztalatoktól függetlenül a Karcsi fiánc, és a Jancsi fiánc, mégis ki akartak menni a pincébe:

- No öreg, fogja a pincekulcsot, mert a hordót meg akarjuk nézni!

- Mit néznek rajta? Sértetlen annak mind a két dugója még most is!—jelentette ki az ismételten ellenőrzött bátyó, olyan határozottan, hogy amennyiben nem lett volna kötelességük a hordó rendszeres ellenőrzése, rögtön hazafelé indulnak.

Pár percen belül azt lehetett látni, hogy elől ballag az adó szabotáló egyén, pincéje kulcsát kezében csüngetve, utána meg a két fiánc bandukolt egykedvűen. Bizonyítva azt, hogy nemcsak a kapálást lehet megunni, hanem a kutakodást is.

Amikor a hordó mellé álltak, láthatták, hogy annak pecsétje olyan sértetlen, mint Pesta bátyó eredeti felszólítása, az adótartozásának rendezésére. Vagyis, ehhez sem nyúltak, meg ahhoz sem. Olyan volt ez még akkor is, amikor a lámpájukkal közelebbről megvizsgálták.

A Jancsi fiánc azonban csak úgy, szórakozottan, bütykös ujjával odakoppintott a hordónak. Ekkor a hordó, olyan fájdalmasan ijesztő, kongóhangot hallatott, mint az igen éhes ember gyomra hallatja az ételt, kérő hangot, amikor már régóta mellőzi a táplálékot.

Megismételte az előbbi koppintását, de a hordó csak az előbbi kongó hangját hallatta, az üres hordó jellegzetes hangját.

A két fiánc olyan ijedt szemekkel nézett egymásra, mint a mezőkövesdi vásárban, a pénztárcájától megszabadított vásároló teszi, amint zsebét megtapintva, keze nem érzékeli a pénzzel teli bukszáját.

Ezután, az eszmélés után, olyan kopogásba kezdte a megüresedett, kéthehtős hordó oldalán, mint a Vén hegyen álló, egyik öreg cseresznyefa oldalán kopácsoló harkály. Csak a harkálynak megvolt a reménye, hogy kopogása végén talál valamit, de a fináncoknak nem.

Ijedten rántgatták ki a hordó dugót, majd mérő botjukat a lyukon betolták, majd kihúzták. A bot végéről egyetlen csepp bor sem cseppent, ami mindenképpen arra utalt, hogy a hordóban annyi bor sincsen, amennyitől egy hangya jókedvre derülhetne.

Szinte egyszerre kérdezték:

- Hova lett a bor?!!! –mutatattak a kéthehtős hordóra, amelyet már emelgettek, azt remélve, hogy a kopogtatás hangjai esetleg megtévesztették őket. A hordó azonban könnyedén mozdult ki eredeti helyéről, miután a fináncok meggyőződhettek, hogy ez már csak az újbortól nehezedik el ismét.

Erre a kérdésre úgy tárta széjjel kezeit, mint a fészket elhagyó vadgalamb a szárnyát kitarja:

- Honnan tudjam én azt?—mondta és rámutatott a vétkes hordóra:

- Lehet, hogy kiszáradt! Hiszen olyan aszály volta nyáron, hogy a Felső part füve is kiszáradt!

Ekkor már Jancsi finánc fejét a pince falához verte idegességében és úgy ordította:

- Hát teljesen hülyének néz bennünket?!

Az öreg nem sietett gyorsan a válasszal. Nem találta olyan sürgősnek. Talán nem teljesen nézte hülyének a kutakodókat. Erről nem akart bővebben nyilatkozni, ezért hallgatott.

A Karcsi finánc és a Jancsi finánc egy ideig még dühöngött, majd amikor látták, hogy az öreg úgysem

mond semmit, békülékenyebben szolt hozzá a Jancsi finánc:

- Mi tudjuk, hogy maga egy ravasz prókátor. Tudjuk azt is, hogy a bort maga itta meg a hordóból. Azt azonban nem tudjuk miképpen tette mindezt. Jobb lenne, ha elmondaná.

- Lehet, hogy kifolyt a hordó repedésein, aztán meg ki a pinceajtaján, az utcára! —mondta, esendően nézve a fináncokra.

Nem gondolhatta komolyan, hogy ezt a mesét neki elhiszik, hiszen régóta tudott mindenki a ravaszságairól.

—Idefigyeljen öreg! Ha nem vallja be hová lett a bor, istenemre esküszöm, elintézem magának az internáló tábort. Ott aztán kuruttyolhat, mint béka a kiszáradó patakjuk szélében!—ezt már a Karcsi finánc ordította a fülébe, és mutatott a patak irányába, hogy szavainak kellő nyomatékot adjon.

Őt azonban nem olyan fából faragták valaha ősei, hogy ezekre a fenyegetésekre inába szállt volna bátorsága, ezért így felelt:

- Úgy tudom, oda is rendes embereket, visznek. Legalább eggyel több lesz ott ezután!

Azt be kellett látniuk; ezt az embert nem lehet megfélemlíteni, ezért másfelől közelítettek hozzá, hiszen nekik nagyon fontos volt az, hogy miképpen szedte ki a hordóból úgy a bort, hogy azon semmi, de semmi nyomot nem hagyott.

- Megígérem magának finánc becsületszavamra; semmi bántódása sem lesz, ha elárulja titkát!—fogta lágyabbra szavait Jancsi finánc.

—A fináncbecsületszó nekem nem elég! Attól még a börtönben kuruttyolhatok életem végéig. --idézett a fenyegető hivatalos ember, előbb elhangzott fenyegetéseiből, majd tovább mondta:

- Mondja azt, hogy a családom egészségére esküszöm!

A Jancsi finánc, gondolkodóba esett. Ez bizony már nagyobb tét a fináncbecsületszónál, éppen ezért meggondolandó ezt a tétet feltegye e fogadására. Azonban rendkívüli módon izgatta fantáziáját az eset, amelyhez hasonló még nem fordult elő az ő gyakorlatában. Szeretett volna újabb trükköt megtanulni, amit a későbbiek folyamán hasznosíthatna. Mert arról szentül meg volt győződve, hogy az ilyen ravasz emberektől, mint az öreg, van mit tanulnia.

- Tudja mit? Fogadom a családom egészségére, hogy semmi bántódása nem lesz, ha elárulja a titkát! Sőt, még egy liter pálinkát is adok ráadásnak!—mondta és kivette táskájából azt a liter pálinkát, amit más helyről foglalt le. Ez már egyáltalán nem semmi, sőt meggondolandó.

Pesta bátyó, még soha életében ilyen ígéretet nem kapott a fináncoktól, és semmiféle hivatalos szervtől, akikben nem is bízott soha. Most azonban nem kukoricázott sokat, hanem fogta a kalapácsot, vésőt és egy-két ütéssel leütötte a legfelső abroncsot, miáltal láthatóvá tette azt a lyukat, amelyen a hordóból „elpárolgott „a bor.

A fináncok egy ideig még ámuldoztak, majd átnyújtották az ígért pálinkát, és elmondhatták; ezzel is okosabbak lettek. Pesta bátyó elvtárs egészséggel elfogyasztotta a következő két napon a megérdemelt pálinkáját, miközben ismételte a szokásos jókívánságát: „A **Rossz** törje ki a nyakatokat!” A fináncok betartották szavukat. Az öregnek nem esett semmiféle bántódása e miatt az ügy miatt.

Pesta bátyó dohányt rejteget.

A holdvilágos éjszaka a Gyuri besúgó úgy döntött elindul a falu utcáin, és úgymond járőrözik egyet. Részben azért, mert az esti disznótóri káposzta a kelletténél jobban megülte gyomrát, részben azért, mert törvényt megszegő emberek éjjel mindig szívesebben ténykednek, mint nappal.

Bizony ilyenkor –az őszi betakarítás végén— mozgatják ide-oda a cefrét, és nem utolsó sorban, ilyenkor lopják be a faluba a határban titkosan termelt dohányt is. Egyszerűen ilyen tájban sokkal eredményesebb lehet a felderítés. Csendben ballagott az

utcán, az esti emésztetlen disznótori káposzta okozta csikarásaival a gyomrában, amelyet egy tiltott tevékenység felderítése elviselhetőbbé tenne.

Azonban a faluban nem akart történni semmi. Némely kutya vonyított csak imitt-amott a falu portáin, mintha a Hold erős fénye miatt nem tudnának aludni. A késő őszi, csípős szél, olykor egy felhővel eltakarta az egyre gyérülő fényű Holdat, amely már lassacskán közelített a Nagy völgy tető felé. Amikor aztán lebukott annak nyugati oldalán, nem csak sötétebb lett a falu, de csendesebb is. Ilyenkor a kutyák is kevésbé ugattak. Gyuri besűgő azonban tapasztalatból már régen megtanulta, hogy ilyenkor kell ébernek lennie.

Amikor a Vénhegy felé figyelt, látott egy alakot, amint a partról ereszkedik befelé a faluba. Hátán valami terhet cipel. Amikor közelebb ért, már a dohány illatát érezte. Gyorsan földre állt az útból és egy bokor mögé rejtőzködött. A cipekedő ember mindebből semmit sem látott. Egykedvűen cipelte terhét, olykor a szájában lógó pipáján szívott egyet.

A besűgőnek megdobbant a szíve a bokor mögött és olyan sebesen kezdett el dobogni, mint annak a vadásznak, aki azon mérlegel, hogy a hirtelen felbukkanó vadat engedje-e közelebb, vagy máris lőjön.

Ez érthető, hiszen ezért ő jutalmat szokott kapni. Az pedig nem közömbös senkinek sem, hogy jutalom, vagy letolás az, amit kap. Így neki sem.

Amint Pesta bátyó elhaladt mellette, tisztes távolságból követte. Nem ismerte fel a cipekedő embert, de a besűgői kötelessége azt diktálta; *házáig* kövesse. Mert csak így tud kellő felvilágítással szolgálni megbízóinak, akik ezzel a rejtett megbízatással őt felvértezték. Az azonban igaz, hogy a rejtett megbízatása, lassacskán már közismertté vált a faluban. Őt ez nem zavarta. Sőt, büszke volt rá. Nagyon tetszett neki, amint

a falu lakói rettegtek tőle, mert mindenkinek volt olyan takargatnivalója, amit ő nagyon szívesen kitakart a megbízóinak.

Az öreg nem sokára befordult portájára és letette hátáról a kötéllel felkötözött terhét, de a követőjét nem vette észre. A besúgónak ennyi bőven elég volt. Megtudta pontosan a törvényszegő lakhelyét, akit nem először jelentett már fel az elmúlt idők folyamán. Amilyen lopakodva érkezett, úgy osont csendben hazafelé, és elégedetten dűdolgatott.

Már kellő tapasztalattal rendelkezett, ezért a legelső dolga volt a nyomokat eltüntetni. Függetlenül attól, hogy látta, vagy nem látta valaki az ő törvényszegését. Ezért aztán a legnagyobb konyhakéssel, összevagdalta finom csíkokra, a száráról letépett dohányt, és eldugta. A szárát pedig, annak rendje-módja szerint elégette, hamuját a többi hamuval összekeverve ezt mormogta:

- No, édes Borcsám! Majd csinálsz Te ebből olyan lúgot a mosáshoz, hogy még a fináncok is megkóstolhatnák!

Miután így végzett a munkájával, álomra hajtotta fejét, eltette magát a holnapi közelgő napra, amely már nem volt olyan messze. Ennyi dohányt összevagdalni, az ő egyszerű szerszámaival, nem könnyű feladat, és természetesen hosszadalmas. Ezek után nem lehet csodálkozni azon sem, hogy némely kakas, ha halkan is, de már próbálgatta a torkát köszörülni. Egyszerűen készült a közelgő pirkadat fogadására, amely a Gyürtető felett már némi jelét adta közeledtének. Közeledett az új nap hajnala.

Másnap reggel már elég magasan járt a Nap, amikor Borcsa mama rángatta rajta a takarót és ezt kiabálta a fülébe:

- Kellj már fel, Te hétalvó! K. Imre már régen elindult az erdőre fát gyűjtögetni, Te meg itt döglesz!

Pesta bátyó e korholó szavakra ijedten pislogott, majd talpára állt.

- Mi van? Mi van? Tán a fináncok érkeztek?

- Nem jöttek azok, hanem a tél közeledik sebesen, tüzelőnk meg annyi sincsen, hogy a kemencébe begyűjtsak a kenyérsütéshez. A kályhába való, vastagabb tüzelőről meg jobban teszem, ha nem is beszélek.

- Ne morogj már korán reggel! Téged az Isten ugyancsak morgó kedvében teremtett, hogy a napot a szekírozásaiddal kezded!

- Még hogy korán reggel? Nyisd már ki a szemedet, és győződj meg saját magad, reggel van-e, vagy inkább a dél közeledik!

--Tudod Te, azt mikor feküdtem én ágyba, hogy így molesztálsz? Majdnem hajnalig vágtam a dohányt, amit az este hazacipeltem a hátamon a határból!

- Mit bánom én azt! Mindig azzal a бүдös bagóval vagy elfoglalva, amit az orrom alá fűstölsz, amivel ránk hozod a fináncokat! Mert az, biztos, hogy azok már úgy járnak ehhez a házhoz, mint a hideg téli szelek jönnek a faluba az Eged hegy felől, késő ősz közeledtével.

- Morogj csak, morogj, ha azzal jobban érzed magad. Olyan vagy, mint a csipkefe, mert mindig bele kapaszkodsz az emberbe. —mondta бékүлэкеуен, mert érezte Borcsa mama szavainak igazságát, de azt is, hogy az a бүдös bagó jól esik, amikor a pipájában fűstölög.

Ezért aztán rágyújtott rögtön, miután az ágyból felkelt, hiszen még öltözködni sem kellett, mert hajnal felé csak úgy ruhástól dőlt bele az ágyba, annyira fáradt volt.

Amikor szívott pipáján kettőt-hármat, tört egy darabka kenyeret, vágott hozzá egy igen vékony

szalonna darabot. Azt majszolva elindult az erdőre, a szomszédja után, miután a fa szállításához szükséges kötelet már előbb a derekára tekerte.

Már a delet elharangozták a templom tornyában, amikor hazaérkezve, lekötözte magáról a kötélbe kötött fagallyakat, és pipáját ismét meggyújtva végig dőlt a kemence padkáján.

Pipázgatás közben már-már szundítgatott, amikor kopogást halott a nagykapu felől.

- Ki az ördög már megint, aki nem hagyja pihenni az embert? – morfondírozott magában, majd a kemence padkájáról felkelve, elindult a kapu irányába.

Ekkor nézett ő nagyot! A kapuja előtt régi, de nem kedves ismerősei, zörgették kapuját és kiabáltak befelé:

- Nyissa már ki! Széjjelnéznénk a portáján, hátha találunk valami olyat, amit magának nem szabad tartogatni!—kiabált be a Jancsi finánc, és közben bevigyorgott az alacsony kapu felett, olyan magabiztosan, mint akinek semmi kétsége sincsen a felől, hogy ennél a háznál, aki keres, az talál.

Miután felismerte látogatóit, morgott egyet halkan, a szokásosat:

- A Rossz törjön ki benneteket, már megint itt vagytok? De hamar ide találtatok? –gondolt az éjszaka folyamán eldugott dohányra, amellyel kapcsolatba hozta a fináncok mostani látogatását.

A fináncok mindebből semmit sem hallottak. De még, ha hallanak is, ilyen kívánságoktól nem esnek kétségbe, hiszen a legutóbb sem törte ki őket semmilyen rossz, meg nyavalya, hiába kívánta Pesta bátyó teljes szívéből.

Karcsi finánc, Jancsi finánc magabiztosan lépett be a Pesta bátyó által szélesre tárt kapun, és egy-egy rövid tekintetet vetve mindenfelé a portán, szűrős szemmel nézelődtek.

A falu lakói közül többen voltak olyanok, akik azt mondták, ennek a két embernek röntgenből van a szeme, mert legtöbbször eltalálták a helyes irányt. A helyes irányon azt kell érteni, ami az eldugott anyagok rejtékhelyét illeti. Legyen bor, pálinka, dohány, vagy más tiltott, és a beszolgáltatás elől elrejtett akármi más.

Bizony, ennek a falunak törvényszegő, furfangos ésszel megáldott lakói, sokszor tévesztették meg őket az elmúlt évek folyamán. A legképtelenebb helyekre rejtették az elrejténivaló dolgaikat. Jancsi finánc és a Karcsi finánc, nem ma kezdte a szomolyai pályafutását. Mégsem mondhatták, hogy ismerik a rejtegető emberek ravasz gondolatait, rejtékhelyeit. Ugyanis, újabbnál-újabb helyeket eszeltek ki és ezért mindig új helyzet elé állították őket, amikor a faluba megérkeztek, a feljelentésekre.

A bátyót pedig mindegyiküknél ravaszabb észjárással áldotta meg a Teremtő. Olyan észjárással, akitől lehetett tanulni még nekik is.

Amikor az udvaron, kertben sebtében széjjelnéztek, a lakás rejtett zugait vették célba.

Kamra, szoba, konyha után gyakorlatilag már nem volt mit nézni a házban, mivel több helység nem létezett. Azonban a Jancsi finánc érdeklődését felkeltette a lakásból kifelé jövet a szabad kémény ég felé nyíló, sötét ürege és megtorpant mellette:

- Hozzon csak egy létrát öreg!

Mivel Pesta bátyón kívül nem volt közelben más, így erről neki kellett értenie:

- Nincsen nekem itthon létrám! Kint hagytam a cseresznyésemben még a cseresznyeérésékor! Azóta ott van, ha még el nem lopta valaki!

- Hozza ide a tyúkol létráját!—mondta erre a Jancsi finánc, amit az öreg már nem tagadhatott le,

mivel azt már az előbb látták, amint a rogyadozó tyúkól oldalát támasztotta.

- Az a létra már nem a legjobb! A fokait megette a fene, a szű. –figyelmeztette őket, azonban a fináncok ezzel mit sem törődve, követelték a létrát.

Amikor a létrán felmászott a Karcsi finánc elsőnek, nem látott egyebet azoknál az üres rudaknál, amelyekre, a füstölésre szánt szalonnákat és kolbászokat szokták felakasztani.

- No, mi van? –kérdezte türelmetlenül társa.

- Nem látok én itt semmit!

- No várj csak, majd én is felmászok!—szólt a Jancsi finánc és gyorsan felmászott a társa után.

Ekkor már mind a ketten türelmetlenül matattak a kormos kéményben, amelyből úgy kezdett el hullani a korom, mint télen a hó hull a falura. Csak a hó fehér, a korom meg fekete, ezért rövid időn belül olyan feketék lettek, mint a bátyó puli kuttyája, amely ez időre nagy morgásba kezdett az udvaron. Mintha már ő is unta volna a fináncok kutakodását. A kutya morgását egy hatalmas reccsenés szakította félbe, melyet a két finánc alatt összeroskadó létra okozott.

A két leeső ember, kétlapátnyi korom kíséretében ért földet, és úgy bámultak egymásra, mint akik nem ismerik és sohasem látták egymást.

Való igaz, ilyen kormosak még nem voltak sohasem a finánci pályafutásuk során.

Ekkor lépett be a házba a szomszédasszony—Julis nene—aki ekképpen kiáltott a két kormos ember láttán:

- Jaj de jó, hogy itt vannak! Az én kéményemet is ki kellene már kotorni, mert az is nagyon kormos. Régen volt már az kikotorva! Az én Jánosomnak alig fő meg a bablevese a tűzhelyen.

- Nem kéményseprők ezek az urak édes lelkem, hanem fináncok! Keresnek valamit, de nem tudom, hogy mit, mert még nekem se mondták meg.

A két kormos ember e szavakra nem tudta miképpen reagáljon.

Egymás látványa, olyan nevetségesnek tűnt, hogy inkább nevettek volna. A Julis nene által történt leértékelés—kéményseprés—azonban mégis a dühüket tette erősebbé, ezért a Jancsi finánc így kiáltott a szomszédasszonyra:

- Mars ki! Mars ki, mert kitekerem a nyakát!

Julis nene úgy viharzott ki a portáról, mint az imént az őszi forgószél, amelynek közepében az öreg bátyó diófájának megsárgult levelei hagyták el a portáját.

Ezután a Karcsi finánc az öreg előbbi kijelentésére—nem tudja, mit keresnek—kérdezett:

- Amikor az előbb beléptünk a kapuján és azt kérdezem hol a dohány, akkor válaszolt volna rá?

- Bizony válaszolok. Már akkor meg mondom, ne keressenek semmiféle dohányt az én portámon, mert úgy sem találják. Ha akkor megkérdezik, még a kéményben sem kellett volna össze kenni magukat.

- Akkor tegnap este ki volt, azaz egyén, aki a hátára kötött kötéllel a dohányt behozta az udvarra?

- Én nem láttam senkit!

- No, látja! Ugye nem vallja be?

- Nincsen mit bevallani, mert én valóban nem láttam senkit! Erre, ha kell, megesküszöm itt, most, rögtön!

A fináncok nem erőltették tovább a vallatást, mert ismerték már a szabálysértőt, és tudták a vallatással nem sokra mennek. Melegvizet kértek Borcsa mamától, és miután kimosakodtak valamennyire a koromtól, folytatták a keresést.

A kert végében folyó patakot vizsgálgatták még egy darabig, majd a kút fenekét kotorták meg egy hosszú póznával. Természetesen minden eredmény nélkül. Ekkor Karcsi finánc vette elő cigarettás tárcáját és kínálta az öreget:

- No, maga! Vén prókátor! Jól eldugta azt a dohányt, de azért kóstolja meg az én cigarettámat, finomabb-e ez, mint a magáé.

Pesta bátyó észrevette a finánc békülékeny hangjában, a múltkori egyezkedéshez hasonló viselkedést és elfogadta a kínált cigarettát.

Amikor meggyújtotta, ismét az a mosoly jelent meg szája szegletében, ami az eredménytelen borvizsgálat után történt. Érezte, ő van felül, és ismét kérlik majd arra, árulja el a rejtékhelyet és ezért minden bántódás nélkül, megússza a dohány elrejtéséért járó büntetést.

A fináncoknak semmi nem esett olyan rosszul, mint az, hogy ez a vén prókátor ismét túljár az eszükön. És ráadásul szája, olyan vigyorgásra áll a bajusza alatt, mint bohócnak a cirkuszban. Csakhogy itt ők a neveltség tárgyai, ezt ennek a sunyi, vénembernek köszönhetik, aki most is a bolondját járattja velük. Ez a vénember veri át őket ismét, aki talán csak a nevét tudja leírni, azonban mégis képes megvédeni magát a törvény túlkapásaitól. Persze ez utóbbit csak akkor gondolták, amikor némi lelkiismeret felülkerekedett bennük. Mert azt el kell ismerni; legtöbbször élvezték ezt a munkát. Egy-egy sikeres fogás esetén különösen meg voltak elégedve magukkal úgy, mint a vadász az elejtett vaddal, amennyiben az eléggé nagynak bizonyult.

Pesta bátyó elvtárs, miután szívott vagy kettőt az előbb kapott cigarettából, megcsóválta fejét és mondta:

- Jó! Nagyon jó, de.....--és itt elharapta a mondanivalóját.

- Mondja csak öreg nyugodtan, hogy jó a cigarettám, de a maga dohányja még finomabb.

Mint, aki megbánta elszólását, elkezdett szabadkozni, de a Karcsi finánc leállította:

- Mondja csak ki nyugodtan; a magáé ettől is jobb. És mondja meg azt is; hová rejtette. Ígérjük, nem lesz bántódása. Erre a szavamat adom! Vagy a családom egészségét, mert azt maga jobban szereti. –mondta ezeket a szavakat olyan hangnemben, ami már nem követelésnek, inkább kérésnek tűnt.

A finánc olyan esendően nézett az öregre, mint Borcsa mama szokott nézni, amikor a kocsmából csalja őt hazafelé ezekkel a szavakkal: --Gyere már hazafelé, mert hajnalodik. Már némelyik kakas kezdi a kukorékolást.

Erre gondolva Pesta bátyó lelke úgy kezdett ellágyulni, mint udvarán, a télen megfagyott sár kezdi veszteni keménységét a tavaszi meleg szél fuvallatára.

Meg aztán azt sem akarta, hogy ezek a fináncok még az éjszakát is az ő portáján töltsék.

Szívott egyet még az ajándék cigarettából—amely a szívás után, már a körmét égette—majd eldobta.

E pillanatban végleg eldöntötte, nem húzza tovább az időt, ezért így szólt a két fináncnak, akik várták, hogy ő úgy megnyíljon számukra, mint tavasszal a kikerics a Gyűrtető oldalában:

- Itt van a kűtnál!—jelentette ki kerek-perec, és jobb kezével a gémeskút tetejére mutatott, amelyen az ellensúlynak használt nagy mosófazék, le s fel járt, minden egyes vödör víz felhúzásakor.

Amikor a vödröt felhúzták, a mosófazék tetejéről leemelték a nagydarab követ, utána a dohányt takaró deszkát. A nagy szakértelemmel vágott, kellemes illatú

dohány kitöltötte a nagy fazék üregét. Ennek látványára nem tudtak mást mondani az ámuldozó fináncok, mint:

- A mindenség! Az áldóját!

Miután ki ámuldozták magukat, kérdezték:

- Miért mondta azt, hogy nem látott senkit bejönni az udvarra a dohánnyal?

- Azért, mert valóban nem láttam senkit bejönni!

Én ugyanis csak akkor láttam volna magamat, ha a nagy toalett tükör a kapumra lett volna téve. Az meg nem volt ott, mert a szobában volt akkor is, amikor a kapun a hátamra kötött dohánnyal bejöttem a portára.

A Karcsi finánc, Jancsi finánc erre nem tudott mondani semmit, csak a gondolataik kavargtak úgy, mint zápor után a Kánya patakban a zavaros víz.

Figyelték ezt a csavaros észjárású embert, akiből ekkora furfangot nem néztek volna ki. Úgy gondolták; paraszt embernek jó, ha annyi esze van, hogy a gyomnövényt meg tudja különböztetni a kukoricától. De hát, minek is lenne neki sok esze, amikor nem kell neki gondolkodni sem. Ott vannak helyette az okosan gondolkodó, vezető emberek, akik minden esetben meg tudják állapítani, miből mennyit kell termelni, beszolgáltatni, az adóba befizetni. Amikor végre megemésztették a kérdésükre kapott választ, újra kérdeztek:

- Miért mondta azt, hogy nincsen dohány a portáján?

- Én nem azt mondtam, hogy nincsen! Én azt mondtam, nem találunk!

Rövid gondolkodás után el kellett ismerniük, hogy ebben sem hazudott. Ezek után nem tehettek mást, mint a kaput becsukni maguk után, miközben elköszöntek:

- Még találkozunk! A viszontlátásra!

Pesta bátyó elvtárs már úgy kiáltotta utánuk:

- Legyen szerencsénk máskor is! Majd kisé halkabban:

- A Rossz törjön ki benneteket! Eközben kiköpte bagóját a szájából, és ismét megjelent az a mosoly az arcán, ami nem jelenthet mást, mint:

- *Ismét legyőztelek benneteket, cudar fajzatjai!*

Pesta bátyó sírba pottyán

Sz. Pistáékhoz nem volt kegyes a Teremtő. Már eddig több gyermekük halva született. És most, újra ez történt. Így nem lehetett megkeresztelni sem, mivelhogy keresztelni csak élő lehetőséges. Az egyik baj szüli a másikat. Ez időtájban az ilyen halottak eltemetése nagy gonddal járt. Nem azért, mintha ennek a kicsinyke, parányi embercsemetének, oly nagy koporsóra lett volna szüksége, aminek a megvétele oly sok pénzbe kerülne. Mert az ilyen parányi testnek, akármilyen kis ládácska megfelel, mindenféle cirádák nélkül.

A legnagyobb gond az, hogy a nem keresztelteket megszentelt temetőbe eltemetni nem volt szabad. A babonaság szerint, az ilyen halottak megzavarják a temetőben fekvők nyugalmát. Nem beszélve arról, hogy a Sátán az ilyen tetemekbe költözik bele még akkor is, ha az egy olyan picinyke testtel bír, mint Sz. Pistáék halva született gyereke. Ezek az ártatlan lelkek ugyan senkinek sem árthattak. Mégis úgy kellett őket eltemetni egy gödörben, temetőtől távol, nehogy a szentéletű tetemek nyugvóhelyén a Sátán tanyát üssön.

A másik megoldásként az, jöhetett számításba, hogy a temetőbe titokban eltemetni ezeket a „bűnös” lelkeket, éjszakának idején. Legtöbben ezt a megoldást választották.

Ezt választották Sz. Pistáék is.

Nekik mégiscsak szerencsájük volt, mert most, olyan halott temetésére került sor, akit annak idején a pap annak rendje-módja szerint, megkeresztelt. Ennek a sírjába szándékozták belopni a kis csecsemő földi maradványait. Ezért várták temetési nap hajnalát, hogy sötétség leple alatt, a kiásott sírnak egyik sarkában, elrejtsek.

Pesta bátyó most is felöntött a garatra. Erősen becsípve, sáros ruhájában, nem restellte a tisztaszobát választani a pihenőhelyül.

A magas lábú ágy, hosszú idő óta érintetlenül volt bevetve, a Borcsa mama által rárakott párnákkal, dunnákkal, melyeket a mama varrogatott az elmúlt évek során. Egymásra halmozva majdnem a mestergerendáig értek az ágyneműk. Annak tetejére, ilyen állapotban képtelen volt felmászni, ezért, úgy ahogy volt, sárosan az ágy alá mászott be. Itt pihente az ivás utáni fáradalmait. Zavaros álmok tették kellemetlenné pihenését. Azt álmodta, egy sírban fekszik, ahol nagyon megszomjazott, és nem talál semmi olyat, amivel kínzó szomjúságát csillapíthatná. Egy pár óra multán ébredése még szörnyűbb volt. A sötétben tapogatott és az ágy aljára rakott deszkákban akadt meg a tapogató keze:

—Te jóságos Isten! Én meghaltam! —állapította meg az ágy deszkáinak tapintása után, amiket a koporsó deszkáinak vélt felfedezni a sötétben, ezért kétségbeesve kiabált az ágy alól:

—Borcsám! Édes Borcsám! Gyere gyorsan! Húzzál ki a sírből, mert én még nem haltam meg! Tévedésből tettetek koporsóba!

Borcsa mama a segélykérő szavakra szintén riadtan ébredt az éj közepén. Nem tudva hirtelenjében mi történt párjával, akit este látott az ágy alá feküdni, de akkor a részegségen kívül még semmi más baját nem tapasztalta.

Úgy rohant a tisztaszoba felé, mint ahogyan a harang kongatása után a falusi emberek szaladtak ekkortájt, kezükben vízzel tele vödörrel tüzet oltani. Még a petróleumlámpát sem gyújtotta meg, hanem csak egy gyertyát, és futott a hang irányába:

—Mi bajod van? Mért ordibálsz? Nem hagyod a másik embert még aludni sem!

—Hát nem érted? A koporsóba tettetek! A fejem fölött most is a koporsó deszkáját fogom. Holott nekem él minden porcikám!

—Bárcsak ott lennél már! Az ilyen részegdisznó embernek koporsóban a helye! De nem ott vagy, hanem az ágy alatt. Amit pedig fogsz, az ágy deszkája, nem más.

Ekkorára, kezében gyertyával, a párja szemébe világított, ki meggyőződhetett arról, hogy mégiscsak ezen a világon van. Odaát nem gyertyával világítanak, és most Borcsa mama hangját is hallja. Restelkedve mászott ki az ágy alól, megfogadva, soha többet nem iszik ennyit. Borcsa mama az ilyen ígéretekből már túl sokat hallott az elmúlt évek során, ezért nem szólt semmit, csak legyintett kezével és indult kifelé a tisztaszobából, magára hagyva élete párját minden kínjával.

Másnap már ismét sógorának pincéjében mulatozott, a temető másik oldalán lévő pincék egyikében. A templommal szembeni oldalon. Mióta a fináncok gyakrabban ellenőrizték, többször fogadta el sógora meghívását, egy-egy pohár borocskára. Egyre gyakrabban lepték meg otthonát, pálinkafőző felszereléseket keresve. A besúgók szentül állították, a törvényszegő még mindig főzi a nemes italt, amelynél erősebbet az állami szeszfőzdeknél sem főztek még eddig és valószínű, hogy ezután sem főznek. Az ilyen ellenőrzések mellett jobbnak látta, ha a kocsmában issza meg a szokásos adagját. Vagy az ilyen meghívásoknak tesz eleget, mint most a sógora meghívása.

- Igyon még sógor! Ne sajnáljon engem! Van még itt bőven! –mutatott a háromhektós hordóra a kedves

sógora, és megkoccintotta a hordó korhadásnak induló dongáit, amely ezután olyan hangot adott, mint ahogyan egy tele hordótól elvárja azt gazdája.

Pesta sógorra nem lehetett mondani, hogy ő egy olyan ember, aki nagyon kínáztatja magát.

Felhörpintette a pohárban lötyögő bort, és odatartotta kedves sógorának, had engedjen helyére a kezében tartott lopótökből, egy újabb pohárkával. Hogy ez már hányadik pohár bor volt? Nem tudná megmondani sem a kedves sógor, de még a római pápa sem, ezért most az emlékeiben kutatott:

- Tudja Sógor! Azok voltak még az igazi szép idők, amikor a faluban nem szaporodtak el ezek a mocskos besűgők! Mert higgye el nekem, ezek aztán igazán semmit sem érő emberek, a megbízóikkal együtt. Egyszóval; tisztelem becsülöm őket, csak ki nem állhatom.

Nem ér ezeknek a munkájuk semmit, de még embernek is nagyon hitvány teremtések. Azt hiszik magukról, hogy az ő okos irányításuk mellett élhet csak jól a dolgozónép. Pedig jobban tennék, ha a munkahelyükről, örökös szabadságra mennének, mert addig sem tennének kárt a nép vagyonában. Nem tudom miért teremtett az Isten ilyen férgeket a földre. Nem érnek ezek ennyit sem! —mondta és a bagót a pince sarkába köpte szájából, miután már jól megrágta, majd folytatta:

—Annyi pálinkát főztem még abban az időben, hogy két falunak is elég lett volna. Most meg, ha inni akarok, a kocsmába kell el mennem. Vagy a dohány miatt jelentgetnek, vagy az adó, vagy a bor, vagy pálinkafőzés, vagy pedig a beszolgáltatás elmulasztása miatt. Néha úgy tűnik, a falunkban már több lesz besűgó, mint a dolgoz ember. —panaszkodott és tovább hörpintgette a borocskát.

- No, az elég baj lenne még a besúgóknak is! Mert ha ők lesznek többen, akkor éhen pusztulnak! Úgy járnak, mint az erdőben az a fagyöngy, amelyik a fa kérgéből élősködik. Kiszárad alatta a fa. Elpusztul ő is, mert nem lesz kiből élősködni.

Hanem fizetnék őket jobban, mint aki dolgozik, nem lennének annyian. A patkányok is ott szaporodnak el, ahol nem irtják, hanem etetik.

—mondta az előbbire Gyuri sógor, de ettől Pesta sógor nem vigasztalódott meg. Vigasztalódni csak a pohárból tudott igazán. Ezért újra töltetett magának, amitől egyre jobb lett a kedve, úgy annyira, hogy nótába kezdett:

„Jó bor, jó egészség,
Szépasszony feleség.
Szépasszonynak, jónak,
Jó járású lónak,
Kár megöregedni. „

Hogy miért ez a nóta jutott hirtelen eszébe, ő maga sem tudta. Annyi azonban bizonyos, hogy Borcsa mama villant az agyába, aki már türelmetlenül várta otthonába. Pedig jobban tette volna, ha reggelig nem várja.

Máskor sem volt egy korán ágyba fekvő ember, mióta pedig máshol kell meginnia a napi szeszadagját, főleg nem. Az, hogy ezen az éjszakán nem az ágyban tölti az éjszakát, még maga sem sejtette. Jó lett volna előre látni a jövőt, vagy hinni az elmúlt éjszakai álmában. De ilyen előrejeléssel nem áldotta meg a Teremtő. A szesztől erősen gőzölgő fejével elindult hazafelé. A nótázás máskor is hazaindulásra serkentette, így most is. Miután megköszönte kedves sógorának a vendéglátást—kívánva azt, hogy Isten tartsa meg továbbra ezt a jó szokását—ballagott Borcsa mamához.

Gyakran billent előre a teste, és lábai bizonytalanul érték el a földet. Azonban az agyában annál serényebben jöttek az „okos” gondolatok.

Amikor elérte a temető szélét, jutott eszébe a régen elhunyt anyósa, akit ő egyszerűen csak házsárkánynak nevezett, a köztük kialakult bensőséges viszony miatt:

- Hát az a vén sárkány ugyan mit csinál? - fordult be a temetőbe a kíváncsiságától hajtva.

Az éjszaka már a közepéhez közeledett. A fogó Hold még amúgy is sötétségben hagyta a tájat, mivel pedig a felhőből volt a több, ez még inkább így történt. A júniusi éjszakában csak a tücskök ciripeltek kitartóan. Nekik nem számított a sötét éjszaka, amiben csak néha bukkant elő a Hold. Ők tovább muzsikáltak, amit csak a földi halandók hallhattak, a temető lakói már nem.

Az öreg ott botorkált a sírok között, az anyósa sírját keresve. Olykor el-elbotlott, de újra felállt és tovább kereste, amely nem volt messze a temető bejáratától. Legalábbis, nappal nem tűnt olyan távolinak, mint most, amikor még a felhővel takart fogó Hold fénye sem neki kedvezett. De ha még világosabb lett volna, akkor sem biztos, hogy többet lát. A szesz miatt alig nyiladozó szemeivel keveset látott, amely nem nyílt nagyobbra, mint az ébredező, csipásszemű macskáé.

Valahol a távolban egy bagoly huhogását hallotta, de ő ettől nem ijedt meg még itt a temetőben sem. A bortól gőzös fejével még bátrabban viselkedett, így ezt a szent helyet semmibe véve, dúdolgatta az anyósának szánt nótát:

„A kecskének nagy szakállá van,
Az én anyósomnak nagy pofája van.
Házi állat mind a kettő,
Verje meg a jeges eső. „

Ilyen hangulatban közeledett anyósa sírjához, amikor egy földhányást találva, igyekezett kikerülni. Ez nem ment olyan könnyen, ezért szidalmazta azt, aki a földcsomót odarakta:

- Törje ki a Rossz, aki ezt a kupacot az utamba rakta! –kiáltott fel haragosan, mert az anyósa mesterkedését látta ebben az akadályban is, nehogy vőm-uram a sírja közelébe tudjon jutni.

Erre a szidalmazásra, az előre lépő bal lába megcsúszott, és egy mély gödör fenekére huppant.

A mikor a gödör fenekére ért, egy nagyot nyekkent, és miután nagy nehézségek árán feltápászkodott, próbált kijutni. Ez bizony nem sikerült még néhány próbálkozás után sem. De ha még sikerül is, akkor sem biztos, hogy tovább bír lépkedni. Ekkorára, a sógor borának gőze úgy járta át minden tagját, mint ahogyan közeledő hajnal harmatja, a temető alsó részének a pázsit szőnyegét betakarta.

Ezek után nem lehet csodálkozni, ha szépen elszundított, és bizony már horkolgatott. Az is lehet, hogy anyósáról álmodott.

Nem sokkal ezután, az éj leple alatt, egy három főből álló kiscsapat, osont a temető irányába úgy, mintha lopni mennének. Pedig nem akartak ők onnan semmit ellopni, legfeljebb belopni. Igyekezniük kellett, mert némely kakas már elégedetlenkedett az éjszakai sötététtel. Hangos kukorékolásaikkal már a Gyűrtető mögött várakozó Napot szerette volna mielőbb az Égre csalni. Nem is beszélve arról, hogy egyre kevesebb felhő takarta az eget. Ha nagyon lassan is, de a virradás jelei mutatkoztak.

Egyik ember kezében kis ládát tartott, amelyből fehér lepedő széle csüngött a föld felé.

A három közül egyik Sz. Pista. Ő tartotta kezében azt az apró koporsót, amelyben a halva született gyermeke pihent csendesen. Mert most már az sem titok, hogy az ő halva született gyerekével lopakodtak a temető felé. A másik ember T. János, aki egy ásót tartott kezében, amivel a kis koporsót földelik majd el, a kiásott sírgödörnek egyik sarkában. A harmadik ember K. Lajos, aki segédkezik majd az elhantolásnál és lesben áll. Úgyelve arra, nehogy valaki a meg nem szentelt, sátáni gyerek temetését felfedezze. Az sem titok, hogy az előző nap egy felnőtt részére kiásott sírt néztek ki a picinyke koporsó elhelyezésére.

Amikor közelebb értek a kiásott sírhoz, T. János szólt a társaihoz:

- Hát a halottak látják-e, tudják-e, hogy nem szentelt halottat temetünk közéjük?

- Nem látnak már ők, se nem hallanak semmit, olyan békességben nyugszanak! —mondta K. Lajos és levette a kalapját, illedelmesen gondolva a föld mélyén nyugvó, hajdani embertársaira.

- Olyan ártatlanok, mint kezemben ez a kis ártatlanság. —mondta Sz. Pista és ő is két társához hasonlóan, levette kalapját majd földre helyezte a picinyke faládát, terhével együtt.

Ea szavakra Pesta bátyó, lent a sírban, lassan ébredezett, majd a beszélő emberek közül az egyiket felismerve, szólt ki a sírból:

- Te vagy-e János sógor?

Az imént megszólított T. János sógor túlságosan messze állt attól, hogy az előbb feltett kérdésre válaszolni tudjon. Ugyan így Sz. Pista, és nem különben K. Lajos.

Milyen szerencse, hogy T. János az imént letette kezéből a kis koporsót, mert a sírból jövő kérdésre minden bizonnyal elejti. Így a lentről jövő kérdésre

nagyot ordítottak, és próbáltak rohanni a temető kijárata felé. Azonban a nagy rohanásban elől haladó K. Lajos elbotlott. Őbenne meg a többi menekülő, akik szentül hitték, hogy a feltámadó halottak akarják őket megtámadni, amiért a kis halott eltemetésével a temetőt akarják megszenteltetni.

Ez az elbotlás volt a sírba esett Pesta bátyó nagy szerencséje, mert így még volt lehetősége egy utolsó kiáltásra:

- Ne féljete! Nem az ördög beszél a sírból! Én vagyok, Gy. Pesta. Még az éjjel beleestem ebbe a gödörbe, és nem tudtam kimászni! Húzzatok ki mielőbb, mert fázok, aztán már meg is szomjaztam!

A megszólított T. János vette először a bátorságot és visszalépett a sírgödör szélére. Utána a többiek is bátorságot vettek és visszamentek. A magukkal hozott gyertyát meggyújtva láthatták a feltámadó ember valóban azonos Pesta bátyóval. Egy rövid ideig remegtek még ugyan, de azután kihúzták, aki majdnem halottat csinált belőlük, annyira megijesztette őket.

Miután kihúzták, elmondatták véle miképpen került a kiásott sírba. Ezután jót derültek az elmondottakon, nekiláttak a kis koporsó helyének kiásásához, amelyet a már megásott sír egyik sarkában szándékoztak elhelyezni

Igyekezniük kellett, nehogy valaki tanúja legyen ennek az „istentelen” cselekedetnek.

Amint elvégezték feladatukat, elindultak hazafelé. Az öreg úgy szintén hazafelé igyekezett, a közeli lakásuk felé. Nem azért sietett, mert Borcsa mamának szokatlan volt az éjszakai távolmaradása, hanem azért mert nemcsak megszomjazott, de meg is éhezett az éjjel, lent a sírban.

Annak ellenére, hogy a sírból ébredt fel ezen a reggelen, mégsem számított feltámadónak. Azonban a

faluban, ha valaki eltűnt, és váratlanul előkerült, azt mondták rá:

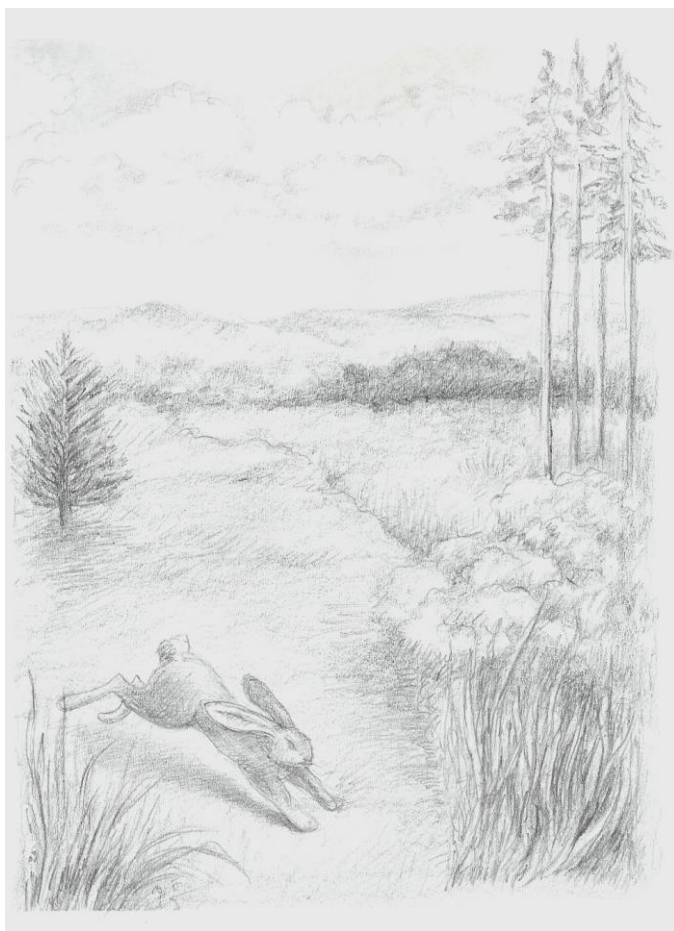
- *Feltámadott, mint Gy. Pesta!*

-

Pesta bátyó orvvadász

Kétségtelen, azt nem lehetett elmondani, hogy a falu lakói ártatlanabbak a ma született báránynál. Mindenki előtt ismeretes a zugpálínkafőzés, tiltott dohánytermesztés, feketevágás, a beszolgáltatás alól való kibúvás, bor eldugás a boradó elől. És még lehetne sorolni mindazokat a törvényszegéseket, amelyeket törvényellenesen olyan jó tenni. Az igaz, hogy ha mindent törvényesen tennének, még ennivalójuk sem maradna. Az államgépezet egyre növekvő étvágával felfalna előlük mindent, és nem hagyna számukra mást egy kis hulladékon kívül.

A fentebb említett törvénysértéseken túl, az orvvadászás sem volt ismeretlen tevékenység a faluban. A falut határoló erdők erre jó lehetőséget biztosítottak. Itt bizony megtalálható a vaddisznó, őz, szarvas, fácán nyúl, de még a muflon is. Ha meg ilyen ínycségek megtalálhatóak, akkor miért ne tehetné változatosabbá étkezését néhanapján az egyszerű falusi ember, amikor még a közmondás is azt mondja: *Segíts magadon, az Isten is meg segít.* Az urak nemcsak néhanapján, hanem mindig ezt teszik, kiváltságos jogaikkal élve.

Ha már egyszer a falu lakói űzik az orvvadászatot, akkor abból Pesta bátyó sem maradhat ki. Még a második világháború idején talált és dugott el egy elfürészelt, duplacsövű vadászpuskát, amelyet ha eldurantott, a faluvezetők azt gondolták, hogy az imperialisták intéztek támadást a népi demokrácia ellen. Az egyik besúgó, a *Lánytónál* járva hallotta, amint egy

ilyen dörrenés rázta meg az erdőt. Közeledett már az alkony, mikor ez a lövés eldördült. Az erdők madarainak éneke csendesedett volna már akkor is, ha ez a dörrenés nem történik meg.

Így azonban a szokásosnál korábban hagyták abba éneküket. Ezen a nyári estén a bíbor színű égálja jelezte merrefelé bukott le előbb a Nap, az egri dombok mögött. A besúgó, miután a dörrenést meghallotta, ahogyan csak bírt futott a faluba, jelenteni a rendőrnek, hogy orvvadász garázdálkodik a szomolyai erdőben. A rendőr, miután kapta a fülest, a besúgóival együtt rohant az erdő irányába, a törvényszegő durrogtatót elfogni. A nyári éjszakán a Hold teljes fényével ragyogott, körötte a sok-sok csillaggal együtt.

Olyan világos volt, hogy messze lehetett látni, még le az Alföld irányába is. Az üldözőknek kedvezett ez a világosság, nem úgy, mint a Felsőpart irányából, a falu felé menekülő orvvadásznak, akit már messziről látni lehetett, a hátán tömött hátizsákkal, kezében egy karónyi tárggyal, amely a fegyvere lehetett. Az üldözött jól sejtve, hogy észrevették, rohant befelé a faluba, a házak takarásában keresve menedéket üldözői elől.

- *Állj! Állj, vagy lövök!*—halotta a kiabálást mögötte, amely csak arra volt jó, hogy még gyorsabban futott, mint eddig tette.

Így rohant hazafelé Pesta bátyó a nádfedeles házikója felé, ahol Borcsa mama már aggódva várta most és máskor is, amikor vadászni ment az erdőre. Persze, soha nem bánta, ha az öreg telt hátizsákkal jött haza, de nagyon féltette. Féltette az internálástól, amely tettenérés esetén az orvvadásznak nem volt elérhetetlen büntetés.

Mikor benyitott a kapun, már az üldözői majdnem a nyomában jártak. Ha nem látták is pontosan melyik portára nyitott be, ismerve eddigi tevékenységét,

sejtették, hogy ez csak ő lehetett. Nem volt annyi ideje az üldözöttnek, hogy az orvvadászás bizonyítékait az eredeti helyére eldugni, ezért élete párjára, Borcsa mamára kiáltott:

—*Emeld fel a szoknyádat!* Miután felesége szó nélkül eleget tett kérésének, összecsukta a puskát—amely így már nem volt hosszabb egy fél méternél—és a nagy rokolyás szoknya alá dugta, amelyet egy spárgával Borcsa mama derekára kötözött. A hátizsákban hazacipelt nyulat pedig, az unokája bölcsőjébe rejtette, a kislány alá, aki alig múlt két éves. Ezután gyorsan pipára gyűjtött és olyan nyugalmasnak látszó pőfékelésbe kezdett, mint ki nem az imént, hanem még az elmúlt héten foglalta el helyét a búbos kemence padkáján. Egy-két percen belül dörömbölés hallatszott a kaputámasztó karóval betámasztott kapun. Borcsa mama nyitotta ki a kaput és angyalian ártatlan arccal, kérdezte:

—*Mi baj van tiszturak? Csak nem gyilkost üldöznek kendtek, hogy ennyire zörögnek?*

—*De bizony gyilkost üldözünk most! A vadak gyilkosát! És úgy láttuk ide szaladt be az előbb, a hátán hátizsákkal, kezében puskát szorongatott!*—jelentette ki egyikük, aki pisztollyal kezében hadonászott a sötétben és kérdezett:

—*Nem látta ki volt, azaz egyén?* Mert nagyon hasonlított a maga párjához, és tudjuk róla, hogy képes ilyesféle orvvadászatra.

—*Ott ül az a búbos kemence padkáján és azzal a bűdös bagós pipájával, és pőfékel. Lustább az annál, hogy az erdőt járja.*—védte élete párját a riadt asszony, aki teljes erejéből igyekezett titkolni félelmét, nehogy a rendőrök gyanút fogjanak.

Amíg ezt mondta, a lépéseit apróbbra szabta, hiszen a lába között úgy himbálódzott ide-oda az

összehajtott vadászpuska, mint a harangban az ütő: Vagy a pásztorkutyák lába előtt, az odakötözött fa rudacska, amely a vadak után való futásában akadályozza őket. De a nagy, rokolyás bő szoknya mindent eltakart. Ráncai sűrűségében még sok mást is elfért volna. A vadorzó üldözői mégis gyanút fogtak, hiszen túlságosan sok tiltott dologgal foglalkozott már életében Pesta bátyó elvtárs. Tudtak ők egyéb más cselekedeteiről is.

—*Gyerünk csak be hozzá!* —mondta a másik rendőr és indultak be az alacsony házikőba.

Az öreg valóban ott pőfékelt a búbos kemence padkáján, olyan nyugalomban, mintha a reggeli ébredése óta, onnan még el sem mozdult volna. Eregetett olyan füstfelhőket, amelyre csak valami nyers dohánnyal, vagy nedves falevéllal megtömött pipa képes.

—*No öreg, hová dugta el a puskát, meg a vadat, amit az előbb lőtt?* —szegezte neki kérdését az alacsonyabb rendőr anélkül, hogy köszönt volna a szobába lépés alkalmából. Az öreg először olyan nagyokat nyelt, mint a tehene szokott, amikor a kukoricásban leharapott csövet, egyben próbálja lenyelni, majd így szólt:

—*Puskát? Nem volt nekem olyan soha. Nem merném én azt elsütni sem. Félek én attól úgy, mint a macskám a fürdővíztől.*

—*Majd meglátjuk igazat mond-e. De, ha nem mond igazat, annyi szent, hogy hűvösre tesszük a hatóság félrevezetéséért.* —mondta a magasabb rendőr, aki olyan tagbaszakadt testtel bírt, mint amilyenvel valaha Toldi Miklóst a Teremtő megáldottak. Intett a társának, akivel kiléptek a házból. Az udvaron, vagy kertben vélték megtalálni a keresett tárgyakat, ezért nagy gonddal, aprólékosan néztek meg mindent. Az előző napon történt vetemények kapálása gyanúsnak tűnt. Ezért egy

vasdarabbal szurkálgatták a kert területét végig, a kert végében folydogáló Kánya patakig. A sötétben egy zseblámpával világítottak, de fénye az elem közeli kimerüléséről árulkodott.

A kert eredménytelen átkutatása után, az udvari, üres ólak következtek. Úgy, mint a tehénistálló, malacól, tyúkól, libaól tüzetes átvizsgálása. Azt mondani sem kell, hogy ezekben az ólakban a pókhálók sokasága fogadta a rendőrtiszt urakat. Rövidesen úgy néztek ki, mint nem oly régen a szabadkéményből lepottyanó fináncok. A különbség csak annyi volt, azok a koromtól voltak felismerhetetlenek, míg a rendőrök a pókhálóval voltak úgy betekerözve, mint a bebábozódott selyemhernyó gubója.

Nem találtak sehol semmit, ami fölöttébb bosszantotta őket és kezdték türelmüket elveszíteni. Különösen akkor, amikor a lakás padlásán sem találtak semmit. Ezután a lakásba mentek ismét, de a szegényes bútorzat átvizsgálásával hamarjában végeztek. Ekkor egyikük—az alacsonyabb—gondolt egy nagyot és a bölcsőhöz lépett, amelyben a kislány unoka még mindig nem aludt el. Elővett zsebéből egy szem cukorkát és dühös arcát mosolygósra varázsolva, ekképpen szólt a bölcsőben fekvő kislányhoz:

—*Nézzed csak mit hozott a bácsi a babucinak, ha jó kislány lesz a babuci!*—és a kezében tartott cukorkát az igen nyájas szavak kíséretében a baba kinyúló kezébe tette. A ház gazdájának felállt a szőr a hátán e nyájas szavakra. Nem azért mintha ő rosszabb nagypapa lenne a többi nagypapánál. Neki is jól esett, ha valaki méltatta unokája szépségét és okosságát, ami közel állt a valósághoz. Az okossága különösen említésre méltó, és persze igen jó megfigyelő, ami hamarosan kiderül. Az őszinteség meg a legfőbb erényük a pici gyerekeknek. Hiszen az ilyen kicsikből az őszinteséget a felnőttek még

nem tudták kinevelni. Ez majd csak a későbbiek folyamán fog nekik sikerülni, az okos nevelésük hatására. Amíg a felnőttek nevelésének hatása nem érvényesül, addig őszinték maradnak.

A gyerek boldogan szopogatta a kapott cukorkát és máris mosolygott az egyenruhás bácsikákra, akiktől eddig félt, hiszen ezt hihette:

—*Ezek a bácsik rossz emberek.* És lám, a rendőr bácsi elővette a második szem cukorkát is a zsebéből, majd lehajolt a hozzá, és az előbbinél még szélesebbre nyitott, mosolygós szájával gügyögte az őszinte babuci felé:

—*Kell e még egy cukorka?*

Ez a kérdés úgy, ahogy megfogalmazódott, rossz volt. Melyik gyerek az, amelyiknek az egy szem cukorka után, nem kellene még egy másik? Esetleg több is? Ilyen gyerekről nem tesz említést eddig még egyetlen krónika sem.

—*Teccék anni még. Sejetem a cukojkát!*— selypítette e szavakat a babuci a mosolygós rendőr bácsinak, és gyorsan nyújtotta a kis kezecskéjét, nehogy más kapja helyette. A rendőr bácsi nem azért intézte előbbi kérdését a babucihoz, mert nem volt tisztában, azzal hogy ez a picinyke emberpalánta szereti, vagy sem az édes cukorkát. Azért, hogy a cukorkáért megfelelő információt kapjon cserébe. Ezért, miután a gyerek mondta; *szereti*, elmondta a babucinak, mit szeretne a cukorkáért cserébe kapni:

—*Ezt a cukorkát is megkapod, ha megmondod nekem, hová tette nagypapi a puskáját!* Az újabb cukorka ígérete az eddiginél még szélesebb mosolyt varázsolt a babuci arcára, ezért boldogan selypítette ismét válaszát a rendőr bácsinak:

—*Odatette Namami lába közé, a soknya ajá!*

A rendőrök egymásra néztek értetlenül, mert nem tudhatták nem e valami szerelmi jelenetet figyelt meg a pici gyerek, és erre a gondolatra elvigyorodtak, majd tovább kérdezték:

—*Hát a nyulacskát, amit a puskával lőtt, hová tette?*

—*Ide a böcsőbe!*

A rendőrök erre aztán már nemcsak vigyorogtak, hanem egyenesen hahotáztak, és az alacsonyabb rendőr nevetve szólt társához:

—*Hát, hallod ez a gyerek jó megfigyelő! Mert amit ott a szoknya alatt szoktak löni, nyulacskát, azt bizony a bölcsőbe szokták tenni idővel!*

Ebben ők ketten teljesen egyetértettek, és a gyerekeknek az ígért cukorkát átnyújtva, nagy hahotázás mellett távoztak Pesta bátyó portájáról. A törvénysértőnek nagy kő esett le a szívéről, mert a bajtól az őszinte unokája megmentette. A távozó rendőrök után még utána kiáltotta a szokásos kívánságát:

—*A Rossz törjön ki benneteket!* Majd a kapuját betámasztva, a bölcsőből elővett nyulat megnyúzta. Ezután nemsokára, Borcsa mama vas lábasában sercegett a kellemes illatú vadhús, ami után a rendőrök is megnyalták volna a szájukat, ha kapnak. Ők ebből már hálaistennek nem kaptak. Pesta bátyó, miután belakott a vadhúsból, elmosolyodott, megpödörte bajuszát, megcsókolta unokáját, és az a szokásos mosoly jelent meg arcán, ami azt jelentette:

—*Ismét átvertelek benneteket cudar fajzatjai!*

Isten áldjon meg édesfiam!

Gyuri spion, a szokásos zabálását követően, a hirtelen jött éjjeli hascsikarás miatt, az udvari árnyékszékkel közelítette meg, a szokásosnál sebesebben.

Általában a potya ételek-italok mértéktelen fogyasztása után következett be nála ez a gyors igénye, az udvari illemhely mielőbbi látogatására. Ha mértékkel fogyasztaná az ételeket-italokat, valószínű nem lenne ennyire sürgős. Ilyen zimankós téli éjszakának közepén, nem kellene futnia a jeges, havas udvarán, az udvar végébe felállított árnyékszék felé. Ehelyett aludhatna békésen a melegágyában, és nem az árnyékszéken kellene trónolnia ebben a dermesztően cudar hidegben azért, hogy görcseitől mielőbb megszabaduljon. Igen ám, de a falu lakói elhalmozzák őt ezekkel a potya földi jókkal, csak pusztán azért, hogy ne jelentgesse őket törvénytelen dolgaikért. Ha pedig csak úgy jön valami, azt még akkor is meg kell enni-inni, ha ilyen következményekkel jár, mint ez a ma éjszakai futás, az udvar legtávolabbi sarkában megbúvó árnyékszék felé.

A Hold tejes fényével ragyogta be falut. Ám annál inkább hideg volt. Lábai alatt nyikorgott a csonttá fagyott hó. De az udvari illemhelyet ennek ellenére el kellett érnie, már csak azért is, mert ez idő tájt az ilyen dolgaikat, nem végezhatték el a lakásba- faluhelyen, mivel csak az udvaron volt ilyen könnyítő helység építve. Amikor a WC ülődeszkáján ülve kínjai megszűntek, távolabbról a jól ismerős pálinkafőző üst kongását hallhatta. Miután felöltözött, a hang irányába settenkedett, és szaglászni kezdett. Ilyenkor, az amúgy sem szűk orrlyukai még jobban kitágultak, érezve az üstből kiöntött forró cefre illatát, ami semmi mással össze nem téveszthető. Nagyon halkan, szinte észrevehetetlenül osont a cefre illatok, és az üst

kongásának irányába. Ezek a jelzések egyértelműen Pesta bátyó házáig vezettek, aki vélhetően gyakrabban kóstolgatta a főzés közben rézcsőből kicsordogáló pálinkát, és emiatt volt elővigyázatlan. Minden veszélyérzete megszűnt, ami máskor éberségre intette. Nem törődve ennek következményeivel, dúdolgatott, mintha a pálinkafőzésre már iparendeléye lenne.

A besűgő—mert ő settenkedett az éjszakában—teljes bizonyossággal meggyőződhetett a törvényszegő kilétéről De nem ment közelebb, hanem kellő távolságból figyelte Pesta bátyó elvtársat, aki már a pálinkafőzés eszközeinek elrejtésével foglalatoskodott. Miután meggyőződött arról, hogy a pálinkafőzés eszközeit hová dugta, elégedetten dörzsölte össze kezeit és hazaindult, hogy a hascsikarás miatt abba maradt éjszakai pihenését ott folytassa, ahol azt abbahagyta.

Az öreg, az éjszakai sikeres pálinkafőzés jóleső érzésével dűlt az ágyba. Már a téli Nap sugarai aranyozták be házának zsúpfedelét, amikor ébredt. A zsuppal fedett tető alsó részéről lecsüngő jégcsapok csepegni kezdtek, az erősödő napsugarak hatására. Ez rövid téli nap olyan gyorsan elszalad, mint a macska a kamrából ellopott kolbásszal. Télen így van ez még az alföldi falvakban is, ha pedig a falu két hegy közé van ékelődve, még inkább így van. Még a delet sem harangozta a harangozó, amikor a Jancsi finánc és a Karcsi finánc—a régi ismerősei—zörgettek kapuján, halaszthatatlan bebocsátást követelve.

—*Ki lehet már ez megint, aki ennyire veri a kaput?*
—morfondírozott magában és morcosan kiáltott ki a kapu túloldalán bejönni akarónak:

—*Jó, hogy szét nem vered azt a kaput!*

—*Ha nem enged be, még azt is megteesszük!* —
szólt vissza Jancsi finánc olyan fölényesen, amiből rögtön tudhatta: *a törvény képviselői állnak a kapuja*

másik oldalán. De hát ismerték ők már egymás hangját eléggé. Az elmúlt évek során erre a megismerésre sok lehetőségük kínálkozott.

Amikor ez tudatába hatolt, sem ijedt meg, hiszen a pálinkafőzőt jól elrejtette az éjszaka folyamán. Más bűnt meg egyelőre nem követett el. Legalábbis ez volt a legutolsó törvényszegése, aminek pedig nyomait kellőképpen eltüntette. Amikor beengedte a fináncokat, azok köszönés helyett, máris kérdeztek:

—*Hová tette a pálinkafőzőt?*—kérdezte Karcsi finánc olyan magabiztosan, hogy Pesta bátyó elvtárs jobban tette volna, ha egyből a kukoricaszár csomóhoz vezeti őket. De nem ezt tette. Ehelyett angyalian ártatlan arccal kérdezett:

—*Milyen pálinkafőzőről beszélnek az urak?*

—*Arról, amelyiket az éjjel dugott el!*

—*Én? Hogy az éjjel...én...ílyesmit...dugtam volna el? Ez teljességgel lehetetlen!* —válaszolta dadogva. Látszott rajta a megszeppenés, amiből bárki tudott volna következtetni arra; *ő most egy nagyot füllentett.* A fináncok erre már semmit sem válaszoltak, hanem a Jancsi finánc, a kezében tartott vaspálcájával, egyenesen az udvar végében álló szárkupac felé tartott. Amikor mellé állt, kétszer-háromszor bökött pálcájával a kukorica szárcsomó közepébe, amiből érces hangok hallatszottak. Ahogyan a fináncok arcán megjelent a mosoly, úgy savanyodott el a ház urának máskor derűre álló ábrázata. Ezzel azonban a fináncok nemigen törődtek, hanem már a szárkupacot dobálták széjjel. Ennek közepében zsákokkal letakarva, ott díszelgett a rézüst, a rézből készült kigyócső a hűtésre használt hordóban, és még néhány tartozék, amire a pálinkafőzésnél feltétlenül szüksége van a törvényszegő egyénnek.

A Karcsi finánc a spirál alakú rézcsövet kiszaggatta a hűtővizet hordóból, és a közeli favágó tőkéhez vitte. Itt azután az öreg baltájával 40-50 cm-s darabokra aprította, majd a kertben széjjeldobálta.

—*No, öreg! Ezután főzze a pálinkáját, ha tudja!* — mondta, mire a Jancsi finánc kárörvendő nevetésbe kezdett. A házigazda mélyen lesújtva és megalázva érezte magát, hiszen tönkretették a készülékét, és még pénzbüntetésre is számíthat. Ezzel már a fináncok nem sokat törődtek. Miután a jegyzőkönyvet elkészítették, rácsapták a nagykapuját és távoztak. A pórul járt törvénysértő pillanatnyi megdöbbenésében még a szokásos köszönését is késve küldte a távozó fináncok után:

—*A Rossz törje ki a nyakatokat, amerre jártok!* — és köpött egyet az árok szélére.

A fináncok nagyon tévedtek, ha úgy gondolták, hogy ez az ember soha ki nem gyógyuló búskomorságba esik, a pálinkafőzőjének megsemmisítése miatt. Egy órányi ideig búslakodott ugyan, de ennyi idő elteltével már hatott a bánat ellen megivott egyliternyi bor. Pálinkát nem ihatott, mert mind elvitték az előbb elégedetten távozó fináncok. Azonban a bor sem rosszabb bűfelejtő a pálinkánál. Példa erre az, hogy a távozások után rövid idővel már dalt dúdolt, és gondolataiban az új pálinkafőzőjének megépítésével foglalkozott.

Délidő után egy órára már összeszedte a kertben széjjeldobált rézcső darabokat, és egy rongyba becsavarva, a vékás hátyijába tette. Miután a hátára kötözte az igen becses terhét, nekivágott a Gyűrtető meredek emelkedőjén kanyargó gyalogútnak, amely Bogács község felé vezetett. Bárki kérdezhetné, miért ment Bogácsra.

Erre a kérdésre az lehetne válasz; *a faluban nincsen olyan mester, aki ezeket a széjjelvagdalt csöveket összeforrasztaná.* Azonban az is megállná a helyét, ha valaki azt mondaná; így a biztonságosabb. Egy ilyen kis faluban jobban terjednek a hírek, mint száraz nyarakon az erdőtűz. Azt el kell hinnünk; *gyorsan terjed.*

A délutáni bágyadt, téli napsugár pásztázta a hátára kötözött hátyiját, amint lihegve a meredek emelkedőn, igyekezett nem nehéz terhével a szomszédos falu irányába. Az alig három kilométernyi távolságot megtéve, kettő órákor, már a mester műhelyében elkezdődött a széjjelvagdalt csövek összeforrasztása. Másfél óra múltán a pálinkafőző cső már úgy nézett ki, mint ahogyan eredeti állapotában kinézett. Az öreg befogta egyik végét, majd a másik végébe belefűjva ellenőrizte, nem e szellőzik valahol, neme lyukas. Ezeken a lyukakon a még gőzalakban lévő pálinka elillanna. Annak minden cseppjéért kár lenne. Hálaistennek, nem szelelt sehol, amikor a vízzel telt hordóba beletéve ismét belefűjt. Ekkor a mestert kifizette, és miután terhét a hátára felkötözte, vékás hátyijával a hátán, elindult visszafelé Szomolyára azon az úton, amelyen Bogácsra érkezett alig másfél órája.

Bizony a Nap már lebukott Nagyvölgy tető mögött, amikor a Gyűr tető meredek lejtőjén ereszkedett be a faluba. A vörös színű Ég alja a közelgő, kemény éjszakai hideget jelezte. A nappal megpuhult hó ismét keményedni kezdett. Az öreg talpa alatt úgy ropogott, mintha valaki ablaküveget rakott volna a lába alá. De nem járt most ezen az úton senki más rajta kívül, így nem is rakott oda üveget senki, csak pusztán azért, hogy az ő talpa alatt ropogjon valami.

Élete párja már nyugtalanul várta a zsúpfedeles házikójukba. Aggódott érte, neme esik baja ezen a hideg téli napon, az erdőn keresztül egyedül haladva:

—*Majd meglátod egyszer ez lesz a veszted. Azért a bűdös pálinkáért kell neked ebben a kemény hidegben az erdőn keresztül, egyedül Bogácsra menned! De nem nyughatsz. Magadnak keresed a bajt, de egyszer meg is találod, az lesz a vége.* —korholta Borcsa mama, de ő ezzel már nem sokat törődött. Amikor megvacsorázott, összeállította a pálinkafőző berendezését. Az üstbe cefrét pakolt, a hűtővizet hordóba vizet öntött, majd alá gyújtott az üstnek, amelyben egy óra elteltével már ismét fortyogott a cefre. A következő félóra multán a rézcső végén megjelent a gőzölgő párlat, ami még újabb főzésre került a későbbiekben. Rágyújtott pipájára és olyan elégedetten pöfékelt, mintha a fináncok nem jártak volna nála ezen a napon, de még máskor sem.

Nyugodt volt. Tudta, a fináncok nem zavargatják egy ideig abban a tudatban, hogy egy darabig nem lesz mivel főznie az ötven foknál erősebb pálinkáját. Legalább két hétig nyugodt lehetett, hiszen ki gondolta volna még ekkor, hogy még aznap rendbe hozatja pálinkafőzőjét.

Nem gondolt erre még Gyuri spion sem, ezért kerülte a házát, másfelé kutakodva. Miután eltelt két hét, a fináncok, és a besűgők már az ő háza környékén is szaglászgattak. Egyik nap aztán a Jancsi finánc és a Karcsi finánc barátságos hangulatban nyitottak be az öreg portájára. És ő, most nem tett ebben a pillanatban semmi olyan törvényszegést, ami a fináncok érdeklődését felkeltené.

—*Adjon Isten öreg! Hiányzik-e a pálinkafőzője?* —érdeklődött a Jancsi finánc, és hangjában nem lehetett érezni semmi olyat, amiből az öreg azt érezte volna, hogy gúnyolódik vele.

—*Nem hiányzik nekem! Már aznap sem hiányzott, nem még most!* —válaszolta és ebben nem volt semmiféle hazugság.

A Karcsi finánc mintha egy kis részvétet érzett volna a korábbi cselekedeteik miatt, elővett a táskájából—a máshol elkobzott pálinkából—egy üveggel és az öreg felé nyújtotta:

—*Igyon belőle! Kóstolja meg, erősebbet főz e más, mint kend.*

Pesta bátyó nem tudta mire vélni a fináncok kínálgatását, de ő még nem utasított vissza semmilyen kínálgatást, így ezt sem. Miután kétszer is nagyot nyelt az üvegből, visszanyújtotta az üveget. Karcsi finánc azonban legnagyobb meglepetésére így szólt:

—*Tegye el öreg! Magának adjuk!* Hogy ezt miért adták, nem lehessen tudni. Az elmúlt évek során elkobzott sok pálinkából akartak-e visszaadni valamennyit, *vagy talán, mert Karácsony közeledett?* Mindenképpen valami szimpátiát éreztek iránta, mert nem kutakodtak úgy, mint máskor. Jancsi finánc benézett ugyan az istállóba és, ha akarta, látnia kellett a pálinkafőzőből néhány árulkodó darabot, azonban úgy tett, mintha nem látná. Pesta bátyó, amint látta, a fináncok nem kutakodnak, még jobban meghúzta az ajándékba kapott pálinkás üveget, amitől jobb kedvre derült.

—*Mért adták nekem a tiszturak ezt a pálinkát?*

—*Azért, hogy legyen mit innia!*

A valóság azonban teljesen más volt. Rájöttek, nagyon sok ravaszságot tanultak ettől az embertől. Bizony a finánc iskolában nem lehet ennyit tanulni. Ott meglehet tanulni, a talált szeszt miképpen kell megmérni. *Hogy hol van a szesz elrejtve? Azt bizony nem!* Azt csak a bátyóhoz hasonló emberektől lehet. Meg aztán, ha nem lennének ilyen emberek, órájuk sem lenne szükség. Vadászni csak úgy lehet, ha van vad. Az okos vadász tiszteli a vadat. Nem öli ki teljesen, ha még a későbbiekben is akar vadászgatni.

Az igaz, sokszor gondolták azt, hogy a törvénykönyv összes paragrafusait Pesta bátyó elvtárs már régen kimerítette. Valószínűnek tartották; *a törvénykönyvet egyenesen neki írták*. Pedig ami abban le van írva, még nem elég az öreg féken tartásához. Az ő ravaszsága messze felül van a könyvekben leírt tudományokon. Ki tudná őket megtanítani olyan cselekedetre, miképpen kell a lepecsételt hordóból a bort kiszívni. Hová kell dugni a vágott dohányt úgy, hogy az a szemük előtt van, mégsem lehet látni? Lehet hogy, a rendkívüli ravaszsága miatt kezdtek felnézni rá, arra ki semmilyen *okosító iskolát* nem végzett, mégis sokszor túljárt az eszükön. Így morfondírozott a két finánc még egy ideig, aztán elköszöntek, amit máskor nem tettek:

—*Viszontlátásra öreg! Úgy kell mindent csinálni, hogy baj ne legyen belőle!* —mondták elköszönésképpen.

Pesta bátyó értetlenül nézett a két, barátságosan távozó finánc után, de még idejében eszébe jutott a köszönésüket viszonzni:

—*Isten áldjon meg édes fiaim! Isten áldjon meg, amerre csak jártok!* —mondta még egyszer, és értetlenül csóválgatta a fejét, sehogyan sem értve, mitől lettek ezek a fináncok most ilyen barátságosak.

Éjfél ütött már az óra

Az öreg S Imre bácsira nagydolgot bízott a falu lakossága. Éjjeliőrnek választották meg már vagy néhány év óta. Az ő dolga volt éjszakák idején vigyázni a falu nyugalma, hogy a nappalanként a határban dolgozó embereknek, a napi fárasztó munka után, békés legyen a pihenése.

Bizony, a nád és zsúpfedeles házakkal tele faluban, könnyen előfordulhatott tüzeset még akkor is, ha csak a házakat mondjuk tűzveszélyesnek. Már pedig ennél sokkal több minden gyulladhatott ki. Főleg a forró nyári éjszakákon. A portákhoz tartozó szérűkön szalmakazlak, szénakazlak, és más nagyon gyúlékony anyagok csomói sorakoztak, növelve a tűzveszélyt.

Ezek után meglehet érteni, hogy nem akárki felelt meg ennek a felelősségteljes beosztásnak. Az öreg becsületesen végezte a falu által rábízott, nem könnyű feladatot. Sokszor kiballagott a Felső partra, és így, a magasabb helyről többet látott, a lába előtt hosszan elnyúló faluból. De éjnek idején felment ő a temető dombra is és onnan figyelte, a falu házai között nem világít-e valahol a vörös kakas mindent elpusztító lángja. És persze ügyelt arra, a tolvajok ne garázdálkodjanak a faluban.

—Éjfél! ütött már az óra! Térjete! már nyugovóra!—hallatszott éneklő hangja a falu utcáin, amerre elhaladt. Még a kutyák sem ugatták meg. Talán ők is jobban mertek szunyókálni, ha időnként hallották hangját. Aki pedig rosszul aludt a falu lakói közül, ilyenkor megnyugvással vette tudomásul; *van, aki az álmára ügyel, ha mégiscsak eltudna, aludni*. Majd próbálta folytatni az álmát ott, ahol az imént abbahagyta. Az öregnek mindig a szájában füstölgött a hosszúszárú pipája. E nélkül talán még az éjjeliórség is fáradalmasabb, és minden bizonynyal hosszabb lett volna. Aki virraszt, annak még nyáron is hosszúnak tűnik az éjszaka. Ősszel és télen különösen hosszú.

Egyik kezében fokosával méregette a falu időjárástól függően poros, vagy sáros utcáit. Úgy dobálta maga előtt az éles fokosát, mint a szolgabírók a sétatálcáikat. A másik kezében pedig, a petróleummal táplált viharlámpáját himbálta, amely a fehérre meszelt

házak falára, az imbolygó alakját mindig másképpen varázsolta fel. A lámpaüvegén áthatoló fény pedig, lába előtt a gidres-gödrös utcákat világította meg. Erre a világitásra még holdvilágos éjszakákon is szükség volt. Amikor a hangját nem hallották, akkor a lámpája fényét látva mondták:

—*Most ment el házunk előtt az öreg Imre bácsi! És amikor ezt a ház többi lakói meghallották, megnyugodhattak; van, aki vigyázza álmukat.*

Már erősen őszbe hajlott az idő. A portákon már nemcsak szalma és szénakazlak, hanem kukoricaszár csomók kupacai sorakoztak, amit szintén az állatok etetésére szolgált a télen. A fák sárgult levelei már mind lehulltak a földre. Ott, a csípős őszi szél, hol ide, hol oda fújta, majd egy félreeső, szél védett helyen ott felejtette. Aki csak tehette fedél alá húzódott éjszakára. Nem elég, hogy a csípős szél kavargatta a sárgult faleveleket, már az őszi, ködös eső kezdett el szemetelni. Először csak finom, apró ködös permittel vont a tájat. Majd egyre jobban, egyre nagyobb cseppekben hullt alá a sötét égből, amelyen már egyetlen parányi csillag sem világított, az esőfelhők takarása miatt.

Amikor bővebben adta az Ég áldását, ért lámpásával a temetőhöz, a falu megbízható éjjeliőre. A viharlámpa fénye kísértetiesen csillogott a vizes kereszteken. Úgy, mintha a rég elhunyt testek szellemei, ezt az esős időt és éjszakát akarnák kihasználni arra, hogy a faluban békésen alvó utódaikhoz visszalátogassanak. Nem félt ő a halottak szellemétől soha, így most sem. Ezért egy határozott lépéssel lépett be az eső elől temetőbe, és vette célba azt a hosszú fészert —a temető bejáratánál lévő sötét sarokban—, amelyet a *Szent Mihály lova* részére építettek valaha. A faluban így nevezték azt az erős, vaskos, fából készült

saroglyát, amelyen az elhunytakat vitték a temető szélétől a kiásott sírig, az utolsó útjukon.

Amikor helyét elfoglalta a saroglyán, még a viharlámpáját is eloltotta, ne égjen hiába. Hiszen arra csak akkor van szükség, amikor ballag az utcákon. Meg aztán a petróleum sosem volt egy olcsó dolog, ezért ha tehetne, spórolt vele. A hátát neki támasztotta a kőfalnak, és pipájára gyűjtött. Mit tehetett volna mást, ezen kívül? A halottakkal nem beszélgethetett! Azok nem válaszolnak senkinek, bárki kérdezne tőlük egyet, mást. Még akkor sem, ha valaki azt kérdezné:—*Hogy telik az időtök?* Ők bizony nem méltatják válaszra sem a kérdezőt.

A pipáján egyet-egyet szíva, figyelt a temető domb irányába.

Amikor szívott egyet rajta, az úgy felparázslott a sötétben, hogy bármelyik halott, ha látná, azt gondolná, ott van a tisztítótűz, a bűnös lelkek megtisztítására. Szívta pipáját és várta az eső csendesedését, de az nem akart alább hagyni. Az őszi eső már csak ilyen. Amikor elkezd esni, nem akarja egykönnyen abbahagyni. Elmélázva figyelt a temető domb teteje felé, amikor Bogács irányából először halk, majd erősödő hangokat halott. Ekkor az első dolga volt, pipájára a kupakot rákattintani. Annak parazsa, ne árulkodjon az ő ottlétéről. Nem félt a halottaktól, így nem gondolt egyikük feltámadására sem. A tolvajokra gondolt leginkább:

—*Csak nem azok jönnek Bogács felől?* — morfondírozott magában, és a maga mellett lévő fokosát kezébe vette, mindenre elkészülve erősebben markolászta. A sötétben csak annyit tudott érzékelni, hogy a közeledő csoport—több ember hangját hallotta—megáll a nagy kereszt környékén, és valamiről

magyarázkodnak egymásnak. Ő azonban a távolság miatt, nem értette meg szavukat.

Azt már előre elárulhatjuk, az éjjeliőr aggodalma teljesen feleslegesnek bizonyult. Ugyanis a közeledő csoport, nem rablásra készülődött. Bogácsról érkeztek ők, akik nem voltak mások, mint a szomolyai cigányzenekar tagjai. A szomszédos faluban, egy lagziban zenéltek, és annak befejeztével indultak el hazafelé az erdőn keresztül. Szomolyának még ekkortájt, híres cigányzenekara volt. Ezért nemcsak a faluban ismerték őket, hanem még a szomszéd falvakban is. Mindenfelé jártak zenélni táncmulatságokba, lagzikba, oda, ahol vigadni akartak az emberek.

Amikor esni kezdett az eső, döntöttek úgy, a rövidebb úton—a temetőn keresztül—közelítik meg a falut, így talán nem áznak el annyira. Egy nem rég hantolt sír mellett álltak meg egy rövid időre és ott bölcselkedtek:

—*Jó ember volt az öreg János bátyó!*—jelentette ki az első zenész, mire a második is szólni kezdett:

—*Nem bántott ez senkit!*—mutatott rá a sírra úgy, mintha a mutogatását társai a sötétben láthatnák.

Majd a harmadik zenész kezdett el szólni:

—*Csak egy kicsit fősvény volt!*

—*Nem is annyira fősvény, mint inkább kapzsi! Hogy a Devla enné meg a máját, meg a szívit!*—jelentette ki a negyedik. Ezután az ötödik kezdett el szólni:

—*Ennek aztán könyöröghettél, hogy adjon még egy pár forintot, mégsem adott. A lánya lagzijában pedig, annyit huzigáltam a vonót a hegedűmön, hogy már füstölni kezdett. A vén pizok mégsem sem nézte semmibe az erőlködésemet és nem adott egy árva fityinggel sem többet, az előre kialkudott pénznél!*

—*Hát, ami igaz, az igaz! Nagy fősvény volt az öreg, de nem hiszem, hogy a gyerekei a feje alá tették a*

fősvénységében összekuporgatott pénzét, amikor eltemették. —szólt újra az első.

—Nem bánták már azok sem, amikor kinyuvadt. Így aztán hozzájuthattak az örökségükhöz! Meg aztán nem koplaltatja őket úgy tovább, mint az öreg Jóska bátyó az inasát koplaltatja—jelentette ki a második.

—Az ilyen embernek a pokol mélységes fenekén a helye, nem a rendes emberek között a temetőben. —mondta a harmadik, mire a negyedik ismét hallatta hangját:

—Rakni kellene rá több földet, nehogy feltámadjon, mert a fősvénység betegségét terjesztené el a faluban.

Az eső még jobban hozzá fogott aláhullni az Égből, ezért az ötödik így szólt társaihoz:

—Nem érzitek, hogy mennyire esik?

Igyekezzünk valami fedél alá, mert e miatt a vén gazember miatt, úgy elázunk, mint az Angolaj legelőjén az ürge, amikor kiöntik! Valóban, most aztán annyira esni kezdett, hogy a nagy bőgő deszkája úgy kopogott, mint nyári jeges eső kopog, némely cseréppel fedett ház tetején. Megszaporázták lépteiket a sáros lábbelijükkel, amelyek olyan cuppogó hangot adtak a feneketlen, agyagos sárban, mint egy szerelmes asszony csókjai. Csak annál ez a sárdagasztás jóval kellemetlenebbnek tűnt, mert ezután csak a lábbeli keserves takarítása következhetett, és nem az, ami a szép asszonyok szerelmes csókja után. Igyekeztek elérni azt a fészert, amelynek sötét sarkában Imre bácsi semmi jelét sem adta annak, hogy itt húzódott meg, az egyre szaporábban hulló őszi eső előtt.

Korom sötét volt! Ellehetett mondani, olyan, amit már késsel lehetne vágni, ha erre valamelyiküknek kedve szottyanna. Amikor végre kilihegték magukat, a nagy rohanás után, aki az előbb elsőnek szólalt meg, ismét hallatni kívánta hangját:

—*Milyen csend van itt! Nem úgy, mint az előbb még a lagziban volt. Bizonyos, hogy ottan még most is vigadnak. Nem úgy, mint itt a temetőben.*

—*Itt már nem sajoz úgy a köszvénye egyiküknek sem, mint nekem!* —szólt az ötödik.

—*De azért biztosan nem szeretnél egyikük helyében sem lenni, ott a föld alatt-ugye?*

—*Hát, inkább csak had sajojjon még egy ideig.* — válaszolta az előbbi remegő hangján és kissé bosszús lett társára, amiért ilyesmit mond neki.

Ezután a negyedik szólat meg:

—*Hát a halottak mivel töltik most az idejüket, lent a föld alatt?*

Erre a kérdésre még néhány másodpercig semmi választ nem kapott a kérdező.

Most érkezett el Imre bácsi ideje. Ott ült mozdulatlan és észrevétlenül a sötét sarokban, a Szent Mihály lován, pár méterrel arrébb a zenészekről.

Kinyitotta a réz címeres, kemény, bőrtáskáját és a táskába olyan mélyhangon szólt, mely úgy tűnt, mintha a sírból szólalna meg egy régen elkárhozott lélek, válaszolva az előbbi zenész talányos kérdésére:

—*Ki aluszik, ki pipál!*

Amikor ezt kijelentette, egy mozdulattal a pipája kupakját lebillentette a pipájáról, majd teljes erejéből belefujt. A pipa okádta magából a szikrákat úgy, mintha Lucifer csapott volna a pokol tűzébe a tüzes villájával.

A rémülettől megdöbbent zenészek elordították magukat:

—*Jaj! Jaj nekünk! Jaj anyám! Jaj apám! Mit vétettem, hogy kísértetet küldtél rám?* —kiabálta egyik is, másik is és rohantak eszeveszetten kifelé a temetőből, egymást lökdösve. Még az sem számított, hogy az eső jobban esett, mint eddig bármikor. A nagy rohanásban

eldobálták hegedűjüket, a nagybögös átesett a bögőjén, majd talpára ugorva kiáltotta:

—*Várjatok meg! Ne hagyjatok itt!*

A többiek azonban nem vártak semmire, mentette mindenki a bőrét, ahogyan csak tudta. A rohanásukban meg sem állottak a községházáig. Ott is csak azért, mert kifulladtak. Az első szólalt meg először most is:

—*Látjátok! Nem lett volna szabad János bátyót sértegetni! Nem most találták már azt ki:*

*—Halottról jót szabad csak mondani, vagy semmit!
Most aztán holnap reggel keresgélhetjük a hegedűinket.
Mert én most oda nem megyek vissza, ha soha többé nem
lesz hegedűm, akkor sem!*

Erre a többiek sem vállalkoztak, ezért úgy, ahogy voltak, sárosan ballagtak hazafelé a hangszereik nélkül. Sárosak voltak nagyon, mert a futásközben a lábuk alól kifröccsenő sár beterítette őket. Még a lagziban kapott kóstolókat is elpotyogtatták a menekülésük közben, az eddig cipelt szatyrokkal együtt.

Mindannyian fogadalmat tettek:—*a temetőn keresztül soha többé nem jönnek be a faluba.* Imre bácsi, miután jól kikacagta magát, és az eső is elállt, meggyújtotta ismét a viharlámpáját. Ennek fényénél az eldobált hegedűket összeszedte, és rárakta a Szent Mihály lovára, egymás mellé. Majd elindult ismét a falu sáros utcáin a dolgát végezni. Nem tellett bele tíz perc, amikor már a Felvég utcáin hallatszott éneklő figyelmeztetése, a faluban még javában alvó embereknek, mintha azok most erre odafigyelnének:

*Tűzre, vízre vigyázzatok,
Ne vesszen el a házatok!
Házaitok bezárjátok,
Mert elvész a vagyonkátok.*

*Hajnal felé jár az idő,
Közeledik az ébresztő!
Dolgozni kell, nem henyélni,
A melegágyat ott kell hagyni.*

*Bodri kutya te se ugass,
Már az idő nem alkalmas.
Lettél volna eddig éber,
Ugathatsz a jövő télen.*

*A legények gyorsan haza,
Vár rátok a **kasza, kapa.**
A leányok édes csókja,
Már maradjon a holnapra.*

Úgy egye sógor, mintha a magáét enne

Károly sógor fösvenységéről sok-sok pletyka terjedt el a faluban. Volt olyan, aki azt mondta róla, az orrának egyik szelelőlyuka mindig be van dugva. Ezt nem másért teszi, mint azért, mert így kevesebb levegővel beéri. Volt olyan, aki határozottan állította; *Károly sógor a levegőt rágja, mert abban talál olyan táplálékot, amiért nem kell fizetni.* Azért jár állandóan nyitott szájjal, mert azt reméli, a levegőben mindig repül olyan apró élőlény, amit rágás nélkül lenyelhet. Ezek az élőlények, legtöbbször legyek és szünnyogok képében repülgetnek, de ő ezt sem bánta. Ha úgy adódott, gondolkodás nélkül lenyelte valamennyit, ha éppen a pokol fenekére kíváncsiak, azaz, az ő gyomrába, az állandóan nyitott száján keresztül. Természetesen, télen a nyitott szájjal való járás-kelésnek nem sok értelme lenne, ezért, akkor, általában a száját becsukva járt-kelt a falu utcáin.

Éppenséggel telne neki nagyobb húsadagokra, de a kuporgató természete hősiesen ellenállt a csábításoknak. Hiába nevelt ő az ólaiban mindenféle állatokat, azokat mindet elvitte a vásárba. Nem azért, mintha nem szívesen nyelne le a legyeknél nagyobb darab falatokat, de hát a nagyobb falatok lenyelésénél jobban szerette a pénzt, ezért mind eladta. Ezek után, az a pletyka sem állta meg a helyét, hogy ő nem szeretett

olvasni, mert a pénzét többször megolvasta napjában. Az olvasás idejére mindig bezárkózott a tisztaszobába, és gondosan számolgatott. A pénzszámlálás ünnepélyes perceiben támadt, az érzése; *érdemes élni ezen a sárgolyón, amelynek Föld a neve*. Amikor nem volt elégedett a számolás eredményével, szájával olyan fintorokat vágott, mint a Bodri nevű kutyája, amikor a napi egyszeri étkezésekor, az adagját, fukar gazdája eléje öntötte.

Persze, nagyon ritkán fordult elő, hogy igazán elégedett volt a számolás eredményével. Ilyenkor, az elégedettség jeleként, mosoly derült arcán. Ilyesmi, általában évenként szokott vele előfordulni, amikor váratlanul pénz állt a házhoz, vagy valami potya evés-ivás került kilátásba, lagzi, disznótori meghívás formájában.

Fukarságát sokan megfigyelték. Volt olyan, aki határozottan állította; Károly sógor még a szőlőszemet is kettévágja. Ezt azért teszi, hogy tovább élvezze annak finom zamatát, és ne fogyjon annyira. Volt olyan, aki megfigyelte a nyers szalonnával történő étkezéseit. Az ezt megfigyelő azt állította; Károly sógor nem úgy eszi kenyérrel a szalonnát, mint más földi halandó. Mások, minden egyes kenyérdarabkához egy kis szalonnadarabot vágnak. Ő azonban bármennyi kenyérdarabot készít, csak egyetlen pici szalonnát vág hozzá, amelyre egy vékony madzagot köt. Ezt aztán madzagostól nyeli le a kenyérdarabkával. Miután lenyelte a kenyeret, madzaggal visszahúzza a szalonnát, és az újabb kenyér darabkával ismét lenyeli. Így teszi ezt az utolsó falatig, amikor már madzag nélkül, végleg eltünteti a szalonna darabkát. Ekkor már nem sajnálja. Így, természetesen sok szalonnát spórol meg étkezései során. Az idők folyamán megspórolt szalonnát eladja, és a szépen gyarapodó pénze mellé teszi annak az árát.

Ennek ellenére, ha a valakivel történő beszélgetés során, a pénz kerül szóba, mindig azt mondja:

—*Nincsen nekem pénzem! Látjátok, nadrágom is csak ez az agyonfoltozott van.* Ami igaz, az igaz. A nadrágján már annyi folt van, hogy nincsen az a szabó, aki meg tudná mondani, hogy a nadrág eredeti színe milyen volt hajdanán. Voltak olyanok, akik elhitték neki, hogy azért nincsen jó nadrágja, mert nincsen rá pénze. De akadtak olyanok, akik azt mondták; *igen is sok pénze van, mert az új nadrág ára szintén a pénzei számát gyarapítja.* Minden jel arra mutatott: az utóbbiaknak van igazuk.

Izidor sógora—ez a minden hájjal megkent, ravasz ember—az utóbbiak véleményét osztotta. Régóta törte már kobakját, hogy „szegény” sógorát miképpen laktatná meg valami jófajta szalonnával, amit nem kellene visszahuzigálnia, azért, hogy az újabb kenyérdarabkákat ismét lenyelhesse valami zsiradékkal. Amit egyszer lenyel, az ott maradhatna az örökösen éhes gyomrában. **Szentéletű** ember volt Károly sógor, és ezt legjobb, ha senki nem vitatja. A böjtöt rendszeresen megtartotta. Mindig jóval előbb kezdte, mint kellett, és természetesen a kelleténél tovább tartotta. Nem bánta azt sem, ha a gyalogolás közben csontjai úgy zörögtek, mint a száraz falevelek.

Most, Izidor sógor, egy merész csapdát állított sógorának. Ez idő táján még hitbuzgóbb emberek éltek a faluban. A hosszú téli estéken nem a kocsmába jártak, hanem hol az egyik, hol a másik háznál gyűltek össze. Teljes odaadással, áhítatosan tartották az **olvasóvégezést**. Pálinka és boros poharak helyett, a szentolvasó szemei peregtek a szentéletű emberek kezeiben, amely szemekhez egy-egy imádság elmondása tartozott. Reménykedve abban, hogy a túlvilágon ezért a tetteikért, nem marad el a jutalmazás. Ezt az

olvasóvégzést mindig magánházaknál tartották. Így került sor a szentéletű Károly sógor házára. Izidor sógor ezt az estét már jóval előbb megtervezte. Míg bent a tisztaszobában ájtatosan végezték az olvasót, két ember—János koma és Béla nászuram—a konyha szabadkéményéből, Károly sógor kampóra akasztott egyik oldalszalonnáját leakasztotta, vagy három szál kolbásszal együtt. A kormos, sötét kéményben, nem tűnt fel azonnal ennek hiánya. Az igaz, mindeddig nem is vészelt el onnan soha, még egy parányi darabszalonna, meg aztán kolbász sem. Egy egész oldalszalonna főleg nem.

Másnap Izidor sógor, ekképpen szólt Károly sógorához:

—Kedves sógor! Holnap este az én pincémbe tartunk egy kis borkóstolót az idei borból. Meghívnam magát, ha megtisztelne látogatásával. Előtte nyársalunk, utána iszunk az újborból az ünnep örömeire. Iszunk arra, hogy a Teremtő ismét megadta nekünk az erőt, az egészséget, és ismét megünnepelhetjük a Jézuska születésnapját. Ott lesz, János komám, meg aztán Béla nászuram. Ha jókedvünk lesz, még cigányzenét is fogadunk! —jelentette ki Izidor sógor.

Károly sógor először nyögött, nagyokat nyelt, mert az iménti meghívásra nem tudta hirtelenjében mit válaszoljon. Nem azért mintha a potyaevés most ellenére lenne. Az nem volt még ellenére soha, most meg aztán végképpen nem. Ezen a hideg téli napokon amúgy is lelkiismeret furdalás gyötörte. A határban már nem lehetett hasznos munkát végezni. Csak az élelmet pusztította el naponta, és ez a fukar természete miatt még inkább búsította, kedvét szegte. *A haszonszerzés nélküli napok teltek csak.*

Tudta azt, hogy az ilyen borkóstolókon illő egy kis kolbásszal, szalonnával megjelenni, mert ellenkező

esetben megszólják az embert. Képesek olyasmit állítani, hogy ő egy fukar ember. Netalán fősvény, vagy éppenséggel potyaleső, ezért alázatosan így szólt:

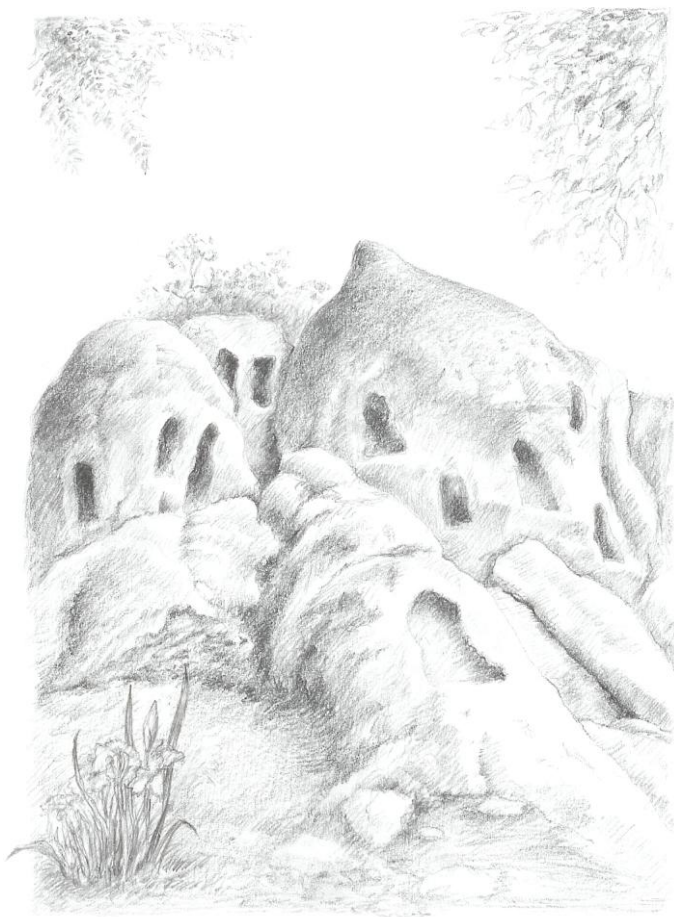
*—Elmennék én sógor szívesen, de nincsen se szalonnam, se kolbászom. Így aztán nem tudok illőmódon odamenni!—*keseregte a nemes lelkű ember, ám ezt a választ kapta:

—Nem baj, ha semmit nem hoz, csak maga legyen ott. Tudom én azt nagyon jól, ha magának lenne, egészen bizonyosan hozna.

Hogy ezt Izidor sógora így mondta, jóleső érzés járta át. Tapasztalta, nem semmiért emlegeti szegénységét, mert lám, ezt el is hiszik. Sajnáltatni magát— nagyon szerette. Nem gondolt arra, hogy a kedves sógora, már régóta nem veszi be panaszkodó sirámain. Hiszen most is ravasz dolgokban mesterkedik, hogy megviccelje azt a siránkozó embert, akinek ugyan bőven van mit aprítani a tejecskéjébe, de a sajátjából nem akar.

—Hát, nem bánom, elmegyek! Nem vagyok én olyan ember, hogy bárkit megsértsek, bárkinek a szíves meghívását visszautasítsam. —mondta, olyan jóságos arccal, amiről bárki leolvashatta, hogy ő most nagy-nagy szívességet tesz, amiért a meghívást végül mégiscsak elfogadja.

Közvetlen a Karácsony előtti napokban járt már az idő. Az Eged felől egyre sűrűsödő hópelyheket sodort magával a jeges északi szél. A rövid nappal után még hidegebbre fordult az idő az estének közeledtével. Az istállókban már mindenki megetette az állatokat, így aztán van idő egy kis beszélgetésre a barátokkal, szomszédokkal. Mit lehetne mást tenni ilyen hosszú téli estéken, amikor csak a jeges szél nyargalászik, a völgyben hosszan elnyúló falu felett? Kukorica már meg van fosztva, a téli tüzelő be van pakolva száraz helyre, a

fészert alá, a borfejtése is megtörtént már ilyen tájra. Már csak meg kell kóstolni, milyen lett most az újbor. Izidor sógor, Károly sógor, János koma, Béla nászúram ezért gyűltek most össze, hogy ez a nemes szertartás, se legyen elmulasztva a szent karácsonyi ünnep előtt. Izidor sógor pincéjében készültek

megünnepelni a szent Karácsonyt, egy kis borkóstolóval vidámítva. Ezen a morcos téli napon, még a kutyát is nagy vétek az istállóból az udvarra kiküldeni, de az ünneplőket a jó meleg pince várta, az újonnan kiforrt borocskával.

A pince előtt Izidor sógor már jól parázsló tűzzel várta vendégeit, amelyen szépen megsül a szalonna és kolbász, a hosszú bot végére szűrva. A nyársaló bot végére mindezek mellé, egy vörös hagyma is fel lett tűzve, mert e nélkül még a sültszalonna, sültkolbász sem az igazi. Ez adja meg igazán az ízét, meg aztán hozza meg az étvágyat, amennyiben olyan a jelenlévők közül valakinek hiányozna. De a jelenlévők között ez ismeretlen dolog. Egy-két pohár bor után pedig, még annak is megjön az étvágya, aki ebből hiányt szenvedett ez idáig.

Ott ültek ők most a jó meleg tűz körül, és a nyársaló bot felrakásával szöszmötöltek. Előtte természetesen már megkóstolták az idei borocskát, de abból többet csak a nyársalás végén ajánlatos, amikor a nyárson sült szalonnával már jól elkészítették a helyét. Amikor a sülögető szalonnáról az első csepp zsír rácseppent a kenyérre, Károly sógor mohón kapta szájába a kenyérnek ezt a részét. Bizony nem lehet mondani, hogy az eddigi élete során, bőségesen falatozott ilyen zsírosabb ételeket. Alig rágott valamit rajta, miután máris lenyelte. A fenséges ízek mosolyt fakasztottak savanyú ábrázatára, lévén abba a tudatban, hogy most is a másét eszi:

—*Mivel etette ezt a hízót Izidor sógor, hogy ilyen finom lett a szalonnája?* —kérdezte Károly sógor, amikor végre le tudta nyelni az alig megrágott falatot, a nagy nyögései közben.

—*Csak a szokásossal! Egy kis kukorica, egy kis répa, egy kis krumpli, no meg egy kis ételmaradékkal,*

ami a háznál előfordul—ha előfordul—, mert nem sok ételt szoktunk hagyni a moslékba. —válaszolt sógorának, aki a sercegő, csepegő zsírt ismét kenyerére csepegtette, majd mohón bekapta.

—Annyi szent, hogy nagyon finom! —hallatta elégedett hangját János koma is, és észrevétlen kacsintott Izidor komájának, aki őket beavatta ebbe az ünnepélyes szalonnasütésbe:

—Nászuram nagy mestere a disznóhizlalásnak! Nemhiába meghizlalt már egy vásárra valót az élete során, de érti is, hogyan kell a disznót úgy meghizlalni, hogy finomabb legyen a másénál. Mert jó ennek mindene. Finom a szalonnája, és bizony finom kolbásza. Kóstolja csak meg sógor! —mondta Béla nászuram, miközben hamiskásan mosolygott, a hosszan lecsüngő, dús bajusza mögül, amely egy tollseprőhöz hasonlított leginkább, nem a szokványos bajuszhoz, amelyre már a sült szalonna zsírja ráfagyott ebben a cudar hideg időben. Károly sógor nem kérte magát. Az egyik szál kolbászból letört egy darabot és nyeldeste úgy, mint azaz éhes kutya, amelyik hamis úton, egy rakás kolbász közelébe jutott.

Miután a szalonnasütés felénél jártak már, ismét meglocsolták a gyomrukba lenyelt táplálékot, hogy a következő falatoknak nagyobb hely jusson. Ezt folytatták addig, amíg a szalonnasütés végére nem értek. Hol ettek, hol ittak. Igazi eldorádóban érezték magukat. Izidor sógor, Béla nászuram és János koma azért érezték jól magukat, mert ők tudták kiét eszik. Károly sógor azért, mert ő meg úgy tudta, hogy most is a másét eszi. Ezek után nem lehet csodálkozni, hogy Károly sógor hangulata már cigány zenét követelt. Izidor sógor azonban azt ajánlotta; várjanak még azzal. Ehelyett inkább egyenek még a jó falatokból, hiszen nem mindig van Karácsony. Ilyenkor kell degeszre enni magát az

embernek, ha van miből. Most van bőven, hála a fősvény Károly sógornak, akinek falatjait eszi most a rokoni gyülekezet. Van szalonnából is, no meg a kolbászból is:

—*Kedves sógor! Együnk még néhány falatot és majd meglátjuk, a rezesbanda felel e meg jobban, vagy a cigányzenekar. Mert azt hívjuk meg, ami nekünk a legjobb kedvünket szolgálja. Ilyen jó falatok fogyasztása mellett, egyre jobb kedvünk lesz. Ha pedig jókedvünk van, akkor a rezesbanda mégiscsak jobb, mert hangosabban szól, mint a cigányzene.* — biztatta sógorát Izidor sógor, mintha e nélkül nem falna úgy, mint a legelőről hazaérkezett éhes disznó. Így aztán még tovább eszegettek, mert igazi evésről már nem lehetett szó, annyira tele voltak. Károly sógor végül annyira telefalta magát, hogy már csak nyögdécselt:

—*I..zi..dor só...gor! De jó len..ne ebből a finom sza..lonná...ból még a jö..vő hé...ten is.*

—*Kedves sógor! Ennek nincsen semmi akadálya! Amit nem bírunk megenni, azt hazaviheti!*

—*Ezt komolyan mondja?* —kételkedett Károly sógor, aki már azon bánkódott, hogy a többi szalonnát mind ott kell hagynia, a kolbászokkal együtt. Hasonló esetekben mindig lelki problémát okozott nála az, hogy amit nem bírt megenni, ott kellett hagyni. S most, lám ez a kedves Izidor sógor, ezt a gondját is leveszi válláról.

—*Már hogyané mondanám komolyan! Nem sajnállok én a kedves sógoromtól semmit! Egyen csak még ezekből a finom falatokból, ne sajnálja a gazdát!*

Károly sógornak azonban már csak a szeme kívánta. Ezért kedves sógora tovább kínálhatta:

—Egyen csak sógor, egyen még! **Úgy egye, mintha a magáét enné!** Károly sógor pedig, mindaddig nyeldeste a potyának hitt finom falatokat, és itta jó borocskát rá, míg végül elterült a pincében és álmodott:

—*Ilyen jó sógora senkinek sincsen! Mert nem sajnálja tőlem sem az ételt, sem az italt!*

Hát az én pálinkám hol marad?

A faluból 1905 körül Amerikába kivándoroltak között ott volt K Jóska is. A 4-5 év eltöltése után azonban, nemcsak ő látta hosszúnak az ott töltött időt, hanem a felesége is. A nagy gőzhajó, amely sógorával—Sz. Jánossal—együtt átvitte az óceánon, vitte-hozta a leveleket, amelyek a hazafelé vágyakozással voltak teleírva. Bizony 4-5 év, hosszú idő távol lenni a férjnek az asszonyától, gyerekeitől, és azoknak tőle.

Sz. János megkapta levelét az óhazából, annak egy kicsiny falujából, amelyben felesége válaszüti elé állította:

„—*Vagy Amerikát választod, vagy engem!* „

Így esett meg az, hogy egyik levél után azt mondta Sz. János sógorának—K. Jóskának:

—*Sógor! Én haza megyek! Nekem többet ér minden pénznél a családi boldogság!* K. Jóska egy rövid ideig vakargatta tarkóját, majd ő is kijelentette:

—*Magával tartok sógor!*

Így indult el a gőzhajó, hátán a két sógor kevés csomagjával, de nem kevés pénzével, vissza az óhazába, azaz a falujába. Vállalva a munkanélküliség szomorú valóságát, ami az első világháborút megelőzte abban az időben ezen a tájon. Sajnos az időt nem lehet előre látni. Ha ezt előre látja Sz. János felesége, a levelet semmiképpen sem írja meg. Bizony, szomorú idők következtek a hazatérést követően. A férjét elvitték katonának és ott is maradt a fronton. Így maradt a család, apa nélkül, és a feleség férj nélkül. Amíg

Amerikában oda volt, addig a remény megvolt arra, egyszer majd hazajön sok pénzzel. Ebből földet vesznek és ezután már nem a más földjét, dolgozzák, hanem a sajátjukat. Ebből aztán szépen megélnek. Csakhogy az első világháború kirobbanására nem gondoltak és így minden tervük dugába dőlt a saját föld vásárlása tekintetében. Ebben a háborúban elveszett az apa, a férj és ezzel a szép álmoknak is befellegzett.

K. Jóska szerencsésebb volt. Ő hazatért a frontról. Az ott látottak, tapasztaltak megviselték, mint ahogyan megviselte sógorának elvesztése. Az Amerikából hozott pénzéből, még bőven maradt a háború utáni időre. Ebből a pénzből kezdett iszogatni, és egyre gyakrabban járt el kocsmába, ahol rendszeresen leitta magát. Marcsa nene egyre aggodalmasabban figyelte élete párja pénzköltési buzgólkodását és azon törte fejét, miképpen fékezhethné meg férje iszákosságát. Jól tudta azt, a sok pénz elfogy, ha ilyen gyakran hagynak belőle a kocsmában, ezért egy ravasz tervet agyalt ki.

Másnap, amikor élete párja kocsmába indult, már a delet elharangozták a templom tornyában. Az őszi napsugár minden józan életű embert a határba csalogatott már kora reggel, az őszi betakarítást végezni. Csak párja igyekezett a kocsmá felé, hogy a mulatozását ott folytassa, ahol előző éjjel abba hagyta. Az asszonya ezt látva, így szólt hozzá:

—*Várrál édes párom! Én is veled megyek!*

Jóska bátyó értetlenül nézett élete párjára, hiszen eddig csak éjjel ment el érte a kocsmába, hogy őt onnan hazavezesse. Nem azért, mintha a hazafelé utat nem ismerné. Ismerte ő nagyon. Sokat elballagott ő már azon az úton, így volt már elég ideje annak megismerésére. Akármennyit ivott, az esze nem hagyta el. A kocsmáros többször próbálta az italok árával becsapni, ő azonban nem engedte magát soha. Hanem a lába, az felmondta a

szolgálatot, és úgy botladozott a hazafelé vezető úton, mint a lesántult tehén a csordáról hazafelé jövet botladozik. No, ekkor volt szükség arra, hogy a jó hitvestárs mellé álljon és támogassa a göröngyös úton hazafelé.

Igen ám! De most még csak dél van! Csak éppen, felkelt az éjjeli dorbézolásából. És természetesen, ebben a pillanatban még teljesen józan. Sőt annyira kilehelte magából az előző napi szeszt, hogy a legrövidebb nótára sincsen kedve rázendíteni.

—*Hát akkor miért akarja őt elkísérni szeretett Marcsája?* —fogalmazódott meg benne a kérdés, amit élete párjának máris feltett:

—*Mért akarsz már most velem jönni? Jó lesz nekem, ha az éjszaka jössz elé! Megunod addig az életed a kocsmában!*

—*Dehogyan unom! Hiszen Te sem unod.*

—*Én nem unom, mert iszogatok. Hol pálinkát iszok, hol meg bort. Amihez éppen kedvem van.*

—*Hát én sem azért megyek, hogy azt számoljam, Te mennyit iszol borból, és hát mennyit iszol pálinkából. Ezután már én is veled iszok. Annyit iszok, amennyit Te, egy decivel sem kevesebbet. Jóska bátyó az előbbieket hallatán pislogott egy darabig, majd megpödörte a bajuszát és felkacagott:*

—*Csak nem azt akarod mondani; Te megbírsz annyit inni, mint én?*

—*De, azt mondom én kedves párom! Mi mászt mondanék, ha nem ezt?*

—*Nem tudod velem a versenyt felvenni az ivásban! Még erős férfiebreket is az asztal alá iszok, én már annyira bírom!* —mondta és belül még sokkal jobban mosolygott, mint az kívülről látszani lehetett rajta. Amikor ezt mondta, meggyújtotta büdös pipáját, mintha nem lett volna már elég füst a kis ablakú nádfedeles

házában. Amúgy is olyan sötét volt a füsttől, mintha ebben az őszi időben a delet régen elharangozták volna. Pedig még egy pár órának el kellett telnie ahhoz, hogy a pásztorok a legelőről beengedjék az állatokat a faluba.

Így indultak el ők most kettecskén a falu kocsmájába. Semmiben sem volt annyira biztos, mint abban, a feleségét rövid időn belül az asztal alá issza. No de, megérdemli! Úgy is sokszor szidalmazta őt illetlen szavakkal, amikor a kocsmából éjjelenként hazafelé támogatta. Így valahogy:

—Törne már ki a nyakad! Szakadna már le az Ég a fejedre! Minek él az ilyen részegdisznó ember, aki annyit iszik a borból, mint a tehén a vízből! Hát ezért voltál távol a családotól öt éven keresztül, hogy most megigyad, amit kerestél, messze Amerikában? ...És így tovább.

Bátyó azonban nem számolt felesége eszével, amikor az előbbi jóslatait vélte beteljesedni élete párján. Mert ő bizony alkut kötött a kocsmárossal. Az egyik kecskelábú asztal alá—ahol párja szokta vidám óráit tölteni—két tejesfazekat erősített, a két kecskelábat összekötő vízszintes rúdra. Ezeket a fazekakat még akkor sem lehetett látni, ha világosabb lenne a kocsmá belsejében. Ott nem volt világos, mert az olyan kicsiny ablakok sok mindent beengednek, de a fényt az úgy kint hagyják, mint a hitelre iszogató emberek a pénzüket szokták már előre a kocsmában hagyni. No persze, a füstöt lehetett már késsel vágni, mert a mulatozó emberek sorra pipáztak. Ezek után elmondhatjuk; a két tejesfazék úgy el lett rejtve az asztal alá, mint a régen lehullott makk rejtve marad az avar alatt, a falut határoló erdőkben.

A kocsmáros—amint letelepedtek—hozta pálinkát. De csak egy féldecis pohárkával, nehogy K. Jóska rájöjjön a turpisságra. Egyébként jól ismerte már az ő

szokásait, hiszen régóta törzsvendég volt a kocsmájában. Ezek után jobban lehetett számítani a naponta való érkezésére, mint arra, hogy Szomolya községbe naponta bekukkant a Nap. Mert ugye, a Nap reggelente csak olyankor szokott bekukkantani, ha a köd, vagy a felhő ebben nem akadályozza. Jóska bátyót azonban ezek a természeti körülmények nem akadályozták a kocsmarendszeres meglátogatásában.

—**Hát az én pálinkám, hol marad?**—tette fel a kérdését a feleség a derék kocsmárosnak, aki csak egy fél deci pálinkát hozott az asztalra és ezekre a szavakra úgy tekingetett, mintha semmibe sem lenne beavatva és kérdőn nézett az előbb kihozott ital gazdájára.

—*No csak! Hozzál neki is egy féldecis pohárral. Had igyon, ha már erre van gusztusa!* —mondta, közben megpödörte felfelé álló, kétoldali bajuszát és sunyian mosolygott a kocsmárosra, az meg vissza rá. Mind a ketten másért mosolyogtak. Egyik azért, mert úgy gondolta, az asztal alá issza most az élete párját. A másik meg azért, mert ő már tudta, hogy ez nem következik be sem most, sem a későbbiekben.

A kocsmáros hamar meghozta a feleség féldeci pálinkáját, és az újdonsült vendége elé tette. Az, megemelte a kis pohárkát és koccintott az urával, majd egy gyors mozdulattal az asztal alatti jobboldali tejes fazékba öntötte. Nem volt nehéz dolga mindezt észrevétlen cselekedni, hiszen bő szoknyájának ráncai sok mindent eltakartak. Ezután szájához emelve a pohárkát, azt imitálta, mintha a gégéjén keresztül a gyomrába tűnt volna el az erős ital. Nem volt nehéz mindezt megtennie, mert élete párja még mindig azon kacagott, hogy ő most az asztal alá issza ezt a nagy szájú asszonyt. Ebben a kacagásban könnybe borultak szemei, így még akkor is keveset látott velük, amikor

nem homályos a kocsmá belseje a sűrű füsttől, no meg a kinti ködtől.

A kocsmáros nem késlekedett meggyújtani a mestergerendáról alá csüngő viharlámpát, ami nem sokat javított a helység világításán. Kormos volt annak üvege, no meg olyan sűrű pipafüst terjengett már ez időtájr, mint az otthoni kemencében, amikor nedves gallyal akarják felfűteni. Egyszóval, nem volt nehéz dolga a ravasz asszonymak a tejesfazekakba öntenie a későbbiekben eléje rakott italokat. Csupán arra kellett vigyáznia, hogy ne tévessze el melyik a pálinkás fazék, és melyik a boros fazék. Azonban minden öntésnél mondogatta magában:

—A bal oldali a boros fazék, a jobboldali a pálinkás fazék. Miután ezt már jól begyakorolta, már ezt sem kellett mormolgatnia a továbbiakban. Vigyáznia kellett, mert a kocsmáros nem veszi vissza az italokat tőle, amennyiben összekeveri. Ebbe a hibába nem esett, hiszen gondolkodásában nem tett kárt az eléje tett ital, mivel azt ügyesen a tejes fazekakba öntözgette és nem a gégéjébe.

Így járogattak ők párosával a kocsmába egészen karácsonyig. Azonban Jóska bátyónak egyszer sem sikerült az asztal alá innia élete párját, mert a továbbiakban is az vezette őt hazafelé az éjszakai sötétségben. S ezen nagyon elcsodálkozott:

—*Hol szokhatta meg ez az asszony ennyire az italt, hogy jobban bírja nálam? Mert minden este én kerülök a kocsmá földjére, nem ő! Biztosan akkor szokott rá, amikor Amerikában voltam!* —morfondírozott magában és számolgatta az Amerikából hozott pénzét, amely vészesen fogyni kezdett, hiszen már régóta ketten iszogattak belőle. Az óceánon túlról kapott pénzét nem adta ki a kezéből, mondván; ezért én dolgoztam, nem Marcsa!

Karácsony felé aztán, elkezdte vakargatni a tarkóját, mint aki nem tudja, hogyan fogjon mondókájához, de végül mégiscsak megszólalt:

—*Hallod e te asszony! Nem jó lesz ez így! Mióta ketten járunk a kocsmába, sokkal jobban fogy a pénz, mint eddig. Ha így fogy a továbbiakban is, az amerikai pénzből nem marad egy gombostűre való sem!*

—*Hát akkor ne járunk! Én eddig sem szívesen mentem! Csak Téged nem akartalak egyedül elengedni, nehogy valami bajod essen ebben a cudar sötét éjszakában.*

—*Ezt mondod asszony?*

—*Ezt mondom én, édes párom!*

—*Hát akkor holnaptól kezdve nem járunk! —*

határozta el magát K. Jóska bátyó, de máris aggodalma támadt:

—*Mivel töltöm én ezután az időmet, ha már a kocsmába sem járok?*

—*Majd dolgozol, mint más ember a faluban. Majd meglátod, a munkával is ellehet tölteni a napot, és még pénzt is kapsz érte.*

—*Igen ám! De mit dolgozzak? Az Amerikából hozott pénzt már mind elittam—elittuk, édes párom, célzott élete párjára. Ezek után már földet sem tudok miből venni.*

—*Földre bizony már nem telik! De vehetnénk egy lovat, amivel fuvarozgatnál. Megélnénk belőle.*

—*Nincsen már nekem annyi pénzem, amiből lovat vehetnénk!*—jelentette ki a bátyó olyan szomorúan, mint aki megbánta az eddigi iszákos életét, és ha tehetné az idő kerekét, visszaforgatná azokra az időkre, mikor még sok dollárral érkezett haza a tengerentúlról.

—*Édes uram! Van nekem pénzem, majd megvesszük abból! Ha nem a legjobb lovat kapjuk meg érte, az sem baj. Még a tavaszig felerősítjük egy kis jó*

takarmánnyal, és tavasszal már beállhatsz a többi fuvarosok közé, a sírkereszteket fuvarozni az Alföldre. Egész télen annyi kőkeresztet kifaragnak a kőfaragók, hogy sok fuvar kerül majd az alföldi falvakba, amiért sok pénzt kapunk. —mondta Marcsa nene és megsimogatta édes urának csüggedő arcocskáját.

Ezekre a szavakra, édes uram döbbenet hallgatott arra a rövid időre, mire megfogalmazódott benne a kíváncsi kérdése:

—Honnan van, miből van neked ennyi pénz?

—Annak a bornak és pálinkának az árából, amit nem ittam meg, amikor veled a kocsmába eljártam! Az csak a látszat volt, hogy én iszok. Én soha nem ittam meg az elém rakott italokat! —jelentette ki édes urának a takarékos asszony. Miután ebből Jóska bátyó még csak keveset értett, vagy még annyit sem, élete párja mindent elmondott, a jó útra tért uracskájának, aki csak hűledezett ennek hallatán:

—Mindig is sejtettem, nekem van a legjobb asszonyom a faluban. Mert ilyen asszony nem ebben a faluban, de még hét üres faluban sem található! —jelentette ki, olyan, édes, meleg kedvességgel, hogy a nádfedeles ház ereszéről alácsüngő jégcsapok minden bizonnyal ezért cseppentek meg, kint az udvaron, vagy pedig a közeledő tavasznak volt mindez köszönhető, hiszen az idő már melegedni kezdett. Miközben az előbbieket mondta, meg is ölegette édes asszonyát úgy, ahogyan már régóta nem ölegette. Most jött rá csak igazán, az asszonyát ölelgetni sokkal jobb, mint az italos poharat.

Így esett meg az, hogy az amerikai Jóska bátyóból fuvaros lett a tavasszal. A tavaszi langyos szelek, és az egyre erősödő napsugárzás hatására, a Nagyvíz tetőről, Gyűrtetőről eltűntek a tél utolsó

hófoltjai. A kora tavaszi virágok bontogatták szirmaikat. Egyszóval-kitavasodott.

A tél végén vásárolt sovány ló erőre kapott, a jó széna és sok abrak hatására. Jóska bátyó a régi szekeret rendbe hozta, amikor már nem járt a kocsmába olyan gyakran és ezért jutott ideje erre.

Elérkezett az a nap, amikor négy szekér, készült elindulni a faluból, az alföldi falvak irányába. A szekerek rakterének aljára, széna volt terítve. Erre tették az első kőkeresztet fekvőre állítva. A második keresztet az első mellé tették, a második mellé a harmadikat helyezték. Természetesen, a kereszteteket egymástól egy kis széna kupac választotta el, hogy ne törjék egymást össze. Ezzel megterhelődött a szekér, és az útra készen állt. A szekérre meleg takarókat is tettek, hiszen még olykor jeges tavaszi szelek süvítettek amerre az útjuk vezetett. A tarisznyába kenyeret, szalonnát, kolbászt raktak, és természetesen egy kis pálinkát a még mindig csípős szelek hidege ellen. A szekér oldalán lévő vaskarikába egy balta került, amely bármire jól jöhet azon a hosszú úton, amely Füzesabonytól még odébb—Dormándra vezetett.

Bizony még alig múlt el éjfél, amikor faluból a Vaslápa felé indultak, és a Burbolya szántóföldjein keresztül vezető földúton, haladtak el Novaj község mellett. A tiszta égbolton teljes fényükkel ragyogtak a csillagok, amelynek fényénél a lovak vontatták a nyikorgó szekereket, amelyeken, a télen kifaragott sárkőveket szállították. Szihalmon egy kis pihenőt tartottak. A lovaknak abrakot adtak, és ők maguk megreggeliztek, aminek már éppen ideje volt, mert teljesen kivirradt. Miután az evéssel-ivással ember és állat erőt gyűjtött, Füzesabony mellett tovább haladtak Dormánd község felé.

Még nem volt dél, amikor a faluba értek. Már várták őket, hiszen a kőkeresztek megrendelésre készültek. Miután lepakolták terhüket, kifogták a lovakat a szekérből, és raktérben hozott szénát eléjük rakták. Hosszabb pihenőre készültek a visszaút előtt, a kellemes tavaszi napsütésben. Ők maguk is leheveredtek a magukkal hozott pokrócokra, majd eszegettek, iszogattak a magukkal hozott italokból. Persze, a falu nádfedeles kocsmájában is mértek italt, de aki Szomolyáról jön, az általában hoz a saját maga által termelt italból.

Egy félóra multán már kezdett a jó hangulat kibontakozni. Már csak azért is, mert sikeres volt a szállítás, hiszen egyetlen szekérnek sem törött össze a kereke a rossz földúton, a teher alatt. Az igaz, hogy evés után jobban esett az ital, ennek aztán a jókedv a vége. Ekkor van az, amikor jönnek a viccelődések, különböző humoros történetek, amik a vidámságnak olyan velejárói, mint a nyári zápornak a növények élénkülése.

A négy fuvaros: K. Jóska amerikás, V. Pesta, S. János, és Gy. Miklós. K. Jóska kezdi el a vicces történetet miután már nem éhes, nem szomjas és persze a pipája már jócskán füstölög:

—*Hallottátok e már a tárkányi asszony esetét?*

—*Nem!* Mondja erre V. Pesta, mire K. Jóska kezdi sorolni a tárkányi asszony esetét:

—Hát az úgy volt, hogy megbetegedett a gyereke. Adott ő annak mindenféle csodaszert, mégsem akart javulni. Főzött neki földi bojtortjánt, bazsalikomot, kakukkfűvet, hársfateát, kamillateát, egyszerűen mindent, ami ilyen esetekben máskor segíteni szokott. Azonban most ezek sem segítettek. A falu legjobb kuruzsló öregasszonya sem tudott vele mit kezdeni, ezért elvitte Egerbe az orvoshoz. Az orvos miután meglátta a sápadt gyereket, megvizsgálta és kérdését intézte az anyához:

—*Volt e széklete?* —mutatott sápadt arcú kis gyerekre.

Az asszony csak hallgatott, ijedt tekintettel, teljesen tanácstalanul, nem igazán értette a kérdést, mire az orvos türelmét vesztve ismét kérdezett:

—*Azt kérdezem, volt e széklete?* Az anyán végre a kérdés felismerésének jelei látszottak és megkönnyebbülve válaszolta:

—*Nálunk csak azok a nagy lábú székek vannak! Olyan **kicsi szék**, ami neki jó lenne, **nincsen**. Csak egy kis **sámlicskája van**, de már az is szűtte, régi sámlicska már az. Az orvos nem tudta hirtelen, hogy dühös legyen-e, vagy nevéssen. Azonban mégis csak dühösen, az asszony nyelvére fordítva, ismételte meg az előbbi kérdését:*

—*Azt kérdeztem; szart e?*

Miután az asszony ezt már teljességgel megértette, sopánkodva, szégyenlősen válaszolt:

—*Jaj, értem már a doktor urat! Olyat szokott csinálni reggelente, de néha még este is, amikor szalad a hasacskája. Ma reggel is csinált ilyet, de csak egy **falatkányit**, hogy még a gyűszűm sem telt volna meg vele!*

Erre aztán V. Pesta, a másik fuvaros, aki még alig fejezte be az ebédet, egy közeli bokor irányába futott. Ő tudja miért.

Az ilyenfajta viccelődést befejezve, egymással csipkelődtek:

—Jó neked K. Jóska, mert olyan feleséged van, mint egy *kapitány!*—mondta V. Pesta azért, mert mindenki tudta, hogy felesége—Marcsa asszony—erős, katonás viselkedése miatt szokott le az italról, és hát feleségének ez lett a ragadvány neve: *Kapitány*. K. Jóska megpiszkálta alig füstölgő pipáját és ekképpen válaszolt fuvaros társának:

—Jó neked V. Pesta, mert minden nap *görhét* eszel, görhén keseregsz! Mindezt azért mondta, mert V. Pesta feleségének—Julisnak—ragadvány neve: *görhe*.

Erre aztán az érintetten kívül, mind három ember nevetni kezdett, olyan jó ízűen, hogy még a lovak is nyerítésbe kezdtek. Nem azért, mert értették a heccelődés tartalmát, hanem inkább azért, mert szívesebben indulnának már hazafelé. Ezután Gy. Miklós mozgolódott a földre terített pokrócon, amiből mindenki sejthette, ő következik szólásra:

—Jó neked S. János, mert *fügét* eszel! Ezt azért mondta, mert S. János feleségének ragadvány neve *füge*. Erre, S. János felelt:

—Jó neked Gy. Miklós, mert otthon meg sem szólalhatsz! Mielőtt megszólalnál, Annus így kiált, így fojtja beléd a szót:

—*Miklós! Hallgass! Te már megint hazudni akarsz!*

Így heccelődtek még egy rövid ideig, aztán szedelőzködtek, készülődtek a hazafelé indulásra. Bizony ezek a tavaszi nappalok elég rövidek. Észre sem veszi az ember, amikor sötétbe burkolódik körötte a táj. A sötétben nehezebb a hazafelé vezető utat megtalálni. Szekér alatt csüngő viharlámpa fénye csak arra jó, hogy az egymásután gördülő szekerek, ne tévezzék el egymást a hazafelé vivő úton. Az 1920-s években még az országutakon sem olyan jó a közlekedés. Azokon a földutakon, amelyeken ők haladtak hazafelé, még sokkal rosszabb volt ezen idő tájékán.

A lovak visszafelé már jobban ismerik az utat, mint gazdáik. Ők is vidámabban poroszkálnak, és főleg az üres szekér könnyebben gurul. A szekér rakteréből hiányoznak már a kőkeresztek, de az értük kapott pénz, a nadrágszjra kötött pénzes zacskóban himbálódzik, a dohányos zacskó mellett, vagy a nyakukba akasztva. Nem csak a lovak, de a gazdáik is vidámabbak már a

visszafelé úton, hiszen náluk van már a fuvar ára, és otthon meleg étel várja őket. Vidámabbak azért, mert a tavasz eléréseével, több lesz a fuvaroznivaló, mert a kőfaragók sok keresztet kifaragtak a télen. Így több lesz a pénzük, aminek mindig bőségesen van helye a családban.

Marcsa nene meleg étellel várta élete párját. Büszke volt hazatérő urára azért, mert pénzt hozott, de főleg azért, mert iszákos emberből ő nevelte dolgos emberré. Ez sem akármilyen eredmény! Olyan volt ő, mint a katonaságnál a kapitány, mikor a hozzá beosztott katonáinak parancsol. Ő, az élete párjának lett a kapitánya. Ezért lett a faluban a ragadvány neve *kapitány*.

András apó átka

András apót és feleségét olyan csapás érte, amelyiknél nagyobbat nem ismer a világ. Egyetlen fiukat vesztették el. A megvadult lovak elragadták szekeret, amely felborulva, maga alá temette az egy szem fiukat. Annál nem érhet emberfiát nagyobb csapás, ha valakinek édes gyereket ragadja el a könyörtelen halál. Azt, akiért élt, dolgozott, küszködött eddig, most egyik pillanatról a másikra, nem létezik többé. Nem létezik, mert onnan, ahová a halállal költözött, nincsen többé visszaút. Nem beszélve arról, ha másik gyerekük nem maradt, akiben az örökösüket és gyámolítójukat megtalálnák idős korukra. A kegyetlen halál életük céljától fosztotta meg őket. Hiszen minden, amit tettek, ezért a gyerekért történt. A gyerekük boldogulásáért sokat dolgoztak, hogy annak már ne kelljen annyit küzdenie az életben, mint nekik kellett. Pedig András

apóék nem ezt érdemelték! Nem bántottak ők senkit. Nem kívánták el senki vagyonát, hogy most bárki ezt mondhatná:

—*Megérdemelték sorsukat! Megérdemelték azt, amit az Égiek mértek rájuk.* Azt persze nem lehet azt mondani, hogy az életben csak azokat éri csapás, akik ezt megérdemlik, az embertársaikkal szemben tanúsított viselkedésük miatt. Dolgoztak egész életükben, és úgy spórolgatták, rakosgatták össze kicsiny vagyonkájukat, amiről szentül hitték; *senki másé nem lesz, csak a gyereké.* Az egyetlen fiuk elvesztése után szomorú és céltalan napok, hónapok, évek követték egymást. Könnyű azt mondani: *az élet megy tovább! Tovább kell küzdeni!* De kiért, miért küzdjön az, akinek az eddigi terveit úgy felborította a kegyetlen élet, hogy már soha, de soha nem hozható helyre. A céltalan, örömtelen élet pedig még jobban, még gyorsabban öregítette András apót és Panni mamát, mint azokat, akikkel hasonló korúak voltak, de gyerekeik, unokáik—egyszóval a család—mindennapi zsongásában élhették életüket.

Panni mamán jelentek meg először a betegeskedés jelei. Három évvel fiának temetőbe távozása után ágynak dült. Az orvos sem tudta meg mondani, hogy igazán mi is a baja. A titkos kórnak—*a bánatnak*—nem mindig találhatnak kimutatható külső jeleit. Olyan az, mint a fát belülről rágó szű, mely csak akkor válik láthatóvá, amikor széjjelesik az általa emésztett fa.

András apó nemsokára eltemette élete párját, akivel hajdan egy szebb, tartalmasabb életet remélve, mondták ki egymásnak a boldogító igent az oltár előtt. Bizony, ez már régen volt. Talán akkor még az Égen tovaküsző báránylehők is fehérebbek voltak. Szebben énekeltek fejük felett a pacsirták, zöldebb volt a rét, és selymesebb, mintahogyan ígéretesebb terméssel

kecsegtették gazdáikat, a falut határoló dombok gyümölcsösei. Egyszóval: —még a *Nap is másképpen araszolgatott az Égen*.

Most, hogy Panni mamát eltemette, érezte, hogy olyan egyedül van ebben a nagyvilágban, mint az a vadgalamb, amelynek fészken ülő párját, a vércse magával ragadta, fiókáival együtt. Amennyire észrevétlen élt eddig feleségével, és egy szem gyerekével, annyira a figyelem középpontjába került, amikor magára maradt. Úgy magára maradt, mint a kaszát elkerülő búzaszál a tarlón, amelyre lehet számítani, hogy egyedül állva nem bírja sokáig a talpon maradást. Mert egyedül állva az első vihar ledönti.

—*Ugyan ki öröklí András apó vagyonát?* — hallatszott a kérdés mindenfelé a faluban, mert nem rejtették véka alá, hogy vagyonáért szívesen eltartanák, de még el is temetnék. No persze, ez utóbbit minél előbb, annál jobb.

Annyi bizonyos, hogy András apónak volt egy kis gyümölcsöse a Gyűrtető oldalán, ahol a cseresznyétől kezdve, az almáig, minden gyümölcs megtermett, a dombtető napsütötte lankáin. A falu melletti Vaslápánál található szántóföldjén megtermett a búza, kukorica, vagy akármi más, amit oda ültetett. A Vén hegyen volt egy kicsi szőlője, ahol megtermett a neki elégséges borocska, amit saját pincéjében tartott. Talán még annyi is termett belőle, hogy jutott eladásra. A faluban jó állapotú háza állt, amelyet minden húsvét előtt fehérre meszeltek. Volt megtakarított pénzecskeje, amit párnája alatt őrizgetett. Biztos, ami biztos, így nem veszhet el. Ez utóbbit azonban csak sejteni lehetett, mivel nem lehetett látni úgy, mint az előbb felsorolt ingatlanait. Csak egészsége nem volt már. Ahogyan mondani szokták:—*csak hálni járt belé a lélek*. Ezek után meglehet érteni,

miért látogatták egyre többen olyanok, akik eltartási szerződés kötésére igyekeztek rábeszélni:

—*Jó napot András apó!* —nyitott be hozzá a szomszéd utcából K. János, aki eddig még soha sem nyitott be az apó portájára, majd a köszönést követően elterelő beszélgetésbe kezdett, ami arra volt jó, hogy jövetelének igazi okáról elterelje a figyelmet. Nehogy azt találja az apó mondani, *őt is az eltartási szerződés hozta most erre a portára.* Hogy ilyen csavaros észjárással közeledett, nem kell rá haragudnia senkinek. Nem kezdhette ily módon a beszélgetését:

—*András bátyó, maga már alig lötyög a gatyájában, ezért eltartása nagyon kifizetődő mindenkinek! Így nekem is! Magával már úgysem lesz sok baj, mert hamarosan kileheli a lelkét, és kivitetem a temetőbe. Ott van már a maga helye! A vagyonának meg jó helye lesz nálam!* Ha így kezdte volna a beszélgetését, valószínűleg András apó kitessékeli portájáról. Ezért így folytatta a beköszönését követően:

—*Meglehet, hogy eső lesz pár nap múlva.*

—*Miből gondolod ezt János?* —kapcsolódott be a beszélgetésbe András apó, aki az utóbbi időben tapasztalatokat szerzett az ilyen jövevények látogatásának igazi okáról.

—*Abból, hogy a falu völgyében nagyon megszorul a füst, meg aztán, a kéménynek alig van huzata!*

—*Ilyenkor, ősszel felé, ez máskor is így volt.* — próbálta megnyugtatni aggódó, váratlan látogatóját és közben figyelte, miképpen hozakodik elő látogatásának igazi céljával. Mert arról szentül meg volt győződve, nem az időjárás változásának előrejelzése hozta most a portájára.

—*Úgy bizony! Csak az a baj, hogy az ősz után meg a tél jön, amikor meg a hó esik. A nagy hó, amit még*

fiatalembernek is elég elseprenie, nem még az olyan idősnek, mint maga András bátyám.

—Nem volt még ez sepretnen eddig soha sem! Majd csak elkorja valaki ezen a télen is. —mondta, de a látogatója tudni akarta ki lesz az a valaki. Nem azért, mintha annyira aggódna amiatt, hogy András apót befűjja a téli jeges szél hóval. Sokkal inkább, azért, nem e valaki esetleg már megelőzte őt, az eltartási szerződés megkötésében.

—De azért magának is jobb lenne, ha biztosra tudná, ki az, aki a háza előtt a havat elsepri. Ha énvelem kötne eltartási szerződést, nemcsak a havat seprném el, hanem még magát is a tenyeremen hordoznám. Olyan ember vagyok én András bátyám, ezt bárki megmondhatja magának a faluban!

Mivelhogy ezek beszélgetések az udvar hátsó részén—a baromfiudvarnál történtek—B. Laci szomszéd mindent hallott. Amint ezeket a szavakat meghallotta, idegességében remegni kezdett. A régi titkos vágya volt neki; *ha ez a két porta valaha egyesülne*, mennyivel szélesebb lenne az ő portája. Dupla kert, dupla udvar, no és, még egy házzal több. Mondta ő András apónak már korábban ezt az eltartást, de vonakodott tőle. Nem jó emlékei maradtak a régi időkből B. Laci szomszédjáról, aki mindig a közös határ barázdáját kapirgálta. Soha nem volt megelégedve kertjének nagyságával. No de, hol vannak, már azok az idők, amikor még elég volt az, hogy egy-két kapa földdel kurtította meg szomszédját. Most már az egész kert kellene. Éppen ezért ingerülten kiáltott K. Jánosnak, aki nem átal a szomszéd utcából ide jönni, hogy András apót behálózza a vagyonáért:

—Nem kell itt semmiféle hó seprés! Azért vannak a jó szomszédok, hogy segítsenek annak, aki nem bírja már a havat sem eltakarítani!

—*Bízzuk csak azt csak bátyámra, hogy kivel akarja a háza előtt a havat eltakaríttatni!*—vágott vissza ugyancsak epésen K. János, akit nem ejtettek a fejére és tudta nagyon jól, miért nem tűri őt B. Laci a szomszédja portáján.

—*No, ebben egyet értünk! Ő azt már régóta tudja, kivel takarítassa el háza elől a havat, ugye András bátyám?*

Azonban az öregapó nem szólt erre semmit, csak valami érthetetlen szavakat mormolt magában. Az ereje ugyan elhagyta, de az esze most még a helyén volt. Tudta jól, miért fontos ő most mindenkinek, és miért hízelegnek neki, nap-mint nap. Ha nem lenne semmi vagyona, egész biztosan nem kínálkozna senki sem hó seprésre, még akkor sem, ha már úgy belepné a hó, mint ürgét a víz, amikor kiöntik az Angolaj legelőjén a lyukából.

K. János úgy látta nem alkalmas most az idő az öreg meggyőzésére, ezért elköszönt. De B. Lacinak csak úgy oda morgott valamit. Értsen belőle; *vannak, akik szintén szívesen eltartanák András apót*, aki most nagy kincs a faluban. Nagy kincs, mert látszik rajta; nem bírja már sokáig, és nagy kincs főleg azért, mert van valamije. Ez a valami mindenkinek jól jönne, még akkor is, ha most sem tartozik a szegények közé, mint B. László. Sőt, az ilyenek gondolnak csak igazán a gyarapodásra. Főleg, ha azt könnyen ellehet érni, mint most az apó esetében, akibe már csak háltni jár a lélek. Reggelente úgy köhög, mint L. Ferenc kehes lova, míg végleg ki nem dűlt a szekér rúdja mellől.

*

Akik igazán szegények, nem jönnek az öregapóhoz, hogy hízeltető szavaikkal úgy elkápráztassák,

mint a vásári lókupec a vevőjét, amíg a lovát meg nem veszi. Mindig azok elégedetlenkednek vagyonukkal, akiknek bőven adott a Teremtő. Soha nem jut eszükbe, hogy amit bőségesen kaptak vagyonból és egészségből, illene meghálálni, megköszönni. Akik az Égieknek hálálkodnak, azok mindig a szegények. Olyanok, akik vagyonból, egészségből nagyon keveset kaptak. Sokszor nem tudni, mi készíti őket hálálkodásra, amikor nekik erre nincsen igazi okuk, mert alig jutott valami jó a szürke életükben.

B. Lacinak azonban bőven jutott a vagyonból, mert sokat örökölt. Azonban mégsem érezte, egy pillanatra sem, hogy már elég sok van. Most, hogy a vagyongyarapodásnak újabb lehetősége kínálkozott, igyekezett azt megragadni. Ha valaki ebben meg akarta akadályozni, roppant dühössé vált. Ezért szólt ő idegesen K. Jánosra, aki nem átváltozott őt ebben megelőzni

Felesége—Julis—szintén harácsoló asszony hírében áll. Jobban tud kaparni, mint bármelyik kendermagos tyúk a szemétdombon. Ő azonban nem a szemétdombon szeretne kaparni. Hiszen az, amit ott lehet találni, túlságosan kevés a vagyoniránti éhségének.

Az egyik gyerekük már 28 éves. A másik 16. Nekik kaparnak mind a ketten, férjével—B. Lászlóval. A nagyobbik fiúra nem lehet mondai azt, hogy életrevaló. Olyan teddide-teddoda legényféleség, akiből igazi papucs férj válik, ha eljön majd az ideje. Nem tud ez egy lányt sem megfogni, olyan szerencsétlen. Ezen persze nem kell aggódnia szüleinek, mert erre valók a szemrevaló lányok, hogy az ilyen vagyonos és minden vonatkozásában gyenge legényeket behálózzák. B. Lacikával nem lesz nehéz dolguk, ezt előre ki lehet jelenteni.

A fiatalabb fiú—B. Lajoska—már sokkal életrevalóbb és sokkal szemrevalóbb legény, mint az esetlen bátyja, akit ha nem vesz férjül vagyonáért egy rámenős leányzó, akkor az agglegények számát gyarapítsa majd ebben a faluban.

Ezek után az András apó vagyona sem lenne felesleges, a jelenlegi vagyon gyarapításában, mert kapósabb lenne a lányok között a vén legénynek számító fiuk. Ezért minden erejükkel azon igyekeznek, hogy az öreg teljes bizalmát megnyerjék, és végre-valahára létrejöjjön, az eltartási szerződés, amely szentesítené az öreg vagyonának megöröklését.

Julis nene az újabb arcát igyekezett mutatni András apó felé. Süteménnyel nyitott be annak portájára, ekképpen hízelegve:

—Nézze csak András bátyó! Milyen finom süteményt sütöttem én magának! Ettől úgy visszajön majd az ereje, mint fiatal korában.

—Az már nem jön vissza többé. Érzem, hogy lejárt az időm. Már valamelyik éjjel az asszonnyal álmodtam. Nagyon biztatott, ne késlekedjek, igyekezzek hozzá, mert ott sokkal jobb világ van, mint ebben az árnyékvilágban. Nem sok keresnivalóm van már ezen a napos oldalon. Eltelt az idő felettem.

Kesergett és a szeme sarkában egy könnycsepp jelent meg, mintha a vissza nem hozható régi időket könnyezné.

—Ha ilyen finom süteményeket eszik, megjön az ereje. Hozok én ilyen finom falatokat máskor is, de magának sem kellene már húzni az időt, az eltartási szerződés megkötésével. Nincsen már kire-mire várnia. Úgy sem talál nálunknál jobbat a faluban, aki jobban gondját viselné. —mondta az nyájas szavakkal, és közelebb tolta a tányérban hozott süteményét, egészen az öreg elébe.

András apó kitekintett az ablakon, ahol az észak felől érkező jeges téli szelek szárnyán megérkezettek az első hópihék, amelyek úgy kavarogtak a levegőben, mint nyáron a forgószelek közepében a porszemek. Azok is úgy ki voltak szolgáltatva, mint most a hópihék.

—*Ilyen az én életem! Ilyen kiszolgáltatott.* — gondolt az ide-oda kavargó hópihékre, melyeket a kegyetlen hideg téli szél, kényére-kedvére kavargatott a fehérre meszelt, nádfedeles házának udvarán. — *Másoktól függ már minden napom, ami még hátra van, ebből a keserves életemből!*

Így kavarogtak fejében a gondolatok és nézett az előtte nyájasan beszélő szomszédasszonyra, aki ismét az eltartási szerződésre emlegette az iménti kijelentésével. Beleharapott az eléje tett süteménybe, amelynek íze szokatlan volt számára. Hogyne lett volna szokatlan, amikor ennek az asszonynak ételéből még soha sem fogyasztott semmit. És most a kegyetlen sors erre kényszeríti. Szívesebben kóstolta volna még most is a felesége főztjét. Erre azonban már nem lesz lehetősége. Azok az idők már végképpen elmúltak. Mint ahogyan a most lehulló hó sem a tavalyi hó már, legfeljebb csak hasonlít hozzá. Az első falat után a szomszédasszonya felé fordulva mondta:

—*Nem bánom, holnap elmehetünk a közjegyzőhöz az eltartási szerződést megkötni!*

Erre a kijelentésre a szomszédasszony mézédess mosolyt varázsolt arcára. Az a csoda, hogy a kint lehulló hópelyhecskék el nem olvadtak. De azok nem olvadtak el. Vagy azért, mert kint ahhoz már eléggé hideg volt, vagy kételkedtek édeskés mosolyának őszinteségében. Az örömhír hallatán rohant haza a jó hírrel, hogy minél előbb olyan boldoggá tegye férje urát, mint amilyen ő maga lett az apó iménti kijelentésére.

Alig telt el pár perc, amikor a vesszőseprő sodorta lefelé a havat a ház előtti köves járdáról, amelyen az egyre szaporábban hulló hó ez időre vastagodni kezdett. B. László, a szomszéd, nagyobb fiával serénykedett az öreg háza előtt, vagy talán már a saját házuk előtt, mert a holnapi szerződéskötés után kijelenthetik: —**ez is a mi házunk lett!**

Másnap a szánkó ülésdeszkájára terítették a legszebb pokrócot, és arra ültették András apót, majd elindultak vele a mezőkövesdi közjegyzőhöz. A húsz centiméteres hóban kocogtak a lovak a szánkóval, amelynek rúdja végén csengő csilingelt. A csengő csilingelése tudatta a falu lakóival:—*András apót most viszik az életében megszerzett vagyonát eladni—eltartás fejében. Ezek után mások már ne próbálkozzanak!* Azt, hogy milyen sora lesz majd, a csengő csilingelése nem árulta el. Annyi azonban bizonyos, ha jó lesz, ha nem, az már nem lehet hosszú idő.

A szánkón ült Julis nene, az idős B. László, és persze a fiatalabb B. László—a Lacika, akinek nevére írják majd a házat, az öreg eddigi házát, és persze minden vagyonát, amiért életében dolgozott. Így lesz most már öt házuk a faluban. Mániákus házgyűjtögetők voltak. *De ha ennyi lett is, nem fogják azt érezni; most már van elég. Hiszen a vagyonból nekik soha sem lesz elég, ezt a faluban mindenki tudta róluk. Egyetlen célt ismertek csupán: —bármi áron, ma gazdagabbnak lenni, mint tegnap.*

Megvenni potyán, az anyagi gondban levő embertől, amit el akar adni. Legyen az, pince, gyümölcsös, szántó, rét, kőbánya, mindegy bármi, csak a pénzt jól befektetni, hogy az egyre többet érjen. Aztán, egy alkalmas időben eladni sokkal több pénzért. S az így meggyarapodott pénzt számolgatni esténként, ez volt az igazi élvezetük. A 28 éves Lacika, ezáltal gazdagabb lett.

Így talán jobban talál magának valami lányt, ami eddig még nem sikerült. Ebben nem tévedtek. A silányabb árú is jobban elkel jó csomagolásban. Az ifjú Lacinak, vagyona a jó csomagoló eszköz, amiért majd elkel valamikor.

A közjegyzőnél rendben lezajlott minden. Az ifjabb B. Lászlónak—mint eltartónak—nevére írták András apó vagyonát, majd az okmányt a megfelelő pecséttel ellátták. Úgy látszott megnyugodott a B. család, mert az eltartásért vívott harcban, ők lettek a győztesek. Legalábbis egy időre, amíg egy újabb vagyonszerzési lehetőség nem bukkan fel a faluban.

A szerződést követő napon, B. László idősebb fiával—Lacikával—szélesre tárt kapuval nyitott be András apó volt portájára, ezekkel a szavakkal:

—*Látod fiam! Ez most már a te házad! Tiéd kert, a fák és minden ingóság, ami a portán található. De tiéd a határban található gyümölcsöse, szántója, rétje, egy szóval minden, ami eddig az övé volt!* —mondta az idősebb, együgyű fiának büszkén, aki gyenge agytekervényeivel még fel sem tudta igazán fogni, mennyivel lett most gazdagabb. Nézte az apja által mutatott portát, és nem látszott rajta az sem, hogy boldogabb, meg az sem, hogy boldogtalanabb, az újabb gyarapodását követően. Még azt sem vette észre a továbbiakban, hogy némely lány más szemmel nézi, mint eddig.

A lányok egymás között suttogtak. Voltak, akik azt suttogták:

—*Nekem még ennyi vagyonnal sem kellene!*

Ezek voltak a többen. Volt ám a lányok között olyan, akinek kezdett csábító lenni az Ifjabb B. László vagyona és kerek-perec kijelentette:

—*Nem is olyan csúnya ez a Laci gyerek! Van már ennek mindene! Ezt kell nekem megfognom, nem mást!*

Az ilyen vagyonban már nem kell garasoskodnom. Olyan szép ruhákat vehetek magamnak, amelyekben felöltözve, szép szeretőket tarthatok, az ilyen málészájú uram mellett!

Ez a leányzó nem volt más, mint T. Mariska, a csalafinta leányzó.

E gondolatokat—szó szerint—a vérével hozta magával erre a cicomázást kedvelő világra. Az anyukája hasonlóképen gazdagodott meg egy rövid időre. Az ugyanis nem csak ahhoz értett; miképpen kell könnyen vagyonra szert tenni, hanem ahhoz még jobban értett, miképpen kell azt gyorsan elkölteni, elverni. Olyan ruhákat vásárolt magának, mint régen a grófnők. Tetszett a férfiaknak, akikről nem derült ki még a mai napig sem, mi tetszett nekik jobban. Hogy egy kelekótya férjet csálnak, vagy az, hogy pénzelte őket. Egyszer, ilyen asszony volt fiatal korában édesanyja, de csak addig, míg tartott a férje vagyonából. Mikor elfogyott, megjavult. Talán az időközben elfogyott vagyon miatt, vagy talán azért, mert az idő múlásával olyan ráncai lettek, mint a télire eltett aszalt szilvának. Ezek után nem kellett már a férfiaknak.

Ha lehet hinni a közmondásnak; *miszerint az alma nem esik messze a fájától*, akkor a lánynak most a gazdag fiú vagyona tetszett. Később még biztosan kiderül az igazság. Azt azonban el kell ismerni ez a leányzó—az anyjához hasonlóan—nagyon szemrevaló teremtettség, aki után úgy forogtak az utcán a férfiak, mint a napraforgók tányérjai forognak a Napra, amikor átbálgat az égbolton.

András apó—az eltartott—még mindig nem akart meghalni. Hogy a lélek hol talált benne szállást, azt senki sem tudná megmondani. Talán még az orvos sem, ha egyáltalán elhívták hozzá eltartói néhanapján. De azok nem hívták. Egyrészt azért, mert pénzbe kerül. No,

meg a gyógyszer is. Másrészt azért, mert esetleg olyan csodaszert ír fel, amitől még a tavasz is a régi házában találja, és nem a temetőben. Az eltartók türelme rohamosan fogyni kezdett. Nem gondolták, hogy ilyen beteg ember, ennyi ideig bírja *szusszal*, akinek testéből a fájdalmak még ez időre sem űzik ki, a lelkét. Pedig alig három hónap telt csak el az eltartási szerződés megírása óta, hiszen még január sem telt el egészen. Az apó egyre terhesebbé vált eltartóinak, annak ellenére, hogy türelmes beteg volt.

—*Meddig akar még élösködni?* —nyitott be hozzá Julis nene, aki nagyon unta már a beteggel való törődést, aki két hete már nem kelt fel az ágyból, úgy elgyengült. Még a jobb ételekhez sem volt már étvágya, nem még az előző napi ételmaradékokhoz, amelyet eléje raktak. Nem engedtek hozzá semmilyen látogatót, nehogy András apó panaszkodjon nekik, akik ezután hivatalos szerveknél eljárának az eltartási szerződés felbontásában.

—*Addig élek, amíg a Teremtő akarja! Mért nem temettek már el elevenen, ha annyira, terhetekre vagyok?*—suttogta halkan és könnyes lett a szeme. Talán már annyi ereje sem maradt, hogy ezt hangosabban mondja kapzsi eltartóinak, akik nem győzték kivárni halálát.

—*Mennyi pénzünkbe van nekünk! Elrabolja a drága időnket! Nehogy azt gondolja, ha kitavaszodik, majd nem járunk a határba maga miatt!* —mondta az imént benyitó idősebb B. László, aki felesége zsörtölődésére nyitott be a szobába.

—*Miért nem visztek át magatokhoz? Akkor nem kellene hozzám átjárnotok.* —mondta, olyan halkan, mintha ezeket a szavakat a túlvilágról mondaná.

—Még csak az kellene, hogy átvigyük. Majd ott bukdosunk lépten-nyomon magában. Meg aztán szagoljuk a bűzt, ami magából árad.

—Miért nem adtok hetente tiszta fehérneműt? Tiszta ágyneműt? És takarítana néha valaki az én szobámban is. Nem volt itt takarítva, mióta én nem bírok felkelni az ágyból. Ezért rátok íráthattam a vagyonom! Semmit nem akartok tenni érte. Nem engedtek senki látogatót hozzám, akinek elpanaszolhatnám miképpen bántok velem. De majd meg ver az Isten érte. Ezt kívánom én, amiért ezt teszitek velem. —mondta halk, sírós hangon, mire eltartói még dühösebbek lettek, mint ennek előtte:

—Mi lenne, ha befogná végre száját. Örüljön, hogy elvállaltuk a gondozását. Mi lenne most magával?

—Eltartana más! Talán nem lenne ilyen lelketlen, mint ti vagytok, akik már legszívesebben eltemetnétek!

Az idősebb B. László erre még dühösebb lett, és kiáltotta:

—Pusztuljon el itt, ahol van a saját piszkában! S miután ezt kiáltotta, becsapták az öregre az ajtót, és feldúltan mentek haza a szomszédba.

Így teltek a napok, ilyen, zsörtölődések, veszekedések mellett. Leginkább már csak az eltartók morogtak, mert András apónak már erre sem volt ereje, annyira legyengült.

Az utolsó jégcsap leolvadt az eresz alól, aminek hossza télen akár a hatvan centit is elérte. A Nap melegsugarával elolvasztotta valamennyit, pedig némelyiknek vastagsága elérte már a kaputámasztó karó vastagságát. A falut határoló dombok déli lejtőin nyiladoztak a kora tavaszi virágok, jelezve a hosszú, unalmas tél végét.

Ha eddig—a hosszú, hideg télen—valaki unta életét, most csak az életre gondolt, az ismételten

megújuló természet láttán. Mert nincsen annál szebb és ígéretesebb, amikor megújul a természet és új reményeket ad az eddig csüggedő embernek. Csak András apó volt az, aki jobban szeretett volna már a temető oldalába költözni, a korábban elhunyt felesége mellé. Soha nem gondolta, hogy eljön az idő, amikor kívánja a halált. Mert ő szeretett élni. Mert addig, míg bírt dolgozni, és nem kellett másoktól függenie, szerette az életet. Most azonban teljesen megváltozott minden. Megöregedett, megbetegedett és függővé vált élete mások akaratától, egyszóval—már csak szenvedés volt élete, amelyet tudott, hogy soha, de soha nem fordulhat jobbra. Az erdei fák némelyikére gondolt, melyek, ha tavaszig megtűrik is a rajtuk maradt, elszáradt, előző évi levelüket, az újrafakadó rügyek lelökik őket az avarba, hogy ott végképpen az enyészeté váljanak, elporladjanak.

*

B. Laci Bodri kutájuk egész éjjel szűkölt, vonyított. Érezte, hogy igaz barátjával—András apóval—történik valami. Az apó sok csontot és száraz kenyér darabot dobott át neki az elmúlt időkben, tehát volt kiért aggódnia. Szerette az öreget, talán jobban, mint gazdáit, akik legtöbbször sajnáltak tőle minden ételt, de azt elvárták, hogy a portát hűségeesen őrizze. Ezek után ellehet mondani; *csak a Bodri kutya az, aki ezen a tájon sajnálja András apó elmúlását.* Az elmúlás olyan kívánság, amely mindig beteljesedik. Legfeljebb nem a kívánt időben. A belső láza miatt vizet kért a most belépő eltartójától, az idősebb B. Lászlótól:

—*Adj egy kis vizet!* —suttogta könnyörgően, aki gúnyosan mondta:

—*Magának mindig csak kívánsága van! Egy kórház ápolószemélyzete sem győzné kiszolgálni. Várjon a sorára, majd eljön az ideje, amikor vizet adok.*

—*De most adjál, mert nagyon szomjas vagyok!*—
könyörögte a szomjúság gyötörte idős, lázas ember, de nem hatották meg könyörgő szavai eltartóját, ezért így válaszolt:

—*Nem adok! Fulladjon meg ott, ahol fekszik!*

András apó már csak suttogta:

—*Legyél átkozott a családdal együtt! Amit örököltetek tőlem, csak a bajt hozza rátok! Ez...az...én utol...só kí...ván...sá...gom!*

Az utolsó szótagokat már olyan halkán ejtette ki, hogy eltartója éppen csak megértette, majd egy fájdalmas sóhajtás kíséretében végképpen kilehelte lelkét.

Egyszerű temetése volt. Kevesen voltak. Mint akinek nem él már senkije, aki őszinte könnyeket hullajtson érte. Nem kerültek elő a könnyeket felítató zsebkendők, mert könnyek sem voltak. Csak néhány madár énekelt, csicssergett a sír közelében, akik a tavasz eljöttével érkeztek vissza a megszokott költőhelyükre. Talán ezt énekelték: *jobb már az elhunynak odaát, akit a szenvedései nem kísérték el a túlvilágra. Ott már várta élete párja és fia, akik előre mentek. Míg itt csak a halálát várták kapzsi örökösei.*

Az örökösök némelyike még sírást is produkált. Volt olyan, aki hitt a könnyek őszinteségében, de voltak olyanok, akik nem hittek. A temetés után nem volt részvétnyilvánítás. De talán ennek nem lett volna értelme sem, mert mindenki tudta, hogy az örökösök—*a nevető örökösök*—nem estek kétségbe András apó halála miatt.

Talán ez lett volna helyénvaló, ha valaki ezt mondja nekik: *Gratulálok! Gratulálok a könnyű*

vagyongyarapításhoz! Ez azonban illetlen dolog, ezért nem mondott senki semmit, hanem a temetés végeztével mindenki hazafelé ballagott, otthagynva András apót az öröklakásában, rábízva az angyalokra. Az eltartók boldogan ballagtak hazafelé, és már azon törték a fejüket, kivel kellene újabb eltartási szerződést kötniük, hiszen jövedelmezőbb a kapálásnál.

*

Egy hónap multán már senki sem beszélt, senki sem emlegette András apót. A kezdődő tavaszi munka, kötötte le a falu lakóinak figyelmét. Csak T. Mariska és szülei figyelme terelődött a határban folyó tavaszi munkákról, a szépen gazdagodó ifjabb B. Laci irányába. Egyszóval: szemet vetettek az együgyű, esetlen legényre, akinek csak a vagyona ért valamit. Ez időtájtban, ő bizony már öreglegénynek számított a maga 28 évével. Aki ekkorára nem tudott magának asszonyt szerezni—még a legpletykásabb vénasszonykerítőkkel sem—, az már megmaradt vénlegénynek. Azonban a szülei által összeharácsolt vagyona felfigyelő T. Mariska és szülei, nem látták kilátástalannak B. Laci esetét. Ellenkezőleg. Tetszett nekik a tutyi-mutyi legény kormányozhatósága, akivel azt lehet tenni, amit csak akarnak.

A férjhez menendő lány éppen ellenkezője volt ennek a málészajú legénynek. A hosszú fekete haja leért a karcsú derekánál lejjebb, amire természetesen nagyon büszke volt. Formás lábaival, úgy járt-kelt a falu utcáin, hogy nem volt az a legény, aki nem fordult volna vissza, amikor ringó járásával elment mellette. Gyönyörű kék szemeivel olyan igézően tudott nézni, mint ahogyan csak kevés lány tudott. A 20 éves lány amennyire tetszett a legényeknek, annyira féltek is tőle. Feleségül egyikük sem akarta.

De hogyné féltek volna, amikor nem lehetett mást hallani róla, e szavakon kívül, melyek most az egyik asszony szájából hallatszottak:

—*Olyan szép ez, mint az anyja volt lány korában! De olyan lesz ő másképpen is! Ezt a másképpent, így kell érteni: A legényeket annyira szereti majd, mint az anyja szerette* akkor, amikor a ráncai nem voltak olyan mélyek, mint a falu melletti Mácsalma dülőnek vizes árka. Ám ennyi intelem ellenére, csak lépre futottak a legények. Persze nem házasság volt a céljuk. Az aranyos arcocskából kikandikáló, igéző kék szemeknek nehéz volt ellenállni. Ezt persze meglehet érteni, mert ami szép, az mindenkinek szép, és a vágy bizony sokszor legyőzi a józanészt. Ez a szépséges lány anyukája segítségével, összeállította azt a haditervet, amellyel, a B. család házába, a Lacika feleségeként lánya bevonul. Ezután megkezdte ott azt a pusztító munkát, amelyet a fát rágó szű végez, miután berágja magát a kérges fa törzsébe.

*

A majálisra, mint mindig, most is lomba borult a falu melletti erdő. Üde, zöld lombjaikat lengette a langyos tavaszi szellő, a kellemes májusi napon, amikorra megrendezésre került a szabadtéri bál a falumelletti Lánytónál. A falu rézfúvós zenekara játszotta a zenét, amelynek hangját messzire hallani lehetett. A legények, lányok a zene ritmusára ropták a táncot, csak a málészájú B. Laci nem mert senkit sem felkérni a táncra. Pedig voltak lányok, akik a táncpartnerre vártak. Igaz, nem órá gondoltak, még azok után sem, hogy ismerték vagyonosságát, de nem tetszett nekik még a vagyonával együtt sem.

T. Mariska elindult az ácsorgó legény felé, akinek máris jobban dobogott szíve, minél közelebb ért hozzá. Pedig nem volt hölgyválasz, mégis indult, hogy egy táncra felkérje:

—*Szabad egy táncra?* —kérdezte a reszkető fiút, aki még csak álmában, sem mert arra gondolni, hogy ezzel a lánnyal táncolhat valaha. Most ott állt előtte, és a szerelmet ígérő kék szemeivel, úgy kapaszkodott az ő riadt tekintetébe, mint piciny gyerek az anyja kezébe. Éppen ezért dadogott valamit félelmében, majd végül a lány vállára tette remegő két kezét és motyogta:

—*Nem...téved...tél, hogy en...gem kértél fel tán...colni?*

—*Nem! Én nem szoktam tévedni*, ha a táncoló partnerem kiválasztásáról van szó. Nem nagyon szoktam legényeket táncra kérni, még hölgyválasz idején sem. Most pedig tudtommal nincsen hölgyválasz és, ha táncolni akarok veled, akkor nekem kell téged táncra kérnem, mert te olyan bátortalan vagy. —nyugtatta meg Lacikát, miszerint nem tévedésből történt a táncra kérése.

Az együgyű legény majd elolvadt a boldogságtól a lány szavaira, aki a felkéréssel azt igazolta; *ő mégiscsak egy szépfiú, aki tetszik a lányoknak.*

A lány annyira simult a reszkető legényhez, amennyire csak tudott. Testének minden melegével melegítette. Lacika ennek ellenére tovább remegett. Tudta jól mitől remeg ez a málészájú legény, akit minél jobban húz magához, annál inkább reszket.

—*Tán félsz tőlem, hogy így remegsz?*

—*Nem félek, de nagyon furcsa nekem, hogy egy ilyen széplány, mint te, táncra kér engem.* —próbálta tagadni félelmét, azonban a lány tovább érezte az elárulkodó remegését. Mindez elégedettséggel töltötte el.

—*Nem kell félned, nem ettem még meg senkit sem.* Ha valaha kedvet kapok ahhoz, hogy legényeket egyek, ígérem, nem rajtad kezdem. —mondta kacérkodva és eközben olyan csilingelő kacagásba kezdett, hogy a mellettük táncoló párok felfigyeltek, melyet a rézfűvósok igen hangos zenélése mellett is jól lehetett hallani. De felfigyeltek a lányokat kísérő szülők, akik sejtették; *a könnyűvérű lány az egyre gazdagodó B. Lacit szemelte ki élete párjának.* Ám emiatt nem bánkódtak. Sejtették, hogy a legény vagyona az, ami kell neki. Volt kitől tanulnia, mert az anyja feslett életű lány, majd pedig asszony hírében állott valaha.

Ebben nem tévedtek. A sejtelmüket igazolta a fiúhoz egyre szorosabban tapadó lány látványa, aki ábrándos kék szemeivel, kereste a szégyenlős fiú tekintetét, aki alig nézett rá a táncolás közben. Fejét a földre szegezve táncolt és még mindig alig tudta eldönteni; *valóság ez, vagy az ördög űzi vele gonosz játékát.* Sokkal jobban járt volna, ha az utóbbi igaz.. A Lacikára váró valóság, az ördög játékánál is kegyetlenebb. Mindezt nem sejtette, ezért határtalan boldogsággal töltötte el a lány forró testének közelsége.

A majális után mindenki erről pletykált a faluban. Ezek után nem csoda, ha Julis asszony és Laci bátyó fülébe eljutott a hír, amely szerint a málészájú gyerekükre szemet vetett ez a kétes hírű leányzó. Tudták ők nagyon jól, milyen életet élt az anyukája, és miképpen fosztotta meg lány korában a fiukhoz hasonlóan gazdag legényt vagyonától. Nem maradt annak semmije, mert léha életet élő felesége mindent elherdált. Ezek után nem lehet csodálkozni, ha úgy kétségbe estek máris, mint akinek a háza szélét most érték el, a mindent elpusztító lángok, ezért keserűen okították együgyű fiukat:

—*Mondd! Hová tetted az eszedet? Hiszen sokszor mondtuk már neked; ezt a leányt kerüljed!*

Bárkit elvehetsz feleségül, csak ezt ne! —mondta az édesanyja, akit látnoki képességgel áldott meg a Teremtője és a megriadt szemei azt sejtették: ezzel a lánnyal a mennydörgős mennykő csap bele a házukba.

A Laci gyerek máris sértve érezte magát az anyjának iménti tilalma miatt és így válaszolt:

—*Ez a lány nagyon széplány és nagyon szeret engem!* Ő kért fel a táncra, bizonyítva határtalan szerelmét irántam.

—*Még hogy szeret téged?* Ne legyél már ennyire ütődött! Nem kell neki más a vagyonodon kívül. Amikor megkapja, elherdálja, mint az anyja tette valaha. Volt kitől tanulnia, aki csak a rosszra tanította, a kicsapongó életre. Mindenkiel megcsal, csak vedd feleségül. Csak az Isten látja a lelkem, mennyire igazat mondtam neked. —próbálta fiát lebeszélni a kötendő kapcsolatáról, amikor Laci bátyó nyitott be és az előbbi heves párbeszédéből hallva, türelmetlenül kérdezett:

—*Mi van?*

—*Ez a lökött gyerek T. Mariskával szűri össze a levelet!* —mondta az anya, közben úgy mutatott fiára, mintha több lenne az ilyenfajta gyerekből házában. Pedig nem volt több. A 16 éves a Lajoska bent volt ugyan, de ő nem hasonlított bátyjára, mert minden tekintetben különb volt nála.

—*Igaz ez édes fiam?* —fordult fia felé aggódó tekintetével Laci bátyó. Az édes szót olyan hangsúllyal ejtve ki, amire csak egy felkavarodott epéjű ember képes. Vagyis, inkább ezt jelenti most: *egy cseppet sem édes fiam vagy nekem, te alávaló gazember!*

—*Szeretem őt édesapám!*

—*Szereted? Én, meg a falu összes legénye szerettük az anyját, mert ő is széplány volt, azonban*

eszembe sem jutott feleségül venni! A lánya sem lesz különb az anyjánál. Ezt elhiheted nekem édes fiam!

A Laci gyereknek semmi sem maradt meg fejében az atyai intelmekből csak az, hogy Mariska anyukáját az apja is szeretgette valaha.

Ezek után megígérte; nem veszi feleségül, csak udvarolgat neki. Mindezt úgy ígérte, mintha ő uralkodna a lány felett, és nem a lány ő felette.

A lányt nem zavarta Laci szüleinek ellenségeskedése. Kidolgozott terve volt az ilyen esetekre, ezért erre nem reagált sehogyan sem. Más legényekkel már nem udvaroltatott magának olyan nyilvánosan, azonban titokban több szeretőt tartott.

Ennek aztán az lett a következménye, hogy egy idő után úgy kezdett el gömbölyödni, mint a szomszéd Pesta bátyó lova, akit gazdája jobb kosztra fogott. Egy ideig lehetett tagadni a gömbölyödés igazi okát, de mikor már nem lehetett, anyukájával benyitottak B. Laci bátyó házához és a felháborodott anya így szólt a legény szüleihez:

—A lányomat megcsúfította, hírbe hozta a fiatok! Ezt csak úgy lehet jóvátenni, ha minél előbb feleségül veszi!

Julis nene, akit sokak szerint nem lehet csak úgy becsapni, ekképpen válaszolt az imént elhangzó, vádló szavakra:

—Tudod Borcsa, amelyik kútra sokan járnak vízért, ott nem lehet pontosan tudni, ki rongálta meg a kút gémjét!

—Erre a kútra csak egy legény járt vízért, így csak az rongálhatta meg, ő becsstelenítette meg az én tisztességes lányomat. És ennek a legénynek ezt jóvá kell tennie, az már biztos!

—Látta e valaki azt, hogy a fiam volt az?

—Látta bizony, de nem is egy látta, hanem többen látták!

Mindezek hallatán gondolt csak ijedten arra, hogy ez az asszony, és lánya, jól kitervelte, jól kifundálta. Amilyen ravasz észjárásúak, megfelelő bizonyítékokkal szolgálnak majd a megfelelő helyen. Azonban elhatározta; a végsőkig elmegy annak érdekében, hogy ebből a gömbölyödő lányból soha ne legyen az ő menyje.

Kemény harc következett két leendő nászuram és a két nászasszony jelölt között. Az egyik fél azt próbálta bizonyítani, hogy a lány tisztességes és a testében hordott babának az apja nem más, mint ez a pernahajder B. Laci.

A másik fél meg azt próbálta bizonygatni, hogy ez szép lány egy olyan lány, aki, ha azt mondják neki, álljon meg—akkor leül, ha pedig azt mondják; üljön le—akkor lefekszik. Ha pedig lefekszik valaki, sok minden megtörténhet vele, még az is, hogy teherbe esik. Ezt próbálták bizonygatni egy ideig B. Laci szülei. Azonban a lány hasában szépen növekedő gyerek, erre már nem sok időt hagyott. B. Laci és szülei nem tudták megcáfolni az ellenfél állításait, s végül mégiscsak az lett a vége, hogy hamarosan a menyük lett T. Mariska, a feslett erkölcsű lány. Nem tehettek mást, mint eltökélték; *keménykézzel bánnak vele, ne ismétlődessen meg az, ami az anyjával megtörtént.*

*

Kitavaszkodott ismét. Nem volt már hó a legzugosabb szegletekben sem. A tavaszi langyos szelek kicsalták a kora tavaszi virágokat a melegedő földből, amelyek a fagyos tél után az emberi szíveket éppen úgy melengették, mint a testet az egyre magasabbra küsző Napnak a sugarai.

Megszületett a kisfiú, amely a megszületése előtt, annyi gondot okozott Julis nenének, és Laci bátyónak, hogy nem csoda, ha nem várták a világra jöttét. Nem azért mintha nem szerettek volna egy kis unokát. Szerettek volna, de nem ettől a leánytól, akit kezdettől fogva gyűöltek. Most azonban a kis unoka elhomályosította ezt az ellenszenvet a menyük irányában. Bízta abban, hogy régi környezetéből kiszakított ifjú asszony, teljesen megváltozik, más lesz, mint az anyja volt akkoriban.

Csak az ifjú férj örült igazán a családból ennek a házasságnak. Nem azért, mintha felesége több szeretet adott volna már ezután, mint eddig tette. Amint mondta; *annak örül, hogy neki van a legszebb felesége a faluban.* Az kétségtelen, hogy nemcsak lánynak nézett ki jól, hanem asszonynak is. Ha eddig megfordultak utána a fiatalemberek, ezután még inkább ezt tették. Mindez nagyon is érthető részükről. Eddig sem azért udvarolgattak neki, mert feleségül akarták venni. Könnyen megkapták nála azt, amire ki voltak éhezve. A házasság után már semmilyen rizikót sem kellett vállalni annak, aki szerelmeskedett a könnyűvérű ifi asszonnyal. Hiszen egy nem kívánt gyereknek, apaként, ott van a férje.

Ott van ez a papucsférj, akinek, ha azt mondta a szép felesége; állj ide, akkor ide áll. Ha pedig azt mondta, állj oda, akkor oda áll. Mi kell egyéb egy ilyen szépasszonynak? Egyszóval, néha vannak a dolgoknak olyan megoldásai, amikor szinte mindenki jól jár. Az ifjú férj azért, mert szép felesége lett. Még az sem érdekelte, hogy nemcsak az övé, hanem a falubeli fiatal férfiaké legalább annyira, mint az övé. Az ifi asszony azért, mert ilyen pipogya legényt vett férjül, aki ráadásul gazdag, és mellette mindent megtehet, amit eddig megtett. Sőt, még a mindennél is többet.

A legjobban persze az udvarlói jártak, akiknek száma nemhogy csökkent, e házasság létrejöttével, hanem még növekedett. Ennek az a magyarázata, hogy nem kellett már félniük, ha Mariska teherbe esik. Lesz a gyerekeknek törvényes apukája.

Legkevésbé az após és anyós járt jól. Igaz, nekik ott van a kis unoka, aki rájuk mosolyog, és csilingelő hangjával kacarászik. Ott volt azonban a kétely; —*hátha mégis az ő vérükből nincsen az unokában semmi?*

Tudták, hogy menyükben nem lehet igazán megbízni. Ő olyan a házukban, mint a puskaporos hordó, amelyet nem lehessen tudni, mikor fog robbanni. Afelől pedig nem volt semmi kétségük; a robbanás előbb, vagy utóbb, de be fog következni.

A csalafinta asszony egyre szebb ruhákban kezdett el járni. Volt már pénz, hála Laci bátyó, és Julis nene vagyongyűjtögető természetének, és persze András apó megkaparintott örökségének. A szép ruhákat úgy cserélgette, mint a gróf kisasszonyok cserélgették valaha, amikor ezen a tájon talán előfordult belőlük egy-kettő. A szép ruhákból soha nem lehet eleget vásárolni, hiszen egyre szebbeket varrnak. Az ilyen szépasszonynak, mindig lépést kell tartania a folyton változó divattal. Mindezekért természetesen pénz kell, sok pénz. Amit az András apótól örökölt az együgyű férjecskéje, már mind elfogyott. Ezért egyik nap megsimogatta az ifjú férje arcocskáját T. Mariska:

—*Elfogyott a pénzünk, édesem!*—jelentette be a pénzes buksza kiürülését, miközben igézően nézett férje szemei közé, mint kígyó annak a békának, amit rövidesen le fog nyelni. Majd a pénztelenségből kivezető utat felismerve, mondta az elképzelését:

—*El kell adni András apó pincéjét, mert pénz nélkül csak ócska kacatokban járhatok!* Mit mondana a falu, hogy a gazdag férjem rongyos kacatokban öltöztet,

holott annyi vagyona van, mint kevés más embernek ebben a faluban.

—*Hát nem bánom, adjuk el, ha te akarod!*

De mit szólnak hozzá a szüleim? —egyezett bele a pince eladásába, és máris aggódni kezdett a szülei véleménye miatt, akikről tudta, nem állják meg szó nélkül, a megszerzett vagyon csonkítását.

—*Mit szólnak? Mit szólnak? Nem szólhatnak semmit!* A te neveden van bejegyezve a tekekönyvi hivatalban, nem az ő nevükön.- mondta Mariska.

Az igaz, az ifjú férjnek szülei elkövelték azt a könnyelműséget, hogy az András apótól erőszakkal megörökölt ingatlanoknál, még a haszonélvezeti jogukról is lemondtak, az együgyű fiuk javára. Így történt meg, mikor a szülők rájöttek a titokban történő eladásra, már az új tulajdonos hordozta magával a pince kulcsát. Ők azonban nem hagyták szó nélkül a vagyon csorbítását:

—*Te lüke gyerek! Nem veszed észre, hogy kiforgat a vagyonodból ez a sátáni nő? A te vagyonodból öltözködik azért, hogy másoknak még jobban tetsszen, akikkel kezdettől fogva felszarvaz! Már mindenki csak erről beszél a faluban, és mégsem veszed észre, hogy a szarvaidd hosszabbak a dióverő póznánál.* —korholta az anya az együgyű fiát olyan hévvel, hogy a fejére kötött kendője a szemére csúszott, ezért úgy nézett ki, mint a cseresznyefán az a madárijesztő, melyet a júniusi szél ide-oda lengetett ez időtájban.

—*Olyan szépasszony, hogy neki szép ruhák kellenek! Nem öltözködhet úgy, mint egy közönséges parasztasszony.* —védekezett Lacika, de anyukája rögtön beléje fojtotta a szót:

—*Szép asszony? Kinek szép? A falu kanjainak? Te, az Istennek a málészájú teremtménye! Tűnj a szemem elől, mert nem állok jól magamért! Megtéplek, meg azt a semmire kelő szajhát is, aki miatt előbb-utóbb meg kell*

bolondulni. —öntötte el most már a düh az egyre idegesebb anyát teljesen. Ilyenkor ő mindig egy nagyot köpött a földre. Most is ezt tette, annak jeléül, hogy csak ennyibe nézi fiát és parázna menyét. Ilyen kemény kritika sem vezetett oda, hogy ezután már minden az ő kedvük szerint történne.

A mindenkinek tetszeni akaró könnyűvérű asszony, nem törődött a szokimondó anyósa, fejükre mért kemény kritikájával, folytatta tovább az eddigi életét. De miért is törődött volna? Fiacskáját jobban megfogta, mint a hurok a vadnyulat. Ha pedig megfogta, nem engedi el addig, amíg teljesen ki nem csavarja úgy, ahogyan a feltörlő rongyot szokás.

A pince után következtek a többi ingatlanok és ingóságok eladásai. Elment a gyümölcsös, a szántóföld. Már csak a szőlő maradt, meg némi ingóság. András apó vagyonából már alig maradt valami.

A vagyon ilyen mérvű pusztulását, még azoknak is nehéz lenne elviselni, akik nem mániákus vagyonszerző életet éltek. Nem még az ifjú férj szüleinek, akik már abba bele betegedtek, ha valaki megelőzte őket, egy földterület megvásárlásában. *És abba, ha némely téli napon, nem volt lehetőségük hasznos munkát végezni, amiből a pénzük folyamatosan gyarapodhatott.*

Ezek után nem lehet azon sem csodálkozni, ha titkos kór költözött mindkettőjükbe, anyósba, apósba, amely alattomosan nyuvasztotta őket. Mert annyi szent, hogy nyuvasztotta az anyóst és az apóst egyaránt. A faluban beszéltek mindent. Volt olyan, aki azt mondta; a sok munka tette őket tönkre. Mások szerint, a léha életet élő fiatalasszony okozta bánat, ami az egészségüket olyan alattomosan ásta alá, mint a kanyargós Kánya patak néhol a partját alá mossa. Az ifjú menyük azonban nem tudott annyira rejtve maradni, mint a falu patakjának partot pusztító

mosása. Ahogyan gyérültek a Lacika néven szereplő ingatlanok, mindenki előtt világossá vált; *T. Mariska túl tesz minden fát pusztító kártevőn.*

Még inkább kezdtek aggódni akkor, amikor azt vették észre, az ifjú menyecske, különös tekintetekkel méregeti a kisebb fiukat, Lajoskát, aki 16 évesen szép természetű, szép arcú legénnyé cseperedett. Lajoska, teljes ellentéte volt a jóval idősebb bátyjának. Arcán megjelentek a gyenge szőr pihék. Talán ideje lett volna már a borotválkozást elkezdeni, de apukája tanácsára mégsem kezdte még el. Annyi bizonyos, hogy miután a férfiember elkezdi az e fajta arcápolást, élete végéig művelnie kell, ha nem akar olyan szőrös ábrázattal járni, mint a Bodri kutya. A borotválkozás bizony pénzbe kerül. Ezért óvta még fiát ettől az öreg Laci bátyó, aki azt szokta mondani; *a férfiember egész életében több darab földet képes elborotváztatni.* Mert ő, földben mért mindent, és persze a pénzben, amit különösképpen szeretett. A sok pénze mellett, rongyos ruhákban járt, mert a pénz elköltésének pusztá gondolatára megbetegedett.

Aki szép, az, szép szőrösen, és szép a borotválkozás után. Az ifjú asszony ennek a kérdésnek eldöntésében nagy szakértelemmel bírt. Ezt bárki elhiheti. Ő pedig szépnek találta, borotválkozás nélkül is. De hogyan találná, amikor a rogyant bátyjánál, egy fejjel magasabb. Fekete hullámos haja hajkötegekben takarta fejét. Gyönyörű két szemét időnként rajta felejtette, ifjú sógornője, észbontóan csinos idomain. Egy-egy rövid pillanatok voltak csak ezek, amiért rögtön lelkiismeret furdalásai támadtak, és titokban korholta, szégyellte magát. Pedig az ő korában nem kell szégyellni az ilyen érzelmeket, amelyek úgy fakadtak belőle, mint a virágbimbóból a kipattanó virágszirmok. A bimbónak sem lehet megtiltani, hogy ne pattanjon ki, az egyre

melegedő idő és a tavaszi langyos szelek hatására. Mikor annak eljön az ideje, minden bimbó kipattan, virágba borul. Legfeljebb az a kellemetlen, ha olyanon felejtí szemét, akit az illem,

a jó nevelés, a józanész, egyaránt tilt számára. Mégis csak a bátyja asszonya az, akin akaratlanul megakad olykor a szeme, annak ellenére, hogy ezt az alapvető erkölcsi normák mindenkor tiltották és tiltják ma is.

Most azonban nem lehet tudni, mennyire vétkes ebben a serdülő legény. Az ifjú sógornője mindent megtesz azért, hogy egyre gyakrabban és egyre hosszabban bámulja őt ez a tejfeles szájú gyerek, akinek arcán még alig pelyhedzik valami kis pihe. Ennek a selymes, bársonyos pihének érintése izgalomba hozta a kikapós menyecskét. Nála ez az alig pelyhedző áll nem jelentett hátrányt. Sőt, egyre inkább izgatta fantáziáját és hajlik afelé, hogy ezt a nyiladozó bimbót ő szakítsa le először. Ezért mikor arra lehetősége van, kacérkodik a fiúval. Azt mutat meg, amire az ilyen butácska fiúk legjobban kíváncsiak. Egyre többet mutat magából azáltal, hogy ruhájával kevésbé takarja be azon testrészeit, amelyekre az ilyen szégyenlős fiúk szeme leginkább rátapad.

Tudja ő a módját, miképpen kell a ruháját úgy elmozdítani, hogy véletlennek látszon. Idomainak véletlenszerű kitakarása, sokkal izgatóbb. A véletlennek köszönhető az is, hogy ez a rakoncátlan szelecske, ami most kezdett el lengedezni, a kelleténél jobban libbentette fel a piros pettyes szoknyáját, hogy minél többet takarjon ki a bájos idomaiból. *Jól tudta, hogy minél inkább el tudja hitetni a véletlenszerűséget, annál izgatóbb az a serdülő Lajoska részére, aki már e nélkül is tele volt a sógornője iránti vágyakozással.*

Sokan állítják, nincsen szebb a májusnál. Kizöldül a rét, lomba borulnak a fák, a veteményeskertekben kikeltek a magvak. Az erdőben a madarak éneke köszönti a természet csodálatos megújulását. A búzaföldeken, az ősszel elvetett magvak zöld tengerré varázsolták a téli kopár földet. Azonban mind e szép dolgok mellett, a gyomnövények megjelennek a földeken, melyeket ritkítani kell a jó termés érdekében.

Ezzel a szándékkal indult el Lajoska a szőlőbe, ahol a gyomok egyes helyeken már arasznyi nagyságúra nőttek. Kapája a vállára vetve, amelynek nyelére azt a tarisznyát akasztotta, amelybe egy kis élelmet és vizet vitt magával. Azon a szőlődombon, ahová most megérkezett, alig volt rajta kívül más. Legalábbis a közeli szomszédok a falu határának más részébe mentek munkájukat végezni, ahol szintén égetően sürgős ilyen tájban a tavaszi kapálás. A távolabbi szomszédok hangját hallotta ugyan, de hangjuk elveszett a közeli erdő madarainak csicsergő énekében.

Kapája csattogásán kívül, csak a madarak énekét hallotta, de erre sem igazán figyelt oda. Gondolatai úgy foglalták el, mint a szomszédos cseresznyefán a fészkét, igazgató vadgalambot, a kusza fészkének igazgatása elfoglalta. Társa, a fa tetejének száraz ágán turbékolta mélabús énekét, ami lehet, hogy csak annak tűnt, hiszen emberfia nem ismeri ki igazán magát a sokszínű madárnyelv világában. Persze nem is volt oka, hogy éneke bús legyen. Hiszen párja azon a két tojáson ülve kotorászott, amelyből nem sokára kikel majd a két kis porontya. Ez etetgetik, gondozzák, óvják, amíg a szárnyaikat bontva, kirepülnek majd a fészekből.

A gyomokat ritkító legény gondolatait a vágyp irányította. Hiába akarta magától elhessegetni, nem sikerült. Maga előtt látta folyton a sógornője kacéran

domborodó melleit, s most már bizonyosan tudja, hogy miatta takarta ki legutóbb is annyira. Haragudott magára a bűnös gondolatokért, amelyek akarátán kívül túl sokat foglalkoztatják mostanában. Ha már nem ő lenne, megpróbált volna közeledni feléje.

Így azonban ez teljességgel lehetetlen, és iszonyúan kellemetlenül érezte magát még a puszta gondolaára is.

Dühösen vagdalta kapáját a földbe, mintha nemcsak a gyomok lennének ellenségei, hanem minden, ami létezik ezen a világon. Nem oszthatta meg gondjait senkivel. Ami őt bántotta nem olyan dolog, amit szüleinek, vagy bárki másnak elmondhatna. Mit szólna bárki, ha meg mondaná; T. Mariska —a sógornője—után vágyakozik szenvedélyesen. És most már bizonyosan tudja, ez a nő hasonlóképpen akarja őt, azért kacérkodik vele már egy ideje. Bárkinek elmondaná, nem hinnének neki. Még ő maradna szégyenben, mert azt mondanák; csak kitalálja mindezt azért, mert vágyakozik utána. Érzékeny lelke tiltakozott, azonban vágya erősebb volt lelkiismereténél, gyenge akaraterejénél és tudta közel áll ahhoz, hogy ez a vágy beteljesedjen.

*

Már a delet elharangozták, amikor leült a szőlőben terebélyesedő, magányos cseresznyefa alá, hogy pihenjen egy keveset. Elővette tarisznyáját, kikötözte kenyérkendőjét, de nem esett jól az élelem. Ezért visszarakta a nyitott kendőjébe és hanyatt feküdt a fa alatt. Fölötte magasan, ritkuló bárányszerű felhők úsztak, amikor a ritkább ágakon át kitekintett az Égre. A csend, a nyugalom, ólomnehézzé tették szemhéjait, amelyek időnként lezáródtak. Nem akart elaludni, ezért küzdött az álommal, amely végül mégiscsak győzedelmeskedett.

Arra ébredt, hogy valaki homlokát simogatja, és halk szavakat suttog fülébe:

—*Így nem halad a kapálás, Lajoska!*

E szavakra, rugó módjára pattant fel, és értetlenül nézett arra, akivel pár másodperccel előbb, még álmában beszélgetett, majd kérdezte:

—*Hogy kerülsz ide?*

—*No, mi az? Csak nem ijesztettelek meg? Vagy haragszol rám, hogy így felelősségre vonsz?*

—*Nem haragszom, csak...csak...csak most láttalak otthon az álmomban, és már itt vagy?*

A kicsapongó menyecske csak mosolygott az elhangzott szavakra. Alig tudott uralkodni azon a titkos vágyán, amelyet oly régóta dédelgetett. És most, csak egy karnyújtásnyira fekszik előtte, az álmainak beteljesedése, amennyiben okosan kezd hozzá a megvalósításához.

A tüzesvérű fiatalasszony arcán olyan mosoly jelent meg, ami nagy-nagy elégedettséget tükrözött. Lajoska, ebben az őszinte elszólásában kibökte; *miszerint álmában vele foglalkozott.* Nagyon jólesett hallania. Egyben tapasztalhatta, nem volt eredménytelen a pelyhedző állú legénynek az elmúlt időkben történt csábítgatása. Mennyivel jobban tetszett neki, mint esetlen bátyja, akinek lassúsága olyan, hogy megalszik a tej a szájában.

Tudott volna ő talpraesettebb legényt választani magának, de az olyan szegény, mint a templomegere. Az olyan meg nem érne semmit, mert csak a nélkülözés várt volna rá, ebben a szegény életben. És hozzá még ez a cudar élet is olyan rövidre van szabva, mint azoknak a földeknek hossza, amelyeket férje földjeiből eddig eladott. Amikor így végig gondolta, az ifjabb B. Lacival

kötött házasságát, panaszra nem lehetett oka. A férje eléggé gazdag legény volt a faluban. A szerelem csak mellékes valami, amit kölcsön szerelemmel bármikor pótolhat, az ilyen pipogya férj mellett.

Eléggé talpraesett volt ahhoz, hogy ezekkel a lehetőségekkel változatosabbá tegye azt a menüt, amelyet a szerelmi élet lehetősége felkinált számára ebben a faluban, de talán még a határain túl is.

Nem volt ez az ebédhozatal előre megbeszélve. Az igazság szerint, ez csak egy pillanatnyi ötlete volt, amikor anyósa megfőzte az ebédet és ekképpen mondta:

—*Lajoskának is jólesne már ebből a finom ételből!*

—*Ki viszem én neki a szőlőhegyre!* —jelentette ki a menyecske gyorsan, és még maga sem igazán tudta, miért akar oda most kimenni. Azt, hogy kapálni nem akar, már ekkor jól tudta. Azonban arra gondolva, hogy az utóbbi időben egyre gyakrabban néznek össze ezzel a szégyenlős, pirulós arcú legénnyel, beindította fantáziáját:

—*Talán, ha kettesben leszünk, nem hajtsa le fejét, amikor a szemébe akarok nézni!* —gondolta és már cselekedett, amikor az ételesbe merítgette az ételt a nagy merőkanállal.

Az anyósa először lelkesedett menyének az ötletéért. Azonban gyanakvó ösztöne felébredt, ismerte menyének kacér természetét és máris megbánta, hogy kisebb fiának nevét egyáltalán megemlítette az imént. Most azonban már nem tehetett semmit, mert az ételesbe bekészített ebéddel Mariska elindult a szőlődomb irányába.

Egészúton az alig pelyhedző kis sógora járt az eszében. Roppant kíváncsi volt, vajon, ha kettesben lesznek, szégyenlős lesz-e, ez a félénk fiú, aki mások előtt még szólni is alig mer hozzá. Amikor kiérve meglátta az alvó legényt, már annyira kívánta, hogy

legszívesebben mellé feküdne, vagy inkább rá. Alig tudott uralkodni azon a titkos vágyán, amelyet oly régóta dédelgetett magában. És most, csak egy karnyújtásnyira fekszik előtte, az álmainak beteljesedése, amennyiben okosan kezd hozzá ennek meg valósításához. Lajoska előbbi kérdésére így válaszolt:

—*Hogy kerülök ide? Hoztam az ebédet! Látod, csak gondolni kell rám annak, aki engem szeretettel vár, és én már itt vagyok!*—válaszolta most a kellemes álmából ébredező fiúnak, aki az álom és a valóság közötti idő elteltének rövidsége miatt, azt sem tudta, felébredt e már igazából. Azonban ez a tüzesvérű fiatalasszony, máris csípett egyet a pelyhedző arcocskáján, majd mélyen a szemébe nézve kacagni kezdett. Ez a kacagás olyan valóságosnak tűnt, aminek csengése rögtön visszahozta őt a valós világra, az árnyékot adó cseresznyefa alá, ahol az imént elszundított. Miután teljesen felébredt, meg is ijedt nyomban:

—*Minek jöttél?* —kérdezte úgy, mintha félne valamitől.

—*Minek jöttem? Minek jöttem? Hát nem látod kezemben az ételest, amiben neked finom ebédet hoztam?*

—*Van nekem ebédem!* —mondta zavartan a piruló fiú, rámutatva a kibontott kenyeres kendőre, amelyen sértetlenül pihent a tavaszi szélben száradó kenyér és kolbász, amelynek illatára egy-két légy szorgalmasan döngicsélt a kenyeres kendő körül.

—*Nincsen az olyan finom, mint amilyet anyád főzött! Látom, még meg sem kóstoltad a magaddal hozott ételmet.* —mutatott a kibontott kenyérkendőn száradó élelemre.

—*Nem vagyok éhes!*

—*Csak nem vagy szerelmes Lajoska? Mert ilyen kemény kapálás után, bizony megéhezik az emberfia.* — mutatott a frissen kapált földre, ahol ez időre a gyomok sokasága már lankadozni kezdett, mutatva azt, hogy ez az alig pelyhedző állú legény, nem hiába töltötte el az időt, ebben a falutól távoli, csendes szőlőben.

A legény ezekre a szavakra még inkább elpirult. Eddig sem hasonlított arcszíne a sötét pincében növekedő krumpli csiráihoz. Ez az elpirulás még sokkal vonzóbbá tette a szerelmes asszony számára, aki legszívesebben most felfalná, de csak leült melléje és megpuszilta, hogy a puszi helyén még pirosabb legyen, mint annak előtte volt. Ennek a puszinak a hatására, és az előbb feltett kérdésre a legény csak dadogni tudott:

—*Nem va...gyok sze...rel...mes, és nem is le...szek so...ha!*

—*Ugyan már! Csak nem csalódtál a lányokban?* — gügyögte neki a szép fiatalasszony, aki a kendőjét most levette fejéről, miáltal az eddig bekötött gyönyörű haja leomlott a derekáig. Szemeiből égető szikrák pattogtak a durcás kis legény zavart szemei közé, aki eldöntötte, hogy nem akar szerelmes lenni soha az életben.

Miután ezt mondta a szemérmes fiúnak, az orcája másik oldalát is megcsókolta, hogy ne legyen halványabb az sem a másiknál. Csak ez a csók már hosszabbara nyúlt, mint az előző. Ekkor érezte azt, hogy Lajoska úgy remeg, mint a keményre főzött húsvéti kocsonya. Csak ezt a fiút nem pirosapaprikával színezték ki, hanem az elfojtott, eltitkolt szerelem, amit nem lesz nehéz felszínre hoznia. Ebben ő már nagy tapasztalatokat szerzett az elmúlt időkben, a megszámlálhatatlan szeretőivel.

A szőlőhegyen eddig is csendes volt a táj, most pedig még csendesebb lett. Az a pár ember, aki eddig itt dolgozott, már korábban haza indult, talán éppen

ebédre. Csak a madarak zengték éneküket a szőlővel határos erdőben, de a délidő tájékán azok is elcsendesedtek. Ebben a vágyakat fokozó csendben, a szerelmes fiú már nem dadogott a simogató asszony szavaira. Csak jobban remegett, mint eddig, az egyre szenvedélyesebb simogatások, majd ölelgetések miatt. Mariska nagyon jól sejtette, ennek a fiatal legénynek nem volt még nő az életében, azért remeg, ezért fél ennyire.

Addig csókolgatta, míg a fiú már nemcsak hagyta, hanem visszacsókolt. Azt meg kell hagyni, egyre szenvedélyesebben, viszonzta a kapott csókokat. Sőt, már ő simogatta a szerelmes asszony lázban égő testét, amely ez időre megszabadult attól a kevés ruhától, amelyben, a meleg időben az előbb még ide érkezett.

Úgy fonódott össze a teste, az asszony, forró, és mezítelen testével, mint bent a szőlőt határoló erdőben, a vadszőlő indája összefonódott, az erdő némely fájának derekával. Ez az asszony nem engedett combjainak szorító fogásából, amíg fiú teljesen el nem ernyedt. Miután ez megtörtént, mindketten elszundítottak. Alvás közben átölelte sógornője derekát, az pedig az ő nyakát fonta át két kezével úgy, mintha azt soha többé nem engedné el. Csendben pihentek, mint ahogyan csend borult délidőben a szőlőhegyre és a határoló erdőre, amelynek madarai most nem zengték éneküket. Ők is elpihentek. Nem szundítottak egy órányit sem, amikor a vágyait kielégített fiatalasszony felébredt:

—*Ébresztő! Ébresztő, Lajoska! Neked még kapálni kell, nekem meg igyekeznem kell hazafelé, mert anyád gyanút fog!* —rázta meg ezt a pihés arcú legényt, akit alig egy órája vezetett be a rabul ejtő szerelem eddig ismeretlen gyönyöreibe. A *gyanú* szót olyan különös hangsúllyal nyomta meg, hogy a fiú ismét elpirult ennek hallatán. A történetek után teljesen tisztába volt azzal,

mit takar ez a rejtelmes szó. Ekkor még nem tudhatta, hogy számára eddig soha nem tapasztalt lelkiismeret furdalást okozza ez majd a jövőben.

Egyre több alkalmat kerestek arra, hogy megismételjék a szőlőben eltöltött pásztorórát, mely által egyre zavartabban viselkedett Lajoska. Nem úgy a sógornője, akinek nem voltak emiatt kellemetlen álmai. Ő nem tett mást, mint tovább csalta férjét úgy, ahogyan eddig tette, csak ezután már a saját öccsével is. Anyósa azonban felfigyelt kisebbik fiának zavartságára és aggódni kezdett. Az anyai szív érzékenyebb a legjobban hangolt hegedű húrjánál. Megérez mindent, ami a családban történik. Megérezte ezt is, és egy alkalmas időben, a szobában, így szólt a gyanúba keveredett fiához:

—Nem szeretném, ha valami történne Mariska és közötted!

Lajoska e a szavakra esett csak igazán zavarba, ezért dadogva válaszolt anyjának figyelmeztetésére:

—Én nem já...rok után...na. Engem nem érdekel Mariska.

Az aggódó anyának azonban nem hangzottak eléggé meggyőzően a dadogó szavak, ezért újat feltartva, szavainak nyomatékául mondta:

—Ettől a nőtől minden kitelik. Ez nem ismeri a szégyent, ha valakit meg akar kapni. Ezért óvakodjál tőle, mert nagy bajba sodorhat téged és az egész családot. Sajnos a bátyád gyenge akaratú ember, és ezek után azt tesz vele, amit akar. Láthatod, már mindenét eladatja, de ő képtelen tenni ellene, annyira hatalmába kerítette. Ráadásul mindenkivel paráználkodni akar.

A szerelmes fiú, még jobban elpirult ezekre a szavakra, de anyja nem bírta már látni fia szenvedését, ezért ott hagyta pirulásával együtt és ki ment az udvarra.

A szégyenlős legénynek azonban ezt már hiába mondta, mert azon a vágy uralkodott nem a józanész. Sógornője mindig más és más helyen adta meg a találka helyét.

Sokszor oda sem figyelt, amikor elment Lajoska mellett, aki epekedve figyelt sógornője minden szavára, mozdulatára. Aki csak úgy, félvállról mondta halkan, hogy másoknak ne tűnjön fel:

—*Majd este!* Ez a tömondat azt jelentette:

Este legyél a korábban megbeszélt helyen. Természetesen, mindig váltogatta a találkahelyeket, nehogy lebukjanak a buja szerelmeskedés közben. Azonban a szerelmes legényre egyre nagyobb teher nehezedett, a gyakorta feltámadó lelkiismerete miatt. Könnyörtelenül marcangolta belülről és egyre elviselhetetlenebb kínokat kellett kiállnia. Ráadásul nem oszthatta meg senkivel azt a titkot, amely a kíméletlen pusztító munkát végezte idegrendszerében. Magába forduló, szótlan legénnyé változott, Eddig nem volt jellemző, mert vidám és közlékeny természetéről ismerték.

*

A könnyűvérű asszonynak nem voltak lelkiismereti gondjai. A legszebb ruhákat vásárolta magának továbbra is, amelyekhez szép ékszereket viselt. Telt az András apó örökségéből. Mikor aztán ez az örökség elfogyott, András apó háza következett az eladásra. Mivel volt még több házuk, ez sem okozott gondot, mert azok egyikébe költöztek, az előbbi ház eladása után. Ezek után ellehet mondani:—*Amit az egyik generáció összekapart, azt a másik mind széjjelszórja.* Az ifjabb B. Laciék ezt tették.

Nincsen annál szomorúbb, mint látni, elpusztulni azt, amit valaki összeharácsolt életében. A szülei fejüket fogva, fájdalmukban, sírva kérdezték:

—*Uram! Mivel érdemeltük ezt a csapást?*— kérdezték a templomuk oltára előtt, ahová már egy idő óta buzgón eljártak imádkozni. Sőt, a perselybe is bőven ejtegették forintjaikat. A csapás azonban ennek ellenére sem szűnt meg, hanem inkább elmélyült.

—*András apó, vedd le rólunk az átkodat!* — könyörgött Laci bátyó, de az átok nem távolodott, hanem még jobban rájuk szállt.

Lajoska már úgy járt-kelt, mintegy alvajáró. Majd eltűnt egy-két napra, de nem mondta meg merre járt. Hallgatott mélyen és ez a hallgatás volt az, ami anyukáját legjobban kétségbe ejtette. Úgy aggódott miatta, mint még soha. Ő volt a család szemefénye. Ő benne látták öregkoruk támaszát, akit mindig is különbnek láttak, mint a pipogya bátyját, akit legszívesebben már megtagadtak volna, de nem merték megtenni.

Lajoska ismét eltűnt. Most azonban egy-két nap elteltével sem mutatkozott. Kétségbeesetten keresték, amikor Julis nene velőtrázó sikolya hallatszott a ház padlásáról:

—*Kést! Kést! Hozzatok kést!*

Aki ezt a fájdalmas kiáltást hallotta, annak nem lehetett kétsége afelől, hogy valami szörnyű nagy baj történt. Olyan, amit soha nem hozhat helyre senki. Mert életet nem lehet lehelni abba, aki már két napja végképpen kilehelte lelkét egy, gonosz, léha asszony miatt. Akitől annyira függött az alig pelyhedző állú legény, hogy nem tudott szakítani vele másképpen, csak életének kioltásával.

A szép, fiatal legény ott feküdt kiterítve a tisztaszoba, dunnáktól megszabadított ágyán.

Hamuszínűvé vált, pihés arca már a békét sugározta, az örök békét. Nem gyötörték tovább a tiltott vágyak. A máskor mélységes csendbe borult szobában, most a jajszavak, a fájdalom szavai hallatszottak. Ezek közül, az édesanya jajkiáltásai hangzottak legkeservesebben:

—Miért tetted ezt velünk Lajoska? Miért nem szóltál, ha valami gondod volt? —sírt keservesen a könnyeit sűrűn hullató anya, és e szavak hallatára az ott gyászoló ismerősök és rokonok is hangosabban felsírtak. Csak az idős B. Laci bátyó—az apa—próbálta visszatartani könnyeit. De végül ő is könnyezve kérdezte, mintha valaki a jelenlévők közül, választ tudna adni, a hulló könnyek között megfogalmazott kérdésére:

—Mi lesz most már mivelünk? Ki lesz támaszunk öreg napjainkra? Nem lesz, aki egy pohár vizet adjon, ha majd elnyomorodunk!

Ekkor jutott eszébe András apó, akivel cudarul bánt az utolsó napjaiban. Ettől a gondolattól még jobban megijedt, és nyomban elhallgatott. Elhallgatott, mert érezte, szörnyű bűnt követett el a haldokló András apóval szemben. És lám, mért? Mit ér az egész, ha az, akiért dolgozott, és könyörtelenül törtetett, taposott, harácsolt, a módszerekben sem válogatva, már nincsen többé. Itt fekszik előtte kiterítve, tanulságul szolgálva neki—és másoknak:

Van olyan az életben, ami minden a pénznél többet ér! Odaadná már mindenét az előtte fekvő fiáért, de már nem lehet, mert nem támad fel semmilyen földi kincs ígéretére sem. Milyen kár, hogy erre ilyen későn jött rá. A vagyongyarapítás kegyetlen taposómalma, nem engedett a bölcselkedésre időt. Az egyre több utáni vágy ezt nem engedi. Ha egy életrevaló van, akkor kettőre való kell. Ha kettőre való van, akkor háromra való kell. Pedig élet csak egy van, és megismételhetetlen. Az elveszett élő nem

pótolhatja más. Lajoskát sem pótolja senki, főleg az élő, pipogya bátyja nem.

Az ifjabb B. Laci ezek után is ragaszkodott könnyűvérű feleségéhez, aki tovább pusztította azt a vagyont, amit férjének szülei—módszerekben sem válogatva—összekapartak. Amikor már nem maradt semmi, amit elverhetett, a léha asszony fogta gyermekét, és faképnél hagyta a B családot, a miatta történt elszegényedésükkel együtt.

Később aztán kiderült, T. Mariska nem költött mindent magára. A válás után vásárolt magának egy házat a faluban, ahol élte tovább kicsapongó életét. B. Laci pedig, a szüleivel való örökös zsörtölődés mellett, élte tovább életét. Hibáztatva őket felesége elválásáért, akiről még mindezek után is tovább hitte, hogy őt szerette, és nem a vagyonát.

Idős B. Laci bátyóék öregesen, betegen élték hátra lévő életüket, Lajoska és az unokájuknak hitt gyerek nélkül, akit az anyja nem engedett látni nagyszüleinek. Amikor végképpen megöregedtek, Laci fiuk az idősek otthonában helyeztette el őket, és ott élték le életüket, nagy szomorúságban. Könnyen lehet, hogy szomjazó, haldokló András apó átka teljesedett be számukra:

—Legyél átkozott a családdoddal együtt! Amit tőlem örököltetek, csak a bajt hozza rátok! Ez...az...én.. utol...só kí...ván...sá...gom!

Én meg a felesége vagyok!

A Berci legény hamar szerelembe esett. Nem töltötte le még a katona idejét sem, amikor az egyik este—szerelmétől hazaérkezve—szüleinek ki jelentette:

—Édesapám, Édesanyám, figyeljenek ide! Én annyira szeretem ezt a T Marcsát, hogy még a nyáron feleségül veszem.

—Drágalátos, egyetlen fiam! Van e neked eszed? Mért nem várod meg a bevonulásod, és majd a katonáskodásod végét? Az ilyen szegény lányt, mint a T Marcsa, nem kell féltened. Megtalálod őt a leszerelésed után is. Különösebb vagyonnal nem áldotta meg a Teremtő. Ami szépsége van, az sem különb, mint a többi lányé! Hát akkor mért esz annyira érte a fene, hogy képes lennél már most feleségül venni?—okította édesapja, akinek volt tapasztalata arról, hogy milyen nehéz olyannak a katonaélet, aki a fiatal feleségét itthon hagyva, vonul be a kaszárnyába. Bizony annak idején ő is elkövette ezt a számárságot, és ezért sokkal nehezebben telt a katonaideje, mint a nőtlen bajtársainak.

—De én nagyon szeretem őt!

—Attól szeretheted, ha nem veszed feleségül! Majd írsz neki levelet. Olyan jó postaforgalom van már, hogy gyakran írhattok egymásnak levelet.

—Nem olyan az Édesapám!

Sokkal másabb az, ha az ember a feleségének ír levelet, nem a mennyasszonyának. Olyan ez, mintha a naspolyát héjastól szopogatnám, vagy pedig előtte lerántom róla a hártyás héját. Sokkal édesebb az, ha az utóbbi módon szopogatom.

—Édes fiam, az utóbbinak azonban megvan az a veszélye, hogy Te húzod le a héját, más szopogatja a

javát. Nem szeretnék neked olyan levelet írni, amelyben azt írom majd, hogy a feleségedet más csókolgatja, nyalogatja, esetleg szopogatja.

—Nem ismeri Édesapám ezt a leányzót, hogy ilyeneket mondd róla. Én tűzbe tenném érte a kezem, annyira megbízok benne. Jobban megbízom, mint saját magamban. {Ebben, talán van is valami igazság. Később talán majd kiderül}

—Édes fiam, sokan voltak már olyanok, akik hasonlóképen megbíztak, aztán mégis csalódniuk kellett. Tudod, két-három év nagyon próbára teszi az embert. Nehéz annak, aki a laktanyában szolgál, de nehéz annak is, aki itthon várja az urát, hogy néhanapján szabadságra hazajöjjön és puszilgassa, henteregen véle.

Ezek a cudar legények meg olyanok, mint a méhek, amelyek mindig más és más virágra szeretnének rászállni, főleg a máséra.

—Kedves fiam, hallgassál az apádra! Csak idősebb ő már. Nagyobb a tapasztalata! —szólalt meg az édesanyja, aki eddig némán hallgatta férje-ura okos tanácsait, és most úgy érezte, szólani kell az ura igazsága mellett.

Meg kell hagyni, egyik szülő sem beszélt kedvére.

Még olyan nem fordult elő, hogy hasonló esetekben, bármelyik gyerek, szülei tanácsát helyesnek, okosnak és jóakarónak ítélné.

Így történt ez L. Berci esetében szintén, aki ennyi hasznos tanács után, kezdett pirosodni, majd dühösen kifakadt:

—Nem jó maguknak sehogy sem! Először azért nem jó, mert szegény, azután meg azért, mert az ősszel bevonulok katonának.

Már pedig én még a nyáron feleségül veszem T Marcsát még akkor is, ha a kutya a kovászba ugrik! Mielőtt bevonulok katonának, előtte legalább még lesz egy pár boldog hónapom!

—Azt gondolod a lagzi olyan, mint a hólyag! Felfújják levegővel, és már készen van. Nem úgy van az édes fiam! Te még ezt nem tudod. Kell oda még sok minden. Kell hús, kell bor, liszt, szép ünneplő ruhák. Kell a zenekart fizetni. Meg aztán még olyan kiadások jönnek, amik most eszembe sem jutnak. Ez bizony mind sok pénzbe kerül. Nem beszélve a te hozományodról, amivel illik egy ilyen legényt kiházásítani. —sorolta az aggódó apa érveit konok fiának, a gyors házasság ellen, aki nem tágitott nősülési szándéka mellől, ennyi sok ellenérv ellenére sem.

—Ez az én életem, én rendelkezem vele! Ha nem lesz jó, az már az én bajom.

Mit mondhat erre egy szülő?

Semmit!

Az ibolya már elvirágzott a Deber akácosában. A falukörüli erdő benépesült, a Délről visszatérő madarak érkezésével. A május eleji langyos szellő lengette a frissen zöldült fák lombjait, amelyek között a madarak már elkészítették fészkeiket.

L. Berciéknél hasonlóan nagy volt a sürgés-forgás. Hogy ez a konok legény nem tágitott nősülési szándéka mellől, javában folyt a lagzi előkészítése.

Boldog volt a vőlegény és a menyasszony hasonlóképpen. A lagzi rendben megtörtént. Ha nem is a legnagyobb pompával, de volt bőven enni-innivaló a jó zene mellett, amelyet a falu rézfűvőszenekara {rezesbanda} biztosított a táncolók részére.

Jöttek a mézeshetek, T Marcsáék házában, hiszen a lagzi után odaköltöztek, a következő heteket,

hónapokat édesíteni. Múltak a hónapok, miközben Bercit besorozták a néphadsereg állományába. Nemsokára megérkezett a behívó. Az ifjú párban ekkor tudatosult az, hogy útjaik hamarosan szétválnak. Ameddig a behívó nem érkezett meg, addig reménykedtek abban, hogy valami módon elkerüli az ifjú ember ezt a bevonulást. Megtettek érte mindent, hogy ez ne történjen meg. A fiatalasszony még teherbe is esett. Megpróbáltak kenőpénzekkel lekenyerezni hivatali embereket. Ezek ugyan sorra elfogadták a pénzt, azonban nem tudtak, vagy nem akartak segíteni, ezért egy szomorú napon csengetett a postás:

—Jó napot kívánok! L. Bercit keresem!

Marcsa nyitott kaput a postásnak, akit most legszívesebben a pokolba kívánt, érezve azt, hogy valami kellemetlen hírrel jelent meg házuknál.

—Mit hozott postás bácsi? Jót, vagy rosszat?— kérdezte a megszeppenő fiatalasszony remegő hangján, rosszat sejtve, azonban a postás bácsi viccesen tért ki az egyenes válasz elől:

—Ahogy vesszük!—mondta hamiskásan, majd folytatta.

Némely legény, ilyen papírnak kifejezetten örül. Persze vannak olyanok, akik ilyen papírral a kezemben, egyenesen a pokolra kívánnak engem. Mert ugye sokan mondják azt, hogy nem is ember az, aki ezen át nem esik.

Ekkor már teljesen világossá vált az ifjú asszony előtt; a postás kezében tartott papír nem más, mint a katonai behívóparancs:

—Mikor kell bevonulnia Bercinek?

—Van még idő! Majd csak két hét múlva!

—Már csak két hét van hátra? Ūristen!—döbbsent meg a szerelmes asszony a bevonulás ilyen közelsége

miatt, és olyan gyorsan eredt el a könnye, mint a nyári zápor ered el, a villámokkal tarkított sötét felhőkből.

Erre a zokogásra lépett ki Berci a házból, akinek semmiféle magyarázat nem kellett hozzá; ez bizony a behívóparancs. Be kell vonulnia katonának a néphadseregbe!

Döbbenetéből a postás próbálta kilendíteni, amikor így szólt hozzá:

—Fel a fejfel fiatalember!

Minden valamirevaló legényember letölti a katonaidejét. Nem ember az, aki nem volt katona!

Ez a két-három év nem a világ! Eltelik gyorsan!

Ilyen, és ehhez hasonló szavakkal próbálta vigasztalni az alig párhónapja házasult ifjú embert, aki ennek ellenére vigasztalan maradt, mint akitől máris a fiatal feleségét lopják el. A hír hallatára kókadó fejét most asszonyára emelte, de nem jött hang a szájából. Némán és bambán nézett rá. De mit tudott volna mondani?

Mondta volna ezt:

—Ezután egyedül fekszel éjjelenként az ágyban! Mert én egy ronda kaszárnyában, egy kemény priccsen alszom, —ha alszom, mert nem engednek ott még aludni sem, azok mocskos tiszthelyettesek. Állandóan riadóztatnak—teljes menetfelszereléssel. Nekünk kell takarítani, meg aztán minden olyannal foglalkozni, ami veszettül kellemetlen. Egy szerelmes asszonnyal megosztott melegágy helyett, egy ronda priccsen hánykolódom.

Felesége azonban a nagy bajt érezve, férje-ura nyakába borulva tovább zokogott:

—Jaj Istenem mi lesz most már én velem—velünk? Nem lesz már nekem uram három évig. És ennek a gyerekek apját ki pótolja?—jajgatott és az alig gömbölyödő hasát simogatta, kesergése közben.

—Ne félj! Ne félj Marcsám! Eltelik az idő gyorsan és rohanok hozzád, ezt megígérem, csak ne sírjál nekem, mert én is sírva fakadok!—vigasztalta hamvas, fiatal asszonyát, holott ő maga is mások vigasztalására szorult.

A postás vetett véget ennek a siránkozásnak:

—Gyere Berci fiam! Írd alá! Mennem kell!

Még másoknak is el kell vinnem a behívóparancsot.

Az ifjú férj, öklével megtörölte egyik szemét, majd a másikat, és a könnytől homályosan látó szemeivel megkereste azt a helyet, ahol alá kell írnia, ha tetszett neki, ha nem.

Aláírta azt, hogy két-három évig távol lesz a falutól, fiatal feleségétől, barátaitól, ismerőseitől, egyszóval mindentől, a mi számára jelent valamit ebben a földi életben.

Ennek a két hétnek napjai gyorsvonati sebességgel robogtak egymásután. De hát ez a ketyegő óra már csak ilyen. Amikor azt szeretnénk, hogy az idő megálljon, az óra mutatói gyorsabban pörögnek. Amikor pedig gyorsabban múló időt kívánunk, az óra mutatói szinte leállnak.

Az egyik reggel aztán Berci regruta—az újdonsült házasember—kezében hatalmas koffert cipelve lépett ki portájukról. Vagyis az anyósáéról, mert hát ott élte eddig boldog, szerelmes napjait T. Marcsával—feleségével.

A lovas szekér már a házuk előtt várta, amelyen sorstársai, az italtól megvidámodva bőszülten ordibáltak. Helyesebben mondva, énekelni próbáltak, de csak ordítózás lett belőle.

Olyan volt az egész gyülekezet, mintha egy karmesternélküli dalárdaegyesület. Tagjai, összevissza énekeltek, mindenki a saját kedvenc dalát. Ilyenkor

aztán a legerősebb hangú nótája az, amelynek dalolását a többiek is kénytelenek átvenni. Addig azonban a bábeli zavarhoz hasonlított leginkább az egész nótázási próbálkozás.

A lovas szekér szépen fel volt pántlikázva különböző színű szalagokkal, melyet a falu széléig kísérték a hozzátartozók. Legtöbbnek a kedvese, mennyasszonya, és csak kevés bevonulónak a felesége. Az utóbbiak voltak leginkább kétségbeesve.

—Jaj nekem édes férjecském, mikor látlak legközelebb?—kiáltotta Marcsa a robogó szekér után, amelynek kocsisa úgy közé vágott a lovak közé, hogy alig tíz perc multán a rajta ülők nem láttak a faluból semmit. Csak a por kavargott még egy ideig, amelyet a szekér kerekei, és a rohanó lovak lábai vertek fel, a kátyús makadámút porából.

Így aztán az itthon maradt asszony fájdalmas kérdése, megválaszolatlanul oszlott széjjel a szomorú, ködös őszi reggel levegőjében.

Két hónapig nem hallott édes párjáról semmit. Még csak levelet sem kapott, hiszen ez idő alatt szigorú kiképzésen esett át élete párja. Megtanították vele az okos felettesei, miképpen kell a hazát megvédeni, a hazát fenyegető imperialista támadások ellen, amely bármikor bekövetkezhet.

Amikor letelt a kiképzés ideje, már írhatott levelet, amelyben megírhatta, hogy okos parancsnokai jól bánnak vele, és jó a koszt. Mást azonban, az erős cenzúra miatt nem írhatott.

Így levelezgettek ők először gyakrabban, majd egyre ritkábban.

A kiképzés után érkezett az első kimaradás, a laktanyával szomszédos közeli faluba.

Igaz, ezek az ajándékba kapott kimenők, csak pár órahosszáig tartottak, azonban mégis a laktanya kerítésén kívüli területekre léphetett az ifjú harcos.

Végre-valahára láthatott olyan embereket kopasz honvéd, akik nem egyenruhával takargatták testüket. Láthatott csinos lányokat, fiatalasszonyokat, akik legalább olyan szépen tudnak mosolyogni, mint otthon a falujában, ha tetszik nekik az, akivel éppenséggel találkoznak az utcán, jártukban-keltükben.

Ezek a kimenők bearanyozták az egyébként sivár napjait, amikor csak okos parancsnokai molesztálását hallgathatta. Ezek legtöbbször így hangzottak:

—Hogy áll magán a ruha? Mikor pucolta ki utoljára a csizmáját? Úgy áll kezében a puska, mint a kurva kezében az a baba, amelyik nem kíváncsi terhességgel jött erre a bűdös világra!

Ha a feltett kérdésekre akart válaszolni, az örvezetője leállította e szavakkal:

—Kuss! Ne pofázzon annyit! Úgy dől magából a hülye duma, mint tehénből a trágya!

Ezek után meglehet érteni, ha imádta a ritkán kapott kimenőket. Megtett érte mindent, még hízelt is felettesének, akinek többet ért az ilyen hízelt, mint a száraz bakacsizmának a birkafejtője. Mivel felettese semmilyen nemes tulajdonsággal nem volt megáldva, jól jött neki minden apró figyelmesség, amiből azt szűrhetette le, hogy esetleg különb másoknál:

—Az őrmester elvtársnak van legnagyobb tudása! Senki nem tudja olyan érthetően megmagyarázni, hogy puska miért kell a katonának.

—Azt mondja édes fiam, én okosabb vagyok, mint a többi oktatója? —és mikor ezt mondta olyan feszesen állt, mint aki karót nyelt. Ez a mozdulat azonban kétségtelen, hogy előnyére vált, mert az apró termete megnyúlt vagy húsz centivel.

—Azt bizony őrmester elvtárs!—jelentett ki a hiú parancsnokának a hízelgő katona.

Az őrmester megsimogatta szakállának helyét, majd kérdezte:

—Berci fiam! Szeretne e kimenőre menni a hét végén?

—Őrmester elvtárnak jelentem, szeretnék!

—No, fiam! Jöjjön be a szakaszparancsnoki irodába, és megírom magának az engedélyt!

Becsületére legyen mondva a derék őrmesternek, Berci honvéd megkapta kimenőjét.

Szombaton délután barátjával—egyben bajtársával—kimenőruhában léptek ki a laktanya kapuján. Tél volt! A Karácsony közelében járt már az idő, amikor gyakrabban vannak a bálók a laktanyával szomszédos faluban, mint nyáron a nyári zápor.

Kint az utcán tombolhat a tél, de bent a jó melegben a zenekar zenéjére táncoló párok ebből semmit nem éreztek.

Mondhatnánk azt, hogy egy ilyen nős ember, mint Berci, mit keres ilyen vigadásra való helyen?

Kérdezhetnénk azt is; ki tudja itt róla, hogy ő már nős ember?

Bizony senki sem tudja. Még kedve felesége sem lát el több száz kilométerre.

Úján nem hordja karikagyűrűjét. Meg aztán ilyen tejfelesszájú gyerekek között, mint ahány éves ő, még olyan ritka dolog az ilyesmi, mint faluja patakjában a fürdőző víziló.

A bálterembe belépő két honvédot, a táncpartner nélkül álldogáló lányok éber tekintete követte. Különösen egyiknek tekintete tapadt rá Berci honvédra, talán azért, mert ujján nem hordott jegygyűrűt. A homlokára meg nem volt ez felírva:

—Ezt a derék honvédot T Marcsa már örökre lefoglalta.

Az a lány, aki szuggerálva nézte most, már évek óta nézelődött az újonnan érkező kiskatonák között. Régóta szeretett volna már férjhez menni, de nem sikerült. Ezek a cudar katonák—miután leszereltek—mindig itt felejtették. Örökségül hagyták az újonnan bevonuló katonáknak.

Azt, hogy valójában mi volt a családi neve, kevesen tudták. Mivel mindig katonák voltak a partnerei, elnevezték Baka Boriskának.

Boriska nagy érdeklődéssel figyelte a honvédot. Majd csábos szemeit rajta is felejtette, és a honvéd ezt észrevette. Nem lehet mondani, hogy szerelem első látásra bekövetkezett, azonban nem hagyta közömbösen a lány érdeklődése.

Azt azonban máris észrevette, hogy nem ez a lány a bál szépe. A magas, vékony lány feketehaja a válláig ért. Ez volt a lány minden értéke, ami elfogadhatónak volt mondható. Vékony lábai, két bothoz hasonlítottak leginkább, amelyeket fekete magas szárú cipő védett a tél hidegétől. Meleg gyapjú pulóvere alól, kék szoknyája a térde alá ért. Öregebbnek látszott Bercinél és most arra várt, hogy ez a katona felkérje egy táncra. Annak azonban nem nagyon tetszett a lány.

Persze, nem is azzal a szándékkal lépett ő a bálterembe, hogy magának egy örökéletre szóló feleséget keressen. Arra ott volt az ő szerelmetes párja, aki vágyakozva várja őt, egy távoli kis faluban, a Bükk hegység aljában. Ez a falu—feleségével együtt—egy ideig még elérhetetlen lesz számára. Felesége gondolatára majdnem feltámadt a szunnyadó lelkiismerete, és máris ekképpen gondolt rá:

—Ha most engem az én párom látna, ugyan mit mondana? Ezt a gondolatot gyorsan elhessegette

magától és elindult a csábosan tekintgető lány felé, aki őt már a belépéskor erősen figyelte:

—Szabad egy táncra? —hajolt meg a lány előtt, aki egész este csak arra várt, hogy végre valahára, egy ilyen kérdésre igent mondhasson. Nincsen annál szorítóbb érzés, mint egész este csak állni—petrezselymet árulni—és várni arra, hogy valaki oldalán végre táncolhasson.

Ilyen várakozások alatt kinevetik a táncoló lányok, akiknek szerencséje sokkal nagyobb az övénel, mert nem kell órákon át táncosra várniuk.

—Szabad!—válaszolt, mire a katona ismét meghajolt és úgy mondta:

—Berci vagyok! L. Berci!

Erre a lány megbiccentette fejecskéjét, és úgy mondta:

—Boriska vagyok!—és kezét a katona vállára téve, úgy simult a táncosához, hogy az a testében olyan bizsergést érzett, amihez hasonlót a Marcsától való elválása óta még nem tapasztalt.

A lány szintén érezte ezt a bizsergést. Hiszen a leszerelésre készülődő öregkatonája, az utóbbi időben már kezdte hanyagolni, éreztetve azt, hogy nem viszi haza feleségnek. Ennél fogva érthető ragaszkodása a mostani táncosához, akinek kérdését feltette:

—Nős vagy?

Az első pillanatban Berci meglepődött a lány bizalmas tegezésén, és főleg azon, hogy családi állapota felől érdeklődik, hiszen még csak most ismert meg.

—Én...? —kérdezett vissza egy kis várakozás után.

—Hát persze, Téged kérdeztelek nem mást.

Ez az időhúzás elég volt arra, hogy rájöjjön—nem tanácsos igazat mondani, ha udvarolgatni akar.

—Nem vagyok én! Még csak az hiányzana meg egy púp a hátamról!—hazudta el a második mondatot, a nős kiskatona.

Tudta jól, az ilyenfajta lányok, egy őszinte vallomás után többé nem állnak vele szóba. Márpedig ő udvarolni akar, és nem nősülni. Feleségnek ott van Marcsa. Ez a lány jó lesz a pótlására, amíg távol tartja tőle ez a szerencsétlen katonasors.

Erre a kijelentésre, Boriska szemében újra megcsillant a remény a férjének megtalálásához. Ezért igyekezett Berci kedvében járni, őt szorosabban magához láncolni.

Ami a szoros, tartós kapcsolatot illeti, nem tévedett a régóta férjet kereső lány.

Tartósan udvarolt neki ez a katona, és élvezte ennek az udvarlásnak minden előnyét. Mikor már egyre gyakrabban kapott kimenőt, eljárt Boriska lakásukra, ahol családtagként bántak vele. Igazi vendégként, és a lány szerelmetes csókja enyhítette szerelmi vágyakozását, az otthon maradt felesége irányában, aki karján már a közös gyermeküket ringatta.

Ritkán engedték haza szabadságra, ekkor mindig hazudnia kellett, ha a felesége így kérdezte:

—Hogy tudsz meglenni nélkülem?

—Nehéz! Nagyon nehéz, de majd csak kibírjuk ezt a kis időt, ami a szolgálati időmből még hátra van. — válaszolt ilyenkor alázattal és ekkor nem bírt a felesége szemébe nézni.

Volt idő, amikor az udvarolgatás alatt, lelkiismeret furdalás gyötörte, azonban a feleségétől való távolság, segített ennek megszüntetésében.

Egyik alkalommal Boriska anyja ekképpen szólt hozzá:

—Berci fiam, már lassan másfél éve udvarolgatsz a lányomnak. Látom komoly a szándékod, ezért jó lenne,

ha szüleidet megismerhetnénk. Mi lenne, ha meghívnánk látogatóba?

A katonát, színészi tehetséggel áldotta meg a Teremtő. Ezért rögtön feltalálta magát és így válaszolt lehajtott fővel:

—Sajnos Bori néni, —{úgy hívták, mint a lányát}— ennek a kérésének nem tudok eleget tenni!

Bori néni hirtelen rosszat sejtve kérdezte:

—Hát aztán miért nem?

—Azért, mert én árva gyerek vagyok! Nincsen nekem se anyám, se apám. Még a háború alatt elvesztettem őket. Apám a fronton, anyám meg a lakásunkat ért bombatámadás során vesztette életét.

Bori néni előbbi sejtelme mégsem lett annyira rossz. Sok-sok gondolat viharzott agyában, amelynek az lett a vége, hogy a leendő vejének nyakába borult és így mondta:

—Drága fiam! Anyád helyett anyád leszek én, az uram meg, apád helyett apád, csak ne búsulj! Ezután a zsebkendőjét kotorta elő zsebéből, amivel könnyező szemeit törölgette, majd végül az orrát befűjta.

Berci ekkor nézett nagyot. Első pillanatban csak erősen pislogott, aztán pedig azt várta, hogy az Ég rögtön leszakad, az ő rögtönzött hazugságaira. Az Ég azonban nem szakadt le. Talán csak azért nem, mert mások is élnek alatta, akik ezt a leszakadást nem érdemlik meg, csak pusztán azért, mert egy ilyen hazudós katona él alatta.

Ha eddig ragaszkodtak hozzá, ezután még sokkal jobban megszerették a „szegény árva” fiút. Aki csak egyedül lötyög ebben a cudar nagyvilágban. Nincsen senkije, aki megvigasztalja. Egyszóval még az Isten is Boriskának teremtette.

Legjobbnek látták, ha a gyűrűt mielőbb Boriska újára húzzák. Bercit vitte magával az ár,

megállíthatatlanul, amelyet csak saját magának—saját hazugságának—köszönhetett.

Nem szabódott a gyűrü megvétele ellen. A következő kimenőn, az első bazárban, megvásárolta. A laktanyában még csiszolgatta egy ideig. A rézből készült gyűrűk csak ekkor ragyognak igazán. Hogy ez csak rézből van, nem mondta el senkinek. A következő kimenőn, már Boriska újra húzta a csillogó „ékszert”, amelynek ragyogása nem maradt el az igazi ékszerek ragyogásától.

A mennyasszonyos háznál nagy volt ezután a boldogság. Az álvőlegény jól érezte magát. De hogyan érezte volna, amikor eddig is kiszolgálták, ezután pedig még inkább kedvében jártak. Minden földi jóval elhalmozták, ami csak létezik ebben a bűnös, hazudós világban.

Gyorsan telt már az idő. A második év őszén hullatták már el a megsárgult leveleiket a fák. A költöző madarak ezt a lombhullást sem várták meg, amikor előbb elindultak a déli országok felé, melegebb helyet keresve maguknak.

Az öregkatonák levetették katonaruháikat, és civil ruhát öltöttek magukra, amelyben utoljára léptek ki a laktanya kapuján. Vissza a civil életbe, ahonnan két évvel ezelőtt a seregbe jöttek. Amilyen búsan lépték át akkor a laktanya kapuját, olyan örömmel léptek most ki azon.

Csak Boriska és szülei szomorkodtak egy kicsit, mert Bercinek vissza kellett mennie falujába, hogy ott dolgait elintézzze, és aztán véglegesen visszatérjen majd hozzájuk.

Azaz időpont, amelyre a vőlegény a visszatértét jelezte, már eltelt. Talán már nem is emlékezett arra,

hogy neki valahová vissza kellene térnie. A majdnem két éves kisfiát vezetgetve, gagyogott hozzá—Boriskát elfeledve.

A felesége a falu presszójában dolgozott, ott, ahol a legtöbb ember megfordul naponta. Az egyiknapon egy ismeretlen fiatal nő nyitott be hozzá. Nagyon gyakran nyitnak be más idegenek is, érdeklődve arról, nem ismeri ezt, vagy azt. Esetleg hol találja meg ezt a helyet, vagy azt a helyet, mivelhogy a kérdező ismeretlen a faluban.

Ilyenkor T. Marcsa—L. Berci felesége—készséggel válaszolt minden kérdezőnek.

A tél vége felé járt már az idő. Az erősödő napsugárzás hatására már csak foltokban maradt meg a tél hava, amely az igazi hideg időkre emlékeztetett. A falut határoló erdőkben a kora tavaszi virágok bontogatták szirmaikat, az igen közeli tavasz előhírnökeként.

A presszóba lépő nő odalépett a pulthoz és köszönt, mire T. Marcsa a szokásos kérdését intézte a pulthoz lépő nőnek:

—Mit adhatok?

—Egy kávéet kérnék! Jó meleget. —mondta, majd kezeit összedörzsölve folytatta:

Elkel még a meleg kávé. Kint még csípős szél fújdogál. —mutatott az ajtó felé, ahol belépett kintről ebbe a jó meleg helyiségbe.

—Bizony még egy darabig fűteni kell! Szükség van még a kályhára. —mutatott a sarokban álló szenes kályha felé L. Berci felesége, amelyben már izzott a korábban berakott szén, és világított a kályha résein keresztül, ami kellemes érzéssel töltötte el az imént belépő fiatal nőt, miközben kérdezett:

—Ismer e mindenkit a faluban? —kérdezte Baka Boriska, mivelhogy ő volt az idegen nő.

—Ismerek, mert itt is születtem. De, ha nem ismerném, ezek a jó emberek biztosan ismernek mindenkit. —mutatott a presszós nő az asztalok felé, ahol a délidőben esedékes sörüket iszogatták ráérősen az emberek.

—L. Bercit keresem!

—Melyik L. Bercit? Mert van kettő!

—Azt, aki az ősszel szerelt le! —felelte magabiztosan az idegen nő, minek hatására T Marcsa szemei már apróbb szikrákat hánytak. Mintha valami gonosz ördög rakott volna, hirtelenjében ott tüzet, és abból pattognának ezek a szikrák, a féltékenység igen haragos szikrái, amelyek még egy szalmakazlat is elégetnének.

—Miért keresi?!—kérdezte feltűnően éles hangon úgy, hogy erre már az asztalnál ülők is odafigyeltek.

—A mennyasszonya vagyok!

—A menny...a...sszony..a? —hüledezett meglepetésében T Marcsa, és szeme már nem szikrázott, hanem egyenesen úgy villámlott, mint a viharos nyári égbolt.

—Az bizony!—jelentette ki az idegen nő és szavainak bizonyosságául a pultra tette kezét, amelynek egyik úján ott ragyogott a fényesített rézgyűrű, amely a korábbi eljegyzést hitelesítette.

—Itt van a jegygyűrűm! Eljegyeztük egymást még a múlt ősszel.

—Noha maga a mennyasszonya, én meg a felesége vagyok! Ez itt mellettem meg a kislány!

Most aztán Baka Boriskán volt a sor, hogy egyik ámulatból a másikba essen. Egy ideig még dadogott valamit, majd a presszó ajtaját feltépve rohant ki az utcára. Onnan Mezőkövesdi vasútállomásra. Akik látták azt mondták, hogy egy nőstény oroszlánnak útját lehetett volna állni, de ennek a nőnek nem. Rohant-csak rohant a vasútállomás felé, mint a sebzett vad a vadász elől. Nem látták őt többet a falunak még a környékén sem. Nekiiramodott a Mezőkövesdre vezető útnak, amelyen ez idő tájt még csak gyalogosan, kerékpárral, vagy lovas szekérrel közelítették meg a vasútállomást.

Arról keveset tudunk, hogy T Marcsa férje urának mennyi haját tépett ki, ez után az eset után. A továbbiakban L. Berci mintaférjként viselkedett, és jó

házaséletet élt. Szerette feleségét, gyerekeit, és dolgozott értük szorgalmasan. Egy idő után—ha valaki mondta volna—T. Marcsa mindenképpen letagadja férjének a katonaságnál viselt dolgait. Igaz, egy ideig még beszéltek a faluban, miután azonban egy újabb pletyka került előtérbe, már a legpletykásabb öregasszonyok sem beszéltek erről, csak másról.

A betyárok fája.

Az Eger felé vezető földúton haladva, kell vagy két kilométert lépkedni, amikor odaérünk egy terjedelmes tölgyfához, amely a Szőlőcske alatti füves térség sarkában, a Lánytó mellett, az erdőből kiérve, egyik pillanatról a másikra, a szemünk előtt magasodik az ég felé. A falu szélső házától nincsen ez távolabb két és fél kilométernél.

Az első világháború táján ez a fa még alig közepes nagyságú lehetett, azonban az eltelt idő alatt, ugyancsak megterebélyesedett. Bár nagysága nem annyira feltűnő, mióta az útjavítások miatt, feltöltötték a környezetét. A sűrű lombja sokszor adott hűsítő árnyékot a faluból Eger városába, vagy onnan hazafelé igyekvő szomolyai embereknek.

Az igaz, voltak ott akkor nagyobbra nőtt fák is, azonban az eltelt évek alatt, azok már mind kiszáradtak és helyettük újak nőttek, ennél a betyárok fájánál már mind fiatalabbak.

A fa körül sűrű erdő burjánzott, ahol a fák alatti bokrok takarásában soha nem tudhatta a földút vándora, hogy a sötét erdő sűrűjéből, nem figyel e valaki rossz szándékkal, akár még a nappali órákban is.

Aki csak tehetette útitársakkal indult a város felé azokban a régi időkben.

A szegény embernek nem kellett félnie a betyároktól, mert az igazi betyár békén hagyta őket. Sokkal inkább veszélyt jelentettek a gazdag emberre, akitől elvették az értékeit, s ha ellenállt, akkor bizony még az életét sem kímélték.

A betyárokon kívül a rablógyilkosok szintén lesben álltak olykor, akik bizony nem kegyelmeztek meg a szegény embernek sem. Az értékei mellett nem kímélték az életét sem, nehogy később tanúskodjon ellene a bíróságon. Ezekről az erdei martalócoktól nemcsak a gazdag, hanem a szegény is nagyon félt.

K. Panninak gyakran dobant meg a szíve, amikor ezen a helyen, az összeszűkült földúton, elhaladt a város felé vezető erdei úton. Ha csak tehetette, mindig útitársakkal haladt el a rossz hírű helyen. Bizony a földút vándorának mindenre fel kellett készülnie, mert nem tudhatta, milyen kellemetlen meglepetés éri a minden napszakban, homályos erdőrengetegben.

Pedig ő mindennap elhaladt ezen a tájon, mert az egri káptalanhoz szegődött el szolgálónak. Ezért, ha esett, ha fűjt, mennie kellett. Az első világháborúból hiába várta haza férjét évekig, mert soha többé nem jött vissza. Két gyereket magányosan nevelgette szegényes körülmények között, hiszen a vagyontalan emberek szegénységéből kijutott számára.

Ezen a kora tavaszi napon, rügyek pattantak az erdő fáin, bokrain, és a somfa bokrok sárga virágba öltözve gyönyörködtették az erdei földút vándorait.

K. Panninak nagyon tetszettek a sárgavirágba borult bokrok és arra gondolt, mennyivel szebbek voltak ezek még akkor, amikor férjének oldalán haladt a város felé, még a második világháború előtte évek tavaszain.

Akkor még nem kellett szolgálonak elállnia, mert férjének oldalán, könnyebben kapott napszámos munkát a falu határában. Azonban most már nagyon jól tudta, hogy ennek mindörökre vége. Férje segítségére soha nem számíthat és a két kis gyereket neki kell felnevelnie, ha lesz hozzá elég ereje egy ilyen törékeny asszonynak.

Kezdett már derengeni, mikor az útitársaival haladt el a szépen virágzó somfabokrok mellett, melyeknek élénksárga színük áttörték a hajnali homályt, mintha hivalkodó színeikkel az út vándorait akarnák gyönyörködtetni.

A törékeny fiatalasszony most nem félt, nem remegett, amikor az ötfőnyi társaságban haladt a városi munkahelye felé, az egri káptalanhoz, hogy ott szorgalmas munkájával kiérdemelje a kevéske munkabérét.

Nem félt ugyan, de már a hazafelé vezető útra gondolt, amikor nem biztos, hogy lesznek útitársak, és egyedül kell hazafelé lopakodnia az esti szürkületben.

Ezek a hazafelé vezető magányos utak voltak számára mindig a nap legnehezebb időszakai, hiszen sok baj történt már ezen az úton, a magányosan hazafelé igyekvő emberekkel.

Olykor az egész napját betöltötték a félelmetes gondolatok, melyektől nem tudott szabadulni egyetlen percre sem. Ezek után nem lehet csodálkozni azon, ha a nap vége felé, még aggodalmasabban figyelt faluja irányába, ahová a szolgálói munkája után, haza kell érnie, hiszen a félárva gyermekei várnak rá.

Nagy szorgalommal, igyekezettel végezte napi feladatát, hogy minél előbb elvégezze, és minél korábban indulhasson hazafelé. Minél előbb elhaladhasson azon a félelmetes helyen, ahol már az esti szürkület előtt sötétségbe borult a táj.

Soha nem tudta, hogy mikorra végzi el a napi munkáját, amellyel mindennap más-más időpontra készült el. Pedig egy későbbi időpont esetén, nem sok reménye maradt arra, hogy útítársai kerüljenek.

Ezen a napon szintén több munkája akadt, mint más napokon. A Mátra felett már vöröses színben készülődött elköszönéséhez a Nap korongja, amikor végre elindulhatott hazafelé.

Amikor a várost kelet felé elhagyva, hamarosan a Sík hegyre ért, ahonnan faluja felé nézve, megpillanthatta az egyre jobban homályba veszett dombokat. A szőlőhegyek, erdők lassacskán összeolvadtak a leszálló alkonnyal, miután leszűkült az a táj, amelyet szemeivel még beláthatott.

Nagyon jól tudta, hogy most is egyedül kell hazafelé mennie, hiszen azok, akik a város piacára, vagy üzleteibe jöttek, már mindannyian hazaérhettek falujába.

Annak ellenére, hogy nem először történt meg vele, a bátortalanság mindig eluralkodott rajta. Óvatosan lépkedett, ügyelve arra, minél kevesebb zajjal járjon a harasztal borított gyalogúton, amelyet az ősszel lehulló szárazfalevelek még vastagan borítottak.

A legnagyobb óvatossága ellenére, lábai alatt megzörrentek a száraz falevelek, melyek alatt olykor még egy-egy száraz gally is megroppant. Ilyenkor félelmében megállt egy pillanatra és belehallgatott a csendbeboruló koraesti tájba, ahol rajta kívül senki sem zavarta meg az esti homályba burkolódzó erdőnek félelmetes, síri csendjét.

Lopakodva osont a jól ismert erdei földúton, amelynek minden gödrét, bukkanóját legalább annyira ismerte, mint az erdő vadjai. Hamarosan áthaladt a Mész völgyön, ami után mindig alábbhagyott félelme, hiszen túljutott már a hazafelé vezető út felén.

Pedig nem sok mindent kellett féltenie, hiszen nem volt nála más egy kisebb sonkán kívül, amit húsvéti ajándékként adtak a káptalannál, az otthon türelmetlenül várakozó, éhes gyermekei számára.

Ő azonban ezt a kis sonkát is nagyon féltette, mert gyerekei nagyon vártak minden élelemre, amit a városból hozott.

Kisé megvilágosodott az útja, hiszen a Szőlőcske alatti részen már csak az út jobboldalán emelkedett az erdő lombja a földút fölé.

A betyárok fája, a hazafelé vezető út baloldalán, eltakarta az égboltnak azt a részét, amelyen az ezüstös Hold, keleti irányból, csendesen araszolgatott az erdő sűrű lombja fölé. Azonban a csillagos égbolt miatt a táj itt mégiscsak jobban megvilágítódott, mint azokon a helyeken, ahol az út mindkét oldalán a sűrű erdő lombkoronája magasodott az ég felé.

Amikor a fához ért, ismét homályosabbá vált a földút azon része, amely hazafelé vezetett. Fürkésző tekintete a nagyfa árnyékos részére vetődött, ahol mozogni kezdett valami. Hogy jobban meggyőződhesen látomása valódiságáról, megállt egy pillanatra és úgy figyelt a mozgás helyére, miközben érezte, hogy szíve a torkában ver, lábai remegnek.

Nem telt el egy-két pillanat, amikor a két alak közül az egyik, kilépett a csillagos égnak köszönhető gyér árnyékból és a remegő fiatalasszony elé lépett:

—Nem kell mindjárt ennyire megijedni! Nem bántunk mi senkit, ha nem érdemli meg. Téged se bántunk, ha megmutatod, mit viszel a hátyidban hazafelé, mert egy kis élelem nekünk is elkelne, amennyiben az lenne benne. —mondta az egyik betyár, aki tapasztalta a magányosan hazafelé osonó asszony félelmét, és már oldozni kezdte hátyijának megkötözött csomóját. Jobban szerette, ha ilyen esetekben maga

győződik meg, mit cipel hátán a megállított remegő vándor, aki láthatóan nagyon félt.

Az első ijedtség után megjött K. Panni hangja, amely remegett ugyan, de azért meglehetett érteni:

—Nem...nem...viszek én semmi különöset, csak...csak egy kis sonkát kaptam a Káptalannál...az éhes gyerekeimnek és azt viszem nekik.

—Hát az urad miért nem kísért el az utadra? — lépett elő a fa homályából a másik betyár, aki szintén kérdését szegezte most a dadogón sopánkodó asszonynak.

—Özveggy vagyok én...nin...csen...nin...csen nekem uram, mert...odaveszett a háborúban. Nyugosztalja az Úr ott, ahol van szegény feje. Egyedül nevelem két gyerekemet, azért járok Egerbe dolgozni. — siránkozta szomorúan és eleredt a könnye, minek hatására az elsőnek megszólaló betyár ismét szólni kezdett:

—Nem szeretjük az olyanokat, akik sirással akarnak bennünket meghatni, vagy félrevezetni csak éppen azért, hogy ne vegyünk el tőle semmit. Az ilyeneket megbüntetjük, hogy soha többé ne legyen kedve minket becsapni.

Majd a másodszorra megszólaló betyár, ismét a remegő asszony felé fordult:

—Kösd fel ismét a hátyidat, mert hazakísérünk. Meggyőződünk róla, hogy valóban annyira szegény vagy-e, mint amennyire mondod. Ha hazudtál nekünk, akkor megbüntetünk. Ha igazat mondtál, akkor nem lesz semmi bántódásod, sőt még segítünk, amikor arra lehetőségünk lesz.

Öt perc elteltével már K. Panni és a két betyár ballagott az erdő sűrűjében, ahol a fák lombjai újra beárnyékolták a földutat, hiszen ismét az erdő fái sorakoztak a földút mindkét oldalán.

Elöl ment bő szoknyájában az özvegy, akit még vastag bekecse is védett a kora tavaszi, hűvös időtől, hiszen Húsvét előtt járt az idő, amikor az időnként feltámadó bőjti szelek miatt bizony még jólesik a meleg öltözék.

Hátul ment a két betyár, éles fókusuk a nyakukba akasztva, hiszen nem kellett attól félniük, hogy az előttük haladó törékeny asszony netalán megszökne.

Igazi este volt már a faluban, amelynek fehérre meszelt házai világítottak csupán a csillagos égbolt alatt, amikor hármásban elérték a legszélső házat, miután a Deber akácósán keresztül haladva, leereszkedtek a faluba.

A kutyák rögtön vonyításba kezdtek, mintha megéreznék azt, hogy olyanok lépkednek most a falu utcáin, akik nem tartoznak a falu lakói közé, ezért ezt nekik mindenképpen jelezniük kell, a nyugovóra készülődő lakóknak.

Némely portáról, a vesszőből font kapun keresztül, kíváncsian kémleltek ki a poros utcára, ahol nem láthattak mást az esti homályban, mint azt, hogy a hátára kötött hátyival ballag hazafelé egy asszony, akit mögötte két gyanús alak kísér, a fókusuk vállukra van akasztva.

Talán K. Panninak félni kellett volna e két veszélyes kísérő előtt haladva, de nem félt. Nem félt, hiszen a betyárok világosan megmondták, hogy semmi bántódása sem lesz, amennyiben szavainak igazáról meggyőződnek. Márpedig ő semmi olyat nem mondott, amiről bárki ezt mondhatná: *ez bizony hazugság.*

Igazat beszélt akkor, amikor azt mondta, ő özvegy. Nem hazudott akkor sem, amikor a két árva gyermeke egyedül neveléséről beszélt. Ezért jár az egri káptalanhoz szolgálni.

Amikor végighaladtak a felvégen, elérték azt a roskadozó, nádfedeles házat, amelyben félárva gyerekei már epekedve várták. Várták. Hiszen csak akkor tudtak nyugodtan elaludni, amikor édesanyjuk végre hazaérkezett.

Soha nem tudhatták, mikor érkezik, ezért gyakran tekintettek ki az utcára, hogy elébe szaladva, csókjaikkal elhalmozzák a munkától fáradtan hazatérőt.

Régóta várták, hiszen a Nap régen lebukott a nyugati dombok mögött, de anyjuk most is későbben érkezett a szokásos időnél. Nemcsak későbben érkezett a szokottnál, hanem két ismeretlen ember kíserte, akik fokosukat a vállukra akasztva, hangtalanul lépkedtek az esti homályba takart utca porában.

A két idegen ember bement a portára, s miután a mestergerendás, alacsony menyezettel épített szobába beléptek, illedelmesen vették le a sok vihart megért sapkájukat.

Alig néztek körül, amikor a fiatalabb sajnálkozva, csendesen megszólal:

—Igazat mondtál, mert látjuk, valóban szegény vagy és szegénységedben két gyereket egyedül neveled! Ezért a jövőben azon leszünk, hogy segítségedre legyünk, amikor csak tehetjük.

Az erdő fái hamarosan lombba borulnak, így az út melletti nagy tölgyfa is. Amikor hazafelé jövet elhaladsz alatta, ne szaladj el, mint a többi gyalogos, hanem nézzél fel a lombok közé, mert részedre és gyerekeid részére, mindig hagyunk valami ajándékot, amikor csak tehetjük.

Ez az ajándék lehet élelem, vagy egy-egy ruhadarab, amibe a gyerekeidet felöltözteted. Minden olyan, amit a gazdagoktól elveszünk. Marad még nekik úgys is elegendő, amiért meg sem kellett dolgozniuk.

Ezután soha ne félj az úton, mert óvjuk minden lépésedet, mi leszünk a te láthatatlan árnyékod, akik vigyázunk a te biztonságodra.

Az idősebb betyár csak hűmmögött a fiatalabb betyár minden szavára, bizonyságául annak, hogy az elmondottakkal mindenben egyetért.

Miután így megvigasztalták a ház lakóit, a mécses fényénél láthatták, a fiatal özvegy arcán egy könnycsepp gördül, amely meg sem áll a kicsiny szobácska felmázolt földjéig. Ekkor aztán elköszöntek, majd a házból kilépve, elnyelte őket a sötét utca, amelynek vége hozzásimult a sűrű, sötét erdőhöz, amely úgy nyelte el őket, mint egy csepp vizet a közelben kanyargó Kányapatak kavicsos medre.

Teltek a napok egymásután és melegedő idő hatására zöldlombba borultak az erdő fái. Az Eger városa felé vezető földúton nappal is homályba borult már a táj. Nem fújtak már hideg szelek az Eged hegy felől. Helyette a dél felől fújó szél hozta a kellemes meleget, amely a földút vándorait egyre vékonyabb ruhába öltöztette.

K. Panni kevesebb ruhát öltött magára, így könnyebben rakosgatta lépteit, erdővel övezett földúton. Mióta hazakisérték a betyárok, már nem félt annyira. Az ígéretükben bízva, nem felejtette el, hogy felnézzen a terebélyes tölgyfa lombjai közé, ahol többször kellemes meglepetést tartogattak számára.

Különösen a fiatalabb szavaiban bízott, akinek kackiás bajusza, ugyancsak hasonlított a hősi halott férjének bajszára. Talán még az éveik száma sem járt távol egymástól. Gondolt erre akkor, amikor arcát megfigyelhette a mécses fényénél, a hazakisérésének estéjén.

Sokszor gondolt rá az eltelt idő alatt, kinek szemei úgy parázslottak, mint éjjel a szentjános bogarak.

Most, hogy hazafelé jött magányosan, felnézett a terebélyes fa lombjai közé, egy darab szalonnát látott himbálózni, az enyhe szellő mozgatta zöldlombok között.

Megdobbant a szíve, pedig nem érhetette váratlanul, hiszen a fiatal betyár ezt előre megígérte, amikor így mondta:

—*„Az erdő fái hamarosan lombba borulnak, így az út melletti nagy tölgyfa is...”*

Mielőtt felkapaszkodott volna a sűrű ágak közé, széjjelnézett, látja e valaki a földút vándorai közül, azonban látható távolságban most senki sem járt ezen a tájon.

Furcsa mód, a fiatal betyár ígérete óta, újabban már nem törekedett arra, hogy mindenképpen útitársai legyenek. Ha összefutott valakivel, akkor nem magányosan ballagott hazafelé. Ha nem találkozott senkivel, akkor is minden félelem nélkül nekivágott a sűrű erdővel borított, dimbes-dombos erdei útnak.

Mondták is gyakran a falubéliek:

„—*ez a Panni nem fél magányosan nekivágni ennek a rosszhírű útnak! Majd meglátjátok, hogy egyszer még nagyon megjárja.* „

A titkát azonban nem árulta el senkinek. Hallgatott, mint a sír még akkor is, amikor sokan már kezdtek komolyabban kíváncsiskodni bátorságának igazi okára.

Most, hogy észrevette a számára odakészített szalonnát és felkapaszkodott a lombok közé, eloldozta annak kötését, majd a hátyijába csúsztatta. Ezután egy

köténnyel letakarta, nehogy a kíváncsi emberek, kellemetlen kérdéseikkel zaklassák a szalonna miatt.

Vajon mit mondana kérdéseikre? Honnan vette a szalonnát, majd az idők teltével odahelyezett más élelmiszereket, és a gyerekei részére odakészített ruhákat? Tudták nagyon jól, hogy nem keres sokat a káptalannál. Annyit semmiképpen sem, amiből már kezdtek jobban öltözködni gyerekei. Egy idő elmúltával már neki is kijutott az ajándék ruhákból. Igazi rejtély lett a falu lakói szemében, akik egyre jobban csodálták bátorságát, miután vallásos képzeletükben kezdték azt hinni, hogy egyenesen az ördöggel cimborál.

A nyári napok követték egymást és peregetek az idő kerekén úgy, mint a Jóska betyár zsíros, pörge kalapjáról a frissen lezúduló nyári zápor.

Ugyanis, az idő teltével, a fiatal özvegy megtudta a két betyár nevét. A fiatalabb Jóska, az idősebb meg a János névre hallgatott.

Mindez akkor történt, amikor egy alkalommal felkapaszkodott a lombok közé, az újabb ajándék miatt, és ott találta az ajándékozó, fiatalabb betyárt, aki halkán piszigte feléje:

—Ne ijedj meg! Csak én vagyok.—szólt halkán, miközben a jobb kezét a felkapaszkodó özvegy kezére tette, bátorítás céljából, amire szüksége volt, hiszen nem tudhatta, hogy rajta kívül van e más is a sűrű lombok között.

Az ijedtségre minden oka megvolt K. Panninak, aki az otthoni találkozás alkalmával, még pislákoló mécsse fényénél, csak rövid ideig láthatta ezt a fiatalembert, aki most bátorítóan szólt hozzá.

Egy perc sem kellett, hogy végleg megnyugodjon a bátorító szavaktól, főleg a betyár kezének simogatásától, akinek nézése többet mondott, az előbbi bátorító szavaknál.

Sűrű bajsza alatt szája mosolyra állt és egyáltalán nem úgy nézett ki, mint egy rettegett haramia, akitől félnie kellene az ajándékért felkapaszkodó asszonynak.

—Jaj Istenem, de megijedtem! —mondta most az özvegy, akinek jól esett, hogy a betyár jobb kezével tovább simogatta, bátorította.

—Nem kell félned sem most, sem máskor, mert én mindig közeledben vagyok, még akkor is, amikor te erről semmit sem tudsz. Nem tudhatod, hogy hányszor voltam már mostanában, éjszakánként, a házad közelében és vigyáztam az álmotokra.

A Jóska betyár elhangzott szavai felérték egy vallomással, amit Panni teljesen megértett és mindez egy cseppet sem volt ellenére.

A későbbiekben minél többet találkoztak, annál szorosabb lett a kapcsolat közöttük. Amikor leszállott az éj a falura, a sötét utcán egy árnyalak suhant portája felé, kinek számára mindig kinyílt az ajtó.

Ez az ajtó csak hajnaltájban nyílt meg újra, amikor a betyár kilépett rajta, hogy a falu házaihoz simuló erdőrengetegben ismét elbujdokoljon.

A faluban egyre többet beszéltek egy titokzatos emberről, akit még senki sem látott ugyan, de mégiscsak létezett.

A falu éjjeliőre csak ritkán vette észre az árnyként suhanó alakot, aki a nádfedeles házak között, az özvegy portája körül, mindig eltűnt. Nem ugatták meg a kutya, még az a kutya sem, amelyik azt a portát őrizte, amelyiknek kapuja mögött gyakorta látta eltűnni, ahol aztán a hajnali pirkadatig mindig is ottmaradt.

Az özvegynek újabban gyakran támadtak rosszsejtelmek és kezdett félni. Az egyik éjjelen kitárta szívét és várta, hogy ezt a betyár is megtegye, ezért kérdésével fordult feléje, aminek nem volt más célja,

mint megtudni: miért bujdokol az erdőben, az emberi társadalomból kirekesztetten:

—Tudom, hogy szeretsz, mintahogyan én is szeretlek. Milyen jó lenne nemcsak éjszakákon, hanem a nappalokon is együtt lenni. Mi a te bűnöd, hogy mindenki elől elbujdokolva kell élned?

Lovat kötöttél el, vagy talán embert öltél? Vagy valami más komolyabb bűn nyomja a lelkedet, mely miatt kirekesztetté váltál a békés emberek közül? Én úgy látom, hogy te nem vagy egy rossz ember. Mondd hát, mi a vétked? Mi az, ami a sűrű erdő mélyébe kényszerít élni az életed?

A betyár olyan bánatosan nézett a kíváncsiskodó asszonyra, mint kinek nem lehet annál nagyobb fájdalma, mint az elhangzott kérdésekre megadni az őszinte választ.

Tekintetét a lombok közül is látható csillagos égre emelte, talán azért, hogy a helyes válaszának megadására onnan kapjon segítséget. Onnan azonban nem jött semmi segítség, ezért tanácstalanságában tovább hallgatott.

Végül az özvegy törte meg a kérdéseire beálló csendet, ezért most sürgető szavait ismét hallatta:

—Mondd! Mi hát a bűnöd, amiért bujdokolnod kell?

A bűnös ember már láthatta, hogy nem tud kitérni az igazság megvallása elől, még akkor sem, ha mindez esetleg a kapcsolatuknak a végét jelenti. Zavarában köhintgetett, torkát köszörülte, majd minden kertelés nélkül kibökte:

—Embert öltem!

Még szerencse, hogy az asszony előbb megfogott remegő kezét eddig nem engedte el, mert K. Panni, az előbbi súlyos szavakat hallva, egy nagyot sikoltott, miközben egyensúlyát veszítve, majdnem leesett a fáról.

Az erősen szorító kéz azonban megakadályozta. Az előbbi szavak hallatán megrémült asszony igyekezett kibontakozni a szorításból. A betyár továbbra sem engedte, hanem kérte őt, hallgassa meg a szörnyű gyilkosság szomorú történetét, miután más lesz a véleménye a mellette szenvedő emberről:

—Nincsen annak még egy éve sem, hogy egy alföldi uradalomban dolgozó szép fiatalasszonyra, szemet vetett az uraság. Ez az asszony ismerte a tisztességet, ezért került az urasággal minden kapcsolatot, hiszen nagyon szerette férjét, aki hasonlóképpen szerette őt. A szeretett férjétől volt áldott állapotban és terhességének már a negyedik hónapját töltötte, bár ez még nem látszott meg rajta.

Az uraság, amikor látta, hogy szép szavakkal és ígéreteivel sem éri el célját, egy adandó alkalommal, erőszakhoz folyamodott. A durva bántalmazás miatt elvesztette terhét, miután szégyenében, bánatában, beugrott egy mély kútba.

A férj sokat szenvedett a történetek miatt, de fájdalommal nem akart szünni. Sőt, egyre inkább a bosszú gondolata fogalmazódott meg benne és nem tudott megnyugodni addig, amíg egyik este az uraságot meglesve, belédöfte a vasvilláját. A bosszúálló fiatalembert sokáig kereste a csendőrség, de ő a Bükk hegység erdőrengetegében menedéket talált, a többi betyárok között.

Miután elbeszélésének a végére ért a Jóska betyár, elhallgatott, hiszen nem volt tovább mit mondania. Ami a lelkét nyomta, mindent elmondott a figyelmesen hallgató K. Panninak, aki ez után szintén hallgatásba merült, hogy a hallottak után, a kettőjük jövőjén elgondolkozzon. Elgondolkodjon azon a jövőn, amelyhez valójában semmilyen reménye sem lehet.

Nem létezett, mert az emberi társadalom törvényei szerint, szeretőjének bűnhődni kell a gyilkosságért, ami egyértelműen a halált jelentette számára.

Most tudatosult csak benne igazán, hogy ennek a szerelemnek hamarosan vége lehet, mert elfogása esetén akasztás vár rá. De még annak is büntetésben lehet része, aki a hatóságoknak nem adta fel a körözött gyilkost.

Most itt, a sűrű fának lombjai között, nem érzett iránta megvetést, sokkal inkább érezte a sajnálatot, amelyből magát sem hagyhatta ki. Hiszen ugyanúgy sajnálhatta önmagát, mert a betyár elvesztésével azt a szerelmét vesztí el, amelyet nemrégén talált meg. Addig azonban teljes szívvel szeretni fogja, mert ez az ember más ember kegyetlen vétke miatt vált gyilkossá, majd a Bükk hegység bujdosójává.

A meleg nyári napok szépen araszolgattak egymásután. A régebben még a betyárok fájára akasztott ajándékok, újabban már nem oda lettek akasztva. Minden éjjel személyesen vitte el azt el K. Panninak, aki minden éjjel szerelemmel várta őt. De várták már őt a gyerekei. Várta a három éves Rozika és az öt éves Janika, akik apjukként megszerették az esténként lopakodva érkező embert.

A betyár minden este hozott számukra olyan ajándékot, amit a nappali bujdosása közben farigcsált bicskájával, hogy aztán este a kisgyerekek mosolyát kapja érte cserébe. Ilyenkor boldogok voltak mindannyian. Boldog volt a bujdosó betyár, boldogok voltak a gyerekek és boldog volt a fiatalasszony, akinek özvegységét feledtette, amikor velük tölthette a sötétedésutáni órákat.

A nyár azonban máris tovább szállt. A Gyűrtető oldalában megszínesedtek a fák és bokrok levelei. Az Eged hegy felől érkező szelek, borzolták az erdők fázós,

gyérülő lombjait. A falut határoló cseresznyés dombok fáinak szivárvány minden színében tündöklő levelei arról tanúskodtak, hogy az őszi ismét elérkezett.

Mintha minden összeesküdött volna ellenük, megirigyelve tőlük ezt a kevéske boldogságot, viharos gyorsasággal közeledtek a rosszabb napok.

Ezen az éjszakán a Jóska betyár a szokásosnál rosszabbul aludt. Nem aludt ő jól sohasem, amióta a gyilkosság miatt a sűrűerdőnek üldözött lakójává kellett lennie. Most azonban minden eddiginél éberebben aludt. Figyelt minden neszre és figyelt minden kutyaugatásra, amikor némely házőrző kutya a kelletténél erősebben ugatott. Meg tudta különböztetni, mikor ugatják a felkelő Holdat és mikor az éjszakai vándort, aki a falu utcáin később igyekezett hazafelé a megszokottnál.

Ahogy most ugattak, teljesen más volt minden korábinál. Felugrott az ágyból és a kevéske nyári ruháját magára kapkodva, a fokosát vette kezébe, mire K. Panni szintén felébredt:

—Mi történt? —kérdezte ijedten, mire a betyár halkán szólt, nehogy a gyerekek felébredjenek:

—A faluban szokatlan zaj van, mert a kutyák nem úgy ugatnak, mint máskor!

Most mennem kell, majd este találkozunk!—súgta még oda a remegő asszonynak, aki eközben már a mécsesest is meggyújtotta. Majd a betyár kilépett a poros utcára, ahol a derengő hajnal világánál a K. Panni háza felé settenkedő alakokat pillantott meg, mielőtt azok még észrevehették volna őt. Gyorsan beugrott egy kerítés árnyékába, hogy láthatatlan maradjon, azonban az egyik házőrző kutya, a rábizott portát féltve, veszett ugatás mellett rátámadt, ezért gyorsan odébb kellett állnia.

A következő pillanatban a ház felé osonók egyike rákiáltott:

—Állj, vagy lövök!

A bujdosó betyár most döbbenet tapasztalhatta, a csendőrök igyekeznek becserkészni, ezért nekiiramodott a lassan derengő utcának, ahogyan csak a remegő lábai bírták.

Az éjszaka csendjét egy hatalmas dörrenés rázta meg, amely a falut szegélyező dombokról visszaverődve megismétlődött.

A lövés okozta félelem még nagyobb erőt kölcsönzött remegő lábainak, ezért egyre csak rohant a felvégi utcán, hogy annak végén a biztonságos erdőt mielőbb elérje.

A puszkagolyó azonban még a lábainál is gyorsabb volt és a lábát súrolva megelőzte. Szerencséjére nem kapott nagy sebet, azonban a menekülés iramát mindenképpen lassította.

Mielőtt a Deber akácosa felé vette volna az irányt, meggondolta magát és a falu szélén, a Felső rét felé kanyarodott. Ezután a Kánya patak partján menekült tovább az üldözői elől.

Mindezt azért tette, hogy üldözőit félrevezesse, akik előtt a szokásos búvóhelyét nem akarta felfedni.

Amikor elérte a patakot, egy újabb lövés dördült el mögötte, de most nem talált. Mintha az üldözői fáradnának, lassabban futottak utána, azonban nem tévesztették szem elől. Már a Noszvaj határában járhattak, amikor a következő lövés eldördült, amely a ballábát eltalálta annyira, hogy a menekülésének tempója teljesen lelassult.

Most érezhette azt, hogy itt van a vég, nincsen tovább. Amikor a kis területű mocsár mellett elhaladt, már csak lépegetett és teljesen elhagyta ereje, majd lezuhant a földre.

Az üldözői, a négy csendőr, ott találták az erdő szélén leroskadva. A golyótól vérző lába, pirosra festette

az erdő melletti pázsitot, az időközben kivilágosodó hajnalon.

A felkelni készülődő Nap, már vörösre színezte a keleti égboltot, Bogács község irányában látható dombok fölött.

Ekkorára már végérvényesen megpecsételődött Jóska betyár sorsa, hiszen a korábbi bírósági ítélet kimondta rá az azonnal végrehajtandó, kötél általi halálos ítéletet.

A noszvaji kismocsár után, az erdő szélén, van egy terebélyes tölgyfa. Ennek ágain vetették át a csendőrök annak a kötélnek egyik végét, amelynek másik végén levő hurok kioltotta a betyár életét.

A halála után évekig, valaki mindig friss virágot kötözött a fának ágára, amelyről lecsüngő kötél a betyár életét kioltotta. Az évek teltevel már nem kötözött oda virágot senki sem, talán az idő óta, mióta K. Panni elköltözött az élők sorából.

Az egymást követő tavaszokon azonban virágba borul minden évben a fa melletti pázsit, mintha a Teremtő megbocsátaná a vétkét, amely alán nem is igazán az ő vétke volt.

A falusi emberek sem felejtették el ezt a szomorú történetet, mert ezt a nagyon öreg fát az eltelt idő óta is *bitőfaként* emlegetik.

Lókötő betyárok

Az első világháború előtti időkben járunk, amikor még bőven vannak betyárok az Eger—Szomolya közötti erdőkben. A sűrű erdő lombjainak takarásában láthatatlanok maradnak az őket üldöző zsandárok,

csendőrök fürkésző szemei elől. Igaz, jócskán kerül búvóhely az erdőn kívül is az e területen található, tufából kivájt kunyhókban, ahol még a téli időkben is védve vannak az időjárás viszontagságai ellen. Ha csak az Áfriakai szőlők pincelyukait nézzük, a sok-sok faragott kunyhóban ellehet előlük bújni, és persze a zordabb téli időjárás elől úgyszintén.

A falu felé haladva, sok apró pincét találhatunk, amelyek szinte felkínálják magukat a menedéket kereső üldözöttnek. A Vénhegy oldalában, a Kaptárrétre néző oldalon, számtalan ilyen picelyukat találunk. Az eltelt idők folyamán ezek közül már sok feltöltődött, az olykor hirtelen keletkező nyári zápornak köszönhetően, de még ma is bőségesen találunk belőlük.

Az itt rejtőzködő betyárok tevékenységükben azonban különböznek egymástól. Vannak közöttük olyanok, akik egyszerű útonállók, hiszen nincsen más céljuk, mint a mindennapi eleséget valamiképpen előteremteni.

Az bizony igaz, mindenkinek korog a gyomra, amikor már többszörösen is eljön az evés ideje. De hiába jön el, amikor az élelemnek ugyancsak hiányában van valaki. Ezek az emberek nem válogatnak az eszközökben sem, hogy kínzó éhségüket valamiképpen csillapítani tudják.

A közönséges útonállók nem mérlegelik, kitől veszik el az éhségük csillapítására szánt ételmet, mert elveszik az erdei földút minden vándorától, akinél csak találnak. Nem kímélnék senkit, ezért a céljuk elérése érdekében könnyen gyilkosságba keverednek.

Az igazi betyárok azonban a szegény embertől ritkán vették el az értékeit. Legtöbbször közülük becsületes életmódot folytattak korábban, azonban valami rendkívüli esemény a betyárok táborába kényszerítette őket. Ezek a betyárok azok, akik a

gazdagoktól elveszik értékeiket, és a szegényeknek adják, mintha valaki egyfajta igazságszolgáltatásra kérte volna fel őket.

A másik fajta betyárok azok, akik már komolyabb értéket tulajdonítanak el, ezért nemcsak a létfenntartásához szükséges mennyiséget veszik magukhoz. Ezek a lókötő betyárok! Eljárnak a vásárokbba, hogy ott kinézzék maguknak azt a lovat, amit el akarnak lopni.

Természetesen mindig a legjobb lovat kötötték el, amiért legtöbbet megkaphatták eladáskor. Az is igaz, ők a legrosszabb lovat is jól el tudták adni. Hiszen jól értettek hozzá, miképpen kell a rossz lovat olyan állapotba hozni, ami megvételt vonzóbbá tette. Tudták, mivel kell csillapítani a ló kehecségét, sántaságát és egyéb más olyan baját, ami az eladásnál csökkenthette értékét.

A kiszemelt lovat követték a vásártól egészen az új tulajdonosának házáig, majd a kellő alkalom kínálkozásakor elkötötték a jászoltól.

Mire a gazdája felébredt, keserűen tapasztalhatta, hogy a lovát elkötötték, az eltelt éjszaka folyamán.

*

Szabó Imre {lapu} ugyancsak későn ballagott hazafelé ezen az estén a határból. A szorgalmas ember igyekszik kihasználni a nap minden percét, hogy minél többet elvégezhesen a ráváró határi munkából, mert senki sem végezi el helyette.

Mindezek ellenére máskor nem szokott ennyi ideig a határban maradni, de most úgy hozta a véletlen, hogy tovább kellett dolgoznia. Mindenképpen be akarta fejezni a kukorica kapálását, amely a falutól legtávolabbi

határrészen, a Burbolya nevű földjén lett tavasszal elültetve. Ilyen messze gyalogolni fárasztóbb volt, mint maga a kapálás, ezért nem lehet csodálkozni azon, ha inkább tovább dolgozott, hogy ne kelljen visszajönnie a következő nap hajnalán.

Ez a föld volt egyébként a legtávolabbi földje, amely még akkor is messze lenne, ha a falu alsó végén lakna, nem a falu felső végén, azaz, felső Szomolyán, amelytől már ugyancsak távol esik ez a Burbolya határrész.

Fáradtan ballagott hazafelé, a vállán keresztbe vetetett kapájával, amely ugyancsak kifényesedett a sok használatból, de a kapa fényessége, az esti homály miatt, most nemigen látszott.

Még a Hold sem jött fel az Ég boltozatára. Csak némely csillag kezdett halványan mutatkozni fenn a magasban, amelynek fénye most még csak egy pislákoló mécses fényéhez hasonlított leginkább és nem az igazi teliholdnak az ezüstös fényéhez.

Nagyköz melletti, fehérre meszelt házak fényei jól látszottak, amihez ugyancsak közel lakott.

Talán a kicsinyke nádfedelel házához ilyen közelségben járva erre gondolhatott: —*hát az én Marcsó feleségem ugyan mit főzött nekem vacsorára?*

Talán már az étel kellemes illatát is érezhette— amire még éhesebb lett—, amikor arra lett figyelmes, hogy a Nagyköz zugaiban, idegen alakok ólálkodnak, forgolódnak, leskelődnek minden irányban.

Az egyik lopakodó alak, egy halk fűtyténtést hallatott, ami nem jelenthetett mást, mint azt, hogy „*mindent észrevettem*”. Észrevette azt, hogy a falu egyik lakója, későbben jött haza, ezért figyelni kell rá.

A későn hazafelé ballagó ember azonban próbált úgy viselkedni, mint aki az elhangzott jelzésekből semmit sem vett venne észre, ezért még fűtyörészett is,

mintha most éppen ehhez lenne a legnagyobb kedve. Sőt, a settenkedő alakokat észre sem vette volna. Így, amikor a kapujához ért, egyszerűen csak belépett a vesszőből font kapuján úgy, mint, ki néma is, meg aztán süket is.

Miután beért portájára, benyitott a lakásának ajtaján, mutató úját szája elé helyezve, halkan suttogta feleségének:

—Csak csendesen Marcsókám! Betyárok vannak a faluban!

—Hol láttad őket? —kérdezte riadtan asszonya, aki éppen a mécses meggyújtásával, és kislányának etetésével foglalatoskodott, amikor párja fáradtan lépett be az alacsony, nádfedeles házikóba, amelynek fehérre meszelt külső falai, még a kinti sötétségben is láthatóak voltak.

—Itt kujtorognak a Nagyközben! Láttam belőlük többet is! Egészen biztos, hogy valami nagyobb lopásra készülnek.

Talán éppen a Vincze Matyi bátyám lovait akarják elkötni, mert leginkább az ő háza felé tekintgetnek. Meg aztán, a környéken ő a leggazdagabb. Ezért azt mondom én neked, valamiképpen szólnom kellene, hogy nagyon vigyázzanak. —suttogta továbbra is a Sz. Imre és már olyan mozdulatokat tett, mint aki egy percnyi halasztást sem enged magának, hanem elindul Vincze Matyi portája felé.

—Ne menj sehova édes uram, mert ezek a betyárok agyonütnek, ha észreveszik, mit akarsz tenni! —suttogta párja felé Marcsó asszony, azonban urának ezt hiába mondta, mert a következő percben már kiosont a vesszőből font kapuján és egy kis kerülővel ugyan, de mégiscsak sikerült benyitnia Vincze Matyi portájára, ahol éppen már végeztek az esti etetéssel és nyugovóra akartak térni.

—Matyi bátyám! Nagy baj van a környéken, de kiváltképpen a maga portája van nagy bajban.

A gazda csodálkozva nézett a rosszhírt hozó emberre, akit nem komolytalan embernek ismert eddig, éppen ezért úgy gondolta, komolyan kell venni, ezért bővebb magyarázatot kért tőle.

—Mi baj van hát Imre fiam, hogy ennyire kétségbe ejt a félelem, ami fiatalember létedre, ugyancsak mély redőket csalt a homlokodra?

—A Nagyközben betyárokat láttam settenkedni! Talán éppen lókötő betyárokat, nehogy elkössék a jászoltól a Derest meg a Pejkót, mert ezek aztán értenek a lovakhoz, tudják, melyik a két legfájintosabb ló ezen a felső szomolyai részen.

Amikor ennek a két lónak nevét meghallotta, a hirtelen támadó nagy gond meglátszott az arcán. Volt neki több lova ugyan, azonban ez a két ló volt az ő büszkesége, amivel gyakorta dicsekedett el egy-egy lagziban, vagy disznótorban, ahol leginkább került hallgatósága az efféle dicsekvésekhez.

—Hű a teremtésit ennek a világnak! Ennek bizony még a fele sem tréfa! —ébredt a szomorú valóság tudatára, a két legjobb lovát ugyancsak féltő gazda és hirtelen támadt zavarában, meg sem köszönve jóindulatú figyelmeztetést, rohant az istálló felé:

—Gyorsan! Gyorsan! Minden mécsesst gyűjtsatok meg! Világítsatok ki még a malac ólakat is, mert betyárok vannak a közelben! —suttogta rekedten a ház lakóinak, akik a cselédekkel együtt, minden mécsesst mihamarabb meggyújtottak. Sőt, a mécsesek mellé még gyertyákat is, aminek folytán majdnem olyan világos lett portáján, mint egy borús nappalon lenni szokott.

A betyárok csak nagyot néztek, amikor az alig harminc méterre lévő porta kivilágosodott. Nem tudták mire vélni a mécsesek fényeit, ezért vártak még egy

pipadohány elszívásáig. A kiszemelt portára azonban ezen az éjjelen nem borult sötétség, mert egész éjjel virrasztottak.

Ez volt Vincze Matyi családjának szerencséje, mert a betyároknak végül elégük lett a türelmetlen várakozásból és tovább álltak.

Az új napnak hajnali fényei még nem hoztak semmi világosságot a völgyben hosszan elnyúló falura. A pacsirták azonban már a magasból zengték éneküket a falu lakóinak, akik még nem tudhatták, hogy két szép lóval szegényebb lett a falu. A lókötő betyárok, miután nem jártak sikerrel felső Szomolyán, a bíró portáját látogatták meg az alvégen.

Nem is annyira a falu lett szegényebb, mint inkább Vincze Gyura bíró, akinek elkötötték éjjel a legfájintosabb két lovát, a Pejkót, meg Keselyt.

A bírónak már az gyanús volt, amikor korareggel kilépett tornácáról az udvarra és csak a mélységes csend fogadta.

Nem jött elébe a Sátán névre hallgató komondor kutya, mintahogyan a fehér színű kuvasz sem, akit pedig Herkules néven szólított. Ha egyáltalán szükség volt a hívó szavakra, mert jöttek volna maguktól most is, hogy az új nap hajnalán hűségükről ismét tanúbizonyságot tegyenek.

Máskor nem kellett őket hangos szavakkal szólítgatni, mert az ajtó nyitásakor nyüsztve fogadták a ház lakóit. Most azonban, mélységesen ijesztő csend vonta körül a derengő portát, aminek hatására a bíró lelkébe egy eddig ismeretlen félelem költözött. A félelem; hogy *kirabolták*.

Alig tett néhány lépést udvarán, amikor a tornácáról lelépve, Sátán kutyájába lába megakadt. Mellette pedig a Herkules terült el mozdulatlanul és mind a kettő bűzlött a pálinkától.

—No, ezeket bizony berúgatták! —suttogta ijedten, mert jól sejtette, hogy akik ezt tették, azoknak komoly okuk volt a kutyák elnémítására.

Egy pillanatra megnyugodott, mivel a kutyák mégiscsak életben vannak. De csak egy pillanatra, mert még ennél a gondolatánál sebes léptekkel indult az istálló felé, ahol bizony sarkig nyitva találta ajtaját.

Az istállóba érve, gyorsan mécsest gyújtott, ami után szomorúan tapasztalhatta, a lovai közül, a két legjobb lovat, Pejko és Kesely lovakat, kötőfékestől elkötötték a jászoltól.

A látottak hatására, úgy szállta meg az idegesség, mint pára a falu völgyét, hűvösebb hajnalokon. Idegességében nagyokat kurjantgatva riasztotta házának lakóit, mintha azok a házat ért éjjeli csapást semmissé tudnák tenni jelenlétükkel:

—Keljetek fel, mert kiraboltak az éjjel!

Nemcsak a háza népe jött elő erre a kiabálásra, hanem még a szomszédok is. Sőt, az eddig még alvó szomszédos kutyák nagy ugatásba kezdtek. Mindez azonban már semmit sem ért, mert a lótolvajok messze járhattak a Bükk hegység erdeiben, minekutána erre is ellehet mondani: *bottal üthetjük a nyomaikat!*

János bácsi, az orvvadász.

Ki az ördög lehet már ez megint?—tette fel a nagy kérdést T. János bátyó, amikor a hosszú szőrű, fekete, Bogáncs névre hallgató puli kutyája, nekirohant dühében annak a deszkakapunak, amelyen bebocsátást kért a jövevény.

Ez a jövevény nem volt más, mint a falu kisbírója, aki egy hivatalos iratot lobogtatott kezében, amikor

végre János bátyó megjelent a nagykapujának zörgésekor a portája előtt.

—János bátyó! Győjjön gyorsan, mert idézést kapott!

—Én? ...Én -e?—vakargatta meg értetlenül kobakját.

—Maga bizony! Mégpedig nem is akárhonnán, hanem a mezőkövesdi járásbírószéktől.—mondta a kisbíró és átnyújtotta a meglepődött embernek azt az írományt, amellyel János bátyó becses személyét idézték be a bíróságra.

Az öreg annyira meglepődött a kezében tartott íromány átvételekor, hogy az elköszönő kisbíró köszönését már nem is hallotta.

Élete párja, Borcsa mama, érkezett a kapu elé az iménti párbeszédre, aki látva a távozó kisbíró, a kíváncsiságát a következő kérdéssel kívánta csillapítani:

—Mit hoztak már megint, hogy a nyavalya törné ki a nyakukat ott, ahol éppen vannak. —morgott a vénasszony, mert az eddigi tapasztalata szerint, a községházáról, még olyan iratot nem hoztak, ami rájuk nézve valami jót jelentene.

A kérdés elhangzására éppen kibontotta János bátyó a becses írományt, és félhangosan olvasni kezdte:

„Január 15-én nyolc órakor, orrgazdaság bűnperében lefolytatandó tárgyalásra, mint gyanúsított, megjelenését elrendelem! Távolmaradása esetén...stb,stb. ”

Mind a ketten döbbsen álltak a kapu előtt, amikor ezeket, a sorokat az öreg reszkető kezében tartva, remegő hangján elolvasta.

—Látott valaki, amikor puskával mentél az erdőre, a karácsony előtti napokban?

—Honnan tudjam én azt?

Csak annyit tudok, hogy még az orromig is alig láttam, mert vastag köd borította a tájat, amikor kikapaszkodtam a falu völgyéből és elindultam a vastag hóval, borította tájon, az erdő irányába!

Édes urának erre válaszára sem nyugodott meg Borcsa mama, hanem máris találgatásba kezdett, vajon kilehetett az a *piszkos*, aki a nagy köd ellenére, mégiscsak észrevette az erdő felé lopakodó párját.

—Pedig valaki mégiscsak megláthatott akkor, amikor nem is hoztál semmit, hiába csavarogtál az erdőben!

—Pedig elhiheted nekem, nem láttam én akkor ott senkit! Úgy igaz ez édes párom, mint ahogyan itt állunk most mind a ketten, ezen a szent helyen! Ha hiszed el, ha nem!

Ha csak, ha csak, azok nem láttak, akik nem messze tőlem haladtak el, amikor lesben álltam az esti szürkületben.

Két ember vót, de én aztán meg nem tudnám mondani, hogy azok kik vótak, mert én nem ismertem fel őket, ha hiszed el, ha nem, édes párom!

—No, akkor egészen biztos, hogy az a két *piszkos* ember vót, aki Téged feljelentett! Ne menjek el innen, ha énnekem most nincsen igazam!

Azok jelentettek fel Téged, senki más! Hogy a nyavalya ott törné ki azt a két *piszkost*, ahol éppen van.

Soké nem adnám, ha egyszer szembe nézhetnék ezzel a két semmirevaló emberrel, akik jól meg vannak fizetve, mert ezeket jobban megfizetik, mint a becsületesen dolgozó embereket.—morgott még egy ideig Borcsa mama és vele morgott János bátyó is, aki osztotta élete párja véleményét, teljes egészében.

Nagy izgalomban várták a tárgyalás napját, amikor minden rossz dolog megtörténhet számukra.

Hallottak már ők olyasmiről is, amikor bebörtönözték az orvvadászt, vagy annyira megbüntették, hogy féléves munkáért kapott napszám, alig futotta ki a tisztelt bíróság által megítélt büntetés összegét.

Azon a januári napon ugyancsak hordta a havat a szél, amikor is János bátyónak meg kellett jelennie a járásbíróságon, hogy az igentisztelt bíróság pálcát törjön felette.

János bátyó nem a legbátrabb ember hírében állott máskor sem, most pedig a reszketés uralkodott el rajta, amikor elérkezett az indulás pillanata.

Borcsa mama figyelmét nem kerülte el élete párjának félelme, ezért ekképpen szólt hozzá:

—Mi lenne, ha veled mennék én is?

—Nem engednek Téged oda be, hiszen engemet jelentett fel az a két piszkos alak, nem Téged!

Borcsa mamának ebben igazat kellett adnia, azonban agyában kavargó gondolatok azt sugallták, ha nem kíséri el párját, ezt a pipogya embert, akkor olyan büntetést kaphat, amit nehéz lesz kinyögni.

Arról nem is beszélve, hogy az egész nyári munka idejére lecsukhatják, ami után egyedül kell mennie a határba, minden kapálásra. Akkor fájdul meg csak igazán a dereka, ami már akkor is fájni kezd néha, ha valaki a kapálásról beszél előtte.

Az ilyen gondolatai után misem természetesebb annál, mint Borcsa mama kerekperec kijelentette:

—*Márpedig én veled megyek arra a tárgyalásra, ha akarod, ha nem!*

János bátyónak, mintha egy nagy kő esett volna le a remegő szívéről. Ugyancsak megkönnyebbült és hálásan gondolt élete párjára, akiről egyébként az volt a

véleménye, hogy a vizilónak a szája sokkal kisebb, mint Borcsa felesége pletykás szája. Most azonban jól jöhet, amennyiben az igentisztelt bíróság beengedi őt is a tárgyalóterembe.

Annyi bizonyos, hogy ő képtelen magát megvédeni az orvvadászás vádjá alól, védőügyvédre még gondolni sem mertek, hiszen az, nagyon sokba kerül.

Ezek után érthető, ha János bátyó most örömmel fogadta a pletykás szájú párjának felajánlkozó kíséretét.

A januári jeges szél csikargatta a fák ágait, ahol a nagyhavat gyalogosan taposva, elhaladtak a mezőkövesdi szőlők mellett, ezen a januári napon. Csak néhány varjú röpködött egyik fáról a másikra, vagy egy-egy nyulacska hasával a havat tűrva, szaladt át a behavazott makadámúton. Az is csak azért szaladgált, mert didergett ebben a cudar hideg időben.

Amikor leértek a bíróság épületéhez, jobban hasonlítottak már a karácsonyi mikulás bácsihoz, mint valami emberi lényhez, hiszen folyamatosan havazott végig az úton.

Miután leverték ruháikról a havat, bebocsátást kértek a komor épületbe, amelyben nem lehessen tudni, milyen döntést hoz majd János bátyó részére az igentisztelt bíróság.

Nem kellett sokáig várniuk, amikor a hivatal buzgó szolgálja kiszólt a váróba:

—T. János, szomolyai lakos jöjjön be!

Ezekre, a szavakra, János bátyó jobban elkezdett rezegni, mint a nyári szeles időben, a háza előtti nyárfának levele.

Borcsa mamán volta sor, hogy erélyesen lépjen a hivatal szolgálja elé:

—Én is be akarok menni erre a tárgyalásra, ahova az uramat behívták csak azért, mert valami piszkos ember ártatlanul feljelentette!

—Nem úgy van a nénémasszony, hogy csak úgy berontunk egy tárgyalásra, ahová nem vagyunk beidézve!—állta útját a buzgó hivatali szolga, akit Borcsa mama majdnem fellökött az ajtónál.

Majd megkérdezem a bírourat, hogy beengedi e, vagy sem!

A buzgó szolga meghajolt a bíró előtt és úgy szólt az igentisztelt bírourhoz, akinek a mai napon egyébként is jó kedve volt, mert a gyomorbántalmai némi szünetben részesítették ezekben, a percekben:

—Tisztelt Bíróúr! Egy erőszakos asszonyság, a vádlott felesége, be akar jönni a tárgyalásra!

Az igentisztelt bírour kérdőn nézett a gépíronője felé, mintha tőle kérne tekintetével tanácsot, hogy beengedjék, vagy sem ezt az erőszakos falusi asszonyt, aki urának tárgyalásán mindenképpen részt akar venni.

Mivel a gépíró kisasszony tétován nézett a bíróra, az a következőket morogta fogai közül:

Végül is nincsen semmi akadály. Egy ilyen jelentéktelen per esetén, mint az orvvadászás, még egy nagyszájú asszony sem képes a tárgyalás menetét megzavarni, ezért engedékenyen szólt a hivatal buzgó szolgájához:

—Engedje csak be nyugodtan!

Miután beengedték mindkettőjüket, Borcsa mama oda akart ülni élete párja mellé, mintha ő lenne a védőügyvédje. Az igentisztelt bírour azonban hátrább parancsolta, majd ekképpen szólt a vádlotthoz:

—Maga a T. János?

—Én vónék, igentisztelt bíró úr! Ez nekem a becsületes nevem az egész faluban, de még azon túl is! Ha hiszi el, ha nem!

—Az, hogy én mit hiszek magáról, csak rám tartozik! Azonban az a vád maga ellen, miszerint falujának erdejében orrvadászatot folytat, ami bizony törvények szerint tiltva van.

Ez bizony büntetendő cselekmény, amely esetleg még elzárást is vonhat maga után. Kevésbé súlyos esetben meg pénzbüntetéssel sújtandó!

Két tanú tanúsította, amint puskával a kezében, lesben állt.

Kérdezem a vádlottat, valóban lesben állt azon az estén, amelyet két tanú is igazol ebben a feljelentésben?—lengette meg a feljelentést tartalmazó fontos iratot, a bűncselekmény igen fontos bizonyítékát, az igentisztelt bírór.

—Igentisztelt bírór! Az igaz, hogy lesben álltam, de nem lőttem én semmit. Különbözik sincsen nekem igazi, jó puskám, csak egy olyan csúzli féleség van, amivel tán még löni sem igazán lehet.

—A vádlottat felkérem, hogy csak az igazat mondja, mert a bíróság félrevezetése, súlyosbítja az ellene felhozott vádat.

Az eddigi vallomásából egyértelműen kiderül, lövési szándékkal állt lesben, és ha egy nyulacska arrafelé téved, minden bizonnyal lelövi.

Hiszen, mi oknál fogva várakozott volna abban a hideg időben, ha nem azért, hogy legalább egy vadat elejtsen, de talán többet is?

A szándéka tehát mindenképpen megvolt, csak a kóborló vadakon múlt, hogy nem valósult meg eme bűncselekmény!

Mindezek ismeretében most a bíróság egy félórára visszavonul, ítélethozatalra.

Az igentisztelt bíróság egy félórányi kávészünet után, a vádlottat visszakérte a terembe, akivel együtt

Borcsa mama is helyet foglalt és mindezt nem kis izgalommal tette.

Miután mindenki elfoglalta helyét, az igentisztelt bíróság ismertette az ítéletét:

—A tárgyalás lefolytatása során bebizonyosodott, a vádlott megvalósította a bűncselekmény tényét, mert jelen esetben már a szándékot is annak kell tekinteni.

Tény a bűncselekmény elkövetése. Az orgazdaság ugyanis büntetendő cselekmény. Hogy a vádlott ezt el ne felejtse, 40 pengő büntetést köteles fizetni!

Ennek hallatán Borcsa mama ugyancsak fészkelődött a helyén. Olyan nagy pénzt említett a tisztelt bíróság, ami kéthavi napszámnak felel meg. Ez pedig sok, nagyon sok!

Aki csak ismerte, tudhatta, hogy az a pillanat következik, amikor a véleményét ki kell fejtenie az elhangzottakkal kapcsolatban. Ellenkező esetben úgy eldurran, mint valami nagyon felfújtt lufts balon.

—Igentisztelt bíróság! Én a felesége vagyok! Én ismerem őt legjobban!

Ő igazat mondott, amikor azt mondta, hogy nem lőtt semmit. Ezt én is tanúsíthatom, éppen ezért nem érdemli meg a büntetést.

Olyan nagy bűn az, ha rá áhítkozott egy kis nyúlporrköltre, mert megkívánta? Hiszen sokat dolgozott!

De higgyék el nekem, átfagyva jött haza és üres kézzel, mert nem ment elébe az a nyamvadt nyúl.

Nyúlporrköltet sem ettünk, és még fizessünk is negyven pengőt. Ez bizony már nem igazság.

—Miért engedte el az orvvadászni? Most nem lenne itt a vádlottak padján!—bölcseledett a bíró.

Borcsa mama habozott egy ideig a válasszal, majd emelt hangon kezdett el kiabálni a teremben, melyet még kint is hallhattak:

—Mondtam én neki, könyörögtem, ne menjen el ebben a cudar hidegben, mert ott fagy meg.

Jöjjön inkább mellém a melegágyba. Lövöldözzön inkább az én lábam közé! Ne arra a nyamvadt nyúlra várjon ott a hideg havon. De hiába mondtam neki nem hallgatott rám.

Csak nézzen rá az igentisztelt bíróság, és máris láthatja, nem tud ez az ember még az ágyban sem lőni, nem még az erdőben!

Az igentisztelt bíróság, a bírósági gyakornok, az ülnökök, a gépirókisasszony, és akik csak voltak a teremben, mindannyian egymásra néztek, és furcsa mód mosolyogtak. Látszott rajtuk, hogy bármely pillanatban kitörhet rajtuk a röhögés.

Az igentisztelt bírour azonban igyekezett még uralkodni magán, ezért kérdést intézett Borcsa mamához:

—Azt mondja, a vádlott még az ágyban sem tud lőni. Akkor miképpen van az, hogy az előttem levő papírok egyikén, három gyerekről olvashatok?

—Igentisztelt bírour! Az én szomszédomban nagyon rendes ember lakik, aki segít mindenkin, ha arra szükség van. Én rajtam is ő segített! Áldja meg az Isten őt ott, ahol van! Így igaz ez igentisztelt bíróság, ha hiszi el nekem, ha nem.

Borcsa mama vallomására végképpen kitört a röhej a tárgyalóteremben. Az igentisztelt bírour akkorákat csapott az asztalra nevében, hogy a kalamárisból mind kiömlött a tinta és ráfolyt arra az irományra, amely a vádalapját szolgáló, feljelentő levelet tartalmazta.

Az, bizony olvashatatlaná vált. Annak a feljelentő levélnek az olvashatóságára nem is volt már kíváncsi senki sem, mert a történetek után kabarévá

változott, a más esetekben ugyancsak komor tárgyalóterem.

Az igentisztelt bírour intett a hivatalsszolgájának, hajtson ki mindenkit, mert az *igentisztelt* bíróság nem tudja a röhögését rövid idő alatt befejezni.

A negyven pengő büntetést pedig, Borcsa mama fellépésének köszönhetően, elengedték.

Így mentette meg férje urát Borcsa mama és maradt meg a büntetésként megítélt negyven pengője.

Cs. Sándor igazsága.

H. Kálmán soha sem volt pazarló ember és ezt mindenki tudta róla a faluban. Pedig örökölt szüleitől eleget, mégsem folytatott pazarló életmódot, hanem igyekezett gyarapítani meglévő vagyonkáját.

Igyekezett mindig hasznos munkával tölteni napjait. Ha a saját gazdaságában elfogyott a munka, akkor nem restellte napszámos munkával gyarapítani azt a pénzecskéjét, amiből majd újabb földeket vásárolhat.

Pedig az örökölt földeket nézve, nem sorolhatta senki a falu szegényei közé.

Amellett, hogy nagy háza volt a falu közepén, csak a Vénhegyen egy hold cseresznyés gyümölcsösének lombjait ringatták a tavaszi szellők, amelyeken most is jó termés ígérkezett.

A Métyi hegyi szőlője majdnem ekkora, aminek alig van töke híja, így aztán ellehet mondani, mi szerint ez is szépen termett.

A Vaslápánál csak egy végtében két hold réti földön hullámozottak a búzatábla kalászhai, nyaranta.

A Hátmegi réten ugyancsak két holdon kaszálhatta a szénát, amit aztán két lova és tehenei fogyasztottak el a hosszú téli napok alatt.

Az apróbb Bentelki földeket, már nem is érdemes emlegetni.

Ám ő a téli napokon sem akarta tétlenül tölteni a idejét, ezért járt el az erdőre ölfát vágni.

Amikor eljött az ebédideje, tarisznyájából nem szedett elő különb ételeket, mint munkatársai, akik nálánál jóval szegényebbek voltak, hiszen nem örökölték semmit szüleiktől.

Sőt, azt lehet mondani, még szerényebb ételeket bontott ki tarisznyájából kiemelt kenyérkendőből, mint ők. Soha nem hozott egy egészséges almát, hanem mindig olyat pakolt tarisznyájába, ami már félig megrohadt.

T. Lajos, a munkatárs, naponta figyelgette a félig romlott almáit és nem tudta megállni, hogy kérdését ne tegye fel a falatozó Kálmánnak, aki már nagy szakértelemmel kanyarította ki most is az alma romlott részét, miután alig maradt belőle valamennyi ehető darabka.

—Ejnye Kálmán, hát te mindig rossz almát hozol, vagy a te almafádon nem is terem csak romlott alma?

—Terem azon csak én mindig a rosszakat hozom.

—Én nem látok nálad sohasem jó almát!

—Hát, az igazság, hogy annyi mindig romlik, amit tarisznyába berakok, az eleségem mellé.

—Akkor te soha sem eszel jó almát, mert annyi mindig romlik, amit el akarsz hozni magaddal?

H. Kálmán kezében megállt a kés, munkatársának erre a bölcs megállapítására és erősen elgondolkodott. Majd félig magának, félig meg Lajosnak mondvá, mormolta szavait:

—Erre még nem is gondoltam!

—Mi lenne, ha egyszer hagynád megromlani teljesen, ami már félig romlott és hoznál helyette a jó almából? Így aztán csak jó almát ennél a továbbiakban.

—Igaza van Lajosnak. A helyedben én is ezt tenném! Nincsen már neked arra szükséged, hogy rothadt almával spóroljál. —szólalt meg a másik munkatárs, V. Karcsi, azonban Kálmán rosszállóan nézett az ilyen tanácsok után, majd epéjét forgatva szájában, igyekezett sértegetéseikre megfelelni:

—Majd megtudnátok, ha eladó lányotok lennel!

—Van már annak mindene, csak...—majdnem kiszaladt a száján T. Lajosnak az a gonosz szó, ami valóságot jelentette ugyan, de még időben visszaszívta.

Amit nem mondott ki, azt nagyon jól tette, mert nem akart mást mondani, mint azt; *csak szépsége hiányzik.*

Az bizony igaz, Ilonka szépsége hagyott némi kívánnivalót maga után. Soványsága már-már orvosi kóresetnek számított, amely, magassága miatt, még inkább feltűnővé vált. Se elől, se hátul, nem domborodott rajta semmi sem, mert lapos volt, mint az utcára nyíló kiskapujuk. Az meg ugyancsak lapos volt.

H. Kálmán és felesége azonban másképpen látta lányuk szépségét. Ezek után nem is lehet csodálkozni azon, ha a két szülő értetlenül nézte, amint a legények kerülik házukat, lányukkal együtt.

Mióta létezik ez a világ, szülők mindig saját gyerekeiket látták legszebbnek, még akkor is, ha ennek valójában semmi realitása nem volt. Nemcsak legszebbnek, de legokosabbnak is.

H. Kálmán és felesége, lányuk fogyatékoságát azzal igyekeztek pótolni, hogy mindenkinek csak Ilonka szépségéről és okosságáról beszéltek.

Persze beszéltek ők arról a vagyonról is, amit hozományként visz majd leendő házasságába, az általuk szépnek és okosnak mondott leányzó.

Ami azt illeti, nagyon sok legényes szülő osztotta véleményét a lány szüleivel, akik igyekeztek fiuknak ilyen, vagy ehhez hasonló szavakkal vonzóvá tenni a férjre váró leányzót:

„—Szép lány az! Nincsen abban semmi hiba! No, meg aztán, lesz annak szép hozománya!”

A legények mindezt másképpen látták és inkább hittek a szemüknek, mint a szüleik lányt magasztaló szavainak.

Ahogy telt az idő, úgy vált egyre bizonyosabbá, lányuk nem akar tetszeni ezeknek a vakságban szenvedő legényeknek, még akkor sem, ha szép hozományt visz magával házasságába.

Mivel látták, magasztaló szavaik kevésnek bizonyulnak férjfogáshoz, a legsikeresebb kerítőasszonyt, Panni nenét, kérték fel.

Az kétségtelen, amit Panni nene nem oldott meg eddig a faluban, párválasztási dolgokban, arra rá lehetett mondani; *ez az ügy megoldhatatlan.*

Az öregasszony végigjárta az összes legényes házat, ahol a legények előtt, „csak véletlenül” kezdte el dicsérgetni Ilonka leányzó legvonzóbb tulajdonságait.

Legtöbb legény azonban nem akart hallani a becses leányzóról, akit csak szülei láttak szépnek és okosnak, a megkérdezett legények meg nem.

Panni nene már-már azt hihette, eljött annak az ideje, amikor még az ő *kerítői* tudománya is csődöt mond.

Az utolsó pillanatban azonban támadt egy mentőötlete és betért ahhoz a legényhez, ahová egyébként semmiképpen sem akart betérni, hiszen ez a

legény legalább egy fejjel alacsonyabb a lánynál és ezt, a már-már pártában maradt lány, nehezen fogadja el.

Milyen jól tette, hogy ide benyitott! A legény még azelőtt hajlandóságot mutatott a házasságra, mielőtt hozományát teljes egészében felsorolta volna. Úgy látszott, tetszik neki a szóban forgó eladólány. Ezen sem lehet csodálkozni, hiszen az emberek ízlésében nagy különbségek szoktak lenni.

Most már csak az volt kérdés, mit szól majd leendő párjához a leányzó, aki amúgy is finnyás az ilyen kérdésekben, hiszen szüleitől nem egyszer halotta; *te vagy a legszebb és legokosabb lány ebben a faluban!*

Amikor legénnyel az oldalán, beköszönt Panni nene, a leányzó máris gőgösen emelte fel az orrát, egészen fel a mestergerendáig, amiből láthatták az érkezők, *ez a legény nem tetszik.*

Ennek ellenére, szülei igyekeztek leplezni nemtetszésüket, és hellyel kínálták azt a legényt, akiből esetleg vő lehet ennél a háznál, ha nem kerül különb és Ilonka lányuk, nem emel ellene valamilyen kifogást.

Ebben a pillanatban nem tett semmi kifogást, csak szívtá az orrát, mint akinek az egészségével van valami problémája.

Mikor aztán, *háztűz* néző után, elköszönt a szemlélődő, alacsony legényke, Cs. Sándor, és az eladó lány haragosan fordult szüleihez:

—*Mindig azt mondtátok, hogy én széplány vagyok! Most meg ehhez a kis emberkéhez akartok feleségül adni, akit eltudnék, bújtatni a nagyobb fazekunkban, mivelhogy annyira alacsony, szerencsétlen, töpörödött!*

—Azt mondtuk, azt mondtuk, de azóta rá kellett jönnünk, hogy egyetlen királyfi sem kér bebocsátást portánkra, fehér lován ücsörögve! Neked meg telnek

napjaid és eljöhet az idő, amikor még az ilyen aprótermetű legénynek sem kellesz.

Akkor aztán vénlány maradsz apád-anyád nyakán. Azt mondom én neked édeslányom, ne adjál kosarat ennek a jóra való legénynek, aki megállja helyét az életben még akkor is, ha ilyen apróra sikeredett!

Ha végképpen nem békélsz meg vele, akkor majd elválsz. Egy elvált asszony már sokkal megbecsültebb a falu előtt, mint egy vénlány, akinek még soha sem kérte meg kezét senki. —mondta az édesanya, amire az apa is elégedetten bólogatott.

A férjhez menendő lánynak igazat kellett adnia szüleinek, ami azt jelentette, elfogadja töpörödött legényke közeledését, legfeljebb majd elválík tőle, ha jön egy kedvére megfelelőbb, magasabb kérője.

Ilonka belenyugvása után, felgyorsultak az események. A házasság létrejöttét egy fergeteges lagzival tették emlékezetessé, hogy a későbbiek során mindenki emlékezzen arra, *az Ilonka lány nem maradt pártában annak idején. Igenis férjhez ment, még ha nem is a legdaliásabb legény vette őt feleségül.*

Cs. Sándornak, az ifjú férjnek, nem volt ideje azon töprengenie, hogy vajon szereti őt az újdonsült hitvese, mert a határi munkák sokasága várt rá mindennap.

Mint afféle szorgalmas földi halandó, békétűrően viselte sorsát és nem méltatlankodott azon, hogy újdonsült feleségének nem akaródzik vele ágyba bűjni.

De nemcsak nem akaródzott vele ágyba bűjni, még ünnepnapokon sem volt hajlandó sétára indulni, mint aki nagyon restelli mások előtt azt, aki bármely nagy embernél több munkát végzett a határban.

Cs. Sándor nemcsak serényen dolgozott, hanem igyekezett kedvében járni újdonsült asszonyának, hiszen ő szerette, még akkor is, ha nem viszonzta.

Mindig vásárolt számára valamilyen ajándékot, csokikat, cukorkákat, vagy valamilyen apróbb ruhaféleségeket, vagy a mezőről hozott egy párszál virágot, melyeket a megajándékozott mindig fitymálva dobott félre, mert sohasem tetszett neki semmi sem.

Valójában az nem tetszett, aki az ajándékaival el akarta őt halmozni. Egy idő után azonban Cs Sándor nem erőlködött tovább, hanem beletemette magát a munkába, ami bőven került a földeken.

Mégpedig azokon a földeken, amelyeknek egyikére sem lehetett rámondani, hogy Cs. Sándor, az ifjú férj, hozta volna hozományul ebbe a házasságba.

Szépen művelt és szépen termő földecskék azonban kárpótolták mindenért, a szerelemre hiába vágyakozó férjet. Az évek múlásával egyre inkább tisztába jött azzal szomorú valósággal, mely szerint reá csak a munkavégzésnél van szükség.

Minderről már régen meggyőződtek felesége szülei, akik sajnálkozva figyelték az eseményeket és azt, hogy lányuk más férfiaknál keresi vigasztalódását.

Bármennyire furcsán hangzik, az egykori Ilonka lány—ma már asszony—ugyancsak kapós lett a szoknyavadász férfiak között.

Ezek a cudar férfiak mindig szívesen kerestek ott vigasztalódást, ahol egy nem kívánatos terhesség esetén, a férj mindig kéznél van, mint olyan személy, akinek az apaságát szinte mindenki természetesnek tarthatta.

Mintahogyan természetes az is, hogy a férj szerez lekésőbben tudomást asszonyának félrelépéseiről.

Az öregedő szülők előtt mindez már nem volt titok, éppen ezért féltek a jövőtől.

Féltek attól, mi lesz akkor, ha a vejük tisztában lesz a körötte történő dolgokkal.

Attól viszont nem féltek, hogy lányuk sok félrelépéséből, esetleg kis unoka születik, pedig már ugyancsak szerették volna.

Ők már mindketten tisztában voltak azzal, hogy a lányukkal valami baj lehet, ezért nem esik teherbe.

Nem volt elég Cs. Sándor ilyesféle megszégyenítése, még Ilonka asszonynak nyiladozott fel csipás szeme, akinek a férfiak már bebeszélték; *milyen szépasszony*. Ő pedig ezt, fenntartás nélkül elhitte. Sőt volt közöttük olyan, aki hazugságát olyan fokon művelte, hogy házassági ajánlattal kecsegtette, amennyiben független lenne. Ilyen kapós állapotában nem lehet azon csodálkozni, ha epésen mordult a szorgalmasan dolgozó párjára:

—Hogy te milyen szerencsétlen, töpörödött emberke vagy, azt csak a magasságos égben lakó jó Isten tudja, meg én! Az lenne a legjobb, ha egyik napról a másikra, eltakarodnál erről a portáról, és nem keserítenéd meg az életemet!

—Mi a bajod velem? Állandóan dolgozom még helyetted is, akkor, hát mi bajod van?—mondta az elkeseredett férj és esendően nézett fel a magasra nőtt asszonyának szemébe, akinek gögöt mutató szemei az indulat szikráit szórták feléje.

—Még hogy mi bajom van? Ilyet is csak egy ilyen semmirevaló, töpörödött ember kérdezhet, mint te, akinek hozománya nem volt több annál a kopottas ruhánál, amelybe erre a portára lépett! —így lázadozott a nagyszájú asszony, aki lépten-nyomon megcsalta.

A megcsalt férj nem szólhatott semmit. Valóban szegényes csomaggal lépett erre a portára, amit az itt élők nem bocsátottak meg neki, még ennyi év távlatában sem.

Így teltek az évek még az után is, amikor apósa, anyósa eltávozott az élők sorából, miután szabaddá vált az út arra, hogy folyton zsörtölődő asszonya, elüldözzé őt. Hiszen azok, akik védelmére keltek olykor, már nem tehettek semmit védelmében.

Ezen az őszi napon már fagyos szelek süvöltöttek a falu völgyén keresztül. Azt a pár száradt falevelet, amelyek még a fákon maradtak ez idáig, letépte és kavargatta, sodorta magával védettebb sarkakba, majd egy idő múltán onnan is arrébb fújta.

Már minden őszi munkát elvégzett az egyfolytában molesztált férj, amikor az Ilonka asszony úgy látta, legjobb lenne, ha eltakarodna a portáról, miáltal szabaddá válna az út annak a szeretőnek, aki magasabb emberek közé tartozott, már, ami természetét illeti. Hogy ezt a célját minél előbb elérje, ismét pocskondiázásba kezdett:

—Nem is értem minek születik földre ilyen tehetetlen, töpörödött emberke, akinek legjobb lett volna, ha meg sem születik, mert mindenkinek csak az útjában van!

—Nézd Ilonka, addig keserítesz ártatlanul, amíg egy napon örökre elhagylak!—szólt olyan keserű szavakkal, ami egy pillanatig meglepte molesztáló asszonyát.

Meglepte, mert eddig még sohasem bátorkodott visszabeszélni sértő szavaira. A következő pillanatban azonban, már a korábbinál is sértőbb szavait zúdította ismét lázadozó férjére:

—Még hogy elhagysz? Mit gondolsz, kellenél te valakinek ebben a faluban? Mit vinnél magaddal? Hiszen nincsen semmi azon a pizkos gatyán és mocskos ruhán kívül, ami éppen rajtad van!

Ugyanolyan szegény maradtál, mintahogyan húsz évvel ezelőtt erre a portára beléptél, azzal a kopottas cipőddel!

Még hogy el akarsz hagyni?—próbált nevetni Ilonka, azonban ez a nevetés jobban hasonlított most egy síron túli kacajhoz, amellyel párjának még azt a kevéske önbizalmát is teljesen lelombozta, ami eddig még egyáltalán volt neki.

Pedig jobban tette volna, ha párjának kilépését az életéből, komolyabban veszi.

Az utóbbi időkben az oly sokat gyötörgetett ember, gyakran találkozgatott azzal az özvegyasszonnyal, akinek szőlője majdnem határos volt az általa művelt szőlővel.

A két magányos lélek gyakran találkozgatott egymással. Elsősorban mindez annak volt köszönhető, hogy a két szőlő művelése közben, gyakran találkoztak.

No meg, mindkettőnek szüksége volt olyan emberre, akinek kiönti néha szívét, mert ettől valamiképpen mind ketten megkönnyebbültek.

Az özvegynek egy lánya volt csak, aki korán férjhez ment és elköltözött a háztól, miután teljesen magára maradt.

Ilyen körülmények között figyelt fel az üldözöttre, akiben ő nem találta meg azokat a hibákat, melyeket a terrorizáló Ilonka asszony fejére olvasott. Sőt, még vonzónak is találta és ebből nem következhetett más, mint két magányos ember közeledése.

Az asszonyának eddigi legdurvább kirohanása után, Sándor átpakolt Rozi asszonyhoz, az özvegyhez. Ez az átpakolás csak formaság volt csupán, hiszen nem volt neki semmije, húsz év kemény munkája után sem.

Tél volt már ekkor, hideg tél. A falu felett hóval terhelt szürke fellegetek hajtott maga előtt az északnyugati szél.

Ezek a fellegek gyakran ejtették terheiket a falura, miáltal párját elüldöző asszonynak, gyakran kellett sepergetni a portára és porta elé lehulló vastag havat.

Eddig mindent a kisemberke végzett, akinek értéke csak mostanra derülhetett ki igazán, amikor már nem volt itt, hogy mindezt elvégezze helyette.

Ha nem szégyellné, akkor talán már most megkeresi, hiszen csak most jött rá, hogy itt a vesztes csak egyedül ő lehet.

Nem beszélve arról, hogy korábbi udvarlói, akik hamis szerelmeiket vallották, mind elmaradoztak úgy, mint arról a madáretetőről a madarak, amelyre magot már nem szórt senki.

Pedig ezután lett volna igazán szabad az út a szerelemhez, de az elhagyott asszony már nem érdekelt senkit.

Még soha ennyire hosszú telet nem hagyott maga mögött, hiszen a tél társasan is hosszúnak tűnik, magányosan még inkább.

Amikor már kezdett tavaszodni, üzent az őt elhagyó férjének, akinek kilátásba helyezte; *ezután majd minden másképpen lesz, csak jöjjön vissza.*

Ám az üzenetre nem történt semmi, ami után egyre idegesebb lett, hiszen a tavaszi munkák közeledtével, ezen, nem is lehet csodálkozni.

Ami még a tavaszi munkáknál is sürgetőbbé tette férjének visszavárását, az nem volt más, mint az elviselhetetlen magány, amely kezdte felőrölni idegeit.

Mindezek után nem lehet azon sem csodálkozni, ha következő üzenete azt tartalmazta, *tönkre teszi magát, amennyiben az elüldözött nem tér vissza hozzá.*

Miután semmilyen hajlandóságot nem mutatott visszatérésre, az özvegynek, Rozi asszonynak, lágyult meg a szíve, aki nehezen viselné el, ha miatta valami tragédia történné:

—Vissza kellene menned hozzá, mert valami kárt tesz magában!

—Nem én akartam, hogy így legyen! Saját magának kereste ezt a bajt, hiszen ő üldözött el!

—Mit mondd majd a falu, ha történik vele valami?

—Azt mondd mindenki, amit akar! Sokan tudják, hogy nem nézett engemet semmibe. Mindenkiel megcsalt, aki hajlandó volt vele lefeküdni. Ezek után köszönhet mindent magának!

Azt azonban nem mondom, hogy végképpen nem megyek vissza, mert nekem ott még dolgom van! Húsz keserves évem munkájának gyümölcse van az ottani vagyonban. *És ez nem igazság!*

Nem igazság, hogy ennyi keserves munka után, nincsen több nekem sem, mint annak, aki a szorgalmas munkavégzés helyett, kocsma küszöbét koptatta.

Valamiképpen hozzá kell jutnom jussomhoz. Csak még azt nem tudom, hogyan tegyem. Az én igazságom csak akkor teljesül, ha a húsz, keserves évem munkájának gyümölcse, megfoghatóan az enyém lesz. *Amíg ez nem történik meg, addig nekem nem lesz igazságom és nem lesz nyugovásom!*

Mindez csak akkor valósulhat meg, ha én mégiscsak visszamegyek most hozzá! Most már én diktálom a feltételeket. —mondta egy rövidke idő után, sokat sejtetően, mélyen szemébe nézve az özvegynek, aki nem mindjárt értette meg, de miután megértette, elmosolyodott. Hiszen sejtette, hogy a kisemmizett, ravasz csellel akarja igazságát megkeresni, és hozzá jutni, az őt megillető kisvagyonkához.

Az utolsó hókupacok leve is kifolyt már a portáról. A hideg szélről védettebb, napsütötte helyeken, zsenge fűszálak bújtak ki a föld alól, amikor kis csomagjával belépett arra a portára, amelyről korábban elüldöztetett.

—Édes, drága, jó uram! Csakhogy egyszer visszajöttél! —mondta könnyes szemmel és csókolta meg a visszatérőt, akitől nem kapott viszont csókot, pedig most szerette volna.

A visszatérőt nem hatotta meg annak az asszonynak a csókja, aki vele csúnyán elbánt, aki csak szégyent hozott fejére.

—Nem kell ennyire mutatnod szereteted, mert úgysem tudnék már hinni. Ma szeretsz, holnap jön egy másik, akit talán még jobban szeretsz, és engem ismét az utcára dobsz.

—Soha többé olyan nem fordulhat elő!

—Sajnos, ebben csak akkor hihetek, ha megfelelő záloggal támasztod alá szavaidat.

—Mire gondolsz?—nézett értetlenül a kisírt szemű asszony.

—Arra, hogy ebből a vagyonból nekem is kell, hiszen húsz kemény évem gyarapította értékét, és mégis nincstelen maradtam! Ez bizony nem igazság!

Nem csinálok belőle titkot, ha neked most azt mondom; *csak akkor maradok itt, ha mindennek felét rám íratod!*

Ezekre, a szavakra olyan csend lett a szobában, hogy még egy zümmögő légynek szárnycsapása is hallható lett volna, azonban azok még nem bújtak elő a védettebb zugokból.

Gondolatok úgy kavargtak az asszony fejében, mint száraz falevelek, a kerti fák között, ahová révedezése közben kitekintett.

Nehezen jöttek szavai, hiszen mérlegelnie kellett; *mennyit ér neki, ezután azaz ember, akit korábban értéktelennek kiáltott ki.*

Miután ez volt az ára férje visszatérésének és neki most ő mindennél fontosabb volt, fejét megadóan lehajtva, halkán mondta:

—*Legyen, ahogyan akarod!*

A következő nap korareggelén kerékpárral indultak a mezőkövesdi közjegyzőhöz, hogy férjét visszakapó asszony, szavainak hitelességét közjegyző előtt tanúsítsa.

Történtek után nem látta urán azt a boldogságot, amit egy nincstelen ember megvagyonosodása után kellene látni.

Cs. Sándor nem törődött már senki véleményével. Nem volt már nincstelen, ágrólszakadt szegény, akivel bárki, bármit megtehet ezután.

Csak megfelelő alkalomra várt, amikor asszonya nem tagadja meg önmagát, és ismét zsörtölődni kezd.

Erre az alkalomra elég volt két hónapot várni, miután nem tett mást, mint fogta személyes holmiját és kiballagott a porta kapuján.

Saját vagyona, amit a közjegyzői okirat korábban szentesített, a nélkül övé lett, hogy azért egyetlen könyörgő szó elhagyná az ajkát.

Visszatért az özvegyhez, akinek akkor is kellett, amikor nem volt semmije, most pedig még inkább. Hiszen az még sohasem volt hátrányára senkinek, ha ma gazdagabb lett az előző napi állapotánál.

Ilonka asszony, akit ismét elhagytak, búsult egy ideig, sajnálta a megfogyatkozott vagyonát. Majd került neki egy újabb társ, aki jóval magasabb volt Cs. Sándornál. Igaz, ez az ember olykor tettelesen bántalmazta őt, azonban mégsem volt magányos, mert volt valaki mellette.

A bántalmazás során gyakran gondolt Cs. Sándorra, aki soha nem ütötte meg, csak dolgozott neki zokszó nélkül, mint egy ártatlan számár. Mindez azonban már a múlté volt, amin felesleges bánkódnia.

Borcsa mama.

Borcsa mamát még a szomszédos falvak italozó emberei is úgy ismerték, mely szerint a legmegbízhatóbb zugkimérés az övé.

A faluban még inkább így ismerték, hiszen a legveszélyesebb időszakokban sem szüneteltette jófajta pálinkájának, borának kimérését, amit persze a falu termelőitől vásárolva, egy kis haszonnal továbbadott.

Pedig voltak idők, amikor úgy hemzsegték falu utcáin a fináncok, mint cseresznyefákon, gyümölcserés idején, a seregélyek röpködnek.

Nagyon bántotta mindez a fináncokat, akikhez gyakran futottak be feljelentgetések azoktól a feleségektől, kiknek italozó férjeik, gyakran hagyták a zugkimérő öregasszonynál, család kasszájának kevéske tartalmát.

Az kétségtelen, nem volt könnyű dolga annak a fináncnak, amelyik tetten akarta érni italkimérés közben. Ezen nem is lehet csodálkozni, hiszen az italkimérés tudományát már régóta a kisujjában hordozta.

Ezek közül érdemes legelőször megemlíteni azt a képességét, amellyel kifejlesztette az italok mozgókimérését.

Vannak olyanok, akik vallották, a későbbiek során, hogy a legálisan működő, mozgó büfék, szerte a világon, az ő módszerét fejlesztették tovább. Legalábbis az ő ötletét valósították meg, ami után jelentős hasznot zsebelnek be még manapság is.

Ha lett volna olyan rokon, aki akkortájt felfigyel az általa kidolgozott mozgó árusítás módszerének jogtalan elbitorlóira, akkor manapság mindenképpen jelentős összeg üthetné markukat örököseinek, már ami egy

ilyen nagy horderejű találmány után, a felfedezőt jog szerint megillet.

Mielőtt találmányának lényegét megismernénk, legjobb, ha ruházatával leszünk először tisztában.

A kor divatja szerint öltözködött ő is, mint minden más öregasszony ebben a faluban. Persze, ez a divat több évszázadon keresztül tartott.

A földig érő, terebélyes, ráncos szoknyáinak száma, még a nyári napokon is elérte a hármat. A téli időben az öt-hat szoknya sem volt elképzelhetetlen terebélyes alakján, amit a bő szoknyák száma, még terebélyesebbé varázsolt. Olyanná, mint egy ötheftős hordó.

Ennyi szoknya viselete mellett, télen-nyáron nagyméretű fejkendővel kötötte be fejét, amiből úgy kukucskált ki, mint a veszélyhelyzetét felmérő egér az egérlyukból. Mindent látott a környező világból, azonban az ő arcából nem látszott semmi, hiszen kendője teljesen eltakarta kutakodó ábrázatát.

A nyári napokon lábát nem dugta semmilyen cipőbe, mert azokat talpalgatni kellett időnként. Erre nem is volt semmi szüksége, mert a talpán mindig növekedett annyi bőr, ami a földes, sáros utcákat járva, nem kopott el teljesen. Legfeljebb a sarka repedezett be olykor, aminek gyógyítására, még azokban az időkben, a birkafiggyúnál jobbat nem ismertek.

Ha mindezek után, az öltözékét már elbírjuk képzelni, akkor mozgó italkimérését is jobban meg tudjuk érteni.

A legbelső ráncos szoknyájának belső oldalára varrt egy olyan zsebet, amelybe az egyliteres üveg bőven befért. Melléje egy kisebbet varrt, amelybe azt a decis poharat helyezte, amellyel alkalmi vendégeinek a bort kimérte. Ha e két kellékét az italmérésnek nem külön zsebbe helyezi, akkor az utcán történő mozgásakor, két

üvegedény összekoccanása, minden bizonnyal olyan csilingelő hangot ad, mint a templomi ministránsok csengői, amire a fináncok mindenképpen odafigyelnek.

A zsebek szoknyájának egyik oldalán, elől voltak. Másik oldalán úgy ismétlődtek meg, mintha egymásnak a tükörképei lennének.

Másik oldali zsebekben tartotta a félliteres pálinkásüveget és a kiméréshez használt stampedlit.

Természetesen az italokat a külső ráncos szoknyái takarták, amelyeknek bőséges ráncai mindent eltakartak a kutakodók elől.

Veszélyesebb időkben csak az így elrejtett üvegekből szolgálta ki alkalmi vendégeit, még akkor is, ha a háza előtt ücsörgött.

Most is a háza előtti kőküszöbön ülve figyelt az alatta hosszant elnyúló faluba, ahol májusi délelőtti napsütésében, szépen zöldelltek a portákhoz tartozó kertek.

Amint ott ücsörgött, Pacaliné jött gyalogosan hazafelé Eger városából, akit ő megbízott e nap reggelén; *hozzon neki a városból kétdekányi élesztőt:*

—Meggyüttél Julis?

—Meg én, mert nem volt sok dolgom!

—Hoztál e nekem élesztőt?

—Jaj Borcsám, úgy kiment fejemből, mintha nem is bíztál volna meg vele! De ne törődj semmivel, majd én *visszalépek* és meghozom neked azt az élesztőt.

Ez a *visszalépés*, nyolc kilométeres utat jelentett a városig, az erdőn áthaladva, és persze visszafelé ugyanennyit.

Ennek ellenére a vékony, kisöregasszonyka komolyan gondolta a *visszalépést*, hiszen azokban az időkben, még nem voltak elkényelmesedve az emberek annyira, mint manapság.

—Jaj! Jaj! Isten mentsen meg, hogy az én kétdekányi élesztőmért *visszalépjél!*—tiltakozott Borcsa mama, mert tudta, ez a Pacaliné, képes lenne ilyesmire.

Annyi azonban bizonyos, Borcsa mamának köszönhetően, ebből a mondásból még máig is hallható szállóige lett a faluban, amely még azóta is így hangzik: *Visszalépek, mint Pacaliné visszalépett Egerbe, a kétdekányi élesztőért!*

Amikor elment a vékony kis öregasszony, akkor sem maradt magára Borcsa mama, mert élete párja, János bácsi, topogott ki félrészegen a kapu elé. Az is igaz, hogy évek óta betegeskedett, miután akkor is ingadozott járása, ha nem volt részeg.

—Mitől vagy Te ennyire részegdisznó?—szegezte neki kérdését, mert gyakran előfordult olyasmi, hogy a kimérésre szánt bort, János bátyó megvámolta.

Ilyen esetekben Borcsa mamának kellett a hiányt kigazdálkodnia. Ez történhetett oly módon, hogy a megmaradt készletet vízzel pótolta, vagy boros gazdáktól bővebben kérte, ilyen szavakkal:

—*Mérjed már bővebben, no! Ne reszkessen a kezed! Hiszen tudhatod, hogy az aranyból is cseppen el. Ez meg ide csurog, oda csurog, végül még én fizetek rá a lőrédre!*—szapulta az elmérésre hozott bort, miután a szállítója bővebben öntötte, nehogy az öregasszony másnak a borát mérje ezek után.

Megsértett öregember, élete párja, előbbi sértegetését már nem méltatta különösebb válaszra. Csak legyintett egyet kezével, mielőtt ezt mondta:

—*Bolond lyukból bolond szél fúj!*

Ez a bolond lyuk, mindenképen a párjának, a nagyszájú öregasszonynak, beszédre is alkalmas szájnylását jelentette.

Miután véleményét így kimondta, faképnél hagyta zsörtölődő párját, akivel mindig sok vitája kerekedett, az utóbbi időkben pedig különösen sok.

Pedig már nem volt sok hátra az életéből, és ezt mindenki észrevehette, aki figyelte az öregember lépteit, amelyek annyira kezdtek el rövidülni, mint késő őszi nappalok.

Az öregasszony számíthatott arra, hogy az egy szem fiának eltemetése után, akit már korábban eltemettek, az öregember következik, miután teljesen magára marad.

Borcsa mama kezdte unalmasnak érezni a kicsi háza előtti lépcsőn való ücsörgést, ahol nem akart semmilyen italozó ember elhaladni, aki ezt mondaná:

—Borcsa mama! Én kérek két deci bort a javából!

A kimeszelt kisházikója messziről fehérlett, látszott az alatta levő faluból, amit húsvét előtt minden évben kimeszelt, mert a mészről azt tartotta, hogy a mész csak a házfalán szép. Egyéb helyeken csak a lusta asszonyok tűrik meg.

A házikója előtti kőlépcsőről felkelve, lassú mozgással haladt a falu közepe felé, ahol már számíthatott arra, hogy valakinek szomjúsága, az ő mozgóbüféjében óhajt csillapodni, ezen a májusi nappalon.

Amikor férfiemberek közeledtek, szoknyája alá nyúlt, majd a poharat észrevétlen kivéve a kiszesebből, összecsiszrentette a literes üveggel, aminek hatására még azoknak is kiszáradt a torka, akiknek eddig esze ágában sem volt kortyolgatni.

Ha idegent vélt felfedezni járókelők között, akkor bizony nagyon óvatosan kínálhatta, nehogy egy

fináncnak kínálgassa bő szoknyája ráncaiba rejtett, szomjat oltó és örömszerző italait.

Így méregette ő italait, de a fináncok képtelenek voltak tetten érni tiltott italmérésen.

A békés időknek azonban hamarosan vége szakadt. Élete párja, János bátyó, az egyik reggel nem akart ébredezni, hiába lökdöste oldalba ezekkel, a szavakkal:

—*Ébredj már te hétalvó, mert a hasadra süt a Nap, mint Guba úrnak!*

Akit azonban költögetett, nem válaszolt. Úgy ki volt már hűlve, hogy még az a Nap sem tudná felmelegíteni, amely a későn kelő mezőkövesdi asztalosmester hasát, olyan jótékonyan bearanyozta melengető sugarával.

Ekkor esett csak igazán kétségbe, mert eddig úgy gondolta, hogy ez a világ az, amely nem átmeneti állapot, hanem örökkévaló. Örökkévaló, ahol ő csak az italait méri, aminek következtében tekintélye csak növekedhet az italozók körében. Szerették, mert nem rettent vissza attól sem, ha valaki hitelbe óhajtott inni, a bő szoknyájának ráncaiban rejtegetett italokból.

Ha valaki vette volna azt a bátorságot, hogy adóságát nem adja meg, akkor olyan szidalmakat szórt fejére sok ember előtt, ami után az adós maga kezdeményezte adóságának törlesztését.

Bármilyen szomorúság érte párjának elvesztésével, az örökösen meglévő humoráról nem tudott lemondani. Már évekkel temetés előtt felkészült arra, hogy párjának siratóját, amelyet már régen megírt, ő énekl el a gyászolók gyülekezete előtt.

Nem bánta azt sem, ha némelyek nem odaillőnek, hanem inkább humorosnak találják, ezért némely szentéletű asszonyoság egyenesen botrányosnak találja:

Borcsa mama siratója.

<i>Jaj én nékem, jaj én nékem!</i>	
<i>Kedves uram jó már Néked!</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>Jaj de áldott ember voltál,</i>	
<i>De sok mindent megcsináltál.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>Reggel etetted a csirkét,</i>	
<i>Jól lakattad a két kecskét.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>Megfejtetted a két nagy kecskét,</i>	
<i>De mind megittad a tejecskét.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>Nem hagytál a gyerekednek,</i>	
<i>Egész estig csak kesergett.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>Nagyon ügyes ember voltál,</i>	
<i>Kosarat is fonni tudtál.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>A kávéját jól hajlítottad,</i>	
<i>A vesszőt utána dugdostad.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>Néha én is segítettem,</i>	
<i>Hogy mihamarabb készen legyen.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>Jaj, de tudtad, jaj, de dugtad,</i>	
<i>Én tartottam, te meg nyomtad.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>Nagyon sokszor így csináltuk,</i>	
<i>Belefájdult görbe hátunk.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>A kosarat mind eladtad,</i>	
<i>De az árát elmulattad.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>A pincét is meglátogattad,</i>	
<i>Borocskádat benyakaltad.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>A torkodon azt leengedted,</i>	
<i>Már a kocsmából is kilökdöstek.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>Két szesztestvéred cipelt haza,</i>	
<i>S ereszkedtél négykézlábra.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>Az ágy alá is úgy bemásztál,</i>	
<i>Mintha a fináncot látnád.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>
<i>Kedvedben az ágyra másztál,</i>	
<i>Zengett a ház úgy horkoltál.</i>	<i>Jaj, jaj, jaj!</i>

*Epekedve én vártam rád.
Mégis reggelig aludtál.
Ne hagyjál itt, gyere vissza,
A borocskát is majd kiüssza?*

Jaj, jaj, jaj!

Jaj, jaj, jaj!

*Te voltál az én jó párom,
A táncot eztán kivel járom?
Most hívtak meg a lagziba,
Kedves párom gyere vissza!
Járjuk együtt utoljára,
Feküdjünk be a nászágyba!
Jaj, jaj nékem én Istenem,
Mi lesz eztán már énvelem?
Hogy törne ki a nyavalya,
Ha ennyi jajra sem jössz vissza!*

Jaj, jaj, jaj!

Jaj, jaj, jaj!

Jaj, jaj, jaj!

Jaj, jaj, jaj!

Jaj, jaj, jaj!

A temetés után döbbsent rá csak arra, hogy nincsen már olyan, aki meglopna a borocskát. De nincsen olyan sem, aki reggelente ily módon ráköszönne:

„—Adjon Isten édes párom! Öntsél már egy stampedlivel, a javából! „

Az elkövetkező napok, hónapok magánya, megnyirbálta egészségét és ezzel együtt a humoros jókedvét. Bár az egyénisége miatt, humorra egész életében fogékony maradt, magánya érzékenyebbé tette a korábbi időknél.

Fenntartással fogadta rokonainak közeledését, akik gyakrabban látogatták meg, mint a korábbi időkben. Mindezt annak tudta be, hogy a kis házikójára vetettek szemet, hiszen gyereüknek korábbi elhalálozása miatt, nem maradt törvényes örökös.

De nemcsak a házikója, hanem kisebb földecskék, gyümölcsösök, mind arra vártak, hogy valaki a szerencséjében bízva, könnyedén megörökölje.

Azt el kell ismerni, egyre többen akadtak olyanok, akik hajlandóságot tanúsítottak a nyolcvan évének is felette járó Borcsa mamának eltartására.

Ez az eltartás csak formáság volt csupán, mert terjedelmes alakjának ellenére, az öregasszony igen jól bírta magát. Egy egész baromfiudvar gondozását rá lehetett bízni, így tulajdonképpen nem eltartani kellett, hanem foglalkoztatni, hogy a magánya ne jusson eszébe.

Mindezek után leendő eltartóknak megvolt a reményük arra, keveset fekszik ágyban és az egyik reggel ugyanúgy nem ébred majd fel, mint élete párja, János bátyó.

Ha mindezeket végiggondoljuk, akkor az ő eltartása egy igen jó vállalkozás, mert ennél senki sem gyarapíthatja könnyebben vagyonát, hiszen az *eltartott* személy, még hasznos munkát is végez, s talán a halála napjáig.

Mindebből kitűnik, hogy csak a magánya miatt választott eltartókat, akiket csak hosszas válogatás után talált meg, sok-sok ajánlkozó közül.

—Kedves Borcsa mama! Ne féljen, olyan jó dolga lesz nálunk, amilyen sehol nem lenne máshol. Mert azt tudja meg, a legtöbb eltartóban nincsen meg az emberség! Csak a vagyonáért túrnék meg a portájukon, nem úgy, mint minálunk, ahol családtagként szeretjük magát.—mondta hízalgőn K. Marcsó, aki legjobban el tudta játszani az önzetlen eltartót, ami után a sok közül, az ő családja lett a kiválasztott.

Így teltek a napok, melyek után, az eltartói portáján, Borcsa mama átvette a népes baromfiudvar gondozását, hogy ne legyenek unalmasak a napjai.

Már a kedvenc tyúkját is kiválasztotta, amelyik a tenyeréből ette a kukoricaszemeket, egy kendermagosat. Am eltartói azzal a kívánságukkal álltak elő, hogy az eltartási szerződést, közjegyző előtt illene már hitelesítenni.

Az eltartott öregasszonynak nem lehetett sok ellenvetése, hiszen korábban megegyeztek mindenről, csak most ezt a megegyezést szentesíteni kell, a mezőkövesdi közjegyző előtt.

A következő napot arra szánták, hogy a lovas szekérrel leutazva Mezőkövesdre, a közjegyző előtt, hivatalosan is rögzítsék az eltartás körülményeit.

Őszi szelek fújdogáltak már ekkor a Vár hegy irányából, amelyek olyan színessé varázsolták a fák leveleit, mintha egy gyakorlott festőművész venné kezelésbe, a környező domboldalakat.

Miután az örökhagyás annak rendje-módja szerint megtörtént, párnap eltelte után, az eltartottnak az volt az érzése, mintha az eltartók kedvessége alábbhagyna.

Már-már kételkedett abban, miszerint csupán az iránta érzett szeretet vezérelné eltartóit, az ő gondozásában.

Hogy erről valamilyen bizonyosságot szerezzen, egy ravasz tervet eszelt ki, amivel megbízhatóan meggyőződhet arról, vajon a szeretet vezérelte-e az őket, vagy pedig csak a vagyunkája miatt vállalták őt.

Az első elképzelése az volt, hogy a hallásának romlását játssza el, és ennek szellemében igyekszik egyre kevésbé meghallani a körülötte elhangzó beszédeket.

Hallásának csökkenését hamarosan tapasztalhatták, amikor az egyik napon K. Marcsó ebédhez szólította:

—Győjjön már Borcsa mama ebédelni! Ne keresse magát úgy, mintha a kezét kérné meg valamelyik daliás legény. Nincsen nekünk arra időnk, hogy magának udvarolgassunk!

Az öregasszony azonban nem mozdult. Pedig máris lett volna véleménye az ebédre hívás gúnyos elhangzásával kapcsolatban, azonban igyekezett az első elhatározása szerint viselkedni. Ez pedig nem volt más, mint elhitéteni környezetével, a hallásával valami gond van. Csak így mernek előtte mindent őszintén kimondani, mivel szerintük ő ebből semmit sem hall, az egy idő óta beálló süketisége miatt.

—No! Nem hallja? Talán megsüketült, vagy durcáskodik, amiért nem hajlongok előtte úgy, mintha valami nagyságos asszony lenne?!

Borcsa mama már-már azon volt, hogy kellő módon reagál a sértően elhangzott szavakra, amikor józansága felülkerekedett és továbbra is csendben maradt.

—Nézd már! Ez a vénasszony megsüketült, vagy nem tudom mi lett vele!—tárta széjjel a kezét Marcsó asszonyság, a férje felé fordulva. Izidor, a férj, értetlenül állt e gyors hallásromlást tapasztalván, majd kezével meglökte a nagyothalló asszonyt és úgy kiáltott a süket füleibe:

—Borcsa mama! Most valóban süket, vagy csak nem akarja meghallani, hogy az ebédre hívja magát Marcsó?—mutogatott feléje Izidor.

Az öregasszony azonban most is csak két kezét tárta széjjel értetlenül, amiből környezete ismételten meggyőződhetett, hogy az eltartott megsüketült és nem hall jobban, mint az a leveses fazék, amely párolgó tartalmával várja őket most ebédre.

—No, ennek bizony fele sem tréfa! El kellene vinni az orvoshoz, aki talán egy alapos fülmosással rendbe

teszi a hallását. —szólt megdöbben asszonyának a ház ura.

—Még csak az kellene! Majd odafizetjük az orvosnak az egész örökséget! Akkor aztán nem tudom miért vállaltuk a gondozását, ha mindet ráköltjük. —szólt asszonya epésen, aki már régen kiszámolta, mit hoz majd a családi kasszába ez az eltartás, és most ez a meggondolatlan párja, holmiféle süketség gyógyítására, elkótyavetyélné.

—Különben is, jobb nekünk, ha beszélhetünk előtte mindent, és nem kell arra vigyáznunk, hogy valamiért megsértődve, még visszamondja az eltartást!

—Ebben bizony neked van igazad édes párom. A tyúkokat meg akkor is tudja gondozni, ha továbbiakban is süket marad.

Borcsa mamának minden erejére szüksége volt ahhoz, hogy a nyiladozni kívánó száját mégiscsak csukva tartsa. Már azon gondolkodott, elmegy a közjegyzőhöz, vagy ír neki egy levelet, amelyben kéri, bontsák fel az eltartási szerződést, mert az eltartói méltatlanná váltak az ő gondozására.

Úgy gondolta tesz még egy próbát, amellyel végképpen tisztába jöhet eltartói tisztességével.

Már nemcsak a hallásának gyengülését játszotta el, hanem általános gyengeséget tanúsított, amely az ő korában már egyáltalán nem szokatlan jelenség, ezért hihetőnek tűnhet a kapzsi házaspár előtt.

A gyengélkedését igyekezett tökéletesen eljátszani és az egyik reggel fekvé maradt ágyában. Még annyi időre sem kelt fel, hogy a kedvenc tyúkját, a kendermagosat, megetesse.

Gondozói láthatták, itt már komoly baj van, de azért nem búsultak és orvosért sem rohantak.

—Csak a jó Isten magához szólítaná! Lenne helye az örökségnek. Akár a házát nézzük, akár a határi

földeket. Én úgy gondoltam, hogy a házát eladnánk, meg aztán a mienket is, és egy nagyobb házat építenénk, olyat, amire irigyeinknek elfakadna az epéjük. —mondta hangosan és tette össze kezeit Marcsó asszonyság, miközben a szoba falán csüngő, keresztre feszített Jézuskától kért ehhez segítséget, aki nem mondott neki sem *igent*, sem *nemet az ájtatos könyörgésére*.

—Ne mondjad már olyan hangosan, mert még meghallja! —méltatlankodott Izidor.

—Nem hall az már semmit! Olyan süket, mint az utcára nyíló nagykapu, amin ki-be járkálunk. —nyugtatta meg aggodalmaskodó párját, aki ennek ellenére, nem akarta elhinni, hogy ilyen kevés gondozás ellenében, jelentős örökséghez juthatnak hamarosan. Ez túlságosan szerencsés eset lenne részükre, amiben most sem árt kételkedni.

—Borcsa mama! Mit enne meg ebédre? Túrós tésztát, vagy mákos tésztát?—kiáltotta fülébe Marcsó asszonyság már csak azért is, hogy a szomszédok had hallják, milyen választékos ebéddel kínálgatják ennél a háznál a gondozottat.

Akit azonban ebéddel kínálgattak, nem reagált a kiabáló szavakra. Sőt, olyan mozdulatlan maradt, mint akiből máris elszállt az élet.

—*Te, ez már nemcsak nem hall, hanem meg is boldogult! Mondtam én neked, imádkozzunk, és ne sajnáljuk a templomi perselyből a pénzt, mert kérésünk meghallgatásra talál.*—repesett az örömtől az asszonyság átszellemült arccal, majd ismét a szoba falára felakasztott, keresztre feszített Jézuska felé fordult, miközben többször egymás után keresztet vetett, ájtatos fohásza képen és ujjai között buzgón morzsolgatta a szentolvasónak bab nagyságú szeméit.

A halottnak hitt Borcsa mama mindezt már alig bírta elviselni. Nagy-nagy önuralomra volt szüksége ahhoz, hogy fekvőhelyzetéből nehogy talpára ugorjon.

Az első deres napokon már túl voltak ekkor már az őszi napok. Azonban néhány óvatosabb légy túlélte a hidegebb éjszakákat és egy közülük, az élettelennek látszó öregasszony orrára szállt. Ott aztán nem akart nyugodni, hanem a hártvás szárnyait dörzsölgetve, olyan táncot járt, mintha elsősorban neki lenne örömhír az élettelen test látványa, nem az örökösöknek.

Borcsa mamának azonban elviselhetetlenül viszketni kezdett az orra, ezért óvatosan, észrevétlen fújni kezdte a rakoncátlan legyet az orrlyukán keresztül, amikor Marcsó asszonyságnak, az időközben besomfordáló gyereke, a Misi gyerek, rémülten felkiáltott:

—*Borcsa mamának mozog a bajusza!*

E kiáltásra, a szemtelen légy, a petróleumlámpára röppent, miáltal a tetszhalott orrviszketése is abbamaradt, mintahogyan gyér, pihés bajusza sem mozgott tovább.

—Miket beszélsz te bolond gyerek? Még hogy mozogna a bajusza? Én bizony nem látok ott semmi mozgást! Az már csak a feltámadás után mozoghat, ha lesz valamikor olyasmi!

Ezzel a véleményével a Misi apja, Izidor is egyetértett. A feltámadás még késhet valamennyit.

Az kétségtelen, hogy a halott rendelkezett némi bajusszal, ami a légy óvatos fújkálása után, enyhén hullámozott. A légy towarepülése után azonban ismét nyugalomba jutott, miáltal a szülők véleménye lett a perdöntő. Ez nem volt más, mint az, hogy az *öregasszonyból igenis elszállt a lélek.*

Ha mindez így van, akkor ajánlatos megkezdeni a siratását, mert némely szomszéd még azt találja

mondani, miszerint az eltartókon bánatnak semmi jelét sem lehet tapasztalni.

Mindezek ismeretében nem lehet azon sem csodálkozni, ha Marcsó asszony fájdalmas ordításba kezdett:

—*Jaj, jaj nekem kedves Borcsa mama, mit kellett megélnünk!* —kiáltotta bele abba a csendbe, ami az első megdöbbenés után szokott ilyen fokon bekövetkezni.

—Ne ordibálj már annyira, mert még feltámasztod! Hányszor lehet olyasmit hallani, hogy a nagy siratásra feltámad a halott. Még csak az kellene nekünk semmi más! —csitította feleségét Misi gyerek apja, azonban a nagy siratás keserves hangjaira sorakoztak a szomszédok egymás után, így a siratást igenis folytatni kellett, már csak az illendőség kedvéért is.

—Ne sírjál Marcsó! Vége van már neki! Nem támad fel ő már soha! Meg kell nyugodni a Teremtő akaratában! —mondta az egyik szomszédasszony, aki értelmetlennek látott minden további jajgatást, mert a feltámadás napjáig, Borcsa mamával már nem beszélhet senki.

Borcsa mama, mintha csak az előbbi bölcs megállapításra várna, egy fiatalos mozdulattal felült az ágyban és szólni kívánt:

—Jaj Istenem! De megéheztem! No meg aztán olyan rosszat is álmodtam, mintha mindenki az én halálomat kívánná!

A feltámadást tapasztaló, jelenlevő gyásznépnek egyik része, ijedtében nekiiramodott az ajtónak és az utcára kirohanva, eszeveszetten ordibálta:

—*Emberek! Ide gyorsan, mert csoda történt! Borcsa mama feltámadott!*

A feltámadott öregasszony nem törődött semmilyen kiabálással, hanem az éhségének csillapítására

kenyeret, kolbászt kért, amit természetesen, egy stampedli pálinka elfogyasztásának kellett megelőznie.

Miután kellő módon csillapította éhségét, a borzalmas álmát kezdte el sorolgatni, annak a bátrabb hallgatóságának, akik a feltámadása pillanatában nem rohantak azonnal az utcára:

—Azt álmodtam, hogy megsüketültem, aminek nagyon örültetek. Nem akartatok orvoshoz vinni, mert az, pénzbe kerül. Meg aztán jobb nektek az, ha én semmit sem hallok és így mindenféle hülyének elmondhattok.

Arról nem is beszélve, hogy könyörögtetek halálomért a Jézuskához. Sőt, még a templomi perselyből sem sajnáltatok pénzeteket, csak a Teremtőnél meghallgatásra találjon kívánságotok.

Ha ennek az álomnak csak fele is igaz, akkor legjobban teszem, ha felbontjuk az eltartási szerződést, és én hazamegyek a saját házikómba. Amikor pedig nem bírom egyedül élni az életemet, akkor bemegyek az öregotthonba, mert én ott akarom befejezni földi pályafutásomat.

—De kedves Borcsa mama! Azért, mert rosszat álmodott, képes lenne itt hagyni minket, akik a tenyerükön hordoztuk?

—Én hiszek az álomban! Amit álmodtam, olyan valószerűnek tűnik még most is, mintha most is előttem peregnének le ezek az események!—mondta határozottan az öregasszony és kevés holmiját hóna alá fogva, elhagyta eltartói portáját, akik megdöbbenésükben szólni sem tudtak.

Már a pusztá feltámadás megnyirbálta idegeiket. Amiért pedig az örökségről végleg le kellett mondaniuk, olyan elkeseredetté tette őket, ami után a hajukat tépték.

Jobban tették volna, ha kételkednek az öregasszony süketségében és főleg abban, hogy jobblétre szenderült.

A tű, a cérna, meg a gomb.

A második világháború előtti években jár az idő, amikor a gazdasági visszaesés nemcsak az országban, hanem, azon túl is megállítja a fejlődést. Alig lehet már vásárolni valamit, hiszen erősen pang a gazdaság. Nincsen már igazán termelés, csak olyasmiket termelnek, amik a mindent elpusztító háború kiszolgálásához kellenek.

V. László szabómesternek is nehezebb dolga van a faluban. Hiszen nem kap a hazai üzletekben tűt, cérnát, de gombot sem, amik bizony feltétlenül szükségesek ahhoz, hogy a méretre szabott ruháját elkészítse valakinek, vagy a régin javításokat tudjon végezni.

A falu kis boltjából már régen elfogytak ezek a varráshoz nélkülözhetetlen apróságok, ezért az egyik délután így szólt feleségéhez:

—Anyucikám! Jó lenne a holnapi nap reggelén, lekerékpároznánk Mezőkövesdre, hátha ott még van a boltokban ilyesmi!—mondta feleségének a békés természetű szabómester, aki igyekezett mindenkivel barátságosan szót váltani.

—Nem tudom én apucikám, talál-sz-e még ottan is, mert keveset gyártanak ezekből, de azt is csak a hadiiparnak készítik.—válaszolt szintén békés természetű asszony, aki már bizonyította, hogy nyugodt, békés embernek, csak hasonló felesége lehet.

—Én azért mégis azt mondanám, hogy kerékpározzunk le Mezőkövesdre és, ha ott nem járunk sikerrel, akkor betesszük a bicikliket Köteles nénihez,

mi meg tovább megyünk vonattal Miskolcra. Ott már egészen biztosan lehet kapni, mert mégiscsak egy nagyobb város! —mondta szabómester, amire felesége igennel bólintott.

Még ezen az estén, kellő módon felkészültek a hajnali indulásra, ami abból állt, hogy elkészítették a piacra szánt árukat. Volt ezek között tejföl, tej, túró, tojás, a faluban préselt étolaj és még sok olyan más áru, amit maguk termeltek eladásra. Ezeket eladva, lesz elegendő pénzük ahhoz, hogy megvásárolják a tűket, cérnákat és persze a gombokat, amelyek mind-mind nélkülözhetetlenek egy szabómester munkájához.

A saját élelmezésükre meg az anyuci, túrót kevert össze tejföllel, paprikával, amire egy kis só is hintett. Tettek még a kosárba kettő hosszú szál kolbászt, egy nagydarab szalonnát, amelyekkel úgy voltak, hogy amennyiben nem fogy el, majd hazahozzák, vagy azt is eladják.

A falusi ember mindig jobban szerette, ha bőségesen visz magával eleséget, mert akkor bizonyossággal tudhatta, hogy nem marad éhen.

Még csak a keleti halvány pirkadás jelei látszottak a Gyűrtető felett abból a májusi napból, amelyen szerencsét remélve indultak el a Mezőkövesd felé vezető makadámúton, kerékpárjukkal.

Nemcsak ők keltek korán, hanem a faluban legtöbb ember. Azok, akiket a tehenek bőgése, kecskék megegése, disznók visitása, kakasok kukorékolása és a többi éhes és a türelmetlen állatok sokasága, nem engedtek tovább aludni.

Amikor leértek a piacra, néhány árut eladtak, és miután meggyőződtek arról, hogy a varráshoz szükséges kellékeket nem tudják megvásárolni, vonattal indultak tovább Miskolc városába.

Amikor felértek a miskolci piacra, anyuci, Matild néni, elment szerencsét próbálni a varrási kellékek után. Laci bácsi pedig, miután elég éhesnek érezte magát, kibontotta az eleséges kosarat és jó étvágygal neki látott a falatozásnak, mert ugyancsak megéhezett.

—Jó napot kívánok és jó étvágyat! Látom megéhezett a bácsi. —szólította meg egy fiatalember.

—Édes fiam! Szólítsál csak engemet Laci bácsinak, mert így szólítanak otthon a faluban, és mondd meg nekem hová valósi vagy Te?

—Innen gyöttem én Szlovákiából, Losonc melletti kisfaluból.

Mivel én is magyar vagyok, meg aztán a fia lehetnék, szólítson csak engem Gyurinak.—mondta a fiatalember, akinek korgott a gyomra, és máris kíváncs szemekkel figyelte, amint a túrót kanalazza Laci bácsi, az ugyancsak megéhezett, szomolyai szabómester.

A szabómester észrevette Gyuri leplezetlen kíváncságát, mivel annak már az ádámcsutkája is mozgásokat végzett, amint ő a kíváncs túrót kanalazza:

—Gyere csak Gyuri fiam, egyél ebből a túróból! Meglátod nem lesz ettől semmi bajod, mert a feleségem mestere az ilyen ételek elkészítésének!—hívta maga mellé, egy üres padra, amelyen kosarát az előbb kibontotta.

—Nem azért köszöntem én magának, hogy a túróját nekem adja, hanem azért, mert az illendőség úgy kívánja, hogy a fiatalabb köszöntse az idősebbet!

—Jól van fiam, látom tisztelettudónak neveltek szüleid, én azonban mégis azt mondom neked, gyere, ülj ide mellém és kóstold meg ezt a túrót! Meglátod, nem bánod meg, hogy a hívásomnak eleget teszel!—kínálta ismét a paprikás, tejfeles túróval, újdonsült ismerősét és

felesége kanalát a fiatalember kezébe adta. Az, mohón kezdett a kíváncsatos túró kanalazásába.

—Mi jót akar vásárolni Laci bácsi ebben a nagyvárosban?

—Nem lehet venni tút, cérnát, gombot a mi falunkban, de még Mezőkövesden sem. Ezért utaztunk fel vonattal Miskolcra, mert én, aki szabómester vagyok, ezek nélkül nem tudok csinálni semmit.

—Ha én ezt tudom, akkor hoztam volna magának Losoncról, mert bőven lehet ilyesmiket vásárolni!

Én azt mondom magának Laci bácsi, hogy üljön fel velem a losonci vonatra és akkor ott mindent, megvásárolhat, mert ott van minden! Este meg majd ott alszik nálunk, a város melletti kiskfaluban, ahol édesanyám szeretettel vár minket.

Ne gondolkozzon sokáig, mert a vonat nemsokára indul. A vasútállomáson várom magát! —mondta a jóllakott Gyuri, miután megköszönte a túró és indult a vasútállomásra, a teletömött hasával.

Amikor az eddig ismeretlen fiatalember ezeket mondta, anyuci, Matild néni, már messziről közeledve, kíváncsian figyelte, ki lehet az idegen, aki az általa készített túró tőmésűn kanalazza, miközben nagy egyetértéssel magyarázkodnak valamit apucival.

Amikor közelebb ért már tudta, hogy ő ezt a fiatalembert sohasem látta, akkor meg miért eszi úgy a túró, mintha valami családtag, vagy ismerősük lenne?

Amikor odaért, a fiatalember elmenőben már hátat fordított nekik, azonban Matild néni az arcvonásait még jól megfigyelhette.

—Ki volt ez a fiatalember, akivel bekanalaztátok a túró tőmésűt? — kérdezte gyanakvóan.

—Édes anyuci, ez egy illetendő Losonci fiatalember, akin meglátszik, hogy jó nevelést kapott a

szüleitől. Köszönt ez nekem előre, ami manapság már annyira ritka dolog, mint a tisztességes adóvégrehajtó.

—Hiába mondasz akármit apucikám, mert nekem nem tetszik! Van valami sunyiság az ábrázatán, amiért én nem látom annyira jónak, amennyire te látod!

—Pedig felajánlotta segítségét, és azt mondta, menjek vele Losoncra, amennyiben itt nem tudnánk megvásárolni a tűt, a cérnát, no meg aztán a gombokat. Mert ott lehet kapni mindent.

Éppen ezért azt kérdezném tőled édes anyucikám, tudtál-e vásárolni, sikerrel jártál-e, mert én elmegyek vele.

Azt mondta, vár engemet itt a vasútállomáson, ahonnan nemsokára indul a vonat. Náluk megalhatok az éjjel és miután megvásároltam ezeket, a fontos dolgokat, elindulhatok hazafelé. Holnapestére hazaérek a falumba.

—Én bizony nem tudtam vásárolni semmit, de azt sem hiszem, hogy ott lehet kapni ilyesmiket. Nekem nem tesz ez a fiatalember, bármit mondasz is nekem édes apucikám.

Ha azonban te úgy látod jónak, akkor menjél el vele, de nehoggy becsapjon. Arra nagyon vigyázz!

Holnap este lagzi lesz Szomolyán-a Gyűrfenekben, ahová hivatalosak vagyunk, ezért, amikor megérkezel, oda gyere utánam, hátha még táncolunk is a cuháréban.

Miután aggodását Matild néni elmondta, Laci bácsi, a szabómester, fogta a hátizsákját, amiben öt liter étolaj, kolbász, szalonna is benne volt még, s elindult gyalogosan a vasútállomásra, hogy ott találkozva a Losonc mellett lakó Gyurival, tovább utazzon a vonattal.

A miskolci pályaudvaron Gyuri már epekedve várta. Az ilyen várást könnyen meglehet érteni, ha tudjuk azt, hogy a Losoncra utazó fiatalembernek, egyetlen garas sem volt a zsebében. Márpedig a

vonatjegyet meg kellene vásárolnia, ha nem gyalogosan akart haza menni a város melletti kisfalujába.

—Jaj de jó, hogy megérkezett Laci bácsi, mert a vonat nemsokára indul! Amennyiben húsz perccel később érkezik, lekési a vonatot.

—Az a fontos Gyuri fiam, hogy mégiscsak idejében érkeztem és így van idő megvenni a vonatjegyet!—nyugtatta meg az aggódó fiatalembert, aki a pénztár előtt, a szégyenkezését mutatva, adta elő az igen fontos kérését:

—Laci bácsi, egy nagy kérésem lenne magához. —tördelte kezét a kérése előtt a Gyuri gyerek.

—Mondjad Gyuri fiam! Ha tudok, segítek rajtad.—kérte a szabómester, aki azt gondolta, hogy más is olyan jószágos, mint ő, éppen ezért szélhámosok csak a pletykabeszédekben léteznek.

—Annyira elfogyott a pénzem, hogy nem tudom megvenni a vonatjegyet, de otthon édesanyám kamatostul megfizeti magának, mert olyan áldott jó asszony. Erről majd maga is meggyőződhet, amikor benyitunk a portánkra.

—Nincsen semmi akadálya Gyuri fiam, hiszen van annyi pénzem, amiből mindkettőnk jegyét meg tudom venni. Édesanyád majd visszaadja, amikor hozzátok eljutunk.

Miután a két jegyet megvették, mind ketten nagy nyugalomban szálltak fel a vonatra. A Gyuri legény azért, mert most már mindenképpen hazaér e nap folyamán, szabómester azért, mert a mai napon is segíthetett valakin, ami a *Teremtő* előtt, mindenképpen jutalmazásban részesül.

Vagy másfélórányi ideig zötyögtek a vonaton, amikor megérkeztek a losonci vasútállomásra és ekkorára már jócskán beesteledett. Itt aztán Laci bácsi

hátára vette a hátzsákját, és kezébe meg a kosarat, amit aztán a Gyuri legény ilyen szavak kíséretében kért el:

—Adja Laci bácsi! Csak nem gondolja, hogy üres kézzel lötyögök maga mellett, amikor maga cipekedik azon az öt kilométeren keresztül, amíg, a falusi házunkig elérünk!

—Jól van fiam! Láttam én már eddig is rajtad, hogy becsületes gyereknek neveltek, de most ismételtén meggyőztél erről.

A következő bő egyórányi idő alatt, nagy egyetértésben gyalogoltak a fiatalember falujáig, ahol a legény elmondása szerint, édesanyja már szeretettel várja őket.

Mire hazaértek, jócskán beesteledett. A távoli Tatra hegység csúcsai, még a télen leesett hótól fehérlettek ugyan, azonban a korábban elkészönt Napnak még halvány pírja sem látszott már az égbenyúló csúcsok felett.

A szülői házban nem égett ez időre a petróleumlámpa sem. Ez lehetett azért, mert a ház lakója nyugovóra tért és lehetett azért is, mert a háború előtti időkben alig lehetett kapni petróleumot.

Bármi volt most az oka a házikót beborító sötétségnek, Gyuri a következő javaslattal állt elő:

—Laci bácsi! Azt mondom én magának, ne zavarjuk most édesanyámat, mert kitudja, milyen mélyen alszik és, ha felriad belépésünkre, még nagyon megijedhet. Én elalszom ott a kiskonyhában, maga meg elalszik itt az istállóban, ahol itt a sarokban van egy kis ágyikó erre a célra. —mutatott az egyszerű kis fekhelyre, amit egy gyufaszál elsercintésre megpillanthattak.

—Isten mentsem édes fiam, hogy valakinek az álmát megzavarjuk! Jó lesz nekem ezen az ágyikón, hiszen nem születtem én grófi családban.—hagyta jóvá

Gyuri javaslatát, az egésznapos utazástól fáradt szabómester.

Miután így elosztották maguk között az éjszakai, lehetséges pihenő helyeket, mind a ketten nyugovóra tértek.

Fáradt volt ugyan a szabómester, azonban mégsem könnyen jött álom a szemére, mert egyik sarokban a tyúkok mocorogtak, a másokban meg libák fészkelődtek, olykor-olykor elgágogva magukat.

Minél nehezebben aludt el az éjszaka folyamán, annál mélyebben aludt a korareggeli órákban. Mintha be akarná pótolni az éjszakai álmából ellopott órákat.

—Hé! Jó ember! Mit keres maga itt? —hallotta, amint valaki fülébe kiabál, mire próbálta nyitogatni alig nyiladozó szemeit.

Megvirradt hajnalon láthatta azt az asszonyt, aki a kérdéseire, türelmetlenül várja válaszát.

—Én-e? Még hogy én mit keresek?—kérdezett vissza és nézett csipás szemeivel teljesen értetlenül a kérdezőre.

—Maga, maga! Mert ha még nem tudná, maga most az én portámon alszik és én, azt sem tudom, kit tisztelhetek a becses személyében.

—Édes asszonyom, én a Gyuri fiával jöttem este a miskolci vonattal, de mivel aludt, nem akartuk felköltetni, azért szállásolt el fia ebben az istállóban.

—És mivel csalta magát ide az én drágalátos fiacskám?

—Azt mondta, itt lehet vásárolni tüt, cérnát, meg aztán gombokat. Én ugyanis ezekért jöttem Szlovákiába, mert én szabómester vagyok ám Szomolyán.

—Jó ember! Magát becsapta a fiam, mert itt sem lehet ezeket venni, nemcsak maguknál. Mindig átver valakit, akivel megveteti a vonatjegyet. Most is elment már a hajnalban, hogy ne kelljen magával találkozni. —

mondta Gyuri édesanyja sajnálattal, miután rájött, hogy fia ismét rászédett valakit odaát.

—Legalább lenne pénzem a vonatjegyre, hogy haza tudjak utazni. Jó lenne, ha megadná azt a pénzt, amit a fia vonatjegyére költöttem.

—Még hogy én megadjam magának? Nincsen nekem pénzem! Tanítónő voltam én és nagyon kevés a nyugdíjam.

—Akkor legalább segítsen eladni a szalonnát, kolbászt, meg ezt az étolajat. —mutatott a hátizsákban és kosarában levő árukra, amelyek szerencséjére még megvoltak.

Végre sikerült túladni mindenen, ami után összejött annyi pénz, hogy a hazautazáshoz szükséges vonatjegyre elegendőnek bizonyult.

Csalódottan indult hazafelé, de nem vitt magával tűt, cernát, de még gombokat sem.

Már az esti szürkület ereszkedett le Mezőkövesdre, amikor a vonat megállt vele a vasútállomáson.

Bement a kerékpárjáért Köteles nénihez, de az is lapos kerékkel várt gazdájára. Miután felfűjtatta, az idősasszony kérte, aludjon ott, és ne induljon útnak a sötét éjszakában a faluja felé. Ő azonban mégiscsak elindult.

Útközben talált egy lyukas szakajtót meg egy céklarépát, amiket beletett a hátizsákjába, hogy mégse menjen üres kézzel haza. Amikor hazaért, felesége még lagziban volt, de ő nem ment utána, mert nagyon fáradtnak érezte magát, ezért lefeküdt és álomra szenderült.

Amikor anyuci hazaért a lagziból, ő már mélyen aludt, ezért sajnálta felkölteni. A hátizsákját kikutatva, nem talált tűt, cernát és gombokat sem. Talált viszont

egy lyukas szakajtót és abban egy céklarépát, mire megcsóválta a fejét.

Miután apuci felébredt, bocsánatkérően mondta anyucinak:

—Édes anyuci! De kár, hogy nem hallgattam rád, mert onnan sem hoztam, tűt, cérnát, de még gombokat sem, a pénzem mégis mind elfogyott.

Sokat tanultam ezen az utazáson, ami után megígérhetem neked, ezután mindig rád hallgatok! Ha hiszed el nekem, ha nem.

Anyuci jóságos arccal bocsátott meg apucinak, de nem hitt abban, hogy ezután már intő szavai, meghallgatásra találhatnak.

Azt viszont ő tudná megmondani, miért kételkedett szavaiban. Talán azért, mert ő ismerte a legjobban.

Akkor én őt miért vettem feleségül...?.

A szent Anyaföld képes csak arra, hogy a rajta élő embert éltesse, táplálja, és végül örök nyugalomra adjon neki, amikor annak eljön az ideje.

Ezért tisztelte a falusi ember a földet ősidők óta. A röghöz kötöttsége sokkal inkább nyilvánvaló, mint a városi emberé, akit szintén a földön termett táplálék éltet. Azonban nincsen vele olyan közvetlen kapcsolata a munkája során, mint a földet művelő falusi embertársának.

A falusi ember, életének zálogát látta benne. Akkor érezte magát biztonságban, ha saját magának volt annyi földje, amelyen magának és családjának az eleséget megtermelhette.

Ezek után érthető, ha az volt a törekvése, hogy földjének nagysága inkább szaporodjon, mint fogyjon. Azonban a család szaporodásával ezek a földek úgy elaprózódtak, mint a télen megfagyott sárrög, a tavaszi melegedéssel elporlad, apró részeire esik széjjel.

A földjéből élő embernek nem volt annál rémisztőbb, mint tapasztalni, mint zsugorodik az egyre apróbbá.

Sokat segíthetett a helyzeten az, ha egy jól sikerült házasság révén, megszaporo dhatott a család földterületének nagysága.

Ritkán járt sikerrel, ha annak gyarapodását valaki úgy képzelte el, hogy napszámos munkájával megszerzett pénzéből veszi meg.

Mindezek után érthető, ha minden szülő azt akarta; fia, lánya, házassággal szaporítsa az életet, adó földet és ne a nehéz munkával. Bizony a munkával való szerzésben sokan belerokkantak már, és az mégsem nagyobbodott.

Történetünk még az **első** világháborút megelőző évekbe nyúlik vissza. K. Rozi szülei az előbb említett dolgokkal tisztában voltak. Nem tartoztak a legmódosabbak közé, azonban nem ők voltak a legszegényebbek sem. Így, amikor a Rozi lányuk egy szegény legénnyel szőtte össze a szerelmet, kétségbeesetten szóltak hozzá:

—Nem látod, milyen ágrólszakadt ez a F. Pali legény? Nem hoz ez a házasságba egy darab földet sem! De még egy tisztességes vászongatyája sincsen, ami folt hijával lenne. Hogy hova tetted az eszed, amikor ezen állt meg ez a két ábrándos szemed?

—De én őt szeretem! Értsenek meg! Hogy menjek én feleségül ahhoz, akit nem szeretek? —mondta erre Rozika, ez a csalfa szemekkel megáldott feketehajú

leányzó, aki már választott magának társat F. Pali személyében.

—Majd összeszoknál mással, aki gazdagabb F. Palinál. Nem kellene egész életedben napszámba járni a más földjére azért, hogy megélhesetek. Egész életedet tönkre tennéd, ha hozzá mennél feleségül!

Nyomorogsz egész életedben a gyerekeiddel együtt!

Itt van ez a Gy. Laci! Igazán jóra való fiatalember. Olyan nagy tenyere-talpa van, amivel könnyedén műveli meg a földjét!

Amellett jóra való. Nem árt az a légynek sem, és nagyon akarna téged. Már az anyja többször megállított az úton, hogy én mit szólnék hozzá. —mondta anyukája F. Pali után epekedő, szerelemtől elvakult lányának, de ő, makacsul kitartott a szíve választotta legény mellett.

Egy ideig még makacskodott a szépséges Rozika, akinek kegyeiért sorban álltak a legények.

Azt meg kell hagyni, nagyon szép fekete hajú lánnyá serdült az utóbbi egy-két évben.

A legények szeme megakadt rajta, és némelyik szemét rajta felejtette még akkor is, miután azt beszélgették; K Rozika, a Gy Lacihoz megy feleségül. Valószínűleg azért, mert a legények tudták; nem szerelemből és saját akaratából teszi mindezt. Lacinak a vagyona kell inkább neki, nem a szerelme.

Szülei, hosszan és meggyőzően bizonygatták igazukat, és úgy megtört a szépséges leányzó, mint a falut kettészelő Kánya patak jege megtörik, a tavaszi langyos szelek érkezésével.

Engedett a szülői kényszernek, és Gy Lacihoz ment feleségül. Szívét azonban nem vitte ebbe a házasságba. Azt, meghagyta neki tetsző legényeknek, fiatalembereknek, akik úgy zsongottak továbbra is körülötte, mint virág körül a méhek. Hogy szorgalmasan

udvarolgattak neki, azt bizonyítja; nem eredménytelenül tették.

A férje, ha észrevett valamit, Rozika csalfaságából, nem szólt. Nagyon szerette feleségét és úgy gondolta, idővel majd magához édesgeti, hiszen volt már ilyesmire példa.

Rozikát sokszor vigasztalták szülei, mivel nem nyughatott. Hányszor mondtak neki példákat az övéhez hasonló házasságokra:

—Tudod lányom, V. Ilonka sem szerelemből ment hozzá N. Gyurihoz, mégis jól meg vannak.

De látod, Sz. Mariska szerette T Miklóst, és az is őt, mégis elváltak! Hiába szerették egymást, ha koldus szegényen kerültek össze. A nincstelenségben, nyomorban, még azok is meg gyűlölik házastársukat, akik eddig mindig egymást nyalták-falták.

Az éhes gyomor nagyobb úr a szerelemnél! Ezt soha ne felejtsd el édeslányom! —mondta anyukája, akinek okító szavait már nagyon unta.

Mindezeket a bölcs szavakat elhallgatta. Azonban szerette továbbra a szemrevaló legényeket, fiatalembereket, akik úgy udvarolgattak Rozinak, mintha még a lánykori nevét viselné.

Még nagyobb lehetősége nyílt erre, amikor férjét—Gy. Lacit—behívták katonának az első világháborúba. A háborúból nem jött haza. Elesett a fronton. Rozi, valóságos vigőzvegyé válik, akinek esze ágában sincsen sajnálni a fronton maradt férjét, akit soha nem szeretett.

Szüleinek soha nem bocsátja meg, hogy Gy. Lacihoz adták feleségül. Mindig azon fáradozik, hogy borsot törjön az orruk alá. Ők, nagyon szégyellik, hogy egy szem lányuk, senki előtt sem titkolva, éli léha életét.

Mint hadiözvegy, kártalanítást kap a fronton elvesztett férje után. A falusi emberek legtöbbször, ha valamilyen pénzhez jut, valami hasznos dologba

igyekszik azt befektetni. Rozi azonban nem követte példájukat. Hogy szüleit minél jobban bosszantsa, egy zenegépet vásárolt.

Ez, az első világháború környékén, egy cseppet sem olcsó multság. Hozzá—természetesen—sok, vidám nótát tartalmazó lemezeket vásárol, és azok hallgatásával tölti idejét, nem az elvesztett férje után való búslakodással. A faluban már csak vígözvegyként emlegetik az emberek.

Ebből a rövid idejű házasságból nem maradt gyerek. Így aztán nincsen semmi, ami fékezne szerelmi csapongásaiban, aminek már a szomszédfalvakban is híre megy.

Addig válogatott az újdonsült szerelmei között, míg aztán Sz. Péterre vetett szemet, akinek gyűrűs mennyasszonya volt már ekkorában. Már a lagzi napját kitűzték, azonban hamarosan kiderült, hogy Rozi gyereket vár. Ő, határozottan állította; a gyerek nem másé, mint Sz. Péteré. Valójában ezt senki sem tudta volna biztosra megmondani.

Rozinak olyan sok szeretője volt már ebben az időben, hogy ezek közül bárki lehetett a leendő gyerek apja. Ő azonban Sz. Pétert mondta ki a gyerek apjának, aki őt ezek után feleségül vette. Elhagyva eljegyzett mennyasszonyát.

Az elhagyott mennyasszony az utcán találkozva az újdonsült párral, keserűen kifakadt:

—Legyetek átkozottak mind a ketten! Legyenek átkozottak még a gyerekeitek is!

Sz. Péter elhagyott mennyasszonyának kívánsága teljesül. Rozi, egy nyomorék gyereket hoz a világra. Szülei keserűen nézik a megszületett unokájukat, aki szerintük azért született ilyennek, mert a lányuk bűnös életet élt, és most ez a bűnhődése:

—Látod lányom! Az Isten nem ver bottal! Kellett neked céda módjára élned, pedig mi nem ilyennek neveltünk. Most aztán nézhetjük ezt a szerencsétlen kis porontyot, aki állandóan a te bűnös életedre emlékeztet!—mondta szomorúan édesanyja és könnyezni kezdett.

Rozinak azonban már régen felvágták a nyelvét és így válaszolt az előbbi pirongatásra:

—Az én gyerekem! Ha nem tetszik, ne nézzen rá! Nem él ez úgy sem sokáig, olyan nyamvadt!

—Hogy beszélhetsz így saját gyerekedről? Azt akarod, hogy továbbra is verjen az Isten?

—Maguk az okai mindennek! Ha az első szerelmemhez mehettem volna feleségül, most egészséges unokájuk lenne, mint másnak van! Ezt akarták, hát megkapták! —fakadt ki Rozi, háritva ezzel magáról minden vádaskodást a történetek miatt. De nem csak szüleivel, hanem férjével—Sz. Péterrel is állandóan zsörtölődött, akiből igazi papucs férj lett az elkövetkezendő időkben.

Pár hónap multán a nyomorék gyerek meghalt. Anyukája a várakozásnak megfelelően, nem borult mély gyászba, hanem folytatta kicsapongásait. A zenegépét működtette és vele dalolta a vidám dalokat tovább.

Nem sokára ismét teherbe esett. Nagyon várták az újabb gyerek érkezését, bizva abban, hogy ez már olyan gyerek lesz, mint mások egészséges gyereke.

Sajnos, ez sem lett teljesen egészséges, mert a járashibája, egész életére megmaradt. A kislány növekedett és növekedett vele a szülői aggodalom. Ha felnövekedik, ki veszi majd feleségül az ilyen járashibás lányt?

A gyorsan múltó évek meghozzák az előbbi kérdésre a választ. A járáshibás kislány—Julis—felnövekedett. Mint ahogyan Rozi, az elmúlt évek alatt, fiatalasszonyból idősebb asszonnyá változott. A fekete hajfürtjeiben itt is-ott is ősz hajszálak jelentek meg. Figyelmeztetve a múltó időre, az egykori szépasszonyt. Akinek kezdődő ráncai úgy tartották távol a szerelemre éhes férfiakat, mint a gyümölcsös dombok csősze az alkalmi tolvajokat.

Így lett ő belőle az ősz hajszálak megjelenésével **Rozi nene**, aki a léha életével felhagyva, csak a családjának élt a továbbiakban. Az utcán járók sem hallották már a zenegépének recsegő hangját. Talán a használatlanságtól már berozsdásodott.

A lánya—Julika—azonban a járáshibája ellenére, életrevaló lánnyá serdült. Ügyes és mindenhez tehetsége van, csak a testi ereje maradt alul a hasonlókorú lányok erejénél.

Annyi azonban bizonyos, hogy nem sok kérője kerül saját falujában, hiába gazdag. Rozi nene és Péter bátyó szomorúan tapasztalja, hiába nőtt meg a lányuk, hiába életrevaló, mégsem kérik feleségül.

Rozi nene Isteni büntetést lát a régi kicsapongó élete miatt. Sokszor gondol elhunyt szülei szavaira, akik ezt megígolták neki. A zenegép hallgatását már régen elhagyta. Helyette a templomba jár el és esedezik lányának egy jó férjért. A perselybe gyakran vet egy-egy pénz darabkát, az Égiek bocsánatáért esedezve, régi bűnei miatt. Kér egy jóraivaló vőt, aki lányának testi hibája mellett eltekintene. Életrevaló az ő lánya testi hibájának ellenére. És az sem utolsó, hogy hozománya több mint a legtöbb lánynak a faluban, hiszen nincsenek testvérei. Szülei vagyonát mind ő öröklí. Ő öröklí a házat, egy hold szőlőt, három hold réti földet,

kaszálót, cseresznyést, meg a kőbányát, pincét. Két lovat, két tehenet, szekeret, ekét és földműveléshez szükséges összes szerszámokat.

Ha mindezeket számba vesszük, Julis hozománya annyi, hogy már ezért megéri feleségül venni. Némely legény gondol már erre, azonban azok olyan válogatósak, hogy a vagyon mellé egészséges lány kell nekik. Mikor aztán elviszi valaki előlük az ilyen lányt, bánkódásba kezdenek:

—Milyen jó lett volna nekem ez a lány! Az a kis sántasága nem a világ. Az egészséges asszony is lesántulhat, és még vagyona sincsen. Nem úgy, mint ennek a Julisnak. Van ennek mindene.

Bizony, ezek a legények utólag okosodnak ki. Akkor, amikor már valaki elviszi szemük elől a szóban forgó leányzót. Mert végül mindenkinek kerül valaki. Ez olyan biztos, mint ahogyan minden reggel felkel a Nap a Gyűrtető mögül, még ha annak sugárzása, néha a felhők takarásában nem is látható.

Ez a sugárzó nap Julika számára akkor jött el, mikor édesanyja így szólt hozzá:

—Édes lányom! Nem bánnám, ha átbicikliznél Bogácsra a patikába, és hoznál nekem valami kenőcsöt a fájós lábamra. Úgy hasogat, úgy görcsöl, hogy alig bírom már elviselni.

—Átmegyek én anyukám, csak, tessék adni pénzt, mert nem adják ingyen azt a kenőcsöt. —mondta a Julika lány és nem telt bele még öt perc sem, elindult a szomszédos falu patikája felé—saját kerékpárjával—amely a hegyes, erdős földúton nem több három kilométernél.

Amikor elindult még a delet sem harangozták el a falujának templomtornyában. A tavaszi virágok sorra

kinyíltak a dombok déli oldalain. A messziről visszaköltöző madarak vidám éneke zengte be az erdőt, mert a fészekrakást örömet akarták tudatni a nagyvilággal, ezért énekeltek olyan kitartóan.

Ilyenkor van az, hogy még a legkeményebb szívű embernek is meglágyul a szíve, a természet újraéledésének elérkezésével. Ha egész télen nem is gondolna a párnélküli ember a párválasztásra, most eljött az ideje, hogy gondoljon rá.

Julika nem sejtette, hogy az anyukája lábának gyógyító kenőcse mellé, saját lelkének gyógyító kenőcsét, szintén megtalálja a szomszéd községben.

Amikor feltolta kerékpárját a Bogács felé vezető meredek emelkedőn, megállt egy pillanatra és visszatekintett a falujára, amely a lábai előtt kigyózott lent a völgyben, észak-déli irányban.

A Nap aranyló sugarával pásztázta a völgyet, amelyben a falu házai összezsugorodtak, innen a Gyűrtetőről nézve. Messze néző tekintetét visszahozta a lábai elé, ahol tarka virágok nyíltak. De nemcsak a lába előtt, hanem a domboldalában—különösen a déli oldalon—az ibolyák lila csomócskáiban illatoztak, jelezve húsvét közeledtét.

A keskeny gyalog ösvényen, az ibolyák bódult illatától kísérvé, a rövid pihenője után, indult tovább Bogács felé, azért a bizonyos csoda kenőcsért, amely anyukájának köszvény okozta fájdalmait, enyhíti majd, remélhetőleg.

Fent a domb tetején, a jól kitaposott erdei gyalogösvényen, már gyorsan gurult a kerékpár. Nem tel bele húsz perc sem, amikor az erdőből kiérve, Bogács község úgy bukkant elő, lent egy másik völgyben, mint ahogyan Szomolya eltűnt alig egy félórája a szeme elől egy másikban.

A kerékpár könnyedén gurult az enyhe lejtőn a falu felé. Egy rövid idő után már fékezni kellett, mivel az a kelleténél gyorsabban haladt. Az eddigi lejtő meredekebbé vált. Julika már fékezésre kényszerült, de a fék nem működött. Ijedten taposott a pedálra újból és újból, azonban a kerékpár egyre gyorsulva rohant a meredek lejtőn, elérve a falu szélső házát.

Itt a ház mellett, a legelő szélén, egy legény gereblyélgette össze a korábban lekaszált fűvet, amit az állatok etetésére szánva, egy csomóba hordott össze. Egy bús nótát dúdolgatott a munkavégzés közben, és időnként nagyokat sóhajtott.

Háttal állva az érkező lánynak, gyűjtögette, kapargatta a szénát, s a köves talajon zörgött a gereblyéje. Ezért érte váratlanul az, hogy egy nagy lökést érzett fenekén, ami egy robogó kerékpártól származott. A következő pillanatban egy ijedten sikongató lánnyal együtt feküdt a szénában, mivelhogy annak fékezetlen kerékpárja, döntötte őt az összekapirgált szénacsomó közepébe. Értetlenül nézett semmiből oda pottyant kerékpárosra, aki a félelemtől szörnyen ijedt arccal feküdt most mellette és egyfolytában jajgatott:

—Jaj Istenem! Jaj Istenem, mi történt most énvelem?—jajgatta el kinjait a mellette fekvő legénynek, mintha az, valami magyarázattal tudna szolgálni erre a váratlan eseményre. Hiszen a bús dalt úgy fojtotta beléje, mintha valaki szénát tömött volna szájába. Jajgatásra neki is oka lett volna, hiszen őt érte leginkább váratlanul ez a furcsa találkozás, egy ismeretlen lánnyal, akit ennek előtte soha az életben nem látott.

—Ne ordibálj már! Inkább azt mondd meg, miként kerültél hátam mögé, ezzel a veszedelmes kerékpároddal?—mutatott a mellettük heverő

kerékpárra, amelynek első kereke még mindig forgott a levegőben, nem akart leállni.

A lány, még túlságosan a baleset hatása alatt állt, ezért csak nyökögött a legény számon kérő kérdésére:

—Hát...hát, ár...ul jöt...tem!—mutatott Szomolya irányába és eleredtek könnyei, amik csak most jelentek meg szeme sarkában, a szörnyű ijedtség után, elkésetten.

—Akár merről jöttél, nem kellett volna, nekem jönnöd! Majdnem az idegbajt hoztad rám!

—Elromlott a fékem és nem tudtam megállni! —szabadkozott a lány abbahagyva a sírást, miután már tapasztalta, hogy nem lett különösebb baja és hát annak sem, akinek nekihajtott kerékpárjával.

A legény megnyugodott kisé, majd a lány fájdalmában részvételt osztózva kérdezte:

—Lett e valami bajod?

—Nem érzek semmit!—jelentette ki, majd felkelt a fiú mellől a szénából, és egy-két lépést téve aprókat biccentett lábával.

—A lábad viszont megrántottad, mert látom, biceg egy kicsit.

—Biceg az már születésem óta. —mondta lány olyan restelkedve, hogy ennek hatására még inkább kipirult, és ez még bájosabbá tette csinos arcocskáját, ami a legénynek már az első pillanatban megtetszett.

—Mi a neved?

—Juli vagyok! Sz. Juli, onnan a szomszéd faluból. —mutatott abba az irányba, amerről becseppent ennek a helyes fekete fiúnak az életébe. Mert azt meg kell hagyni, neki is tetszett a fiú, már az első pillanattól.

A legény csak nézte, az égből pottyant lányt, és isteni rendeltetést vélt felfedezni ebben az igen furcsa találkozásban. Agytekervényeiben megfogalmazódott a következő gondolat:

—Ezt a lányt az Isten is nekem rendelte!

Hiszen a mennyasszonya most hagyta el, és ezért az Isten egyenesen neki küldte, és ezt neki nem szabad elengedni. Ez a lány kell, hogy az ő felesége legyen egy életre. —suttogta magában, és a kezét nyújtotta, hogy illőképpen bemutatkozzon:

—Én meg B. Lajos vagyok!

A kölcsönös bemutatkozás után, jól kibeszélgették magukat és nevetgélve váltak el egymástól, ígérve azt, hogy ennek a véletlen találkozásnak lesznek nem véletlen folytatásai.

Ami B. Lajost illette, nem várt sokáig. Már a következő vasárnap falujában látogatta meg Julikát, akinek ez egy cseppet sem volt ellenére.

Szülei nagyon megörültek a legénynek, és máris úgy fogadták, mintha már régóta a vejük lenne. Miután később érdeklődtek a legény családjá felől, még nagyobb kedvet éreztek iránta.

Hűsvétkor már locsolkodni jött a bogácsi legény, és pár hét multán eljegyezte Julikát. Az a körülmény, miszerint Julika nem a legszegényebb lány, csak segített azon, hogy a házasság minél előbb létrejöjjön. Az ősszel megtörtént a házasságkötés, nagy lagzi megrendezése mellett.

Rozi nene nem sajnálta a lagzira költött pénzt.

Ettől a házasságtól várta a sors jóvátételét, az ő elrontott élete miatt. Mindent megadott ahhoz, hogy a lánya boldog legyen. Várta unokájának érkezését, nem kevés félelemmel, mert félt, hogy ez sem lesz teljesen egészséges, mint az ő született két gyereke, a régi átok miatt.

Miután megszületett az egészséges unokája, megnyugodott, hogy férje egykori mennyasszonyának átka, nem terjed ki unokájára.

Nagy volt az öröme. El lehet mondani; tejbe-vajba fűrösztötte unokáját és annyira vigyázott, hogy azt soha semmi baj ne érje. Még a szélről is óvta. Ahogyan ezt szokták mondani.

Teltek az évek! A Lalika unoka felcseperedett! A második világháború átvonult a falu felett, a sok bajt, szegénységet hagyva maga mögött. Lajos és Julis nevelték gyereküket és művelték földjeiket. Rozi nene már nagyon megöregedett, és Péter bátyó is. Aztán nem sokára itt hagyták ezt a földi életet. Majd jött a termelőszövetkezetek szervezése. Julika—most már Julis asszony—földjeit be kellett adni a kollektív vagyona. Ezt nem lehetett elkerülni. Lajos—Lalika apja—nagyon sajnálta az elvett földeket.

Nem akart belépni a termelőszövetkezetbe. Gyakran behívták a szervező irodába, ahol próbálták meggyőzni a belépés előnyeiről:

—Eltárs! Csak a tagosított földeknek van jövője. Ott, sokkal többet lehet termelni, és sokkal boldogabban telik a nap, kollektívan dolgozva! —bizonygatta igazát a beszerző csoport vezetője.

Lajos bátyó kézzel-lábbal próbált védekezni a beszerzés ellen. Jobb szeretett továbbra is önálló lenni, és a földjét saját családjával megművelni.

A szervezők azonban naponta hívogatták be a tanácsházához, és már nemcsak szép szóval igyekeztek meggyőzni a belépés fontosságáról.

Úgy védekezett, ahogyan csak tudott. Feleségét szerelemből vette el, nem pedig a vagyonáért, mégis ezt mondta a szervezőbizottság vezetőjének kétségeesetten:

—Eltárs! Nézze ezt a sánta asszonyt! A földjeiért vettem feleségül! Ha most azokat elveszik tőlünk, **akkor én őt miért vettem feleségül...?** —mutatott feleségére, azonban ennek ellenére földjeit elvették a

termelőszövetkezetnek, a sánta asszonyt meghagyták neki, akivel azonban megértették egymást—**úgy, ahogyan** vagyon nélkül ez lehetséges.